

R

R, *r*, s.m. **1.** A douăzecea literă a alfabetului limbii române. **2.** Sunet notat cu această literă (consoană sonantă lichidă vibrantă dentală). [Pr.: *er, re, rî*. — Pl. și (1, n.) *r-uri*].

RABĂNĂ s.f. Țesătură dungată, impermeabilă, obținută din rafie, care se folosește, în Africa, la confecționarea îmbrăcămintei, perdelelor etc. — Din fr. **rabane**.

RABĂRBURĂ, *rabarbure*, s.f. (Bot.; reg.) Revent (*Rheum officinale*). — Din germ. **Rhabarber**, magh. **rebarbara**.

RABĂT, *rabaturi*, s.n. Reducere; scăzământ. ⇨ *Rabat comercial* = reducere de preț acordată de vânzător la cumpărarea unor mărfuri în situații ca plata în numerar, la cumpărarea unei cantități mari sau în extrasezon, fidelitatea clientului. — Din germ. **Rabatt**.

RABATĂ, *rabatez*, vb. I. Tranz. (Mat.) **1.** A roti o figură plană în jurul unei drepte situate în planul figurii. **2.** A lăsa în jos; a îndoi, a plia. [Var.: **rabăte** vb. III] — Din fr. **rabattre**.

RABATĂBIL, **-Ă**, *rabatabili*, *-e*, adj. (Despre elemente de construcție, organe de mașină etc.) Care se poate roti în jurul unei axe (orizontale). *Scaun rabatabil. Masă rabatabilă*. — Din fr. **rabattable**.

RABATĂRE, *rabatări*, s.f. **1.** (Mat.) Rotire a unei figuri plane în jurul unei drepte orizontale sau verticale din planul figurii. **2.** Pliere, îndoire. [Var.: **rabătere** s.f.] — V. **rabata**.

RABATĂT, **-Ă**, *rabatați*, *-te*, adj. **1.** Care a fost rotit în jurul unei drepte (pe care o conține). **2.** Pliat. — V. **rabata**.

RABĂTE vb. III v. **rabata**.

RABĂTERE s.f., v. **rabatare**.

RABATŌR, *rabatoare*, s.n. Organ al unor mașini agricole care are rolul de a susține plantele în timpul tăierii și de a le apleca pe platforma mașinii. — Din fr. **rabattoir**.

RABDOMANȚIE s.f. Căutare a unor obiecte ascunse sau a apei subterane cu ajutorul unei baghete magice. — Din fr. **rhabdomancie**.

RABIĂT, **-Ă**, *rabiați*, *-te*, adj. (Rar) Furios, turbat. [Pr.: *-bi-aț*] — Din germ. **rabiat**.

RĂBIC, **-Ă**, *rabici*, *-ce*, adj. De rabie, caracteristic rabiei, privitor la rabie. — Din fr. **rabique**.

RĂBIE s.f. (Med.) Turbare. — Din lat. **rabia** (= *rabies*, *-ei*).

RĂBIN, *rabini*, s.m. Conducător religios, ghid spiritual al unei comunități mozaice. [Acc. și: *rabini*] — Din pol. **rabin**, germ. **Rabbiner**. Cf. fr. *r a b b i n*.

RABINĂT s.n. Autoritate religioasă și spirituală mozaică. ◆ Calitatea de rabin, funcția de rabin; perioadă de timp cât funcționează un rabin. — Din fr. **rabbinat**, germ. **Rabbinat**.

RĂBINIC, **-Ă**, *rabinici*, *-ce*, adj. De rabin. — Din germ. **rabinisch**, fr. **rabbinique**.

RĂBIȚ s.n. Plasă de sârmă galvanizată, cu ochiuri mari, folosită pentru fixarea tencuielilor pe suprafața unor elemente de construcție la care tencuiala aderă greu sau pentru executarea unor ornamente. — Et. nec.

RABLAGI, *rablagesc*, vb. IV. Refl. (Fam.; despre obiecte) A se învechi, a se uza, a se deteriora (prin întrebuintare îndelungată); (despre ființe) a-și pierde puterile, vigoarea, sănătatea; a se ramoli. [Var.: **răblăgi** vb. IV] — Din **rablagiu** (derivat regresiv).

RABLAGIȚ, **-Ă**, *rablagiți*, *-te*, adj. (Fam.; despre obiecte) Învechit, uzat, deteriorat; (despre ființe) slăbit de puteri, cu sănătatea zdruncinată; ramolit. [Var.: **răblăgiț**, **-ă** adj.] — V. **rablagi**.

RABLAGIŪ, **-ĪE**, *rablagii*, s.m. și f. (Rar) Persoană ramolită. — **Rablă** + suf. *-agiū*.

RĂBLĂ, *rable*, s.f. (Fam. și depr.) **1.** Lucru vechi, uzat sau de calitate proastă; vechitură. **2.** Animal bătrân și slab; gloabă. **3.** Om îmbătrânit și sleit de puteri, ramolit. — Cf. bg. *h r ā b l a* „ceva care este spart, rupt, care are lipsuri etc.”

RABLIONETĂ, *rablionete*, s.f. (Fam. și depr.) Automobil vechi, uzat. [Pr.: *-bli-o-*] — Din **rablă** (după *camionetă*, *cabrioletă*).

RABOTĂ, *rabotez*, vb. I. Tranz. A prelucra prin așchiere suprafața unei piese de metal, cu ajutorul rabotezei. ⇨ *Mașină de rabotat* = mașină-unealtă cu ajutorul căreia se efectuează operația de rabotare; raboteză. — Din fr. **raboter**.

RABOTĂJ, *rabotaje*, s.n. Rabotare. — Din fr. **rabotage**.

RABOTĂRE, *rabotări*, s.f. Acțiunea de a *rabota* și rezultatul ei; rabotaj, rabotat. — V. **rabota**.

RABOTĂT s.n. Rabotare. — V. **rabota**.

RABOTĂZĂ, *raboteze*, s.f. Mașină-unealtă care servește la prelucrarea prin așchiere a metalului; mașină de rabotat. — Din fr. **raboteuse**.

RABOTŌR, *rabotori*, s.m. Muncitor calificat care lucrează la raboteză. — Din fr. **raboteur**.

RAC, *raci*, s.m. **1.** Crustaceu comestibil acoperit cu o carapace tare, de culoare neagră-verzuie, care devine roșie la fiert, cu abdomenul inelat, cu cinci perechi de picioare, dintre care cea din față este în formă de clește (*Astacus fluviatilis*). ⇨ Expr. *A da înapoi* (sau *îndărăt*) *ca racul* = a-i merge rău, a nu mai progresa. *Roșu ca racul* (sau *ca un rac fiert*), se spune despre o persoană foarte roșie la față. **2.** N.pr. art. Numele unei constelații în dreptul căreia Soarele ajunge la solstițiul de vară. ◆ *Tropical Racului* = cerc imaginar pe globul pământesc, la 23°27' nord de Ecuator, care limitează zona tropicală de cea boreală. ◆ A patra dintre cele 12 zodii; zodia cancerului. **3.** Nume dat unor unelte care prind sau agață ca picioarele racului (**1**): **a**) dispozitiv folosit pentru fixarea coloanei de țevi de pompă în coloana de exploatare a unei sonde; **b**) dispozitiv folosit la prinderea și readucerea la suprafață a unor piese scăpate sau rămase accidental în gaura de sondă. **4.** Ustensilă de uz casnic, confecționată din oțel, ascuțită și prevăzută cu un mâner, cu care se extrag dopurile din sticlele înfundate; tirbușon. **4.** (Med.; pop.) Cancer. — Din sl. **rakŭ**.

RACĒM, *raceme*, s.n. (Bot.) Inflorescență în formă de ciorchine; ciorchine. ⇨ *Racem compus* = panicul. — Din fr. **racème**, lat. **racemus**.

RACĒMIC, **-Ă**, *racemici*, *-ce*, adj., s.n. (Substanță chimică organică) care este optic inactivă. — Din fr. **racémique**.

RACĒMIFŌRM, **-Ă**, *racemiformi*, *-e*, adj. (Bot.; despre inflorescențe) În formă de racem. — Din fr. **racémiforme**.

RACĒMIZĂRE, *racemizări*, s.f. Proces prin care o substanță devine racemică. — După fr. **racémisation**.

RACHĒTĂ, *rachete*, s.f. **1.** Proiectil alcătuit dintr-un tub umplut cu materii care se aprind în aer, producând o lumină puternică (de diferite culori) pe o traiectorie lungă, și care se folosește la semnalizări și la focuri de artificii. **2.** Aparat de zbor propulsat prin reacție directă cu ajutorul unui motor la distanțe foarte mari de Pământ. ⇨ *Rachetă cosmică* = rachetă¹ (**2**) de mari dimensiuni, folosită pentru plasarea pe orbite a sateliților artificiali și pe traiectorii stabilite a navelor cosmice. *Rachetă meteorologică* = rachetă¹ (**2**) recuperabilă dotată cu aparate speciale de măsură a parametrilor meteorologici și de transmitere a informației, folosită pentru investigații ale atmosferei până la altitudini de 150 km. — Din germ. **Rakete**, rus. **raketa**.

RACHĒTĂ², *rachete*, s.f. **1.** Obiect de joc în tenisul de câmp sau în badminton, alcătuit dintr-o rețea de coarde fixate pe un cadru oval de lemn prevăzută cu mâner, cu ajutorul căruia se lovește mingea. **2.** Paletă ovală

aplicată pe talpa încălțăminteii pentru a nu se afunda în zăpadă. — Din fr. **raquette**.

RACHETÍST, *rachetiști*, s.m. Militar care face parte dintr-o unitate de rachete¹ (2). — **Rachetă**¹ + suf. *-ist*.

RACHETODRÔM, *rachetodromuri*, s.n. Teren și instalații amenajate pentru decolare și aterizarea rachetelor¹ (2), precum și pentru urmărirea și dirijarea zborului acestora. — **Rachetă**¹ + [aero]drom.

RACHETOMODÉL, *rachetomodele*, s.n. Model de rachetă¹ (2) cu dimensiuni reduse. — **Rachetă**¹ + model.

RACHETOMODELÍSM s.m. Sport aviatic care constă în proiectarea, construirea și lansarea de rachetomodele. — **Rachetomodel** + suf. *-ism*.

RACHETOMODELÍST, *-Ă*, *rachetomodeliști*, *-ste*, s.m. și f. Specialist în rachetomodelism. — **Rachetomodel** + suf. *-ist*.

RACHIĂȘ, *rachiășe*, s.n. (Rar) Diminutiv al lui *rachiu*. [Pr.: *-chi-aș*] — **Rachiu** + suf. *-aș*.

RACHIÉR, *rachieri*, s.m. (Înv.) Persoană care fabrica sau vindea rachiu. [Pr.: *-chi-er*] — **Rachiu** + suf. *-ar*.

RACHIERIE¹ s.f. (Înv.) Ocupația rachierului. [Pr.: *-chi-e*] — **Rachier** + suf. *-ie*.

RACHIERIE², *rachierii*, s.f. (Înv.) Fabrică sau depozit de rachiu. [Pr.: *-chi-e*] — **Rachiu** + suf. *-erie*.

RACHÍU, (2) *rachiuri*, s.n. 1. Nume generic dat diferitelor băuturi alcoolice tari obținute natural prin distilarea vinului, a fructelor, a sucurilor fermentate, a cerealelor, sau sintetic, prin diluarea alcoolului cu apă (și cu esențe) fără adaos de sirop de zahăr; vinars. 2. Cantitate de rachiu (1) conținută de un pahar, de o sticlă etc. — Din tc. **raki**.

RÁCILĂ¹, *racile*, s.f. (Livr.) Boală veche, incurabilă, maladie cronică; betesug; fig. cursur, meteahnă, defect. 2. Fig. Dușmănie veche, ură. — Et. nec.

RÁCILĂ², *racile*, s.f. (Pop.) Unealtă de diferite forme folosită la prinderea racilor. — Din **rac**.

RACK, *rackuri*, s.n. (Elt.; englezism) Cadru metalic pe care se pot fixa diferite aparate componente ale unui sistem — Din engl. **rack**.

RÁCKET, *rackeți*, s.m. Hoț, bandit, tâlhar. — Din engl., fr. **rocket**.

RACLĂ, *raclez*, vb. I. Tranz. A răzui. ♦ Spec. A face un racraj. — Din fr. **racier**.

RACLĂJ, *raclaje*, s.n. Intervenție chirurgicală care constă în curățarea țesuturilor organice bolnave cu ajutorul chiuretei. ♦ Spec. Curățarea straturii superficiale al mucoasei uterine cu ajutorul chiuretei, pentru a îndepărta ovulul fecundat; chiuretaj. — Din fr. **raclage**.

RACLĂRE, *raclări*, s.f. Acțiunea de a *racla* și rezultatul ei. — V. **racla**.

RĂCLĂ, *racle*, s.f. (Pop.) 1. Sicriu, coșciug. 2. Ladă de lemn (de dimensiuni mari și ornamentată). 3. Cutie de lemn cu capac, în care se păstrează anumite alimente. 4. Despărțitură într-un hambar, unde se păstrează fânul, cerealele etc. 5. Pânză urzită cu două feluri de bumbac. [Var.: *lăcră* s.f.] — Din bg. **rakla**.

RACLÉTĂ, *raclete*, s.f. Lamă flexibilă de oțel care servește la curățarea sau la răzuirea unor suprafețe. — Din fr. **raclette**.

RACLÔR, *racloare*, s.n. 1. Dispozitiv mobil folosit pentru curățarea nămolului depus pe fundul decantoarelor, fără scoaterea din funcție a instalației. 2. Instrument cu care se raclează; răzuitor. — Cf. fr. **r a c l o i r**.

RACOLĂ, *racolez*, vb. I. Tranz. A recruta pe cineva pentru o anumită activitate (reprobabilă) atrăgându-l prin promisiuni, presiuni etc. — Din fr. **racoler**.

RACOLĂJ, *racolaje*, s.n. Faptul de a racola; racolare. — Din fr. **racolage**.

RACOLĂRE, *racolări*, s.f. Acțiunea de a *racola*. — V. **racola**.

RACOLĂT, *-Ă*, *racolați*, *-te*, adj. (Despre oameni) Care a fost recrutat într-o activitate (reprobabilă). — V. **racola**.

RACOLÉR, *racoléri*, s.m. Persoană care racolează. — Din fr. **racoleur**.

RACÓRD, *racorduri*, s.n. 1. Legătură, contact între două părți ale unei lucrări sau între două elemente ale unui întreg. 2. Piesă (constituită din una sau din două părți tubulare cu pilițe) cu care se face legătura între două conducte și prin care poate circula un fluid sau un material pulverulent ori granular. 3. Porțiune de circuit electric care pune în legătură aparatul, mașina sau locul de utilizare a energiei electrice cu rețeaua de distribuție. 4. Legătură între două secvențe de film care asigură continuitatea ideii cinematografice. ♦ Îmbinare a două benzi de sunet fără a întrerupe unitatea coloanei sonore. — Din fr. **racord**.

RACORDĂ, *racordez*, vb. I. Tranz. A stabili un racord. ♦ (Geom.) A uni între ele două drepte sau două curbe printr-o curbă tangentă la fiecare dintre dreptele sau curbele între care se face legătura. — Din fr. **racorder**.

RACORDĂRE, *racordări*, s.f. Acțiunea de a *racorda* și rezultatul ei. ♦ (Concr.) Porțiune din suprafața unei țevi, a unui tub etc. prin care se face trecerea între două zone cu secțiuni diferite. ♦ Locul de legătură a două

elemente ale unui sistem tehnic. ♦ Realizarea unei legături între două porțiuni ale unui drum sau ale unei căi ferate prin introducerea între ele a unui tronson de traseu cu axa curbă. — V. **racorda**.

RACURSI, *racursiuri*, s.n. 1. S.n. Procedeu de folosire a perspectivei în artele plastice și în cinematografie, prin care extremitățile obiectului reprezentat apar apropiate, iar unele dimensiuni reduse. 2. Prescurtare. — Din fr. **racourci**.

RAD, *razi*, s.m. (Fiz.) Unitate de măsură egală cu doza radiației care cedează o energie de 100 de ergi unui gram din substanța în care este absorbită. — Din fr. **rad**.

RÁDAR, *radare*, s.n. Sistem de radiolocație în care, cu ajutorul unui tub catodic și al unei aparaturi anexe, se determină direcția și distanța la care se află diverse obiecte îndepărtate (avioane, obstacole etc.). *Radar auto* = aparat portabil destinat măsurării vitezei autovehiculelor care trec prin câmpul electromagnetic emis. [Acc. și: *radăr*] — Din engl., fr. **radar**, germ. **Radar**.

RADARÍST, *radariști*, s.m. Specialist în probleme de radar. — Din fr. **radariste**.

RÁDĂ¹, *rade*, s.f. Zonă de apă din vecinătatea unei coaste, cu sistem de apărare naturală sau artificială, servind la adăpostirea navelor într-un port împotriva vânturilor, valurilor ori curentilor. — Din fr. **rade**.

RÁDĂ², *rade*, s.f. (La unele popoare slave) Denumire dată consiliului, adunării, organului colegial al puterii. — Din pol., rus. **rada**.

RÁDE, *rad*, vb. III. 1. Tranz. și refl. A(-)și tăia cu briicul sau cu mașina de ras părul, barba ori mustățile de la rădăcină; a (se) bărbieri. ♦ Expr. (Tranz.; fam.; ir.) *A rade pe cineva fără săpun* = a critica aspru pe cineva. (Fam.) *Să-mi razi* (sau *să-mi radeți*) *mustața*, se spune pentru a arăta că ești foarte sigur de cele ce afirmi. ♦ Tranz. A curăța părul de pe pielea unui animal sau solzii de pe un pește. 2. Tranz. A răzui, a înlătura un strat subțire de deasupra unui lucru. ♦ A șterge, a îndepărta, a elimina (cu guma, cu un briceag, cu lama etc.) ceva scris. ♦ A da pe răzătoare pentru a mărunți. 3. Tranz. Fig. A distruge, a nimici, a șterge de pe fața pământului. ♦ Expr. (Fam.) *A rade cuiva o palmă* = a da cuiva o palmă. [Perf. s. *răsei*, part. *ras*] — Lat. **radere**.

RÁDERE, *raderi*, s.f. Acțiunea de a (se) *rade* și rezultatul ei. — V. **rade**.

RADIÁ¹, *radiez*, vb. I. 1. Intrans. și tranz. (La pers. 3) A emite, a împrăști raze de lumină, de căldură, unde sonore sau fascicule de particule radiale în toate direcțiile. 2. Intrans. Fig. A avea o înfățișare care reflectă fericire, bucurie etc.; a fi vesel, surâzător, bine dispus, jovial. [Pr.: *-di-a*] — Din lat. **radiare**, fr. **radier**.

RADIÁ², *radiez*, vb. I. Tranz. (Jur.) A șterge dintr-un registru, a scoate din evidență, a face operația de radiere. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **radier**.

RADIÁL, *-Ă*, *radiali*, *-e*, adj. (Adesea adverbial) Care pleacă dintr-un centru ca razele unui cerc sau ale unei sfere; dispus în formă de raze; radiar, radiat. [Pr.: *-di-a*] — Din fr., germ. **radial**.

RADIÁN, *radiani*, s.m. Unitate de măsură pentru unghiuri, egală cu unghiul care, având vârful în centrul unui cerc, subîntinde un arc a cărui lungime este egală cu raza cercului [Pr.: *-di-an*] — Din fr. **radian**.

RADIÁNT, *-Ă*, *radianți*, *-te*, adj. 1. (Despre energie) Care se răspândește prin radiații. 2. (Despre corpuri) Care emite radiații, lumină etc.; care radiază. [Pr.: *-di-anț*] — Din fr. **radiant**.

RADIÁNTĂ, *radianțe*, s.f. Mărime fotometrică egală cu raportul dintre fluxul luminos total emis de suprafața unui corp și aria acestei suprafețe. [Pr.: *-di-an-*] — Din fr. **radiance**.

RADIÁR, *-Ă*, *radiari*, *-e*, adj. Radial. [Pr.: *-di-ar*] — Din fr. **radiaire**.

RADIÁT, *-Ă*, *radiați*, *-te*, adj. Radial. ♦ (Substantivat, n.; la pl.) Animale nevertebrate având organele dispuse în formă de raze; (și la sg.) animal care face parte din acest grup. ♦ (Substantivat, n.; la pl.) Grup de plante din familia compozeelor ale căror petale sunt așezate radial; (și la sg.) plantă care face parte din acest grup. [Pr.: *-di-aț*] — V. **radia**¹.

RADIÁTÍV, *-Ă*, *radiativi*, *-e*, adj. 1. Care ține de radiație, care se referă la radiație. 2. (Fiz.; despre tranziții) Însoțit de emisia unei radiații. 3. Care privește raportul dintre cantitatea de căldură primită și cea cedată de Pământ într-o perioadă determinată. [Pr.: *-di-a-*] — Din fr. **radiatif**.

RADIÁTÓR, *radiatoare*, s.n. 1. Corp, aparat sau dispozitiv care emite radiații. ♦ *Radiator electric* = aparat electric de încălzire (în care căldura este transmisă prin radiații). 2. Corp de încălzire format din tuburi sau coloane tubulare prin care circulă aburii sau apa caldă, într-o instalație de încălzire centrală. 3. Dispozitiv care servește la răcirea apei în motoarele cu ardere internă. 4. Antenă de emisie reprezentând elementul activ al unui sistem de antene. [Pr.: *-di-a-*] — Din fr. **radiateur**, germ. **Radiator**.

RADIÁȚIE, *radiații*, s.f. Emisie de unde sonore, electromagnetice etc. sau de particule care se propagă sub formă de raze în toate direcțiile;

ansamblul particulelor emise de un corp; radier. [Pr.: -di-a] — Din fr. **radiation**.

RADICAL, **-Ă**, *radicali*, -e, adj., s.m. I. Adj. 1. De bază, fundamental, esențial. ♦ (Adverbial) Din temelie, cu desăvârșire, complet. ♦ (Despre tratamente, leacuri) Care vindecă în întregime, complet. 2. Care preconizează reforme adânci, acțiuni hotărâtoare; schimbări fundamentale. II. S.m. 1. (Mat.) Rădăcină. ♦ Simbolul matematic care exprimă o extragere de rădăcină. ♦ (Mat.; în sintagmele) *Axă radicală* = locul geometric al punctelor din plan care au aceeași putere față de două cercuri date, reprezentat printr-o dreaptă perpendiculară pe linia care unește centrele cercurilor. *Plan radical* = locul geometric al punctelor din spațiu având aceeași putere față de două sfere date, reprezentat printr-un plan. 2. (Chim.) Grupare de atomi care rămâne neschimbată într-o reacție chimică și care se comportă ca un element unic. 3. (Lingv.) Rădăcină. — Din fr. **radical**, germ. **Radikal**.

RADICALISM s.n. Concepție și atitudine politică care preconizează și urmărește folosirea de metode radicale, totale, pentru soluționarea unor probleme ale vieții sociale; practicarea acestor metode. — Din fr. **radicalisme**.

RADICALIST, **-Ă**, *radicaliști*, -ste, adj., s.m. și f. (Adept) al radicalismului. — **Radical** + suf. -ist. Cf. germ. **Radikalist**.

RADICALIZĂ, *radicalizez*, vb.I. Tranz. și refl. A deveni sau a face să devină radical (I 2). — **Radical** + suf. -iza. Cf. germ. **radikalisieren**.

RADICALIZĂRE, *radicalizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *radicaliza* și rezultatul ei. — V. **radicaliza**.

RADICANT, **-Ă**, *radicanți*, -te, adj. (Despre tulpini) Care are capacitatea de a emite rădăcini; (despre plante) agățător prin rădăcini suplimentare. — Din fr. **radicant**.

RADICĂȚIE s.f. Dispoziție a rădăcinilor unei plante. — Din fr. **radication**.

RADICELĂ, *radicele*, s.f. Rădăcină secundară care se dezvoltă pe rădăcina principală. — Din fr. **radicelle**.

RADICIFORM, **-Ă**, *radiciformi*, -e, adj. (Bot.) Care are forma unei rădăcini. — Din fr. **radiciforme**.

RADICIVOR, **-Ă**, *radicivori*, -e, adj. Care mănâncă rădăcini. — Din fr. **radicivore**.

RADICULĂR, **-Ă**, *radiculari*, -e, adj. Care aparține radiclei, care se referă la radiculă. — Din fr. **radiculaire**.

RADICULĂ, *radicule*, s.f. Rădăcină a plantulei din sămânță, care, după încolțirea seminței, se transformă în rădăcină principală. — Din fr. **radicule**, lat. **radicula**.

RADIÉR, *radier*, s.n. 1. Tip de fundație alcătuit dintr-un planșeu de beton armat care se întinde de obicei sub întreaga construcție pe care o susține. 2. Căpușeală de beton, de bolovani sau de pavele executată pe fundul albiei unei ape, între picioarele unui pod etc., pentru a împiedica eroziunea, spălarea pământului de către ape și adâncirea albiei. 3. Boltă de beton sau de piatră așezată la baza unui tunel. [Pr.: -di-er] — Din fr. **radier**.

RADIÉRĂ, *radier*, s.f. Gumă de șters. [Pr.: -di-e] — Din germ. **Radier**[gummi].

RADIÉRE¹, *radieri*, s.f. Faptul de a *radia*¹; radiație. [Pr.: -di-e] — V. **radia**¹.

RADIÉRE², *radieri*, s.f. (Jur.) Acțiunea de a *radia*² și rezultatul ei; ștergere din-tr-un registru a inscripției privitoare la anumite acte sau drepturi. [Pr.: -di-e] — V. **radia**².

RADIFÉR, **-Ă**, *radiferi*, -e, adj. Care conține radium. — Din fr. **radifère**.

RĂDINĂ, *radine*, s.f. (Reg.) 1. Amestec de rădăcini și de crengi de copaci care atarnă de pe mal în apă sau plutesc pe apă. 2. Loc de sub mal, scobit, unde se adună peștii. 3. Reșea cu ochiuri mari care se montează la setele de prins pește. — Din sb., rus. **redina**.

RĂDIO¹ Element de compunere indicând referirea unei mărimi, a unui aparat etc. la radiația electromagnetică, care servește la formarea unor substantive. [Pr.: -di-o] — Din fr. **radio**.

RĂDIO², *radiouri*, adj. invar., s.n. I. Adj. invar. 1. Referitor la radiorecepție. 2. Referitor la emisiunile difuzate prin radio² (2). 3. Referitor la radiația electromagnetică, de radiație electromagnetică. II. S.n. 1. Instalație de transmitere a sunetelor prin unde electromagnetice, cuprinzând aparatele de emisie și pe cele de recepție. 2. Spec. Aparat de recepție radiofonică; radioreceptor. 3. Sistemul și activitatea de difuzare a programelor de știri, de muzică etc. prin radio² (2). 4. Instituție care dirijează și coordonează problemele referitoare la radio² (1, 3). [Pr.: -di-o] — Din fr. **radio**, germ. **Radio**.

RADIOACTIV, **-Ă**, *radioactivi*, -e, adj. 1. (Despre unele elemente) Cu proprietăți de radioactivitate. ♦ (Despre zăcămintă, izvoare) Care conține corpuri cu proprietăți de radioactivitate. 2. Care aparține radioactivității,

privitor la radioactivitate. [Pr.: -di-o] — Din fr. **radioactif**, germ. **radioaktiv**.

RADIOACTIVITĂȚE s.f. 1. Proprietate a unor elemente cu atomii grei (radium, uraniu etc.) de a emite, prin dezagregare spontană, unele radiații corpusculare (și radiații electromagnetice). 2. Disciplină care studiază aceste proprietăți și elementele care țin de ele. [Pr.: -di-o] — Din fr. **radioactivité**, germ. **Radioaktivität**.

RADIOACTUALITĂȚE, *radioactualități*, s.f. Emisiune radiofonică în care se transmit actualități. [Pr.: -di-o-ac-tu-a] — **Radio**² + **actualitate**.

RADIOALTIMÉTRU, *radioaltimetre*, s.n. Aparat de radiolocație instalat la bordul unui avion, cu ajutorul căruia se determină altitudinea avionului față de sol. [Pr.: -di-o] — Din fr. **radioaltimètre**, rus. **radioaltimetr**.

RADIOAMATOR, *radioamatori*, s.m. Persoană care, ca amator, stabilește legături între o stație de radio² proprie și o stație de radio² străină, cu scopul de a comunica în bune condiții cu aceasta, de la o distanță cât mai mare. [Pr.: -di-o] — Din fr. **radio-amateur**, germ. **Radioamateur**.

RADIOAMATORISM s.n. Practicarea a radiocomunicațiilor de către radioamatori. [Pr.: -di-o] — **Radioamator** + suf. -ism.

RADIOAMPLIFICĂRE s.f. Recepția, amplificarea și distribuția prin fire a programelor de radiodifuziune sonoră cu ajutorul unei instalații de amplificare. [Pr.: -di-o] — **Radio**¹ + **amplificare**. Cf. fr. **radioamplification**.

RADIOASCULTĂRE s.f. 1. Ascultare a emisiunilor de radio². 2. Post, serviciu care se ocupă cu ascultarea emisiunilor de radio². 3. Timp rezervat ascultării în emisiunile radioamatorilor. [Pr.: -di-o] — **Radio**² + **ascultare**.

RADIOASCULTĂTOR, **-OĂRE**, *radioascultători*, -oare, s.m. și f. Ascultător al emisiunilor de radio². [Pr.: -di-o] — **Radio**² + **ascultător**.

RADIOASTRONOM, *radioastronomi*, s.m. Specialist în radioastronomie. [Pr.: -di-o] — Din fr. **radioastronome**.

RADIOASTRONOMIC, **-Ă**, *radioastronomici*, -ce, adj. Referitor la radioastronomie, de radioastronomie. [Pr.: -di-o] — Din fr. **radioastronomique**.

RADIOASTRONOMIE s.f. Ramură a astronomiei care studiază corpurile și fenomenele cerești prin recepționare și interpretarea undelor venite de la acestea. [Pr.: -di-o] — Din fr. **radio-astronomie**, germ. **Radioastronomie**.

RADIOATERIZĂRE, *radioaterizări*, s.f. Aterizare fără vizibilitate, în cursul căreia avionul este dirijat cu ajutorul unor radioemitații situate pe sol. [Pr.: -di-o] — **Radio**¹ + **aterizare**.

RADIOBALIZĂ, *radiobalizez*, vb. I. Tranz. A marca o rută aeriană cu radiobalize. [Pr.: -di-o] — Din fr. **radiobaliser**.

RADIOBALIZĂJ, *radiobalizaje*, s.n. Faptul de a radiobaliza; radiobalizare. [Pr.: -di-o] — Din fr. **radiobalissage**.

RADIOBALIZĂRE, *radiobalizări*, s.f. Acțiunea de a radiobaliza. [Pr.: -di-o] — V. **radiobaliza**.

RADIOBALIZĂȚ, **-Ă**, *radiobalizați*, -te, adj. (Despre rute aeriene) Care a fost marcat cu radiobalize. [Pr.: -di-o] — V. **radiobaliza**.

RADIOBALIZĂ, *radiobalize*, s.f. Aparat terestru de radionavigație care indică trecerea unei aeronave deasupra unui anumit punct geografic, prin emiteră sau prin reflectarea unor unde radioelectrice recepționate; radiofar. [Pr.: -di-o] — Din fr. **radiobalise**.

RADIOBIOLÓG, **-Ă**, *radiobiologi*, -ge, s.m. și f. Specialist în radiobiologie. [Pr.: -di-o-bi-o] — Din fr. **radiobiologue**.

RADIOBIOLÓGIC, **-Ă**, *radiobiologici*, -ce, adj. Referitor la radiobiologie, de radiobiologie. [Pr.: -di-o-bi-o] — Din fr. **radiobiologique**, engl. **radiobiologic**.

RADIOBIOLOGIE s.f. Știință care se ocupă cu cercetarea acțiunii radiațiilor ionizante asupra organismelor vii. [Pr.: -di-o-bi-o] — Din fr. **radiobiologie**.

RADIOBIOTIC, **-Ă**, *radiobiotici*, -ce, adj. Referitor la efectele radiațiilor asupra organismelor vii. [Pr.: -di-o-bi-o] — Din fr. **radiobiotique**.

RADIOCĂLCIU s.n. Calciu radioactiv. [Pr.: -di-o] — **Radio**¹ + **calciu**.

RADIOCĂSETOFÓN, *radiocasetofoane*, s.n. Aparat care încorporează un radioreceptor și un casetofon. [Pr.: -di-o] — **Radio**² + **casetofon**.

RADIOCHIMIE s.f. Ramură a chimiei care studiază probleme legate de elementele radioactive. [Pr.: -di-o] — Din fr. **radiochimie**.

RADIOCINEMATOGRAFIE s.f. Metodă de diagnostic radiologic, care constă în înregistrarea pe film cinematografică a imaginii radiografice a unui organ în activitate. [Pr.: -di-o] — Din fr. **radiocinematographie**.

RADIOCLUB, *radiocluburi*, s.n. Club al radioamatorilor. [Pr.: -di-o] — **Radio**² + **club**.

RADIOCOMANDĂ, *radiocomenzi*, s.f. Telecomandă realizată prin intermediul undelor electromagnetice. [Pr.: -di-o] — Din fr. **radio-commande**.

RADIOCOMPÁS, *radiocompasuri*, s.n. Aparat montat la bordul unui avion, care permite menținerea avionului pe direcția unui post de radioemisie. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiocompas**.

RADIOCOMUNICAȚIE, *radiocomunicații*, s.f. Transmitere și recepție la distanță a unor sunete, semnale și imagini cu ajutorul undelor radio². [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiocommunication**.

RADIOCONDUCTOR, *radioconductoare*, s.n. Corp care devine conductor de electricitate sub influența undelor electromagnetice. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radioconducteur**.

RADIODERMITĂ, *radiodermite*, s.f. (Med.) Dermită provocată de iradieri cu raze X sau de substanțe radioactive. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiodermite**.
RADIODETECTIE, *radiodeteții*, s.f. (Fiz.) Radiolocație. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiodetection**.

RADIODIAGNOSTIC, *radiodiagnostic*, s.n. Diagnostic medical bazat pe examinarea radiologică. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiodiagnostic**.

RADIODIFUZĂ, *radiodifuzez*, vb. I. Tranz. A transmite, a emite ceva printr-un post de radioemisie. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiodiffuser**.

RADIODIFUZIUNE, *radiodifuziuni*, s.f. Radiocomunicație unilaterală care constă în transmiterea sistematică prin unde electromagnetice neghidate a unui program (sonor și vizual) destinat recepției publice. ♦ Instituție care se ocupă cu întocmirea și cu difuzarea acestor programe. [Pr.: -di-o-di-fu-zi-u-] — Din fr. **radiodiffusion**.

RADIODISTRIBUȚIE s.f. Distribuție publică a programelor de radiodifuziune prin linii de telecomunicații speciale de la o stație centrală; radiolocație. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiodistribution**.

RADIOECOLOGIE s.f. Studiul efectelor radiațiilor naturale asupra organismelor vii. [Pr.: -di-o-] — Din engl. **radioecology**.

RADIOECŪU, *radioecouri*, s.n. Radioundă recepționată după emisie, în urma reflexiei ei pe suprafața unui corp (ceresc). [Pr.: -di-o-] — **Radio² + ecou**.

RADIOELÉCTRIC, **-Ă**, *radioelectrici, -ce*, adj. Care aparține radioelectricității, privitor la radioelectricitate, studiat de radioelectricitate. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radioélectrique**.

RADIOELECTRICIÁN, **-Ă**, *radioelectricieni, -e*, s.m. și f. Specialist în radioelectricitate. [Pr.: -di-o-e-lec-tri-ci-an] — Din fr. **radioélectricien**.

RADIOELECTRICITATE s.f. Parte a fizicii care studiază oscilațiile de înaltă frecvență și undele electromagnetice, precum și aplicațiile acestora în radiocomunicații, în radiolocație etc. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radioélectricité**.

RADIOELEMENT, *radioelemente*, s.n. Element chimic radioactiv. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radioélément**.

RADIOEMISIE, *radioemisii*, s.f. 1. Producere a undelor electromagnetice în scopul realizării unei radiocomunicații. 2. (În forma *radioemisiune*) Emisiune radiofonică cu ajutorul căreia se transmit știri, programe culturale etc. [Pr.: -di-o-]. — Var.: **radioemisiune** s.f.] — Din fr. **radio-émission**.

RADIOEMISIUNE s.f. v. **radioemisie**.

RADIOEMIȚĂTOR, *radioemițătoare*, s.n. Instalație cu ajutorul căreia se produc unde electromagnetice folosite la radiocomunicații; emițător radio¹. [Pr.: -di-o-] — **Radio¹ + emițător** (după fr. *radio-émetteur*).

RADIOFĂR, *radiofaruri*, s.n. Post fix de radioemisie, folosit la dirijarea navigației maritime și aeriene. ♦ Radiobaliză. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiophare**.

RADIOFICĂ vb. I. Tranz. (Folosit numai la timpurile compuse sau trecute). A instala în orașe și în sate posturi de radiolocație, a efectua o radiolocație. [Pr.: -di-o-] — Din **radiolocație** și **radioficat** (derivat regresiv).

RADIOFICĂRE, *radioficări*, s.f. Instalare în orașe și în sate a posturilor de radiolocație; generalizare a transmisiei programelor de radiodifuziune sonoră prin radiodistribuție. [Pr.: -di-o-] — V. **radiofica**.

RADIOFICĂT, **-Ă**, *radioficați, -te*, adj. Înzestrat cu posturi de radiolocație. [Pr.: -di-o-] — Din **radioficare**.

RADIOFICAȚIE, *radioficații*, s.f. Radiodistribuție. [Pr.: -di-o-] — Din rus. **radiofikația**.

RADIOFIZICĂ s.f. Disciplină care studiază producerea și propagarea undelor electromagnetice, influența stării atmosferei asupra acestora etc. constituind baza fizică a radiotehnicii. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiophysique**.

RADIOFÓN, *radiofoane*, s.n. (Aeron.) Aparat de comunicare prin radiofonie. [Pr.: -di-o-] — Din fr., engl. **radiophone**.

RADIOFÓNIC, **-Ă**, *radiofonici, -ce*, adj. Care aparține radiofoniei, privitor la radiofonie, care utilizează radiofonia. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiophonique**.

RADIOFONIE s.f. Sistem special de transmitere și de recepționare a mesajelor sonore prin unde electromagnetice. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiophonie**.

RADIOFONIST, **-Ă**, *radiofoniști, -ste*, s.m. și f. Specialist în radiofonie. [Pr.: -di-o-] — **Radiofonie** + suf. *-ist*.

RADIOFÓSFOR s.n. Fosfor radioactiv. [Pr.: -di-o-] — Din engl. **radio-phosphorus**.

RADIOFOTOGRAFIE, *radiofotografii*, s.f. Clișeu al unei imagini obținute cu ajutorul razelor X pe un ecran. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiophotographie**.

RADIOFRECVENȚĂ, *radiofrecvențe*, s.f. Frecvență a unei oscilații sau a unei unde electromagnetice, folosită în radiocomunicații. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiofréquence**, germ. **Radiofrequenz**.

RADIOGALAXIE, *radiogalaxii*, s.f. Galaxie caracterizată printr-o emisie intensă de radiunde. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiogalaxie**, engl. **radiogalaxy**.

RADIOGAZETĂ, *radiogazete*, s.f. (Rar) Emisiune de știri, comentarii, muzică etc. transmisă prin radio². [Pr.: -di-o-] — **Radio² + gazetă**.

RADIOGENÉTIC, **-Ă**, *radiogenetici, -ce*, s.f., adj. 1. S.f. Ramură a geneticii care studiază influența radiațiilor care produc sau nu ionizarea asupra eredității organismelor. 2. Adj. Referitor la radiogenetică (1), de radiogenetică (1). — **Radio¹ + genetic** (după engl. *radiogenetic*).

RADIOGODEZIE s.f. Domeniu al geodeziei care se ocupă de măsurarea distanțelor dintre punctele geodezice cu aparatură radio de mare precizie. [Pr.: -di-o-ge-o-] — **Radio¹ + geodezie**.

RADIOGEOLOGIC, **-Ă**, *radiogeologici, -ce*, adj. Referitor la radiogeologie, de radiogeologie. [Pr.: -di-o-ge-o-] — **Radio¹ + geologie**.

RADIOGEOLOGIE s.f. Parte a geologiei care utilizează tehnica radioactivității. [Pr.: -di-o-ge-o-] — **Radio¹ + geologie**.

RADIOGHIDĂ, *radioghidez*, vb. I. Tranz. A dirija prin radioghidaj. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radioguide**.

RADIOGHIDĂJ, *radioghidaje*, s.n. Dirijare de la distanță, prin mijloace radiotehnice, a unui vehicul. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radioguidage**.

RADIOGHIDĂRE, *radioghidări*, s.f. Acțiunea de a radioghida. [Pr.: -di-o-] — V. **radioghida**.

RADIOGHIDĂT, **-Ă**, *radioghidați, -te*, adj. Care a fost dirijat prin radioghidaj. [Pr.: -di-o-] — V. **radioghida**.

RADIOGONIOGRAF, *radiogoniografe*, s.n. Radiogoniometru înregistrator. [Pr.: -di-o-go-ni-o-] — Din fr. **radiogoniographe**.

RADIOGONIOMETRĂ, *radiogoniometrez*, vb. I. Tranz. A determina direcția unui radioemițător prin radiogoniometrie. [Pr.: -di-o-go-ni-o-] — Din **radiogoniometru**.

RADIOGONIOMETRĂRE, *radiogoniometrări*, s.f. Acțiunea de a radiogoniometra. [Pr.: -di-o-go-ni-o-] — V. **radiogoniometra**.

RADIOGONIOMETRIC, **-Ă**, *radiogoniometrici, -ce*, adj. Referitor la radiogoniometrie, de radiogoniometrie. [Pr.: -di-o-go-ni-o-] — Din fr. **radiogoniométrique**.

RADIOGONIOMETRIE s.f. Metodă de determinare a direcției din care se emit unde radio, bazată pe utilizarea proprietăților antenelor receptorului. [Pr.: -di-o-go-ni-o-] — Din fr. **radiogoniométrie**.

RADIOGONIOMETRU, *radiogoniometre*, s.n. Instalație de radiorecepție folosită în radiogoniometrie, în navigația fără vizibilitate și în radiolocație, pentru determinarea direcției din care sunt emise semnalele radio. [Pr.: -di-o-go-ni-o-] — Din fr. **radiogoniomètre**.

RADIOGRAFIA, *radiografiez*, vb. I. Tranz. A face o radiografie. [Pr.: -di-o-gra-fi-a-] — Din fr. **radiographier**.

RADIOGRĂFIC, **-Ă**, *radiografici, -ce*, adj. Care aparține radiografiei, privitor la radiografie. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiographique**.

RADIOGRAFIE, *radiografii*, s.f. Fotografiera interiorului unui corp opac, în special a unor regiuni din interiorul corpului omenesc, cu ajutorul unor radiații de tip special. ♦ (Concr.) Fotografie obținută cu ajutorul acestor radiații; radiogramă. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiographie**.

RADIOGRĂMĂ, *radiogramme*, s.f. 1. Telegramă transmisă prin radiocomunicație; radiotelegramă. 2. (Rar) Radiografie. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiogramme**, germ. **Radiogramm**.

RADIOINTERFEROMETRU, *radiointerferometre*, s.n. (Astron.) Radiotelescop a cărui funcționare se bazează pe interferența radioundelor ce ajung la un sistem de două sau de mai multe antene cu care este echipat radiotelescopul. [Pr.: -di-o-in-] — Din fr. **radiointerféromètre**.

RADIOITINERĂR, *radioitinerare*, s.n. Itinerar urmat de o aeronavă care se conduce după semnalele primite de la radiofarurile hertziene. [Pr.: -di-o-] — **Radio² + itinerar** (după fr. *radioraïd*).

RADIOIZOTOP, *radioizotopi*, s.m. Izotop radioactiv. [Pr.: -di-o-i-] — Din fr. **radio-isotope**.

RADIOIZOTÓPIC, **-Ă**, *radioizotopici, -ce*, adj. (Fiz.) Care ține de radioizotop, de radioizotop. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radio-isotopique**.

RADIOJURNÁL, *radiojurnale*, s.n. Emisiune radiofonică cuprinzând știri și comentarii de actualitate internă și externă, transmisă la anumite ore. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiojournal**.

RADIOLĂR, *radiolari*, s.m. (La pl.) Ordin de protozoare marine care au o cochilie silicioasă, cu prelungiri subțiri, dispuse ca niște raze; (și la sg.) animal care face parte din acest ordin. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiolaire**.

RADIOLARIT s.n. Rocă sedimentară, silicioasă, de origine organică, cenușie-gălbuie sau roșiatică, rezultată din consolidarea depozitelor de radiolari și utilizată ca material abraziv și absorbant. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiolarite**.

RADIOLOCATOR, *radiolocatoare*, s.n. Instalație radar. [Pr.: -di-o-] — Din rus. **radiolokator**, engl. **radiolocator**.

RADIOLOCĂȚIE, *radiolocații*, s.f. Detectarea și determinarea poziției unui obiect (în mișcare) față de un reper, cu ajutorul unor fascicule de unde electromagnetice emise, și transformarea acestora în semnale vizibile după reflectarea lor de către obiectul detectat. [Pr.: -di-o-] — Din engl. **radiolocation**, rus. **radiolokația**.

RADIOLOG, -**Ă**, *radiologi*, -ge, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în radiologie și radioterapie. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiologue**.

RADIOLOGIC, -**Ă**, *radiologic*, -ce, adj. Privitor la radiologie, care aparține radiologiei. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiologique**.

RADIOLOGIE s.f. Ramură a medicinei care se ocupă cu examinarea corpului omenesc cu ajutorul razelor X și g și cu aplicarea lor în precizarea diagnosticului și în terapia unor boli. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiologie**.

RADIOMAGAZIN, *radiomagazine*, s.n. Emisiune cu caracter variat (informativ, cultural-artistic, distractiv) transmisă prin radio². [Pr.: -di-o-] — Radio² + **magazin**.

RADIOMANOMETRIE s.f. (Med.; în sintagma *Radiomanometrie biliară* = metodă de examinare a căilor biliare, în cursul unei operații sau după efectuarea ei, prin cercetarea morfologiei și presiunilor manometrice ale acestora. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiomanométrie**.

RADIOMETALOGRAFIE s.f. Ramură a metalografiei care studiază structura fină a metalelor, folosind razele X și radiațiile g. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiométagraphie**.

RADIOMETRIC, -**Ă**, *radiometrici*, -ce, adj. 1. Care aparține radiometrului, privitor la radiometru. 2. (Fiz.; în sintagma *Efect radiometric* = creșterea presiunii aerului pe suprafața unui corp iluminat datorită încălzirii locale a corpului și a aerului, produsă de energia luminii absorbite de corp. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiométrique**.

RADIOMETRIE, *radiometrii*, s.f. (Fiz.) Măsurare a intensității unei radiații. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiométrie**.

RADIOMETRU, *radiometre*, s.n. 1. Instrument folosit pentru măsurarea presiunii exercitate de o radiație sonoră. 2. Aparat folosit pentru punerea în evidență a efectului radiometric. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiomètre**.

RADIOMICROFÓN, *radiomicrofoane*, s.n. (Rar) Mic radioemitor portabil, prevăzut cu un microfon, folosit pentru interviuri sau pe scenă. [Pr.: -di-o-] — Radio¹- + **microfon**.

RADIOMICROMÉTRU, *radiomicrometre*, s.n. Instrument folosit la măsurarea intensităților de radiație foarte mici. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiomicromètre**.

RADIOMIMÉTIC, -**Ă**, *radiomimetic*, -ce, adj. (Fiz.; despre substanțe) Cu acțiune asemănătoare radiațiilor ionizate. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiomimétique**, engl. **radiomimetic**.

RADIONAVIGĂȚIE s.f. Conducere a navelor (în special a aeronavelor) cu mijloace radiotehnice. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radionavigation**.

RADIONECRÓZĂ, *radionecroze*, s.f. (Med.) Necroză a unui țesut produsă de o doză excesivă de radiații ionizate. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radionécrose**.

RADIONEVRÍTĂ, *radionevrite*, s.f. (Med.) Nevrită cauzată de acțiunea razelor radioactive asupra unui nerv. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radionévrite**.

RADIONUCLÉU, *radionuclee*, s.n. (Fiz.) Nucleu (1) (instabil) radioactiv. [Pr.: -di-o-] — Radio¹- + **nucleu** (după fr., engl. *radionuclide*).

RADIOOPÁC, -**Ă**, *radioopaci*, -ce, adj. (Fiz.; despre unele substanțe) Care împiedică trecerea radiațiilor printr-un organ, determinând obținerea unei imagini radiologice sau radiografice clare a acestuia. [Pr.: -di-o-o-] — Din fr. **radio-opaque**.

RADIOOPERATOR, -**OĂRE**, *radiooperatori*, -oare, s.m. și f. Operator (1) de radio². [Pr.: -di-o-o-] — Din engl. **radiooperator**.

RADIOPATOLOGIE s.f. Disciplină care studiază bolile provocate de radiații penetrante. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiopathologie**.

RADIOPIRĂT s.n. Post de radio² (1) clandestin. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiopirate**.

RADIOPROGRAM, *radioprograme*, s.n. Program de radio² (3). [Pr.: -di-o-] — Radio² + **program**.

RADIOPROIECTOR, *radioproiectoare*, s.n. Instalație (înglobând un radiolocator și un proiector) destinată să descopere și să lumineze țintele aeriene în timpul nopții. [Pr.: -di-o-pro-iec-] — Radio² + **proiector**.

RADIOPROTECTOR, -**OĂRE**, *radioprotectori*, -oare, adj., s.f. 1. Adj. Care protejează de acțiunea nocivă a unor radiații. 2. S.f. (În sintagma) *Radioprotectoare chimică* = substanță chimică neutralizantă, în anumite limite, a efectului energiei radiante asupra organismului. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radioprotecteur**.

RADIOPROTÉCȚIE, *radioprotectii*, s.f. (Med.) Protecție împotriva radiațiilor în radiologie. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radioprotection**.

RADIORECEPTÓR, *radioreceptoare*, s.n. Aparat folosit pentru recepționarea undelor radiofonice (prin antene), pentru transformarea lor în semnale sonore și transmiterea lor prin intermediul difuzoarelor; radio². ♦ (În sintagma) *Radioreceptor de trafic* = radioreceptor profesional utilizat pentru recepția unor semnale cu caracter special (informații de presă, date științifice, semnale pentru navigație etc.). [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiorécepteur**.

RADIORECEPȚIE, *radiorecepții*, s.f. Recepție a undelor radio, folosită în telecomunicații. [Pr.: -di-o-] — Radio¹- + **recepție**.

RADIORELÉU, *radiorelee*, s.n. Instalație care permite realizarea unei comunicații fără fir între două stații terminale, prin stații de recepție-emisie intermediare. [Pr.: -di-o-] — Radio² + **releu**.

RADIOREPERĂJ, *radioreperaje*, s.n. Procedeu de obținere a informațiilor privitoare la prezența, poziția, natura etc. diverselor obiecte cu ajutorul undelor electromagnetice. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiorepérage**.

RADIOREPORTĂJ, *radioreportaje*, s.n. (Rar) Reportaj transmis prin radio². [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radioreportage**.

RADIOREPORTER, *radioreporter*, s.m. Reporter pentru emisiunile de radio². [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radioreporter**.

RADIOREZISTENT, -**Ă**, *radiorezistenți*, -te, adj. (Med.) Cu radiorezistență. [Pr.: -di-o-] — Din engl. **radioresistant**.

RADIOREZISTENȚĂ, *radiorezistențe*, s.f. (Med.) Rezistență față de radiațiile nocive. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiorésistance**.

RADIÓS, -**OĂSĂ**, *radióși*, -oase, adj. 1. Care strălucește, răspândind raze de lumină; luminos, strălucitor. 2. Fig. (Despre figura omenească) Care exprimă seninătate, veselie, fericire; (despre oameni) cu o expresie de fericire: voios, senin, încântat. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radieux**, lat. **radiosus**, it. **radio**.

RADIOSCÓPIC, -**Ă**, *radioscopici*, -ce, adj. Care aparține radioscopiei, privitor la radioscopie. [Pr.: -di-os-] — Din fr. **radioscopique**.

RADIOSCOPIE, *radioscopii*, s.f. Examinare vizuală a interiorului unui corp opac, în special a unor regiuni din corpul omenesc, cu ajutorul umbrei proiectate pe un ecran fluorescent de către razele X care trec prin acel corp; (concr.) imagine obținută în felul acesta. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radioscopie**.

RADIOSENSIBILITĂTE s.f. (Med.) Sensibilitate față de radiațiile ionizante. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radio-sensibilité**.

RADIOSERVICE s.n. Serviciu pentru aparatura de radiocomunicații. [Pr.: -di-o-ser-vis-] — Din engl. **radio-service**.

RADIOSEXTĂNT, *radiosextante*, s.n. Aparat cu care se stabilește pe hartă poziția unei nave, folosind emisiile radio² ale astrilor. [Pr.: -di-o-] — Radio² + **sextant**.

RADIOSIMPOZIÓN, *radiosimpozioane*, s.n. Simpozion (2) prezentat la radio². [Pr.: -di-o-sim-po-zi-on] — Radio² + **simpozion**.

RADIOSONDĂJ, *radiosondaje*, s.n. Explorare a părților superioare ale atmosferei cu ajutorul unei radiosonde. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiosondage**.

RADIOSONDĂ, *radiosonde*, s.f. Instrument folosit pentru efectuarea observațiilor meteorologice (presiune, temperatură, umiditatea aerului) în părțile superioare ale atmosferei, prin semnale radio². [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiosonde**, germ. **Radiosonda**, engl. **radio-sonde**.

RADIOSTAȚIÓNE, *radiostațiuni*, s.f. Ansamblu format dintr-un radioemitor, o antenă de emisie, instalații și clădiri anexe, destinat efectuării radiomisiunilor. [Pr.: -di-o-sta-ți-u-] — După rus. **radiostanția**.

RADIOSTEĂ, *radioste*, s.f. Radiosursă de dimensiuni foarte mici (cât un punct). [Pr.: -di-o-] — Radio¹- + **stea**.

RADIOSTEREOGRAFIE, *radiostereografii*, s.f. Radiografie în care imaginea apare în relief. [Pr.: -di-o-ste-re-o-] — Din fr. **radiostéréographie**.

RADIOSTIMULĂRE, *radiostimulări*, s.f. (Biol.) Metodă de stimulare a creșterii plantelor (prin tratarea semințelor cu radiații). [Pr.: -di-o-] — După fr. **radiostimulation**.

RADIOSŪRSĂ, *radiosurse*, s.f. Sursă de unde radio din spațiul cosmic. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiosource**.

RADIOȘCOALĂ s.f. Emisiune de radio² destinată perfecționării procesului de învățământ. [Pr.: -di-o-] — Radio² + **școală**.

RADIOTÉHNIC, -**Ă**, *radiotehnici*, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Ramură a tehnicii care se ocupă cu aplicațiile oscilațiilor și undelor electromagnetice de înaltă frecvență pentru transmiterea și recepționarea informațiilor. ♦ Tehnica

fabricării aparatelor pentru radiocomunicații. **2.** Adj. Care ține de radio-tehnică, privitor la radiotehnică. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiotechnique**.

RADIOTELEFÓN, *radiotelefoane*, s.n. Aparat portabil de emisie-recepție, folosit pentru radiocomunicații bilaterale pe distanțe relativ mici. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiotéléphone**.

RADIOTELEFÓNIC, *-Ă*, *radiotelefonici*, -ce, adj. Referitor la radiotelefonie, de radiotelefonie. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiotéléphonique**.

RADIOTELEFONIE s.f. Sistem de comunicație telefonică radioelectrică, în ambele sensuri, cu ajutorul a două posturi de radioemisie și a două posturi de radiorecepție. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiotéléphonie**.

RADIOTELEGHIDÁT, *-Ă*, *radioteleghidați*, -te, adj. Care este teleghidat prin unde radio². [Pr.: -di-o-] — **Radio² + teleghidat**.

RADIOTELEGRAFIÁ, *radiotelegrafiez*, vb. I. Tranz. A transmite o comunicare prin radiotelegrafie. [Pr.: -di-o-te-le-gra-fi-a] — Din fr. **radiotélégraphier**.

RADIOTELEGRAFIÁT, *-Ă*, *radiotelegrafiati*, -te, adj. Transmis prin radiotelegrafie. [Pr.: -di-o-te-le-gra-fi-a] — V. **radiotelegrafia**.

RADIOTELEGRÁFIC, *-Ă*, *radiotelegrafici*, -ce, adj. Care aparține radiotelegrafiei, privitor la radiotelegrafie. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiotélégraphique**.

RADIOTELEGRAFIE s.f. Comunicație telegrafică prin unde electromagnetice; telegrafie fără fir. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiotélégraphie**.

RADIOTELEGRAFIST, *-Ă*, *radiotelegrafiști*, -ste, s.m. și f. Persoană specializată în radiotelegrafie. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radio-télégraphiste**.

RADIOTELEGRÁMÁ, *radiotelegrame*, s.f. Telegramă transmisă prin radiocomunicație; radiogramă (1). [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiotélégramme**.

RADIOTELEMECÁNICÁ s.f. Ramură a telemecanicii care folosește undele radio pentru emiteria și recepționarea comenzilor. [Pr.: -di-o-] — **Radio¹ + telemecanică**.

RADIOTELEMÉTRIC, *-Ă*, *radiotelemetrici*, -ce, adj. Referitor la radiotelemetrie, de radiotelemetrie. [Pr.: -di-o-] — De la **radiotelemetrie**.

RADIOTELEMETRÍE s.f. Determinarea distanței dintre un obiect și un reper dat, folosind undele radio. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiotélémetrie**.

RADIOTELEMÉTRU, *radiotelemetre*, s.n. Aparat pentru măsurarea distanțelor folosind undele radio². [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiotélémetre**, engl. **radiotelemeter**.

RADIOTELESCÓP, *radiotelescoape*, s.n. Instrument folosit la recepționarea și studierea undelor radiofonice emise de corpurile cerești. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiotélescope**.

RADIOTELEVIZÁT, *-Ă*, *radiotelevizați*, -te, adj. Care este transmis simultan la radio și televiziune. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiotélévisé**.

RADIOTEODOLÍT, *radioteodolite*, s.n. Radiogoniometru folosit la reperarea în înălțime. [Pr.: -di-o-te-o-] — Din germ. **Radiotheodolit**.

RADIOTERAPEÚT, *-Ă*, *radioterapeuți*, -te, s.m. și f. Specialist în radioterapie. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiothérapeute**.

RADIOTERÁPIC, *-Ă*, *radioterapici*, -ce, adj. De radioterapie. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiothérapique**.

RADIOTERÁPÍE s.f. Metodă de tratare a unor boli prin acțiunea razelor X. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **radiothérapie**.

RADIOTRÁNSMÍSÍE s.f. v. **radiotransmisiune**.

RADIOTRÁNSMISIONÍST, *-Ă*, *radiotransmisioniști*, -ste, s.m. și f. Specialist în radiotransmisiuni. [Pr.: -di-o-trans-mi-si-o-] — **Radiotransmisiune + suf. -ist**.

RADIOTRÁNSMISIÚNE, *radiotransmisiuni*, s.f. **1.** Transmitere la distanță prin unde electromagnetice a unor sunete, a unor semnale sau a unor imagini. **2.** Transmisie de radiodifuziune; programul transmis printr-un sistem de radiodifuziune. [Pr.: -di-o-trans-mi-si-u-. — Var.: **radiotransmísie** s.f.] — Din fr. **radiotransmission**.

RADIOTRÁTMÉNT, *radiotratamente*, s.n. (Med.) Tratament cu radiații. [Pr.: -di-o-] — **Radio¹ + tratament**.

RADIOÚNDÁ, *radiounde*, s.f. (Fiz.) Undă electromagnetică cu lungimea cuprinsă între 10 km și 1 mm. [Pr.: -di-o-] — **Radio¹ + undă** (după engl. *radio waves*, germ. *Radiowellen*).

RADÍST, *radiști*, s.m. Militar specializat în emisiuni și recepții radio². — **Radio² + suf. -ist**.

RÁDIU s.n. Element radioactiv care se găsește în minereurile de uraniu, folosit în medicină și în fizica nucleară. [Var.: **rádium** s.n.] — Din fr. **radium**.

RÁDIUM s.n. v. **radium**.

RÁDIUMTERÁPÍE s.f. Folosire a radiului în tratamentul unor boli, în special al unor forme de cancer. — Din fr. **radiumthérapie**.

RÁDIUS s.n. Os lung care, împreună cu cubitusul, formează scheletul antebrațului. [Pr.: -di-us] — Din fr., lat. **radius**.

RADÓM, *radomuri*, s.n. Dispozitiv pentru protejarea antenelor de unde scurte contra agenților atmosferici. — Din fr. **radôme**.

RADÓN s.n. Element chimic gazos cu proprietăți radioactive, format prin dezintegrarea radiului. — Din fr. **radon**.

RADÓU, *radouri*, s.n. (Înv.) Plută (pentru transportul pe apă). — Din fr. **radeau**.

RADŪLÁ, *radule*, s.f. Placă chitinoasă cu numeroși dințișori, asemănătoare unei pile, situată la baza limbii unor moluște. — Din fr. **radule**, lat. **radula**.

RAF, *rafuri*, s.n. (Reg.) Cerc, șină de fier care se aplică pe o roată de lemn. — Din magh. dial. **raf**. Cf. ucr. r a f a „gratie”.

RAFAÉLIC, *-Ă*, *rafaelici*, -ce, adj. De Rafael, al lui Rafael; în maniera lui Rafael; ♦ Serafic. [Pr.: -fa-e-] — Din fr. **raphaélique**.

RAFAELÍSM s.n. Ceea ce este specific artei lui Rafael. ♦ Tendință de a prelua și cultiva maniera lui Rafael. [Pr.: -fa-e-] — Din engl. **Raphaelism**.

RAFAELÍT, *-Ă*, *rafaeliți*, -te, adj., s.m. și f. (Adept) al rafaelismului. [Pr.: -fa-e-] — Din engl. **Raphaelite**.

RAFÁLÁ, *rafale*, s.f. **1.** Dezlănțuire bruscă, violentă (și scurtă) de vânt, de ploaie sau de ninsoare. **2.** Serie neîntreruptă de lovituri ale unei arme de foc automate sau ale unei baterii de tunuri. — Din fr. **rafale**.

RÁFIE, *rafii*, s.f. Numele mai multor specii de plante din familia palmierilor, cu tulpina scurtă și groasă, ale căror frunze au nervuri foarte rezistente (*Raphia*); plantă din aceste specii. ♦ P. restr. (Cu sens colectiv) Fibre textile, elastice și rezistente, obținute din nervurile și din teaca frunzelor acestor plante; p. ext. fibre obținute din coajă de tei. — Din fr. **raphia**.

RAFINÁ, *rafinez*, vb. I. **1.** Tranz. A curăța un produs de impurități, de substanțele străine pe care le conține. **2.** Tranz. A trata semifabricatele fibroase folosite în industria hârtiei în scopul separării, perierii și hidratării fibrelor. **3.** Tranz. și refl. Fig. A (se) face mai fin, mai delicat, mai subtil. — Din fr. **raffiner**.

RAFINÁJ, *rafinaje*, s.n. Rafinare. — Din fr. **raffinage**.

RAFINÁMENT, *rafinamente*, s.n. **1.** Finețe, delicatețe, subtilitate a gustului sau a simțirii. **2.** Viclenie, perfidie, șiretenie. — Din fr. **raffinement**.

RAFINÁRE, *rafinări*, s.f. Acțiunea de a (se) *rafina* și rezultatul ei; rafinaj. **1.** Proceso tehnologic prin care se îndepărtează impuritățile din unele substanțe (alcool, uleiuri, zahăr etc.), în scopul îmbunătățirii calității lor. **2.** Tratament al pastei de hârtie executat, de obicei, cu ajutorul rafinoarelor cu patrat, după procesul de fierbere. — V. **rafina**.

RAFINÁT, *-Ă*, *rafinați*, -te, adj. **1.** (Despre produse și substanțe) Curățat de corpuri străine; obținut în urma unei rafinări. **2.** Fig. Fin, delicat, subtil. **3.** Fig. Perfid, viclean, șiret. — V. **rafina**. Cf. fr. r a f f i n é.

RAFINÁTOR, (1) *rafinatori*, s.m., (2) *rafinatoare*, s.n. **1.** S.m. Rafinor (1). **2.** S.n. Rafinor (2). — **Rafina + suf. -tor**.

RAFINÁRIE, *rafinării*, s.f. Instalație sau întreprindere în care se face rafinarea unor produse; spec. unitate industrială în care se prelucrează țiteiul. — Din fr. **raffinerie**, germ. **Raffinerie**.

RAFINÓR, (1) *rafinori*, s.m., (2) *rafinoare*, s.n. **1.** S.m. Muncitor calificat pentru operațiile de rafinare; rafinator (1). **2.** S.n. Mașină folosită la măcinarea semifabricatelor lănoase ori a pastei de hârtie; rafinator (2). — Din fr. **raffineur**.

RAFINÓZÁ s.f. Trizaharidă formată din galactoză, glucoză și fructoză, folosită în medicină și în bacteriologie. — Din fr. **raffinose**.

RAFISTOLÁ, *rafistolez*, vb. I. Tranz. (Franțuzism) A repara sau a îndrepta ceva (sumar și nesistematic). — Din fr. **rafistoler**.

RAFT¹, *rafturi*, s.n. Poliță fixată într-un dulap, la o etajeră, de-a lungul pereților unei camere etc. — Din tc. **raf**, bg. **raft**.

RAFT², *rafturi*, s.n. (Înv.; mai ales la pl.) Harnașament de lux. — Din tc. **raft**.

RAGÁCI, *ragace*, s.n. Unealtă în formă de clește cu coadă lungă, folosită la pescuit. — Din rus. **rogač**.

RAGÁDÁ, *ragade*, s.f. Rană superficială de formă liniară care se formează pe piele la colțul gurii, la nări, la anus sau pe mamelon în timpul alăptării. — Din fr. **rhagade**.

RAGANÉLÁ, *raganele*, s.f. (Muz.) Instrument autofon care prin învârtire produce un zbârnâit ca morișca (4). — Din it. **raganella**.

RÁGE, *rag*, vb. III. Intrans. (Despre unele animale) A scoate răgete. ♦ Fig. (Despre oameni) A țipa, a răcni, a zbiera, a urla. [Var.: **răgí** s.f.] — Din lat. **ragere**.

RAGEÁ, *ragele*, s.f. (Înv.) Rugămintă, cerere. [Var.: (reg.) **răgeá** s.f.] — Din tc. **rică**.

RAGEÁL, *rageli*, s.m. (Înv.) Ministru sau mare demnitar al Porții Otomane. — Din tc. **rical**.

RÁGHILÁ s.f. v. **ragilă**.

RĂGILĂ, *ragile*, s.f. 1. Instrument format dintr-o scândură în care sunt înfipti dinți de fier și prin care se trage cânepa sau inul melițat, ca să se aleagă partea cea mai fină. 2. Zgardă cu țepi de fier care se pune la gâtul câinilor ciobănești spre a-i apăra de mușcătura lupului. ♦ Curea sau scândurică cu câteva cuie, care se fixează la botul vițelilor ca să nu poată suge. [Var.: (reg.) *răghilă* s.f.] — Cf. germ. *Raffel*.

RAGLÂN, *raglane*, s.n. 1. Croială specială a unor obiecte de îmbrăcăminte, la care mâneca pornește de la răscoiala gulerului. 2. Palton sau pardesiu cu o asemenea croială. — Din fr. *raglan*.

RAGTIME, *ragtime-uri*, s.n. Stil pianistic la modă în perioada 1896–1917, reprezentând unul dintre elementele constitutive ale jazzului și caracterizat printr-o muzică veselă și optimistă, în tempo moderat, cu formă simetrică. < (Adjectival) *Dans ragtime*. [Pr.: *régtaim*] — Cuv. engl.

RAHAGIU, (1) *rahagii*, s.m. (Înv.) Fabricant sau vânzător (ambulant) de rahat. [Var.: *rahatgiu* s.m.] — *Rahat* + suf. *-giu*.

RAHÁT, (1) *rahaturi*, s.n., (2) *rahați*, s.m. 1. S.n. Produs de cofetărie cu aspect gelatinos, fabricat din sirop de zahăr, amidon și diferite substanțe aromatice și prezentat de obicei în formă de cuburi mici. ♦ Fig. (Fam.) Lucru fără importanță. 2. (Fam.) Excrement. — Din tc. *rahat*[lokum].

RAHATGIU s.m. v. *rahagiu*.

RAHIALGIE, *rahialgii*, s.f. Durere (neuralgică) de-a lungul coloanei vertebrale. [Pr.: *-hi-al-*] — Din fr. *rachialgie*.

RAHIANESTÉZIC, *-Ă*, *rahianestezici*, *-ce*, adj., s.n. (Medicament, substanță) cu acțiune anestezică locală, care se injectează în canalul rahidian. [Pr.: *-hi-a-*] — Din *rahianestezie*.

RAHIANESTEZIE s.f. Anestezie obținută în urma unei injectări, prin puncție, în canalul rahidian a unei substanțe anestezice; anestezie rahidiană. [Pr.: *-hi-a-*] — Din fr. *rachianesthésie*.

RAHICENTÉZĂ, *rahicenteze*, s.f. Introducere a unui ac de seringă în spațiul dintre două vertebre, pentru a face un tratament, o anestezie etc. — Din fr. *rachicentèse*.

RAHIDIÂN, *-Ă*, *rahidieni*, *-e*, adj. Care aparține coloanei vertebrale sau măduvei spinării, privitor la coloana vertebrală sau la măduva spinării. < *Canal rahidian* = canalul format din vertebre, care conține măduva spinării. *Anestezie rahidiană* = rahianestezie. [Pr.: *-di-an-*] — Din fr. *rachidien*.

RĂHIS s.n. 1. (Anat.) Măduva spinării. 2. (Bot.) Ax central în lungul căruia se înșiră o serie întreagă de organe asemănătoare între ele. — Din fr. *rachis*.

RAHISINTÉZĂ, *rahisinteze*, s.f. Intervenție chirurgicală prin care se urmărește solidarizarea mai multor vertebre. — *Rah*[idian] + *sinteză*.

RAHÍTIC, *-Ă*, *rahitici*, *-ce*, adj. (Despre persoane, adesea substantivat) Care suferă de rahitism. — Din fr. *rachitique*.

RAHITISM s.n. Boală caracteristică primei copilării, provocată de lipsa vitaminei D, care produce tulburări în metabolismul fosforului și al calciului, cu repercusiuni, în special, asupra sistemului osos. — Din fr. *rachitisme*.

RAI¹, *raiuri*, s.n. 1. Paradis, eden. 2. Fig. Loc din natură deosebit de frumos. ♦ Fig. Loc în care cineva se simte deplin fericit. — Din sl. *raj*.

RAI², *raiuri*, s.n. (Nav.) Roată de lemn sau de metal, cu caneluri la margine, prin care poate fi rulat o pară sau de cânepă sau de oțel. — Et. nec.

RAIĂ, *raiale*, s.f. (În Evul Mediu) 1. Teritoriu supus de turci, care forma hinterlandul unei cetăți. 2. Denumire dată supușilor creștini din Imperiul Otoman. [Pr.: *ra-ia*] — Din tc. *raya*.

RAID, *raiduri*, s.n. 1. Incursiune rapidă de nave sau de avioane făcută (individual sau în grup) în spațiul unei țări străine, în scopuri militare. 2. Deplasare de avioane, de nave pe un itinerar prestabilit, în scopul unor recunoașteri, al unor cercetări științifice etc. 3. (În sintagma *Raid-anchetă* = anchetă pe o anumită temă efectuată în diferite întreprinderi, localități etc. — Din fr. *raid*.

RAIÓN, *raioane*, s.n. 1. Unitate teritorial-administrativă în cadrul unei regiuni din România și în București, între 1950 și 1968. 2. Parte a unui magazin unde se găesc mărfuri de același fel. [Pr.: *ra-ion*] — Din (1) rus. *raion*, (2) fr. *rayon*.

RAIONĂ, *raionez*, vb. I. Tranz. 1. A împărți în raioane (1). 2. A repartiza pe raioane (2). [Pr.: *ra-io-*] — Din *raion*.

RAIONÁL, *-Ă*, *raionali*, *-e*, adj. Care aparține raionului (1), privitor la raion. [Pr.: *ra-io-*] — *Raion* + suf. *-al*.

RAIONÁRE, *raionări*, s.f. Acțiunea de a *raiona* și rezultatul ei. [Pr.: *ra-io-*] — V. *raiona*.

RÁITĂ, *raite*, s.f., interj. 1. S.f. (Fam.) Parcurgere a unui drum fără opriri (mari), trecere în grabă pe unde, vizită scurtă. 2. Interj. (Înv.; în forma *raita*) Cuvânt de recunoaștere rostit de paznicul de noapte, când se apropiau unul de altul. — Din magh. *rajta*.

RAJÁH, *rajahi*, s.m. Titlu purtat de conducătorul statului în India antică, devenit mai târziu titlu princiar. ♦ Persoană având acest titlu. — Din fr. *rajah*.

RAL, *raluri*, s.n. Zgomot caracteristic al respirației în afecțiunile bronhiilor sau ale alveolelor pulmonare. — Din fr. *râle*.

RALANTÍ, *ralantiuri*, s.n. Mers încetinit al motoarelor cu ardere internă. — Din fr. *ralenti*.

RALIÁ, *raliez*, vb. I. Refl. A se aduna, a se strânge în jurul cuiva sau a ceva în vederea realizării unei acțiuni comune. ♦ A adera la o părere, la o propunere etc.; a se alătura unei persoane sau unei idei. [Pr.: *-li-a*] — Din fr. *ralier*.

RALIÁRE s.f. v. *raliere*.

RALÍD, *ralide*, s.n. (La pl.) Familie de păsări terestre sau semiacvatice de talie mică sau mijlocie, cu cioc scurt (*Rallidae*); (și la sg.) pasăre din această familie. — Din fr. *rallidés*.

RALIÉRE, *ralieri*, s.f. Faptul de a se *ralia* [Pr.: *-li-e-*. — Var.: (înv.) *raliáre* s.f.] — V. *ralia*.

RÁLIȚĂ s.f. v. *rariță*.

RALÍU, *raliuri*, s.n. Cursă automobilistică de regularitate pe distanțe mari, combinată adesea cu probe speciale (de viteză, îndemânare etc.). — Din fr. *rallye*.

RALLENTÁNDO adv. (Muz.; indică modul de execuție) Răcind progresiv timpul mișcării. — Cuv. it.

RAM, *ramuri*, s.n. Ramură. — Lat. *ramus*. Cf. *ramură*.

RAMÁ, *ramez*, vb. I. Intrans. (Rar) A vâsli. — Din fr. *ramer*.

RAMADÁN s.n. 1. A noua lună a anului musulman, considerată sfântă, în care lui Mahomed i s-a revelat Coranul. ♦ Postul cel mare, cu durata de o lună, în timpul căruia musulmanii practică o abstenență totală de la răsăritul până la apusul Soarelui; *p. gener. post.* 2. (Fam.) Stomac. < Expr. *A-1 tăia (pe cineva) la ramadan* = a-i fi (cuiva) foame. [Var.: *ramazán* s.n.] — Din tc. *ramazan*.

RAMÁRE s.f. (Rar) Acțiunea de a *rama*. — V. *rama*.

RAMAZÁN s.n. v. *ramadan*.

RÁMÁ¹, *rame*, s.f. 1. Cadru de lemn, de metal etc. în care se pune o fotografie, un tablou etc.; *p. ext.* tablou, fotografie înrămată. 2. Schelet de formă, măriri și materiale diferite, în care se fixează ceva. 3. Fâșie de piele flexibilă și groasă cusută pe marginea încălțăminte și servind la fixarea tălpii de față. — Din rus. *rama*. Cf. germ. *Rahmen*.

RÁMÁ², *rame*, s.f. Vâslă manevrată pe un singur bord. — Din fr. *rame*.

RAMBLEIÁ, *rambleiez*, vb. I. Tranz. 1. A umple cu rambleu goliurile rămase într-o mină în urma exploatării. 2. A executa un rambleu la o șosea sau la o cale ferată. [Pr.: *-ble-ia*] — Din fr. *remblayer*.

RAMBLEIÁJ, *rambleiaje*, s.n. Rambleiere. [Pr.: *-ble-iaj*] — Din fr. *remblayage*.

RAMBLEIÁTOR, *rambleiatori*, s.m. Muncitor miner care execută lucrări de rambleiere. [Pr.: *-ble-i-a-*] — *Rambleia* + suf. *-tor* (după fr. *rembleyeur*).

RAMBLEIÉRE, *rambleieri*, s.f. Acțiunea de a *rambleia* și rezultatul ei; rambleiaj. 1. Ansamblul operațiilor de umplere cu steril, cu deșeuri rezultate de la prepararea substanțelor minerale utile, cu nisip, cu prundiș etc. a goliurilor rămase în urma unor excavări subterane. 2. Ansamblul operațiilor de executare a unei umpluturi de pământ sau a unui rambleu de drum sau de cale ferată. [Pr.: *-ble-ie-*] — V. *rambleia*.

RAMBLÉU, *rambleuri*, s.n. 1. Material solid care servește la umplerea goliurilor rămase într-o mină, în urma exploatării. 2. Lucrare de terasament executată în scopul ridicării unui teren la nivelul necesar construcției unei căi ferate, unei șosele, unui dig etc. — Din fr. *remblai*.

RAMBÚRS, *rambursuri*, s.n. Sistem de expediere a unei mărfi conform căruia destinatarul este obligat, la primire, să achite expeditorului contravaloarea mărfii sau a taxei de transport. ♦ Contravaloarea mărfii sau a taxelor de transport plătită de către destinatar expeditorului. — Din *rambursa* (derivat regresiv).

RAMBURSÁ, *rambursez*, vb. I. Tranz. A restitui cuiva o sumă de bani datorată. ♦ A trimite, a da înapoi (prin ramburs). — Din fr. *rembourser*.

RAMBURSÁBIL, *-Ă*, *rambursabili*, *-e*, adj. Care poate sau care trebuie să fie rambursat. — Din fr. *remboursable*.

RAMBURSÁRE, *rambursări*, s.f. Acțiunea de a *rambursa* și rezultatul ei. — V. *rambursa*.

RÁMCÁ, *ramce*, s.f. (Tipogr.) Ramă de fier care încadrează forma pentru o mașină de tipar. — Din rus. *ramka*.

RAMÉR, *-Ă*, *ramer*, *-e*, s.m. și f. Persoană (mai ales sportiv) care manevrează ramele unei ambarcații. — Din fr. *rameur*.

RAMÉZĂ, *rameze*, s.f. Mașină pentru întinderea în lățime și uscarea țesăturilor, prin prinderea lor pe o ramă mobilă care trece printr-un spațiu

de uscare în care circulă un curent de aer cald. — Din fr. **rameuse**[*-sècheuse*].

RĂMIE s.f. Plantă textilă cultivată în zonele subtropicale din sud-estul Asiei, ale cărei fibre sunt lungi, elastice și rezistente și din care se fac țesături fine, dantele, mătase artificială etc. (*Boehmeria nivea*). [Pr.: *-mi-e*] — Din fr. **ramie**.

RAMIFICĂ, pers. 3 *ramifică*, vb. I. Refl. (Despre arbori, artere de circulație etc.) A se despărți în două sau în mai multe ramuri. — Din lat. **ramificare**, fr. **ramifier**.

RAMIFICĂRE, *ramificări*, s.f. Faptul de a se ramifica. — V. **ramifica**.

RAMIFICĂT, -Ă, *ramificați*, *-te*, adj. Despărțit în ramuri; cu ramificații. — V. **ramifica**.

RAMIFICĂȚIE, *ramificații*, s.f. 1. Formare a ramurilor laterale la tulpinile și rădăcinile plantelor; ramificare. ♦ (Concr.) Parte desfăcută dintr-un întreg; ramură, braț. ♦ Despărțitură, subdiviziune, subîmpărțire. 2. Locul de separare a unei căi de circulație, a unor conducte etc. în două sau în mai multe ramuri; (fiecare dintre) despărțiturile (secundare) formate prin această separare. — Din fr. **ramification**.

RAMOLEĂLĂ s.f. Faptul de a se ramoli; starea celui ramolit, ramolismnt. — **Ramoli** + suf. *-eală*.

RAMOLĂ, *ramolesc*, vb. IV. Refl. A-și pierde, în urma procesului de îmbătrânire, acuitatea, integritatea facultăților intelectuale și fizice. — Din fr. **ramollir**.

RAMOLIRE s.f. Faptul de a se ramoli; ramoleală, ramolismnt, ramoliție. — V. **ramoli**.

RAMOLISMNT s.n. Stare a celui care s-a ramolit. ♦ *Ramolismnt cerebral* = necroză a unei porțiuni de țesut cerebral, din cauza întreprinderi locale a circulației sanguine în urma unei tromboze sau a unei embolii. — Din fr. **ramollissement**.

RAMOLIT, -Ă, *ramoliți*, *-te*, adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de ramolismnt. — V. **ramoli**.

RAMOLIȚIE s.f. (Rar) Ramolire. — **Ramolit** + suf. *-ie*.

RAMPANT, -Ă, *rampați*, *-te*, adj. (Rar; despre suprafețe) Înclinat. — Din fr. **rampant**.

RĂMPĂ, *rampe*, s.f. 1. Platformă (la nivelul pardoselii unor vehicule) care înlesnește încărcarea și descărcarea mărfurilor; loc înălțat (lângă linia ferată) destinat încărcării și descărcării mărfurilor. 2. Balustradă de lemn, de fier sau de piatră de-a lungul unei scări sau, rar, unui pod. ♦ Barieră. 3. Partea din față a unei scene de teatru unde sunt instalate luminile; rivalită; *p. gener. scenă*. ♦ Expr. *A chema la rampă* = a cere, prin aplauze, ca artiștii să reapară pe scenă. *A vedea lumina rampei* = (despre piese de teatru) a intra în repertoriul unui teatru, a fi jucat în fața publicului. 4. Porțiune înclinată față de orizontală a unui drum sau a unei căi ferate, parcursă în sensul urcării. 5. Lucrare minieră prin care se face legătura între galeria de transport a unui orizont și un puț de mină sau un plan înclinat. 6. (În sintagma) *Rampă de lansare* = platformă prevăzută cu dispozitive de orientare și ghidare, folosite pentru lansarea avioanelor catapultate sau a rachetelor. — Din fr. **rampe**, germ. **Rampe**.

RĂMURĂ, *ramuri*, s.f. 1. Fiecare dintre ramificațiile unei tulpini de plantă. ♦ Fiecare dintre ramificațiile coarnelor cerbului și ale căprioarei. ♦ Diviziune (secundară), subîmpărțire. ♦ Diviziune a unei artere, a unui nerv etc. ♦ Fig. Ramificație a unei familii, a unui popor. 2. Fig. Diviziune, sector al unei discipline științifice, al unei activități practice etc. — Din **ram**.

RĂNĂ, *râni*, s.f. 1. Ruptură internă sau exterioară a țesutului unei ființe vii, sub acțiunea unui agent distrugător; leziune, plagă. ♦ Expr. *Bun de pus la rană*, se spune despre un om foarte bun. *A pune sare pe rană* = a întârâta pe cineva, a stârni lucrurile, agravând situația. *A pune degetul pe rană* = a găsi și a arăta în mod lămurit pricina unei stări de lucruri supărătoare, a dezvălui adevărată cauză a unei situații neplăcute. 2. Fig. Durere morală, suferință, chin sufletesc. — Din sl. **rana**.

RANCH, *ranch-uri*, s.n. Fermă mare pentru creșterea vitelor, specifică vestului Statelor Unite ale Americii și Mexicului. [Pr.: *renč*] — Din engl. **ranch**.

RANCHIUNĂ, *ranchiune*, s.f. Ură ascunsă, dușmănie și dorință de răzbunare; pizmă, pică. — Din fr. **rancune**.

RANCHIUNOS, -OASĂ, *ranchiuoși*, *-oase*, adj. Care poartă ranchiună, care ține dușmănie; răzbuunător, dușmănos. — Din fr. **rancuneux**.

RANDALINĂ, *randalinez*, vb. I. Tranz. A imprima, prin deformare plastică, zimți, striuri, desene, motive ornamentale sau inscripții pe suprafața laterală a unei piese cilindrice, conice etc.; moletare cu ajutorul randalinei. — Din germ. **randalieren**.

RANDALINĂRE, *randalinări*, s.f. (Tehn.) Acțiunea de a randalina; moletare. — V. **randalina**.

RANDALINĂ, *randaline*, s.f. Moletă. — Din germ. **Randaline**.

RANDAMENT, *randamente*, s.n. Capacitate de producție a unui muncitor, a unei mașini, a unui utilaj într-o unitate de timp dată (și în raport cu consumul); raportul dintre efectul obținut și efortul depus într-o activitate, acțiune etc. ♦ Raportul dintre valoarea unei mărimi (energie, putere etc.) cedată de un sistem tehnic sub formă utilă, și valoarea aceleiași mărimi absorbită de acest sistem. ♦ Folos, beneficiu, eficiență. — Din fr. **rendement**.

RÂNDĂ, *rande*, s.f. Pânză trapezoidală aflată pe catargul de la pupă. — Din it. **randa**.

RANDOMIZĂ, *randomizez*, vb. I. Tranz. (Englezism) A distribui întâmplător variantele din câmpul de experiență (pentru eliminarea erorilor experimentale). — Din engl. **randomize**.

RANDOMIZĂRE, *randomizări*, s.f. (Englezism) Acțiunea de a randomiza. — V. **randomiza**.

RANFLUĂRE, *ranfluări*, s.f. Operație de readucere la suprafață și de punere în stare de plutire a unei nave scufundate. [Pr.: *-flu-a-*] — După fr. **renflouer**.

RANFORSĂ, *ranforsez*, vb. I. Tranz. 1. (Tehn.) A întări o piesă sau o construcție metalică cu ajutorul unor bare, nervuri sau grinzi, pentru mărirea rigidității lor. 2. A suplimenta numărul vehiculelor din rețeaua transportului în comun în perioada orelor de vârf. — Din fr. **renforcer**.

RANFORSĂJ, *ranforsaje*, s.n. Ranforsare; *spec. întărire a suspensiei la automobile*. — Din fr. **renforcement**.

RANFORSĂRE, *ranforsări*, s.f. Acțiunea de a ranforșa și rezultatul ei. — V. **ranforșa**.

RANFORSĂT, -Ă, *ranforșați*, *-te*, adj. Care este întărit cu ranforturi. ♦ *Suspensie ranforsată* = suspensie mai rezistentă la caroseriile de automobil. — V. **ranforșa**.

RANFÓRT, *ranforturi*, s.n. Piesă sau ansamblu de piese care servesc pentru a întări o construcție sau anumite părți ale unei construcții, asigurând rigiditatea acestora. — Din fr. **renfort**.

RANG, *ranguri*, s.n. 1. Loc ocupat de cineva sau de ceva într-o ierarhie administrativă, bisericească, militară sau diplomatică după criteriul importanței, funcției etc.; treaptă într-o ierarhie. ♦ Expr. *De prim rang sau de rangul întâi* (sau *al doilea* etc.) = de calitate, de categoria, de gradul întâi (sau al doilea etc.) 2. Număr care indică locul pe care îl ocupă un termen într-un șir. 3. (Inv.) Șir de persoane. — Din fr. **rang**.

RÂNGĂ, *rângi*, s.f. Bară de oțel folosită ca pârghie pentru ridicarea sau deplasarea unor obiecte grele sau la desfacerea unor pavaje. — Et. nec.

RANGER, *rangeri*, s.m. Soldat într-o unitate de șoc în armata americană. [Pr.: *reîngăr*] — Din engl. **ranger**.

RĂNIȚĂ, *rașițe*, s.f. Sac de pânză, de piele sau de material plastic, purtat în spate (sau pe un umăr) de militari, de vânători, de turiști etc. și care servește la transportarea comodă a alimentelor și a altor lucruri necesare la drum; rucsac. — Din rus. **ranec**.

RĂNȚIE, *ranții*, s.f. Haină lungă și largă purtată peste îmbrăcăminte de către călugări. — Cf. ucr. *ra n t u h*.

RANUNCULACÉE, *ranunculacee*, s.f. (La pl.) Familie de plante erbacee dicotiledonate (otrăvitoare) cu tuberculii sau rizomi, frunze alterne, flori bisexuate, fructe folicule, nucule sau bace; (și la sg.) plantă care face parte din această familie. — Din fr. **renonculacée**.

RANVERSĂ, *ranversez*, vb. I. Tranz. (Rar) A da peste cap; a răsturna. — Din fr. **renverser**.

RANVERSĂRE, *ranversări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a ranversa și rezultatul ei. ♦ Figură acrobatică de zbor, într-un plan vertical, prin care avionul își schimbă direcția cu 180°, întorcându-se pe o aripă. — V. **ranversa**.

RAP s.n. Gen de muzică ușoară, influențat de rock and roll, caracterizat prin rostirea sacadată a textului pe fondul monoton al unei baterii. [Pr.: *rep.*] — Din engl. **rap**.

RAPĂCE, *rapaci*, *-ce*, adj. Hrăpăreț, lacom, apucător, hapsân. — Din fr., it. **rapace**, lat. **rapax**, *-acis*.

RAPACITĂȚE s.f. Înșușirea de a fi rapace; cupiditate, lăcomie. — Din fr. **rapacité**, lat. **rapacitas**, *-atis*.

RAPAKIWI s.n. Varietate roșie de granit, cu structura porfiritică, cristalizată, utilizată ca material de construcție și ca ornament. — Din fr. **rapakiwi**.

RAPANGHÉL, *rapanghele*, s.n. (Pop.; în expr.) A lua (pe cineva) la rapanghel (sau rapanghele) = a certa, a lua (pe cineva) la bătaie. — Din ngr. **paranghelia** „instrucție”.

RĂPĂN, *rapâne*, s.n. (Pop.) 1. Boală de piele asemănătoare cu râia, pe care o capătă caii, câinii și porcii, uneori și oamenii. ♦ Jeg. 2. Boală a merilor și a perilor, provocată de o ciupercă și manifestată prin apariția unor cruste pe frunze și pe fructe și pe ramurile tinere, încetinind sau oprind creșterea. — Et. nec.

RAPÉL, *rapeluri*, s.n. 1. Readucere a unei piese sau a unui sistem tehnic în poziția inițială, sub acțiunea greutatei proprii ori a unor forțe elastice. 2. (Med.) Revaccinare a unei persoane vaccinate în trecut, cu o cantitate mai mică de vaccin, pentru a-i întări și a-i prelungi imunitatea dată de vaccinarea inițială. 3. (În sintagma) *Coborâre în rapel* = coborâre, în alpinism, a unui perete abrupt printr-un sistem de coardă dublă. [Pl. și: *rapel*] — Din fr. **rappele**.

RAPID, *-Ă*, *rapizi*, *-de*, adj., s.n. I. Adj. (Adesea adverbial) Care se mișcă, se desfășoară, se execută cu repeziune. ⇨ *Tren rapid* (și substantivat, n.) = tren care circulă cu viteză mare și care oprește numai în stațiile importante. II. S.n. 1. Canal cu pantă mai mare decât panta critică și care racordează două tronșoane ale unui curs de apă situate la înălțimi diferite. 2. (Geol.) Cataractă (I). — Din fr. **rapide**, lat. **rapidus**.

RAPIDITATE s.f. Înșurubirea de a fi rapid; viteză mare, repeziune, iuteală. — Din fr. **rapidité**, lat. **rapiditas**, **-atis**.

RAPIERĂ, *rapiere*, s.f. (Rar) Spadă cu lama fină. [Pr.: *-pi-e-*] — Din fr. **rapier**.

RĂPIȚĂ s.f. Numele a două plante din familia cruciferelor, cu tulpina lungă, subtire și ramificată, și cu flori galbene, cultivate pentru semințele lor bogate în ulei (*Brassica napus oleifera* și *Brassica rapa oleifera*). — Din bg. **rapica**.

RAPÓRT, (I) *raporturi*, (II) *rapoarte*, s.n. I. 1. Legătură între două sau mai multe persoane, obiecte, fenomene, noțiuni pe care gândirea omenească o poate constata și stabili; relație. ⇨ Expr. *În raport cu...* = față de..., în comparație cu... *Sub raportul* (sau *sub acest raport*, *sub diverse raporturi*, *sub toate raporturile*) = din acest punct de vedere (sau din diverse puncte, din toate punctele de vedere, sub toate aspectele). 2. (Mai ales la pl.) Contact, legătură între mai multe persoane, instituții etc.; relație. 3. (Mat.) Câtul dintre două mărimi de același fel, exprimate în aceleași unități. 4. Relație (numerică) între două valori. II. 1. Comunicare scrisă sau orală făcută de cineva în fața unei adunări, a unei autorități etc., cuprinzând o relatare (oficială) asupra unei activități personale sau colective; textul acestei comunicări. 2. Scurtă prezentare orală asupra situației trupeii făcută de un militar în fața superiorului său; ora, momentul când se face această prezentare. ⇨ Expr. *A se prezenta* (sau *a ieși*, *a fi scos*) *la raport* = a se prezenta (sau a fi chemat) în fața unui superior pentru a-și susține o doleanță sau a răspunde pentru o greșeală săvârșită. III. (În sintagma) *Casă* (sau *imobil*) *de raport* = casă sau imobil cumpărat sau construit în vederea speculei. — Din fr. **rapport**.

RAPORTĂ, (I, II 1) *raportez*, (II 2, pers. 3) *raportează*, vb. I. Tranz. I. 1. A stabili un raport între două (sau mai multe) noțiuni, a le pune în legătură unele cu altele, a considera ceva în relație cu... ⇨ Refl. A se referi, a face aluzie la ceva. 2. A găsi valoarea pe care o are o mărime când a doua mărime are o valoare egală cu unitatea. 3. A reprezenta grafic pe un plan, la o anumită scară, elementele unei ridicări de teren. II. 1. A prezenta în scris sau oral un raport (cu caracter oficial); a aduce un lucru la cunoștința cuiva. ⇨ A relata, a povesti ceva (în mod indiscret și cu răutate); a părî. 2. A produce venituri, a aduce beneficii. [Prez. ind. și: *rapórtă*] — Din fr. **raporter**.

RAPORTĂRE, *raportări*, s.f. Faptul de a (se) raporta. — V. **raporta**.
RAPORTÓR, **-OĂRE**, *raportóri*, *-oare*, s.m. și f., s.n. 1. S.m. și f. Persoană care face un raport (II 1). 2. S.n. Instrument în formă de semicerc sau de cerc întreg gradat, care servește la măsurarea și la construirea unghiurilor. — Din fr. **rapporteur**.

RAPPER, *rapperi*, s.m. Persoană care cântă sau apreciază muzica rap. [Pr.: *répă*] — Din engl. **rapper**.

RAPSÓD, *rapsozii*, s.m. 1. (În Grecia antică) Cântăreț care colinda orașele recitând fragmente din poeme epice. 2. Autor de ample poeme epice care evocă evenimentele de seamă din viața unui popor; poet epic. — Din fr. **rhapsode**.

RAPSODIĂ, *rapsodiez*, vb. I. Intrans. (Rar) A compune și a recita poeme epice. [Pr.: *-di-a*] — Din **rapsodie**.

RAPSÓDIC, *-Ă*, *rapsofici*, *-ce*, adj. Referitor la rapsodie, cu caracter de rapsodie. — Din fr. **rhapsodique**.

RAPSODIE, *rapsozii*, s.f. 1. (În Grecia antică) Fragment dintr-un poem epic recitat de rapsozii; cântec epic. 2. Compoziție muzicală, de obicei de formă liberă, compusă din motive și fragmente variate, inspirate adesea din folclor. — Din fr. **rhapsodie**.

RAPSODIÉRE, *rapsodiei*, s.f. (Rar) Acțiunea de a *rapsodia* și rezultatul ei. [Pr.: *-di-e-*] — V. **rapsodie**.

RAPT, *rapturni*, s.n. 1. Răpire a unei persoane. 2. Furt săvârșit prin violență; jaf, hoție. — Din fr. **rapt**, lat. **raptus**.

RÁPȚUS s.n. (Psih.) Impuls brusc și necontrolat care pune subiectul în situația de a îndeplini acte violente și grave. — Din fr., lat. **raptus**.

RAR, *-Ă*, *rari*, *-e*, adj., s.f. I. Adj. 1. Care, într-un șir de lucruri sau de ființe de același fel, se află față de celelalte la o distanță mai mare decât cea obișnuită. 2. (Despre un întreg) Care are elementele componente mai depărtate unele de altele decât de obicei. *Pânză rară*. 3. (Adesea adverbial) Care se petrece, se efectuează sau se succede la intervale mai depărtate sau într-un timp mai lung decât cel obișnuit; care se desfășoară într-un ritm lent. 4. (Adesea adverbial) Care este puțin numeros, care se găsește numai în puține locuri sau apare la intervale mai depărtate. ⇨ Neobișnuit, excepțional. 5. Distins, ales, scump, prețios, superior (ca merit sau ca valoare). ⇨ *Piatră rară* = piatră prețioasă. II. S.f. (Reg.) Un fel de mreață de pescuit, cu o împletitură rară (I 2). — Lat. **rarus**.

RÁRA adv. (Pop.; adesea repetat) Încet, domol, pe îndelete. — **Rar** + suf. **-a**.

RAREFÁCȚIE, *rarefacții*, s.f. (Rar) Rarefiere. — Din fr. **rarefaction**.

RAREFIĂ, *rarefiez*, vb. I. Refl. (Despre gaze) A-și micșora densitatea, a deveni mai rar. ⇨ Tranz. A face ca un corp (gazos) să-și micșoreze densitatea. [Pr.: *-fi-a*] — Din fr. **rarefier**.

RAREFIÁNT, *-Ă*, *rarefianți*, *-te*, adj. Care rarefiază, rărește. [Pr.: *-fi-ant*] — Din fr. **rarefiant**.

RAREFIÁT, *-Ă*, *rarefiati*, *-te*, adj. (Despre gaze) Cu densitate micșorată; rărit. [Pr.: *-fi-at*] — V. **rarefia**.

RAREFIÉRE, *rarefierii*, s.f. Acțiunea de a (se) rarefia și rezultatul ei; rarefacție. ⇨ Rărire patologică a unui țesut organic. [Pr.: *-fi-e-*] — V. **rarefia**.

RÁREORI adv. Câteodată, uneori, nu prea des (în timp). — **Rar(e)** + **ori**.

RARESCÉNT, *-Ă*, *rarescenți*, *-te*, adj. (Rar) Care se rarefiază. — Din fr. **rarescent**.

RARIFICÁ, *rarific*, vb. I. Tranz. (Rar) A rarefia. — Cf. **r a r a r e f i a**.

RARIFICÁRE, *rarificări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a *rarifica* și rezultatul ei. — V. **rarifica**.

RARIFICÁT, *-Ă*, *rarificați*, *-te*, adj. (Rar) Rarefiat, rărit. — V. **rarifica**.

RARISIM, *-Ă*, *rarisimi*, *-e*, adj. Care se găsește (sau se întâmplă) foarte rar, cu totul neobișnuit. — Din fr. **rarissime**.

RÁRIȘTE, *rarishi*, s.f. Pădure sau loc dintr-o pădure unde copacii sunt foarte rari; rariș. — **Rar** + suf. **-iște**.

RARITÁTE, (2) *rarități*, s.f. 1. Faptul de a fi rar, caracterul a ceea ce este rar. 2. Obiect, ființă, fenomen care se întâlnește rar; *p. ext.* ceea ce este excepțional, atrage atenția, constituie o curiozitate. — Din lat. **raritas**, **-atis**.

RÁRIȚĂ, *rarite*, s.f. 1. Unealtă agricolă asemănătoare cu plugul, care răstoarnă brazda în ambele părți, formând șanțuri. 2. (La pl. art.) Șir de trei stele din constelația Orion. [Var.: *rărița* s.f.] — Din bg. **ralița** (apropiat prin etimologie populară de *rar*).

RÁS¹, *rasuri*, s.n. Faptul de a (se) *rade* (1); bărbierit. — V. **rade**.

RÁS², *-Ă*, *rași*, *-se*, adj. 1. (Despre barbă, mustăți, păr) Tăiat de la rădăcină. ⇨ (Despre persoane) Care nu poartă barbă (și mustăți); care este bărbierit; care are părul tăiat până la piele. ⇨ Expr. (Fam.) *C-o fi tunsă*, *c-o fi rasă* = în sfârșit, după multă vorbă. 2. Curățat de stratul exterior prin frecare pe o răzătoare. 3. Întins, drept. ⇨ (Adverbial) Foarte apropiat de o suprafață, atingând aproape o suprafață; tangențial. *Zboară ras cu pământul*. 5. Plin până la marginea de sus, foarte plin. — V. **rade**.

RASÁT, *-Ă*, *rasați*, *-te*, adj. De rasă, de soi; *p. ext.* select, distins, stilat. — Din fr. **racé**.

RÁSÁ¹, *rase*, s.f. 1. Grup de indivizi aparținând aceleiași specii de micro-organisme, plante, animale, cu caractere comune, constante, conservate ereditar, care se deosebesc de alte varietăți din aceeași specie prin anumite caractere specifice. ⇨ Loc. adj. *De rasă* = de soi, bun; select. 2. Fiecare dintre grupurile biologice de populații, caracterizate prin culoarea părului, a pielii și prin alte particularități exterioare. — Din fr. **race**, germ. **Rasse**.

RÁSÁ², *rase*, s.f. Haină de postav, largă și lungă până la călcăie, pe care o poartă preoții, călugării și călugărițele pe deasupra îmbrăcămintei. — Din sl. **rasa**.

RASCÓLNIC, *-Ă*, *rascolnici*, *-ce*, s.m. și f. Adept al unei secte religioase din Rusia, care s-a separat de Biserica ortodoxă oficială la mijlocul sec. XVII, rămânând fidelă așa-numitului rit vechi. — Din rus. **rascol'nik**.

RASEOLOGIE s.f. (Rar) Parte a antropologiei care studiază rasele omenești. [Pr.: *-se-o-*] — Din **rasă**¹.

RASIÁL, *-Ă*, *rasiali*, *-e*, adj. Care aparține rasismului, privitor la rasism. [Pr.: *-si-a*] — Din fr. **racial**.

RASÍSM s.n. Teorie social-politică care susține inegalitatea biologică și intelectuală a raselor umane. — Din fr. **racisme**. Cf. rus. **rasizm**.

RASÍST, *-Ă*, *rasishi*, *-ste*, adj., s.m. și f. I. Adj. Rasial. 2. S.m. și f. Adept al rasismului. — Din fr. **raciste**. Cf. rus. **rasist**.

RASÓL, *rasoluri*, s.n. 1. Sortiment de carne de bovine sau de porcine care se obține din regiunea gambei. 2. Fel de mâncare preparat din rasol

de vită sau din pește, prin fierbere în apă sărată (cu diferite ingrediente). ⇨ Expr. (Fam.) *A da rasol* = a face un lucru în grabă, superficial, de mântuială. [Pl.: și (pop.) *rasoale*] — Din bg. *raszol*, sb. *rasola*, rus. *rossol*.

RASOLEĂLĂ, *rasoleli*, s.f. (Fam.) Faptul de a *rasoli*; treabă făcută superficial, de mântuială. — **Rasoli** + suf. *-eală*.

RASOLI, *rasolesc*, vb. IV. Tranz. (Fam.) A face un lucru de mântuială, a lucra superficial. — Din [a da] **rasol**.

RASOLIT, *-Ă, rasoliți, -te*, adj. (Fam.) Făcut în grabă, superficial, de mântuială. — V. **rasoli**.

RAST s.n. (Pop.) Infirmație a splinei. — Din sl. **rastŭ**.

RASTEL, *raștele*, s.n. 1. Suport compartimentat, făcut din bare de lemn sau de metal, pentru păstrarea armelor, a schiurilor, a bicicletelor etc. 2. Subansamblu al unor mașini de filat și al mașinilor de răsucit firele textile având rolul de a susține materialul cu care sunt alimentate aceste mașini¹. — Din it. **rastello**, germ. **Raster**.

RASTER, *raștere*, s.n. 1. Placă de sticlă pătrată sau rotundă, liniată special, folosită în tipografie; sită fotografică. 2. Instrument pentru liniat portative, putând trage deodată cinci linii paralele. 3. Rastru. — Din germ. **Raster**.

RASTRU s.n. Ansamblul liniilor (orizontale) în care este descompusă o imagine de televiziune. — Cf. germ. **Raster**.

RĂSCĂ, *rășci*, s.f. Unealtă pescărească în formă de prăjină, cu care pescarii împing frânghiile năvodului pe sub gheață, de la o copcă la alta, sau cu care goneșc peștele spre năvod. ⇨ Unealtă cu mâner de lemn având la capăt un ac metalic gros, folosită la operația de cătrănire a plutelor. — Et. nec.

RĂȘCHETĂ, *rașchetez*, vb. I. Tranz. 1. A curăța de vopsea sau de rugină o piesă de metal sau un vas, cu ajutorul rașchetei (1). 2. A netezi cu rașcheta (2) o tencuială. 3. A rade parchetul cu rașcheta (4), pentru a-l curăța. — Din **rașcheta**.

RĂȘCHETĂRE, *rașchetări*, s.f. Acțiunea de a *rașcheta* și rezultatul ei. — V. **rașcheta**.

RĂȘCHETĂT, *-Ă, rașchetați, -te*, adj. Curățat, ras cu rașcheta. — V. **rașcheta**.

RĂȘCHETĂTOR, *-OĂRE, rașchetatori, -oare*, s.m. și f. Muncitor specializat în rașchetarea parchetului. — **Rașcheta** + suf. *-tor*.

RĂȘCHETĂ, *rașchete*, s.f. 1. Daltă încovoiată cu care se rade vopseaua și rugină de pe o piesă metalică sau de pe un vas. 2. Perie având cuie în loc de peri, care servește la rașchetarea tencuieiilor. 3. Unealtă în formă de perie de bordaj, la care perii sunt înlocuiți cu o bucată prismatică de cauciuc, folosită la curățarea punții. 4. Răzuitor pentru parchet. — Din it. **raschetto**.

RĂȘEL, *rașele*, s.n. Mașină de tricatat, echipată cu două sisteme de ace cu limbă, cu ajutorul căreia se obțin tricoturi din urzeală cu legături caracteristice. [Acc. și: *rașel*] — Et. nec.

RĂȘPĂ s.f. v. **rașpel**.

RĂȘPĂL s.n. v. **rașpel**.

RĂȘPEL, *rașpele*, s.n. Pila de oțel cu una sau cu mai multe fețe, cu dinți rari, folosită la prelucrarea lemnului, a tălpii, a pieselor metalice de duritate mică sau a pieselor nemetalice. [Var.: *rășpă, rășpilă* s.f., *rășpil, rășpăl* s.n.] — Din germ. **Raspel, Raspiel**.

RĂȘPIL s.n. v. **rașpel**.

RĂȘPILĂ s.f. v. **rașpel**.

RATĂ, *ratez*, vb. I. 1. Tranz. A scăpa, a pierde o ocazie. 2. Tranz. A nu reuși, a nu izbui într-o împrejurare, a da greș. ⇨ Refl. A nu reuși să se afirme sau să realizeze ceva la nivelul posibilităților sale. 3. Intranz. (Despre arme de foc) A nu lua foc când este declanșată. — Din fr. **raté**.

RATĂRE, *ratări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *rata* și rezultatul ei; nereușită. — V. **rata**.

RATĂT, *-Ă, ratați, -te*, adj. (Adesea substantivat) Care nu a izbuit să se afirme, să se realizeze, să creeze ceva de valoare. ⇨ (Despre acțiuni) Nereușit, neizbutit. — V. **rata**.

RATATINĂRE s.f. Tulburare de nutriție caracterizată prin reducerea în dimensiuni și zăbrăcirea celulelor ca urmare a pierderii apei intercelulare. — După fr. **ratatiner**.

RATĂ, *rate*, s.f. 1. Cotă, parte eșalonată care urmează a fi vărsată sau distribuită, la un termen dinainte fixat, în conținutului unei datorii sau al unei obligații. ⇨ Loc. adj. și adv. *În rate* = cu plata eșalonată în tranșe (egale). 2. (Ec. pol.; în sintagmele) *Rata dobânzii* = raportul procentual dintre dobândă și suma împrumutată. *Rată a finanțării interne* = raportul dintre sursele de autofinanțare și valoarea investiției. *Rata anuală a inflației* = creșterea medie a prețurilor de consum într-un an față de anul precedent. — Din germ. **Rate**.

RĂTEȘ, *rateșe*, s.n. (Înv.) Han așezat la o șosea principală. [Var.: **rátoš** s.n.] — Din ucr. **ratuš**.

RATÉU, *rateuri*, s.n. 1. Defect în funcționarea unor motoare datorită căruia arderea combustibilului se face incomplet, producând o explozie falsă, care nu poate pune motorul în mișcare; *p. ext.* pocnetul care însoțește falsa explozie. 2. Încercare nereușită de a trage un foc de armă sau de a aprinde un explozibil. — Din fr. **raté**.

RATICID, *-Ă, raticizi, -de*, adj., s.n. (Substanță toxică) care stărpește șoarecii. — Din fr. **rat** „șoarece”, prin apropiere de cuvinte ca *insecticid, bactericid*.

RATIERĂ, *ratiere*, s.f. Dispozitiv la războiul mecanic de țesut, cu ajutorul căruia se ridică și se coboară țele pentru formarea rostului. [Pr.: *-ți-e-*] — Din fr. **ratière**.

RATIFICĂ, *ratific*, vb. I. Tranz. (Despre un stat) A-și manifesta printr-un act acordul de a fi parte la un tratat, la o convenție etc.; a face o ratificare. — Din lat., it. **ratificare**, fr. **ratifier**.

RATIFICĂRE, *ratificări*, s.f. Acțiunea de a *ratifica* și rezultatul ei; ratificație. — V. **ratifica**.

RATIFICĂT, *-Ă, ratificați, -te*, adj. Care a fost aprobat, supus operației de ratificare. — V. **ratifica**.

RATIFICĂȚIE, *ratificații*, s.f. Ratificare. — Din fr. **ratification**.

RATINĂ, *ratinez*, vb. I. Tranz. (Text.) A da un aspect buclat feței unei țesături. — Din fr. **ratiner**.

RATINĂRE, *ratinări*, s.f. Operație de finisare prin care fibrele scămoșate de pe suprafața țesăturilor de lână se strâng și se răsucesc în noduri sau se ordonează în valuri. — V. **ratina**.

RATINĂT, *-Ă, ratinați, -te*, adj. (Despre țesături) Cu aspect buclat. — V. **ratina**.

RATING, *ratinguri*, s.n. 1. Estimare a numărului de telespectatori care urmăresc programele TV. 2. (Fin.; în sintagma *Rating de credit* = evaluare formală a creditului acordat unei persoane fizice sau întreprinderi, în ce privește îndeplinirea obligațiilor de plată a serviciului datoriei și a capacității viitoare de rambursare a creditului. [Pr.: *réiting*] — Din engl. **rating**.

RATITE s.f. pl. (Zool.) Acarinate. — Din fr. **ratites**.

RĂTOȘ s.n. v. **rateș**.

RĂȚĂ, *rațe*, s.f. 1. Nume dat mai multor specii de păsări domestice și sălbatică, înotătoare, cu ciocul lat și turcit, cu trunchiul scurt și îndesat, și cu picioarele scurte, deplasate în partea posterioară a trunchiului (*Anas*). ⇨ *Răță sălbatică* = strâmoșul celor mai multe rațe domestice, foarte asemănătoare cu acestea și apreciată pentru carnea ei gustoasă (*Anas platyrhynchos*). *Răță domestică* = denumire dată multelor varietăți provenite prin domesticirea raței sălbatică și deosebite între ele prin culoarea penajului, forma corpului, calitățile productive etc. ⇨ Expr. (*A merge, a se mișca, a umbla*) *ca o rață* = (a merge etc.) cu mersul legănat, greoi. 2. Urinal. 3. (Art.) Numele unui dans popular; melodie după care se execută acest dans. — Cf. alb. *rošë*, sb. *rača*.

RĂȚCĂ, *rațce*, adj., s.f. 1. Adj., s.f. (Oaie) din rasa țurcană, cu coarnele răscute în formă de tirbușon, orientate lateral și înapoi. 2. S.f. Lână neomogenă, de calitate inferioară, produsă de aceste oi. — Din sb., magh. **racka**.

RĂȚIE, *rații*, s.f. 1. Cantitate de hrană pe care trebuie să o consume un om sau un animal într-un timp determinat și care conține toate substanțele necesare desfășurării funcțiilor vitale ale organismului. 2. Număr constant care se adaugă la un termen al unei progresii aritmetice sau cu care se înmulțește un termen al unei progresii geometrice pentru a obține termenul următor. — Din lat. **ratio, -onis**, fr. **ration**.

RAȚIONĂ¹, *raționez*, vb. I. Intranz. A gândi în mod logic, a judeca rațional. [Pr.: *-ți-o-*] — Din **rațiune** (după fr. *raisonner*).

RAȚIONĂ², *raționez*, vb. I. Tranz. A face rații; a raționaliza (2). [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. **rationner**, it. **razionare**.

RAȚIONABIL, *-Ă, raționabili, -e*, adj. Care are o judecată sau o comportare rațională. [Pr.: *-ți-o-*] — Din lat. **rationabilis**.

RAȚIONAL, *-Ă, raționali, -e*, adj. 1. (Adesea adverbial) Conform cu principiile și cerințele rațiunii; care poate fi conceput cu ajutorul rațiunii. ⇨ (În filozofia raționalistă) Izvorât sau dedus din rațiune, considerat ca independent de experiență și anterior acesteia. 2. (Despre oameni) Cumpănit, chibzuit, cu judecată, cu rațiune. 3. (Adesea adverbial) Care se face cu judecată, cu măsură, cu respectarea unor principii sistematice, metodice. 4. (Mat.; în sintagmele) *Număr rațional* = nume dat unei clase de numere din care fac parte numerele întregi și fracționare, pozitive și negative, precum și numărul zero, și care pot fi exprimate printr-un raport între două numere întregi. *Expresie rațională* = expresie algebrică care nu conține extrageri de radical asupra necunoscutului. 5. (Fiz.; în sintagma)

Mecanică rațională = mecanică teoretică. [Pr.: -fi-o-] — Din fr. **rationnel**, lat. **rationalis**.

RAȚIONALISM s.n. 1. Denumire dată doctrinelor filosofice care susțin posibilitatea dobândirii și justificării cunoașterii exclusiv prin rațiune. 2. Încredere în capacitatea rațiunii de a cunoaște realitatea. [Pr.: -fi-o-] — Din fr. **rationnalisme**.

RAȚIONALIST, -Ă, *raționalisti, -ste*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care ține de raționalism, care este propriu sau caracteristic raționalismului. 2. S.m. și f. Adept al raționalismului. [Pr.: -fi-o-] — Din fr. **rationnaliste**.

RAȚIONALITATE s.f. Însușire a ceea ce este rațional. [Pr.: -fi-o-] — Din fr. **rationnalité**.

RAȚIONALIZĂ, *raționalizez*, vb. I. Tranz. 1. A organiza o activitate după norme și principii raționale (3). 2. A supune anumite produse (de primă necesitate) unui consum dirijat, conform unor norme stabilite dinainte. 3. A transforma o expresie algebrică care cuprinde o extragere de rădăcină într-o expresie echivalentă, fără radical. [Pr.: -fi-o-] — Din fr. **rationnaliser**. Cf. rus. **рационализировать**.

RAȚIONALIZĂRE, *raționalizare*, s.f. Acțiunea de a raționaliza și rezultatul ei. [Pr.: -fi-o-] — V. **raționaliza**.

RAȚIONALIZAT, -Ă, *raționalizați, -te*, adj. Supus unui consum dirijat după norme dinainte stabilite. [Pr.: -fi-o-] — V. **raționaliza**.

RAȚIONAMENT, raționamente, s.n. Înălțuire logică de judecăți, care duce la o concluzie; *p. ext.* șir de argumente de care se servește cineva în judecarea unei chestiuni sau pentru a-și susține punctul de vedere. [Pr.: -fi-o-] — Din fr. **raisonnement** (refăcut după *rațiune*).

RAȚIONĂRE¹, *raționări*, s.f. Acțiunea de a raționa¹ și rezultatul ei. [Pr.: -fi-o-] — V. **raționa¹**.

RAȚIONĂRE², *raționări*, s.f. Acțiunea de a raționa² și rezultatul ei. [Pr.: -fi-o-] — V. **raționa²**.

RAȚIONAT, -Ă, *raționați, -te*, adj. Raționalizat. [Pr.: -fi-o-] — V. **raționa²**.

RAȚIUNE, (2, 3) *rațiuni*, s.f. 1. Facultate, proprie omului, de a cunoaște prin noțiuni, judecăți, raționamente; gândire (logică); *p. ext.* judecată, minte. 2. Temei, motiv, justificare. ♦ *Rațiune de stat* = principiu în baza căruia o autoritate de stat ia unele măsuri de interes general, trecând peste interesul particular. ♦ Expr. *Rațiunea de a fi* (a unui lucru) = ceea ce justifică, motivează existența (unui lucru). 3. (Mat.) Rație (2). [Pr.: -fi-u-] — Din lat. **ratio, -onis**.

RAVÁC s.n. 1. Must care se scurge de la sine din strugurii puși în teasc (fără presare); vin superior obținut din acest must; vin limpede, separat de drojdie, prin trecerea lui dintr-un butoi în altul; vin rămas neînghețat dintr-un butoi expus la temperaturi joase. ♦ Vin obținut din diverse fructe de munte. 2. Miere curată care se scurge din fagurii expuși la soare. — Din tc. **ravak**.

RAVÁGIU, *ravagii*, s.n. (Mai ales la pl.) Pagubă, distrugere, pustiire cauzată de o furtună, o inundație, o boală etc. — Din fr. **ravage**.

RAVÉNĂ, *ravene*, s.f. Vale strâmtă cu versanți abrupti, instabili. — Din fr. **ravin**.

RAVINĂRE s.f. (Geol.) Proces de formare a ravenelor. — Cf. fr. **ravinement**.

RAVIÓLI s.m. pl. Preparat culinar în formă de colțunași umpluți cu carne și serviți cu sos. — Din it., fr. **ravioli**.

RAZ, *razuri*, s.n. 1. Rangă. 2. Unealtă formată dintr-o bară rotundă și scurtă de oțel, cu tăiș lățit și ascuțit la un capăt, folosită de tâmplari, dulgheri etc. — Din sb. **raz**.

RAZACHÍE s.f. Varietate de viță-de-vie care dă struguri cu boabe mari, lunguete și foarte cămoase. — Din tc. **razaki**, ngr. **razakí**.

RAZÁNT, -Ă, *razanți, -te*, adj. Care trece cu repeziune la mică distanță de o suprafață, aproape atingând-o. — Din fr. **rasant**.

RAZÁNȚĂ, *razanțe*, s.f. Proprietate a traiectoriei descrise de un proiectil aruncat de o gură de foc de a avea curbura mică. ♦ Distanța până la care o traiectorie se păstrează paralel și la mică înălțime față de pământ. — Din fr. **rasance**, germ. **Rasanz**.

RĂZĂ, *raze*, s.f. 1. Linie dreaptă după care se propagă lumina; traiectorie luminoasă. ♦ Zonă luminoasă; lumină, strălucire. 2. Fig. Licărire, pâlpăire, semn slab, indiciu vag de... 3. (Fiz.) Radiație. ♦ *Raze X* (sau *röntgen*) = unde electromagnetice cu lungimi de undă mult mai mici decât cele ale luminii. 4. Distanța de la centrul unui cerc până la orice punct de pe circumferință sau de la centrul unei sfere până la orice punct de pe suprafața ei. 5. Distanță până la care se exercită o acțiune în jurul centrului de unde pornește. ♦ *Rază de acțiune* (sau *de activitate*) = loc până unde se întinde puterea sau influența cuiva sau a ceva. 6. (Reg.) Ramificație a coarnelor cerbului. — Lat. **radia** (= **radius**).

RĂZĂM s.n. v. **reazem**.

RĂZIE, *razii*, s.f. Control inopinat al populației dintr-o anumită rază teritorială, făcut de organele poliției, având drept scop descoperirea unor infractori, a unor contravenienți etc. — Din fr., it. **razzia**, germ. **Razzia**.

RAZMÓT s.n. Zbor orizontal al unor aeronave foarte aproape de sol. — Din fr. **rase-mottes**.

RĂZNA adv. 1. (Pe lângă verbe de mișcare) Fără să știe încotro se duce, neținând seama de drum, de direcție; la întâmplare. ♦ Expr. *A o lua razna* = a pleca la întâmplare, fără țintă; **b) fig.** a apuca pe o cale greșită, a proceda în mod nejust; a decădea. 2. La o parte, la o oarecare distanță de...; departe. — Din sl. **razino**.

RĂZNĂ, *razne*, s.f. (Rar) Răzlețire. ♦ Fig. Deviere, digresiune. — V. **razni**.

RAZNOCÍNTI s.m. pl. Nume dat în Rusia, începând din sec. XVIII, intelectualității ridicate din rândurile funcționării, micii burghezii, negustorimii și țărănimii, care a avut un rol important în mișcarea revoluționară și în dezvoltarea științei și culturii. — Din rus. **raznociñi**.

RĂBDĂ, *rabd*, vb. I. 1. Tranz. și intranz. A suporta (fără împotrivire și cu remanere) greutăți, neplăceri fizice sau morale; a îndura. ♦ (Despre lucruri) A fi durabil, rezistent, a nu se strica ușor. 2. Tranz. și intranz. A accepta, a îngădui, a permite, a tolera. ♦ Expr. (Tranz.) *A (nu)-l răbda* (pe cineva) *inima* (să...) = a (nu) se putea stăpâni (să nu...), a (nu) se îndura să... *Cum îl răbdă locul* (sau *pământul*)? se spune despre un om rău, care săvârșește fapte reprobabile. *A (nu)-l mai răbda* (pe cineva) *puterile* să... = a (nu) mai putea să... 3. Intranz. A-și înfrâna neliniștea, enervarea, a avea răbdare, a-și păstra calmul. — Et. nec.

RĂBDĂRE, *răbdări*, s.f. 1. Faptul de a răbda; capacitate firească de a suporta greutăți și neplăceri fizice sau morale; putere de a aștepta în liniște desfășurarea anumitor evenimente. ♦ Expr. *A(-și) pierde răbdarea* sau *a-și ieși din răbdare* (ori *din răbdări*) = a-și pierde calmul, stăpânirea de sine. *A scoate* (pe cineva) *din răbdare* (sau *din răbdări*) = a supăra, a enerva, a indispune (pe cineva) peste măsură. (Glumeț) *A mânca* (sau *a se hrăni cu*) *răbdări prăjite* = a răbda de foame. *Răbdare și tutun*, se spune cuiva care are de așteptat mult. ♦ (Cu valoare de imperativ) Așteaptă! (2. (Rar; la pl.) Suferințe, lipsuri. 3. Perseverență, tenacitate, stăruință. — V. **răbda**.

RĂBDĂTOR, -OĂRE, *răbdători, -oare*, adj. 1. Care suportă cu tărie (și fără împotrivire) neplăceri fizice sau morale. ♦ (Despre lucruri) Rezistent, durabil. 2. Perseverent, stăruitor, tenace. — **Răbda** + suf. **-ător**.

RĂBEGÍT, -Ă adj. v. **rebegit**.

RĂBLĂGÍ vb. IV v. **rablagi**.

RĂBLĂGÍT, -Ă adj. v. **rablagit**.

RĂBLĂRÍT, -Ă, *răblăriți, -te*, adj. (Fam.) Uzat, vechi. — Din **rabli**.

RĂBÓJ, *răbojuri*, s.n. 1. Bucată de lemn în formă cilindrică sau paralelipipedică pe care, în trecut, se însemnau, prin creștături, diferite calcule, socoteli (zilele de muncă, banii datorăți, numărul vitelor etc.). ♦ Expr. *A șterge de pe răboj* = a da uitării; a ierta. (Reg.) *A crede după răboj* = a crede tot ce se spune. *A(-și) ieși* (sau *a scoate* pe cineva) *din răboj* (*afară*) = a (se) supăra. 2. (Pop.) Socoteală, calcul. *Pierdusem răbojul timpului*. ♦ Expr. *A i se uita cuiva răbojul* = a i se uita numărul anilor. 3. Creștătură făcută, ca semn distinctiv, la urechea unei vite. [Var.: **răbúș** s.n.] — Din bg., sb. **raboš**.

RĂBOJÍ, *răbojesc*, vb. I. Tranz. (Rar) A însemna pe răboj. — Din **răboj**.

RĂBOJÍRE, *răbojiri*, s.f. (Rar) Acțiunea de a răboji și rezultatul ei. — V. **răboj**.

RĂBUFNEĂLĂ, *răbufneli*, s.f. Răbufnire. ♦ Suflu puternic; izbucnire. — **Răbufni** + suf. **-eală**.

RĂBUFNÍ, *răbufnesc*, vb. IV. 1. Intranz. și tranz. A produce prin izbire sau prin cădere un zgomot surd și puternic; a (se) trânti, a (se) izbi producând un zgomot înfundat. ♦ Intranz. (Despre zgomete) A răsună puternic. 2. Intranz. A izbucni cu putere; a țâșni, a năvăli. ♦ Tranz. A da drumul la..., a împărăși. ♦ A năpădi. 3. Intranz. A-și exprima pe neașteptate și în mod violent nemulțumirea, după ce tăcuse mult timp. — Din **răzbufni** (înv. „a răbufni” < Pref. **ráz-** + **bufni**).

RĂBUFNÍRE, *răbufniri*, s.f. Faptul de a răbufni; (concr.) zgomot surd și puternic, răbufnătură. — V. **răbufni**.

RĂBUFNÍTURĂ, *răbufnituri*, s.f. (Rar) Zgomot surd și puternic; răbufnire. — **Răbufni** + suf. **-tură**.

RĂBUI, *răbuieșc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A da, a unge cu răbuială (2). — Cf. germ. *reiben* „a frecă”.

RĂBUIĂLĂ, *răbuieli*, s.f. (Reg.) 1. Acțiunea de a răbui și rezultatul ei. 2. Unsoare preparată din păcură, cu care se unge unele obiecte de piele ca să se înmoaie. [Pr.: **-bu-ia-**] — **Răbui** + suf. **-eală**.

RĂBUIRE, *răbuiiri*, s.f. (Reg.) Acțiunea de a răbui și rezultatul ei. — V. **răbui**.

RĂBUIȚ, -Ă, *răbuiți, -te*, adj. (Reg.) Uns, dat cu răbuială (2). — V. **răbui**.

RĂBÚŞ s.n. v. **răboj**.

RĂCĂN, *răcani*, s.m. (Fam.) Recrut (în armată). — Contaminare între **recrut** și **rătan**.

RĂCĂR, *răcari*, s.m. (Rar) Bărbat care prinde sau vinde raci. — **Rac** + suf. -ar.

RĂCĂDUÍ, *răcăduiesc*, vb. IV. Refl. (Reg.) A se răsti la cineva, a lua o atitudine amenințătoare. — Din magh. **reked** „a răguși”.

RĂCĂDUÍRE, *răcăduiri*, s.f. (Reg.) Acțiunea de a se răcădui și rezultatul ei. — V. **răcădui**.

RĂCĂNÉL, *răcănei*, s.m. (Zool.; reg.) Brotăcel. — **Răcăni** + suf. -el.

RĂCĂNÍ, pers. 3 *răcănește*, vb. IV. Intrans. A orăcăi. — **Rac** + suf. -ăni.

RĂCEALĂ, (3) *răceli*, s.f. 1. Temperatură scăzută; frig. ♦ Senzație de frig. 2. Fig. Lipsă de afecțiune, nepăsare, indiferență. 3. Nume generic dat unor boli contagioase localizate pe căile respiratorii superioare, manifestate prin guturai, traheită, bronșită, tuse cu expectorație, febră etc. — **Răci** + suf. -eală.

RĂCHITÁN, *răchitani*, s.m. Numele a două plante cu flori roșii-purpuri așezate la vârful tulpinilor și al ramurilor, la una în spice mari și dese (*Lythrum salicaria*), la cealaltă în spice lungi și subțiri (*Lythrum virgatum*). — **Răchită** + suf. -an.

RĂCHITĂR, *răchitari*, s.m. Fluture de noapte de culoare brumărie, a cărui larvă se dezvoltă în tulpina pomilor, găurindu-le lemnul (*Cossus cossus*). — **Răchită** + suf. -ar.

RĂCHITĂ, *răchite*, s.f. Nume dat mai multor specii de salcie cu frunze înguste și lunguete, cu ramuri subțiri și elastice, folosite ca material de împletit (*Salix*). [Pl. și: *răchiti*] — Din bg., sb. **rakita**.

RĂCHITĂȘ, *răchitișuri*, s.n. Tufăriș natural sau plantație de răchită; desigur de răchite. — **Răchită** + suf. -iș.

RĂCHITICĂ, *răchitele*, s.f. 1. Diminutiv al lui *răchită*. 2. (La pl.) Mic arbust totdeauna verde, cu tulpina târătoare, cu fructe roșii, acrișoare, comestibile (*Oxycoccus quadripetalus*). 3. Arbust cu flori mici, galbene și cu frunze ascuțite, acoperite pe o parte și pe alta cu solzi stelați care le dau un aspect argintiu (*Elaeagnus angustifolia*). — **Răchită** + suf. -ică.

RĂCÍ, *răcesc*, vb. IV. 1. Refl. și tranz. A deveni sau a face să devină (mai) rece, a(-și) scădea, a(-și) micșora temperatura. ♦ Expr. (Tranz.) *A-și răci gura degeaba* (sau *în zadar*, *de pomană*, *de-a surdă*) = a vorbi fără folos, a insista zadarnic, fără rezultat. ♦ A pierde sau a face să piardă căldura vitală obișnuită (din cauza unei spaima, a unei emoții etc.); a îngheța, a încremeni. 2. Intrans. A se îmbolnăvi contractând o răceală (3). 3. Fig. A-și pierde înșuflețirea, interesul (pentru cineva sau ceva); a deveni indiferent; a se înstrăina, a se îndepărta. — Din **rece**.

RĂCÍLĂ, *răcile*, s.f. Unealtă cu care se prind raci (1). — Din sb. **račilo**.

RĂCÍRE, *răciri*, s.f. Acțiunea de a (se) răci și rezultatul ei. — V. **răci**.

RĂCÍT¹ s.n. Faptul de a (se) răci. — V. **răci**.

RĂCÍT², -Ă, *răciți*, -te, adj. 1. Care a devenit (mai) rece. 2. Bolnav de răceală (3). — V. **răci**.

RĂCÍTÓR, -OÁRE, *răcitori*, -oare, adj., s.n. 1. Adj. Care ajută la menținerea unei temperaturi scăzute, care răcește (1). 2. S.n. Instalație folosită pentru răcirea sau menținerea unei temperaturi scăzute față de cea a mediului ambiant a unui material, a unei substanțe sau a unui spațiu închis, cu ajutorul unui agent refrigerent ca gheață, lichid volatil, aer sau apă rece etc.; dulap cu pereți dubli, în care se menține o temperatură joasă prin introducerea de gheață și care se folosește pentru păstrarea la rece a alimentelor sau pentru răcirea băuturilor. — **Răci** + suf. -tor.

RĂCÍTÚRĂ, *răcitură*, s.f. (Mai ales la pl.) Piftie (1). — **Răci** + suf. -tură.

RĂCNET, *răcnete*, s.n. 1. Zbieret, urlet de animal. 2. Strigăt puternic scos de om. — **Răcni** + suf. -et.

RĂCNI, *răcnesc*, vb. IV. Intrans. 1. (Despre animale) A scoate strigăte puternice și prelungi; a rage, a mugii, a zbiera. 2. (Despre oameni) A scoate strigăte puternice; p. ext. a vorbi răstit și tare, a se răsti (la cineva). — Din sl. **ryknontí**.

RĂCNIIRE, *răcniri*, s.f. (Rar) Răcnet (2). — V. **răcni**.

RĂCOÁRE, (3) *răcori*, s.f. 1. Temperatură ușor scăzută, frig moderat; răcoareală. ♦ Loc. adv. (De) *la răcoare* = (de) la un loc umbrat, răcoros. *Pe răcoare* = pe vreme răcoasă, când nu este încă foarte cald. ♦ Expr. (Fam.) *La răcoare* = la închisoare. 2. Senzație de răceală pe care o produc unele obiecte la atingere. 3. (De obicei la pl.) Senzație de frig provocată de o stare patologică sau emotivă; fior. ♦ Expr. *A băga* (pe cineva) *în răcori* (sau *în toate răcorile*) = a speria tare, a îngrozi pe cineva. — Din **rece**.

RĂCOINĂ s.f. v. **răcovină**.

RĂCOREALĂ, *răcoreli*, s.f. Faptul de a (se) răcori; răcoare, (concr.) boare, adiere răcoasă. — **Răcori** + suf. -eală.

RĂCORÍ, *răcoresc*, vb. IV. 1. Refl. A-și pierde din căldura inițială; a deveni răcoros, a se face mai rece. 2. Tranz. și refl. A(-și) potoli sau a(-și)

astămpăra căldura sau setea. 3. Tranz. și refl. Fig. A (se) liniști, a (se) calma, a (se) potoli. — Din **răcoare**.

RĂCORÍT, -Ă, *răcoriți*, -te, adj. 1. (Rar) Răcoros. 2. (Despre oameni) Care și-a potolit setea; căruia nu-i mai este cald. 3. Fig. Calmat, potolit; răzbnat. — V. **răcori**.

RĂCORÍTÓR, -OÁRE, *răcoritori*, -oare, adj. Care are o temperatură scăzută, care răcorește; răcoros. ♦ (Substantivat, f.) Băutură care astămpără setea, care răcorește. — **Răcori** + suf. -tor.

RĂCORÓS, -OÁSA, *răcoroși*, -oase, adj. Care are o temperatură ușor scăzută; care aduce răcoare; răcoritor. ♦ Fig. Înviorător, proaspăt, tânăr, fraged. — **Răcoare** + suf. -os.

RĂCÓVINĂ, *răcovine*, s.f. 1. Mică plantă erbacee târătoare, cu flori mici, albe sau albe-verzui și cu fructul o capsulă lunguiață (*Galium rotundifolium*). 2. Mică plantă erbacee cu tulpina târătoare, cu flori albe, cu petalele mai scurte decât separele, folosită în medicina populară (*Stellaria media*). [Var.: *răculină*, *răcolină* s.f.] — Et. nec.

RĂCÚINĂ s.f. v. **răcovină**.

RĂCÚLÉT, *răculeți*, s.m. 1. (Zool.) Răcușor. 2. Plantă erbacee târătoare cu flori albe-roșietice, al cărei rizom are proprietăți diuretice și depurative (*Polygonum bistorta*). — **Rac** + suf. -uleț.

RĂCÚȘCĂ s.f. (Reg.; cu sens colectiv) Crustacee mici de diferite specii. — **Rac** + suf. -ușcă.

RĂCÚȘÓR, *răcușori*, s.m. 1. (Zool.) Diminutiv al lui *rac*; răculeț. 2. Insectă mică, cu picioarele de dinainte asemănătoare cu cleștele unui rac (*Nepa cinerea*). — **Rac** + suf. -ușor.

RĂDAȘCĂ, *rădaște*, s.f. Insectă din ordinul coleoptelilor, de culoare neagră-castanie, masculul prezentând două mandibule puternice ca niște coarne de cerb; răgace (*Lucanus cervus*). — Din bg. **rodačka**.

RĂDĂCINĂ, *rădăcini*, s.f. 1. Parte a unei plante superioare prin care aceasta se fixează de sol și își absoarbe substanțele hrănitore; (pop.) parte a plantei aflată în pământ, indiferent de structura și funcțiile pe care le are. ♦ Compus: (Bot.) *Rădăcina-vieții* = ginseng. ♦ Fig. Origine, izvor, cauză. ♦ Expr. *A curma* (sau *a tăia*, *a stărpi*) *răul din* (sau *de la*) *rădăcină* = a desființa un rău cu totul și definitiv. 2. Parte prin care un organ al corpului este fixat într-un țesut. *Rădăcina unui dinte*. ♦ Partea profundă a unei tumori. 3. Partea de lângă pământ a tulpinii unui copac. 4. P. anal. Partea de jos a unui zid, a unui munte etc.; bază, temelie. ♦ Partea de la baza anumitor organe. *Rădăcina nasului*. ♦ Limita de adâncime a anumitor obiecte. 5. Valoarea necunoscută dintr-o ecuație; radical. ♦ *Rădăcina pătrată* (a unui număr sau a unei expresii algebrice) = număr (sau expresie algebrică) care, înmulțit cu sine însuși, reproduce numărul dat (sau expresia algebrică dată). *Rădăcina cubică* (a unui număr sau a unei expresii algebrice) = număr (sau expresie algebrică) care, înmulțit succesiv de două ori cu sine însuși, reproduce numărul dat (sau expresia algebrică dată). 6. (Lingv.) Element al unui cuvânt, ireductibil din punct de vedere morfologic, comun cuvintelor din aceeași familie și care conține sensul lexical al cuvântului; radical. — Lat. **radicina** (cu unele sensuri după fr. *racine*).

RĂDĂCINÍȘ s.n. (Cu sens colectiv) Mulțime de rădăcini. — **Rădăcină** + suf. -iș.

RĂDĂCINÓS, -OÁSA, *rădăcinoși*, -oase, adj., s.f. 1. Adj. (Despre plante) Cu rădăcini mari sau mai multe. 2. S.f. (La pl.) Grup de plante cultivate pentru producerea rădăcinilor, care sunt utilizate în alimentația omului, în industrie sau ca furaje; (și la sg.) plantă din acest grup. — **Rădăcină** + suf. -os.

RĂDĂUȚEAN, -Ă, *rădăuțeni*, -e, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din municipiul Rădăuți. 2. Adj. Care aparține municipiului Rădăuți sau rădăuțenilor (1), privitor la Rădăuți ori la rădăuțeni. — **Rădăuți** (n. pr.) + suf. -ean.

RĂDĂUȚEANCĂ, *rădăuțence*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din municipiul Rădăuți. — **Rădăuțean** + suf. -că.

RĂDICĂ vb. l. v. **ridica**.

RĂDIU s.n. v. **rediu**.

RĂDVÁN, *rădvane*, s.n. (Înv.) Trăsură de lux închisă, montată pe arcuri și trasă de mai mulți cai. — Din rus. **rydvan**.

RĂFTULÉȚ, *răftulețe*, s.n. Diminutiv al lui *raft*¹. — **Raft**¹ + suf. -uleț.

RĂFUÍ, *răfuiesc*, vb. IV. Refl. recipr. A cere socoteală (cuiva), a limpezi cu cineva o situație, a lămurii o neînțelegere; a se mostra, a se certa; a se bate cu cineva. — Et. nec.

RĂFUÍĂLĂ, *răfuieli*, s.f. Faptul de a se răfui. [Pr.: -fu-ia-] — **Răfui** + suf. -eală.

RĂGÁCE, *răgace*, s.f. (Entom.) Rădașcă. — Din bg., sb. **rogač**.

RĂGÁZ, (rar) *răgazuri*, s.n. 1. Timp liber, disponibil pentru a face ceva. ♦ Amânare, păsuire. 2. Perioadă de întrerupere a unei activități; odihnă;

repauș. ♦ Loc. adv. *Fără (de) răgaz* = fără întrerupere, neconținut. ♦ Liniste, tihnă, pace. — Et. nec.

RĂGĂLIE, *răgălii*, s.f. (Reg.) Îngrămădire de rădăcini noduroase de plante sau de arbori pe malul apelor curgătoare, care servește ca ascunzătoare pentru pești; *p. gener.* îngrămădire de lemne, bușteni, crengi etc. aduse de apă și oprite la cotitura unei ape curgătoare, formând un fel de stâvilari. ♦ Rădăcina ieșită din pământ a unui copac doborât de vânt. — Et. nec.

RĂGEĂ s.f. v. *ragea*.

RĂGET, *răgete*, s.n. Strigăt, zbieț, urlat puternic scos de unele animale; *p. ext.* strigăt, țipăt puternic al omului. — **Rage** + suf. *-et*.

RĂGI vb. IV v. *rage*.

RĂGILĂ, *răgilă*, vb. I. Tranz. (Reg.) A trage fuiorul de in sau de cânepă pe răgilă. — Din *ragilă*.

RĂGILĂT¹ s.n. (Reg.) Faptul de a *răgila*. — V. *răgila*.

RĂGILĂT², *-Ă*, *răgilați*, *-te*, adj. (Reg.; despre fire de in sau de cânepă) Tras pe răgilă. — V. *răgila*.

RĂGÓZ s.n. v. *rogoz*.

RĂGUȘEALĂ, *răgușeli*, s.f. Îngroșare și slăbire a vocii provocată de inflamarea laringelui, a coardelor vocale. — **Răguși** + suf. *-eală*.

RĂGUȘI, *răgușesc*, vb. IV. Intrans. A i se îngroșa și a-i slăbi vocea din cauza inflamației laringelui, a coardelor vocale. — Et. nec. Cf. *g u ș a*.

RĂGUȘIT, *-Ă*, *răgușiți*, *-te*, adj. Care vorbește sau strigă gros, dogit din cauza inflamației laringelui, a coardelor vocale; hodoroșit; (despre vocea oamenilor sau strigătul animalelor; adesea adverbial) îngroșat și slăbit. — V. *răguși*.

RĂMAS, (2, 3) *rămasuri*, s.n. 1. Faptul de a *rămâne*; rămânere. ♦ Expr. *Rămas bun!* sau *bun rămas!* formulă de salut adresată de o persoană care pleacă celui sau celor care rămân. *A-și lua rămas bun* = a se despărți de cineva, a pleca. *De ajuns și de rămas* = din plin, din belșug. 2. (Reg.) Rămășag. 3. (Inv.) Moștenire. — V. *rămâne*.

RĂMĂȘĂG, *rămășaguri*, s.n. (Construit mai ales cu verbele „a pune”, „a face”, „a ține”) Convenție între persoane care susțin lucruri contrare și prin care cel ce va avea dreptate va primi o răsplată (în bani sau în obiecte) stabilită în momentul încheierii convenției; prinsoare, pariu, rămășeală, rămas. — **Rămas** + suf. *-șag*.

RĂMĂȘEALĂ, *rămășeli*, s.f. (Reg.) Rămășag. — **Rămăși** + suf. *-eală*.

RĂMĂȘI, *rămășesc*, vb. IV. Refl. recipr. (Reg.) A pune rămășag. — Din *rămășag* (derivat regresiv).

RĂMĂȘIȚĂ, *rămășițe*, s.f. 1. Ceea ce a rămas dintr-un tot sau dintr-o cantitate oarecare, după ce a dispărut sau a fost utilizată cea mai mare parte; rest. ♦ *Rămășițele pământesti* (sau *trupești*) = corpul neînsușit al unui om; cadavru. 2. Ceea ce a rămas neexecutat, neîmplinit dintr-o datorie, dintr-o obligație. 3. (Inv.) Ceea ce prisosește. 4. Ceea ce lipsește până la cantitatea sau limita prevăzută. 5. (Inv.) Rezultatul unei scaderi; rest. — **Rămas** + suf. *-iță*.

RĂMĂNE, *rămân*, vb. III. 1. Intrans. (Despre ființe) A sta pe loc, a nu schimba sau a nu părăsi locul sau localitatea unde se află; (despre lucruri) a fi lăsat pe loc, a nu fi dus din locul în care se găsește. ♦ Expr. *Rămâi cu bine* (sau *sănătos, în pace*), formulă de salut adresată de cei care pleacă celor care rămân. *A-i rămâne cuiva inima sau ochii la ceva* (sau *la cineva*) sau *a-i rămâne cuiva ceva* (sau *cineva*) *la inimă* = a-i plăcea cuiva foarte mult un lucru sau o persoană. *Să rămână între noi*, se spune ca îndemn pentru discreție, pentru păstrarea unui secret. ♦ A se opri la cineva sau într-un loc. ♦ A lăsa în urmă. *Humuleștii rămân la stânga*. ♦ (Urmat adesea de determinarea „în urmă”) A se lăsa sau a fi întrecut de alții; (despre ceas) a marca timpul cu întârziere. ♦ Expr. (Pop.) *A rămâne de ceva* (sau *de cineva*) = **a**) a se răzleți de o ceată, de o tovarășie; **b**) a nu face la timp un lucru. (Reg.) *A rămâne de cineva* = a supraviețui celui care trebuie să-l susțină, să-l îngrijească. ♦ A muri (pe un câmp de luptă). ♦ Expr. (Fam.) *A-i rămâne cuiva oasele* (sau *ciolanele*) *unde va* = a nu se mai putea întoarce din locuri îndepărtate; a muri. ♦ A sta mereu într-un loc; *p. ext.* a nu se despărți de un obiect, de o părere, de o atitudine; a sta neclintit. ♦ Expr. *A rămâne pe drumuri* (sau *de dărvală*) = a-și pierde mijloacele de existență, a sărăci. 2. Intrans. A fi, a se găsi sau a ajunge într-un anumit loc sau într-o anumită situație; a se opri într-o anumită atitudine, a se menține sub un anumit aspect. ♦ Expr. *A rămâne numai cu...* = a nu mai avea decât... *A rămâne pe gânduri* = a medita, a reflecta. *A rămâne de minciună* = a se dovedi mincinos. *A rămâne baltă* = a fi întrerupt, neterminat, nerezolvat. *A rămâne pe mâna cuiva* = a ajunge, a fi la cheremul cuiva. *A rămâne de rușine* = a se face de răs. *A rămâne ars* (sau *opărit, fript*), se spune când cineva își pierde cu totul puterea de a se stăpâni în fața unei situații. *A rămâne bun plătit*, se zice când nu se mai poate reveni asupra unei plăți considerate de una dintre părți ca insuficientă sau greșit calculată. *A rămâne grea* = a fi

însărcinată. *A rămas înțeles* sau *rămânem înțeleși*, se spune ca încheiere a unei discuții, după ce s-a ajuns la un acord. (Pop.) *A rămâne (tot) pe a (cuiva)* = a se hotărî un lucru după voința cuiva, renunțându-se la punctele de vedere ale celorlalți. (Rar) *A-i rămâne cuiva pe brațe* = a ajunge în sarcina cuiva. *Cum rămâne (cu)...?* = ce se întâmplă (cu)...? ce hotărâre luăm în privința...? 3. Intrans. A continua să existe, a păstra aceeași stare, a dăinui, a nu se schimba. ♦ Expr. *A rămâne cu zile* = a continua să trăiască, a scăpa cu viață, a fi lăsat în viață. ♦ A se păstra, a se menține în conștiința oamenilor prin valoarea pe care o reprezintă. ♦ A supraviețui. ♦ A se afla, a ajunge, a trece în posesiunea cuiva. 4. Intrans. A se menține ca un rest după consumarea părții cu care forma un tot; a prisosi. ♦ Expr. *Mult a fost, puțin a rămas*, se spune, ca încurajare, când dintr-un lucru greu s-a efectuat cea mai mare parte. *A nu-i (mai) rămâne cuiva decât să...* = a nu se găsi pentru cineva altă soluție decât să... *A rămâne pentru altă dată* = a se amâna pentru o dată ulterioară. *Nu mai rămâne (nici o) îndoială* = există siguranță că... *Nu (mai) rămâne vorbă* sau *mai rămâne vorbă?* = e sigur, nu mai e de discutat. 5. Tranz. (Reg.: în legătură cu o acțiune de întrecere, de concurență etc.) A lăsa pe cineva în urmă, a-l întrece, a-l bate, a-l învinge. [Perf.s. *rămăsei*, part. *rămas*. — Var.: *rămăneab* vb. II] — Lat. *remanere*.

RĂMĂNEĂ vb. II v. *rămâne*.

RĂMĂNERE, *rămăneri*, s.f. Faptul de a *rămâne*; rămas. ♦ Expr. *Rămăneri în urmă* = întârziere, lipsă de progres (în raport cu alții), stagnare. — V. *rămâne*.

RĂMURĂT, *-Ă*, *rămurați*, *-te*, adj. Rămuros. — **Ramură** + suf. *-at*.

RĂMUREĂ, *-ICĂ*, *rămurele*, s.f. 1. Diminutiv al lui *ramură*. 2. (La pl.) Ciupercă comestibilă cu tulpina groasă și cu fructificațiile foarte ramificate (*Clavaria botrytis*). — **Ramură** + suf. *-ea*, *-ică*.

RĂMURI, pers. 3 *rămurește*, vb. IV. Refl. (Pop.) A se ramifica. — Din *ramură*.

RĂMURIȘ, *rămurișuri*, s.n. Totalitatea ramurilor unui copac; desiș; rămuriște. — **Ramură** + suf. *-iș*.

RĂMURIȘTE, *rămuriști*, s.f. (Rar) Rămuriș. — **Ramură** + suf. *-iște*.

RĂMURÓS, *-OĂSĂ*, *rămuroși*, *-oase*, adj. Cu multe ramuri; rămurat, stufos. — **Ramură** + suf. *-os*.

RĂNI, *rănesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A(-și) face o rană, a (se) vătăma. ♦ Tranz. Fig. A produce cuiva o durere morală, a-l îndurera sufletește; a jigni, a ofensa. — Din sl. *raniti*.

RĂNIRE, *răniri*, s.f. Acțiunea de a (se) răni și rezultatul ei. — V. *răni*.

RĂNIT, *-Ă*, *răniți*, *-te*, adj. (Adesea substantivat) Care a căpătat o rană, o leziune. ♦ Fig. Jignit, ofensat. — V. *răni*.

RĂPĂI, *răpăi*, vb. IV. Intrans. (Despre ploaie, grindină etc.; la pers. 3) A se izbi de o suprafață tare, producând zgomote dese, scurte și ritmice. ♦ (Despre oameni) A lovi ritmic în ceva, producând zgomote dese și scurte.

♦ (Despre gloanțe sau despre arme automate) A țacăni, a păși sacadat. ♦ (La pers. 3) A trosni. — Formație onomatopeică.

RĂPĂIALĂ, *răpăieli*, s.f. Răpăit²; răpăitură. ♦ Ploaie puternică, zgomotoasă, de scurtă durată. [Pr.: *-pă-i-a-*] — **Răpăi** + suf. *-eală*.

RĂPĂIT¹ adv. (Rar) Cu zgomote sacadate, scurte și dese. — V. *răpăi*.

RĂPĂIT² s.n. Faptul de a *răpăi*; zgomotul ploii, al grindinii etc. care cade pe o suprafață tare. ♦ Succesiune de lovituri ritmice, dese și scurte; zgomot produs de astfel de lovituri. — V. *răpăi*.

RĂPĂITÓR, *-OĂRE*, *răpăitori*, *-oare*, adj. (Rar) Care răpăie. [Pr.: *-pă-i-*] — **Răpăi** + suf. *-tor*.

RĂPĂITURĂ, *răpăituri*, s.f. Răpăit². [Pr.: *-pă-i-*] — **Răpăi** + suf. *-tură*.

RĂPĂNÓS, *-OĂSĂ*, *răpănoși*, *-oase*, adj. (Adesea substantivat) Care are rapăn; bolnav de rapăn. ♦ Fig. Murdar, zdrențaros, jegos. — **Rapăn** + suf. *-os*.

RĂPĆIUGĂ s.f. 1. Boală contagioasă (la cai), caracterizată prin ulceratii pe mucoasa nazală, respirație grea etc.; morvă. 2. Epitet dat unui animal slab, neîngrijit, bolnav, bătrân. — Et. nec.

RĂPĆIUGÓS, *-OĂSĂ*, *răpćiușoși*, *-oase*, adj. (Despre animale) Bolnav de răpćiușă (1). ♦ Fig. Care arată rău; slab, neîngrijit. — **Răpćiușă** + suf. *-os*.

RĂPĆIUNE s.m. Numele popular al lunii septembrie. — Et. nec.

RĂPÍ, *răpesc*, vb. IV. Tranz. 1. A lua cu sila pe cineva, a duce cu sine în mod silnic pe cineva; a fura. ♦ A lua pe cineva dintre cei vii, a curma viața cuiva. ♦ A smulge pe cineva dintr-un loc. 2. A lua (prin abuz) ceva, a se face stăpân pe un bun material care aparține altuia; a jefui. ♦ A crotopi (un teritoriu, o țară etc.). ♦ Fig. A lipsi pe cineva de..., a smulge ceea ce i se cuvine, ceea ce îi revine cuiva. 3. Fig. A fermața, a încănta, a vrăji, a captiva. [Var.: (inv. și pop.) *hrăpí* vb. IV] — Lat. *rapire* (= *rapere*).

RĂPÍRE, *răpíri*, s.f. Acțiunea de a *răpí* și rezultatul ei; răpítură. [Var.: (inv. și pop.) *hrăpíre* s.f.] — V. *răpí*.

RĂPÍT, -Ă, răpiți, -te, adj. (Rare) Fermecat, încântat, vrăjit, captivat. — V. **răpi**.

RĂPÍTÓR, -OÁRE, răpitori, -oare, adj. 1. (Adesea substantivat; despre oameni) Care răpește pe cineva. 2. (Despre animale) Care prinde și consumă hrană de origine animală, de obicei vie. ♦ (Substantivat, f. pl.) Numele a două ordine de păsări de pradă (de zi sau de noapte), bune zburătoare, cu cioc gros, arcuit și încovoiat și cu picioare terminate cu gheare ascuțite și întoarse; (și la sg.) pasăre care face parte din unul dintre aceste ordine. ♦ Fig. Hrăpăreț, uzurpator. 3. Fig. Care vrăjește, captivează; fermecător, încântător. — **Răpi** + suf. *-tor*.

RĂPÍTURĂ, răpitori, s.f. (Rare) Răpire. — **Răpi** + suf. *-tură*.

RĂPOSA, răposea, vb. I. Intrans. A muri. — Lat. **repasare**.

RĂPOȘARE s.f. (Rare) Faptul de a răposa; moarte. — V. **răposa**.

RĂPOȘAT¹ s.n. (Rare) Răposare. — V. **răposa**.

RĂPOȘAT², -Ă, răpoșați, -te, adj. (Adesea substantivat) Mort. — V. **răposa**.

RĂPȘTÍ, răpștesc, vb. IV. (Reg.) 1. Intrans. A murmura, a cânta. 2. Refl. A se răști. — Din sl. **rŭpŭtati, -ston**.

RĂPUITÓR, -OÁRE, răpuitori, -oare, s.m. și f. (Pop.) Persoană care încântă, farmecă, cucerește. [Pr.: *-pu-i-*] — **Răpune** + suf. *-itor*.

RĂPÚNE, răpune, vb. III. Tranz. (Pop.) A ucide, a omorî. ♦ Refl. A-și pierde viața. ♦ A doborî, a distruge, a înfrânge un adversar. ♦ Fig. A învinge pe cineva într-o luptă de idei. [Perf. s. *răpusei*, part. *răpus*] — Lat. **reponere**.

RĂPÚNERE s.f. (Pop.) Acțiunea de a (*se*) răpune și rezultatul ei; piere, moarte; înfrângere, doborâre. — V. **răpune**.

RĂPÚS, -Ă, răpuși, -se, adj. (Pop.) Care a fost ucis. — V. **răpune**.

RĂRÍ, răresc, vb. IV. 1. Refl. (Despre obiecte de același fel) A fi, a se afla, a deveni (mai) rar față de celălalt (în timp sau în spațiu). ♦ (Despre oameni) A deveni mai puțin la număr. 2. Refl. și tranz. A fi, a deveni sau a face să fie, să devină mai puțin des sau mai puțin compact. 3. Tranz. A încetini ritmul unor acțiuni. ♦ Expr. A (*o*) mai rări cu ceva = a face, a da, a oferi ceva la intervale mai mari decât de obicei, a încetini ritmul unei activități, a o lăsa mai domol. A (*o*) mai rări de (*pe*) undeva (sau cu cineva) = a se duce undeva sau la cineva (tot) mai rar. — Din **rar**.

RĂRICÉL, -EĂ, răricei, -ele, adj. (Adesea adverbial) Rărișor. — **Rar** + suf. *-icel*.

RĂRÍRE, rării, s.f. Acțiunea de a (*se*) rări și rezultatul ei; răriť — V. **rări**.

RĂRIȘ, rărișuri, s.n. Loc în pădure unde copacii sunt rari. ♦ (La pl.) Ochiuri de apă în mijlocul stufărișului din Delta Dunării. — **Rar** + suf. *-is*.

RĂRIȘÓR, -OĂRĂ, rărișori, -oare, adj. (Adesea adverbial) Diminutiv al lui **rar**; răricel. — **Rar** + suf. *-ișor*.

RĂRÍT¹ s.n. Rărire. — V. **rări**.

RĂRÍT², -Ă, răriți, -te, adj. Mai puțin compact, cu elementele componente mai distanțate între ele. — V. **rări**.

RĂRÍTURĂ, răriiuri, s.f. Loc rămas liber între obiecte așezate rar. ♦ Loc în pădure de unde au fost scoși unii copaci, de unde au fost tăiate tufele. ♦ Defect sau uzură a unei țesături care are într-un loc urzeala sau băutura mai rară decât în rest. — **Rări** + suf. *-tură*.

RĂRÍȚĂ, rărițe, vb. I. Tranz. A lucra pământul cu rărița. — Din **rărița**.

RĂRÍȚARE, răriiți, s.f. Acțiunea de a rărița și rezultatul ei; răriițat. — V. **răriița**.

RĂRÍȚĂT s.n. Răriițare. — V. **răriița**.

RĂRÚNCHI, rărunchi, s.m. (Pop.) 1. Rinichi ♦ Expr. A avea *seu la rărunchi* = a fi om cu avere. A ofta din rărunchi = a ofta din adâncul sufletului. 2. Interiorul trupului omenesc (considerat ca sediu al vitalității, al sensibilității); *p. ext.* miezul, mijlocul unui lucru. — Lat. **renunculus**.

RĂSĂD, răsaduri, s.n. Plantă tânără (crescută din sămânță în seră sau în răsadniță) care a fost sau urmează să fie răsădită. ♦ Fig. Neam, seminție. — Din bg. **razsad, sb. rasad**.

RĂSĂDNIȚĂ, răsadnițe, s.f. Construcție simplă din scânduri sau din prefabricate, acoperită de obicei cu geamuri și așezată pe un pat de gunoi de grajd, în care se cultivă rásadurile. — Din bg., **rsadnik**.

RĂSĂLĂLTĂIERI adv. În cursul zilei care precedă pe cea de altăziere. [Pr.: *-tă-ier*] — Pref. **răs-** + **alaltăieri**.

RĂSĂDÍ, răsădesc, vb. IV. Tranz. A transplanta un rásad, din seră sau din rásadniță, în câmp, într-un parc etc. — Din bg. **razsadjá, sb. rasaditi**.

RĂSĂDÍRE, rásadiri, s.f. Acțiunea de a rásadí și rezultatul ei. — V. **rásadí**.

RĂSĂRÍ, rásár, vb. IV. Intrans. 1. (Despre aștri; la pers. 3) A apărea pe cer, a se ivi la orizont. 2. (Despre plante; la pers. 3; adesea fig.) A încolți, a ieși din pământ. ♦ Expr. (Glumet) *Seamână dar nu rásare*, se spune pentru a respinge afirmația cuiva despre asemănarea dintre două lucruri sau două persoane. A rásári ca ciupercile (*după ploaie*) = a se înmulți peste măsură, a apărea în număr mare. ♦ Fig. (Rare, despre oameni) A lua ființă, a se

naște. 3. A se ivi (din depărtare), a apărea (pe neașteptate). ♦ Expr. (Tranz.) A-*rásári* (cuiva ceva) *în minte* = a-și aminti deodată ceva; a i se năzări. 4. A ieși în evidență, a se ridica deasupra celor dimprejur. 5. (Despre copii) A crește. ♦ (Reg.; despre aluat) A dospii. 6. (Inv.) A se ridica, a sări brusc (în picioare); a tresări. ♦ Fig. A interveni brusc într-o discuție. — Lat. ***resalire**.

RĂSĂRÍRE s.f. Acțiunea de a rásári și rezultatul ei. — V. **rásári**.

RĂSĂRÍT¹, rásăriiuri, s.n. 1. Faptul de a rásári. ♦ Trecere a unui astru la orizont; momentul apariției unui astru la orizont; *spec.* moment al zilei când rásare Soarele. ♦ Fig. Începutul unei ere sau al unei vieți noi. 2. Punct cardinal situat în partea orizontului de unde rásare Soarele; est. 3. Țară, ținut așezat în direcția rásăriiului (2) față de un punct de reper dat; orient; (colectiv) popoarele dintr-un astfel de ținut sau dintr-o astfel de țară. ♦ Expr. *Rásăriiul și Apusul* = lumea întreagă. — V. **rásári**.

RĂSĂRÍT², -Ă, rásăriiți, -te, adj. 1. (Despre plante) Care a ieșit din pământ; încolțit. ♦ (Despre copii) Care s-a dezvoltat mai mult; mai mare (cu puțin) decât alți copii. 2. Care depășește măsura comună, obișnuită; *fig.* mai deosebit, mai de seamă; valoros. — V. **rásári**.

RĂSĂRÍTEÁN, -Ă, rásăriiteni, -e, adj., s.m. I. Adj. De la rásăriiť, situat la rásăriiť. ♦ *Biserica rásăriiteană* = biserica ortodoxă. 2. S.m. Locuitor din rásăriiť; oriental. — **Rásăriiť** + suf. *-ean*.

RĂSĂRÍTEÁNCA, rásăriitence, s.f. Locuitoare din rásăriiť; orientală. — **Rásăriitean** + suf. *-că*.

RĂSĂRÍTÓR, -OÁRE, rásăriitori, -oare, adj. (Rare; despre aștri) Care rásare, care este în curs de a rásári. — **Rásári** + suf. *-tor*.

RĂSĂTÚRĂ s.f. v. **rázătură**.

RĂSCĂCĂRĂ vb. I v. **rásocrăcări**.

RĂSCĂCĂRĂT, -Ă adj. v. **rásocrăcărât**.

RĂSCHÍAT, -Ă adj. v. **ráschiat**.

RĂSCHÍRĂ vb. I v. **ráschira**.

RĂSCHÍRĂT, -Ă adj. v. **ráschirat**.

RĂSCHITÓR s.n. v. **ráschitor**.

RĂSCÍTÍ, ráschitesc, vb. IV. Tranz. A citi același lucru de multe ori. — Pref. **rás-** + **cití**.

RĂSCLOCÍ, pers. 3 rásclocește, vb. IV. Tranz. A cloci peste perioada normală. — Pref. **rás-** + **cloci**.

RĂSCOÁCE, rásóc, vb. III. Tranz. și refl. (Adesea fig.) A (*se*) coace mai mult decât trebuie. — Pref. **rás-** + **coace**.

RĂSCOÁCERE, ráscoaceri, s.f. Faptul de a (*se*) ráscoace. — V. **ráscoace**.

RĂSCOÁGE s.f. (Reg.) Plantă erbacee meliferă cu frunze moi, lanceolate și cu flori mari, roșii-purpurii sau albe (*Chamaenerion angustifolium*). — Et. nec.

RĂSCOÁLĂ, ráscoale, s.f. 1. Rázvrătire spontană și neorganizată a țărâniimii oprimate; revoltă, rázmeriță. ♦ Fig. Protest. 2. Fig. Zarvă, agitație. — Din **ráscula**. Cf. sl. *r a s c k o l a* „schismă, despărțire”.

RĂSCÓL, ráscoale, s.n. I. 1. Bară de lemn prevăzută la capete cu câte o gaură în care intră carâmbii de sus ai loitrelor carului. ♦ Expr. A *lega pe cineva în ráscol* = a pune (pe cineva) în obezi. 2. Ispol. II. (Pop.) Separare a oilor, toamna, la desfacerea stâniei, pe fiecare proprietar în parte. ♦ (Concr.) Dispozitiv de scânduri folosit pentru a separa oile. — Din sl. **raskolŭ**.

RĂSCÓLÍ, (I 1, II) ráscoleasc, (I 2) ráscol, vb. IV. I. 1. Tranz. și intrans. A face dezordine căutând pe cineva sau ceva, a cerceta cu de-amănuntul; a scotoci. ♦ Tranz. A scormoni focul, jeraticul pentru a-l înviora. ♦ Tranz. A scurma, a răcăi pământul; *p. ext.* a ara. ♦ Tranz. A stârni praful, valurile etc. ♦ Tranz. A face să devină acut; a reactiva. ♦ Tranz. A tulbura. 2. Tranz. A face să se rázvrătească, să se revolte; a agita. II. Tranz. (Pop.) A desface toamna stâna, alegând oile după fiecare proprietar în parte. — Din sl. **raskoliti**.

RĂSCÓLÍRE, ráscoliri, s.f. Acțiunea de a ráscolí și rezultatul ei. — V. **ráscolí**.

RĂSCÓLÍT, -Ă, ráscolíți, -te, adj. 1. În dezordine, rávășit. 2. (Despre pământ) Scurmat, răcâit; (despre praf, valuri etc.) stârnit, spulberat. 3. Agitat, tulburat. — V. **ráscolí**.

RĂSCÓLITÓR, -OÁRE, ráscolitori, -oare, adj. Care trezește amintiri, emoții; tulburător. — **Ráscolí** + suf. *-tor*.

RĂSCÓPT, -OÁPTĂ, ráscopti, -oapte, adj. Copt mai mult decât trebuie; copt tare, bine. ♦ *Ouă ráscoapte* = ouă fierțe tari. ♦ Fig. (Peior. despre oameni) Matur, trecut de prima tinerețe. ♦ Încins de soare, ars. — V. **ráscoace**.

RĂSCRĂCĂNĂ vb. I. v. **rásocrăcări**.

RĂSCRĂCĂRĂ, *răscrăcăr*, vb. I. Tranz. și refl. (Pop.) A(-și) desface, a(-și) îndepărta (în mod dizgrațios) unul de altul picioarele; a (se) crăcăna, a (se) crăci. [Var.: **răsrăcănă**, **răscăcăr** vb. I.] — Pref. *răs-* + **crăcăna**.

RĂSCRĂCĂRĂT, **-Ă**, *răscrăcărăți*, *-te*, adj. (Pop.; despre picioare) Depărtat (în mod dizgrațios) unul de altul, în lături; (despre oameni) cu picioarele depărtate unul de altul; crăcănat, crăcit. [Var.: **răscrăcănăt**, **-ă**, **răscăcărăt**, **-ă**, adj.] — V. **răscrăcără**.

RĂSCRĂCĂNĂT, **-Ă**, adj. v. **răscrăcărăt**.

RĂSCROI, *răscroiesc*, vb. IV. Tranz. A tăia un material de croitorie urmând linia gâtului sau a brațelor; *p. gener.* a croi un material după măsură. — Pref. *răs-* + **croi**.

RĂSCROIALĂ, *răscroieli*, s.f. Acțiunea de a *răscroi* și rezultatul ei; tăietură adâncită în croiala unei haine, în special la mâneci și la gât; răscroitură. ♦ Bucată de material care cade când se răscroiește. [Pr.: *-cro-ia-*] — **Răscroi** + suf. *-eală*.

RĂSCROIT, **-Ă**, *răscroiiți*, *-te*, adj. Tăiat după forma corpului (în special la mâneci și la gât); *p. gener.* tăiat, croit. ♦ Fasonat², modelat. — V. **răscroi**.

RĂSCROITURĂ, *răscroituri*, s.f. Răscroială. [Pr.: *-cro-i-*] — **Răscroi** + suf. *-tură*.

RĂSCRUCE, *răscruci*, s.f. 1. Loc unde se încrucișează sau de unde se separă două sau mai multe drumuri; răspântie. ⇨ (Pop.) *Răscrucile cerului* = punctul de pe bolta cerească în care se află Soarele la amiază; zenit. ⇨ Loc adj. și adv. *În răscrucie* = (care este) în formă de cruce; cruciș. 2. Fig. Moment hotărâtor în viața unui om, a unui popor etc.; cotitură. 3. Parte a carului de care se prind șleaurile. 4. Cruce de lemn care împarte o fereastră în mai multe despărțituri. 5. Parte a vârtelniței formată din două stinghii încrucișate de care sunt prinse fozefele; fofelniță. — Pref. *răs-* + **cruce**.

RĂSCULĂ, *răscól*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) ridica împotriva unei nedreptăți, a unei asuprii; a porni sau a face să pornească lupta, răscola; a (se) răzvrăti. ♦ Fig. A (se) indigna, a (se) revolta. — Pref. *răs-* + **scula**.

RĂSCULĂRE, *răsculări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a (se) *răscula* și rezultatul ei; răscolală. — V. **răscula**.

RĂSCULĂT, **-Ă**, *răsculați*, *-te*, adj. (Adesea substantivat) Revoltat împotriva unei nedreptăți sau a unei oprimări. — V. **răscula**.

RĂSCULĂTOR, *răsculători*, s.m. (Înv.) Persoană care se răscolală sau care îndeamnă la răscolală; răzvrătit. — **Răscula** + suf. *-ător*.

RĂSCUMPĂRĂ, *răscumpăr*, vb. I. Tranz. 1. A plăti prețul unui lucru vândut sau amanetat, pentru a-l readuce în proprietatea sa. ♦ A cumpăra un obiect de la cineva care îl cumpărase la rândul său (oferind un suprapret). 2. A elibera o persoană din captivitate, din robie în schimbul unei sume de bani. 3. A lichida o obligație bănească, a achita echivalentul unei sume datorate. 4. A compensa, printr-o realizare ulterioară, o acțiune (dăunătoare) săvârșită; (despre realizări) a constitui o compensație. ♦ Fig. A ispăși o greșeală făcută. — Pref. *răs-* + **cumpăra**.

RĂSCUMPĂRABIL, **-Ă**, *răscumpărabili*, *-e*, adj. (Rar) Care poate fi răscumpărat. — **Răscumpăra** + suf. *-bil*.

RĂSCUMPĂRĂRE, *răscumpărări*, s.f. Faptul de a *răscumpăra*. — V. **răscumpăra**.

RĂSCUMPĂRĂT, **-Ă**, *răscumpărați*, *-te*, adj. 1. (Despre obiecte vândute sau amanetate) Readus în proprietate în urma achitării unei sume de bani. 2. (Despre persoane) Eliberat în schimbul unei sume de bani. — V. **răscumpăra**.

RĂSCUNOSCŪT, **-Ă**, *răscunoscuți*, *-te*, adj. Cunoscut de toată lumea, foarte cunoscut; arhicunoscut, notoriu. — Pref. *răs-* + **cunoscut**.

RĂSFĂȚ, *răsfățuri*, s.n. 1. Faptul de a (se) răsfăța; mângâiere, alintare; (depr.) răzgăiere. 2. Desfătare, plăcere. 3. Huzur, belșug. — Din **răsfăț** (derivat regresiv).

RĂSFĂȚĂ, *răsfăț*, vb. I. 1. Tranz. A înconjura pe cineva cu dragoste, cu tandrețe exagerată; a alinta; a răzgăia. ♦ Refl. A se purta ca un copil alintat, dezmiardat exagerat; a face fașoane, mofuri; a se răzgăia. 2. Tranz. și refl. A (se) înveseli, a (se) desfăta, a (se) delecta. 3. Refl. A ocupa un spațiu mare, a se întinde. — Pref. *răs-* + **faț**.

RĂSFĂȚĂRE, *răsfățări*, s.f. Acțiunea de a (se) *răsfăța* și rezultatul ei. — V. **răsfăț**.

RĂSFĂȚĂT, **-Ă**, *răsfățati*, *-te*, adj. 1. Dezmiardat, alintat în mod exagerat; capricios, cu toane; (depr.) răzgăiat. ♦ (Rar) Grațios, cochet. 2. Care huzurește, îmbuibat. — V. **răsfăț**.

RĂSFĂȚĂTURĂ, *răsfățături*, s.f. (Rar) Răsfăț (1). — **Răsfăț** + suf. *-ătură*.

RĂSFIERBE, *răsfierb*, vb. III. Tranz. A fierbe timp îndelungat; a fierbe mai mult decât e necesar. — Pref. *răs-* + **fierbe**.

RĂSFIRĂ, *răsfir*, vb. I. 1. Refl. și tranz. A (se) desface fir cu fir, a (se) separa, a (se) depărta între ele (firele părului, ale bărbii etc.) fără a strica întregul. 2. Refl. și tranz. A (se) împrăștia, a (se) întinde în diferite direcții;

a (se) răzleți. 3. Tranz. A risipi, a împrăștia, a presăra. [Var.: **resfiră** vb. I.] — Pref. *răs-* + **fir**.

RĂSFIRĂRE, *răsfirări*, s.f. Acțiunea de a (se) *răsfira* și rezultatul ei. [Var.: **resfirare** s.f.] — V. **răsfira**.

RĂSFIRĂT, **-Ă**, *răsfirați*, *-te*, adj. 1. (Despre păr, barbă etc.) Cu firele depărtate unele de altele (fără să fie încălțite); rărit. 2. (Despre părți care compun un întreg) Depărtat unul de altul, așezat la distanță; (despre un întreg) ale cărui elemente componente sunt depărtate unul de altul; întins pe o suprafață mare. 3. Lipsit de consistență, împrăștiat, risipit, difuz. ♦ Fig. Nestatornic. [Var.: **resfirat**, **-ă** adj.] — V. **răsfira**.

RĂSFOI, *răsfioiesc*, vb. IV. Tranz. A întoarce foaie cu foaie o carte, un ziar etc., citind în fugă (și pe sărite); a frunzări. — Pref. *răs-* + **foaie**.

RĂSFOIALĂ, *răsfioieli*, s.f. Faptul de a *răsfoi*; răsfioire, frunzăreală. — **Răsfoi** + suf. *-eală*.

RĂSFOIRE, *răsfioiri*, s.f. Acțiunea de a *răsfoi* și rezultatul ei; răsfioială, răsfoit, frunzăreală. — V. **răsfoi**.

RĂSFOIT s.n. Faptul de a *răsfoi*; răsfioire, răsfioială, frunzăreală. — V. **răsfoi**.

RĂSFRÂNGE, *răsfărâng*, vb. III. I. 1. Tranz. și refl. A(-și) proiecta lumina asupra unui obiect, făcând-o să se reflecte; (despre obiecte) a(-și) reflecta lumina proiectată asupra lor. ♦ A (se) refracta. ♦ Refl. (Despre sunete) A se întoarce sub formă de ecou; a se repeta. 2. Refl. A se face simțit, influențând, înrăurind, determinând...; a avea repercusiuni asupra cuiva sau a ceva. 3. Refl. și tranz. A (se) oglindi, a (se) reflecta. II. Tranz. și refl. (Despre țesături, părți de îmbrăcăminte etc.) A (se) întoarce în afară, a (se) desface, a (se) îndoii, a (se) plia. [Perf. s. *răsfărâng*, part. *răsfărâng*] — Pref. *răs-* + **frânge**.

RĂSFRĂNGERE, *răsfărângeri*, s.f. Acțiunea de a (se) *răsfărâng* și rezultatul ei. — V. **răsfărâng**.

RĂSFRĂNT, **-Ă**, *răsfărâniți*, *-te*, adj. Îndoii, întors în afară. — V. **răsfărâng**.

RĂSFUG, s.n., s.m. (Pop.) 1. S.n. (Și în sintagma *răsfug alb*) Boală contagioasă a oilor și a caprelor, care se manifestă prin încetarea secreției lactate; agalactie. 2. S.n. Antrax. 3. S.m. Plantă erbacee din familia compozelilor, cu rămurile subțiri, verzi și aproape lipite de frunze și cu flori galbene, întrebuințată în medicina populară ca medicament împotriva răsfugului (1) (*Chondrilla juncea*). — Et. nec.

RĂSÎNTELEGE, *răsîntelég*, vb. III. Tranz. A înțelege perfect, până în cele mai mici amănunte. — Pref. *răs-* + **înțelege**.

RĂSPĂS, *răspasuri*, s.n. (Pop.) Răgaz. — Pref. *răs-* + **pas**.

RĂSPĂR s.n. 1. (În loc. și expr.) *În răspăr = a)* împotriva direcției firești în care crește părul pe capul și pe corpul ființelor; *b)* împotriva direcției unui curs de apă sau a unui agent fizic în mișcare; *c)* potrivnic, ostil; echivoc. *În răspărul...* = în ciuda..., în pofida... A *lua* (pe cineva sau ceva) *în răspăr = a)* a-și bate joc (de cineva sau ceva), a lua în răs; *b)* a dojeni aspru, a brusca. (Rar) *A-i merge în răspăr = a-i merge* cuiva rău, a întâmpina greutăți. 2. (Rar) Răfuială. — Pref. *răs-* + **păr**¹.

RĂSPĂNDI, *răspândesc*, vb. IV. 1. Refl. (Despre lumină, căldură etc.) A se împrăștia în toate părțile sub formă de unde, emanații, vapori etc.; a se degaja. ♦ Tranz. A transmite, a propaga lumină, căldură etc. 2. Refl. (Despre știri, vești, publicații) A se difuza, a deveni cunoscut. ♦ (Despre lichide) A se întinde pe o suprafață mare. 3. Refl. și tranz. (Despre ființe) A porni sau a determina să pornească în direcții diferite; a (se) răzleți, a (se) împrăștia. — Din sl. **rasponditi**.

RĂSPĂNDIRE, *răspândiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *răspândi* și rezultatul ei. — V. **răspândi**.

RĂSPĂNDIT, **-Ă**, *răspândiți*, *-te*, adj. 1. Revărsat², împrăștiat, întins². 2. Cunoscut, frecvent, obișnuit. — V. **răspândi**.

RĂSPĂNDITÓR, **-OĂRE**, *răspânditori*, *-oare*, s.m. și f., s.n. 1. S.m. și f. Persoană care răspândește ceva; propagator, propagandist. 2. S.n. Mașină rutieră de lucru care servește la împrăștieră și așternerea (uniformă a) materialelor necesare construcțiilor rutiere. — **Răspândi** + suf. *-tor*.

RĂSPĂNTIE, *răspântii*, s.f. Loc unde se încrucișează mai multe drumuri sau de unde se separă două sau mai multe drumuri; răscrucie. ♦ Fig. Moment hotărâtor în viața cuiva. [Var.: (reg.) **răspîntene** s.f.] — Din sl. **raspontije**.

RĂSPICĂ, *răspic*, vb. I. Tranz. (Înv.) 1. (Rar) A străbate, a despică. ♦ Fig. A analiza. 2. A rosti, a pronunța clar, lămurit, limpede. ♦ A explica cu claritate. — Pref. *răs-* + [des] **pica**.

RĂSPICĂRE, *răspicări*, s.f. (Înv.) Faptul de a *răspica*. — V. **răspica**.

RĂSPICĂT, **-Ă**, *răspicați*, *-te*, adj. (Și adverbial; despre vorbe; *p. ext.* despre voce) Lămurit, deslușit, limpede; *p. ext.* hotărât, energic. ♦ (Despre gesturi, atitudini) Bine determinat, precis. — V. **răspica**.

RĂSPÎNTENE s.f. v. **răspântie**.

RĂSPĂLĂȚĂ, *răspălăți*, s.f. Ceea ce se face sau se dă cu scopul de a recompensa pe cineva pentru o acțiune săvârșită; recompensă. ♦ (Rar) Acțiune prin care se pedepsește o faptă; pedeapsă primită de cineva pentru faptele săvârșite. — Din **răspălăți** (derivat regresiv).

RĂSPĂLMĂDI, *răspălămădesc*, vb. IV. Tranz. A plămădi din nou. — Pref. *răs-* + **plămădi**.

RĂSPĂLĂȚI, *răspălătesc*, vb. IV. Tranz. 1. A da cuiva o recompensă, o plată (materială sau morală) pentru ceea ce a făcut; a recompensa. ♦ A despăgubi. 2. (Rar) A plăti pentru altul, a ispăși. — Din bg. **răzplatja**, sb. **rasplati**.

RĂSPĂLĂȚIRE, *răspălătiri*, s.f. Acțiunea de a *răspălăți* și rezultatul ei; recompensare, recompensă. — V. **răspălăți**.

RĂSPĂIMĂINE adv. În ziua care urmează după poimăine; a treia zi începând din ziua prezentă. — Pref. *răs-* + **poimăine**.

RĂSPOPI, *răspopes*, vb. IV. Tranz. A lua cuiva calitatea de preot; a caterisi. — Pref. *răs-* + **popi**.

RĂSPOPIȚI, *răspopiți*, adj. Scos din preoțime. — V. **răspopi**.

RĂSPUNDE, *răspund*, vb. III. 1. Intrans. și tranz. A da un răspuns la o întrebare sau la cuvintele adresate de cineva. ♦ Intrans. A face (în mod satisfăcător sau nesatisfăcător) dovada cunoștințelor sale în fața unui examinator. 2. Intrans. A reacționa prin vorbe, gesturi, atitudini la acțiuni, solicitări, provocări etc.; a replica, a riposta, a obiecta. ♦ A interveni într-o discuție (publică), combătând (oral sau în scris) teza cuiva. ♦ A scrie cuiva de la care s-a primit o scrisoare. 3. Intrans. A constitui o explicație la o întrebare. 4. Intrans. A da urmare unui apel; a da ascultare unei chemări, a se supune. ♦ A lămuri o problemă la cererea sau la sesizarea cuiva. 5. Intrans. Fig. A satisface. ♦ (Înv.) A se potrivea, a corespunde. 6. Intrans. A avea comunicație cu...; a străbate până la... ♦ (Despre senzații fizice sau psihice) A se face simțit, a se transmite; a răzbate, a răsună. 7. Refl. (Înv.) A comunica cu cineva, a ține legătura cu o persoană sau cu un grup de persoane. 8. Intrans. A da socoteală, a fi responsabil, a-și lua răspunderea pentru faptele sale sau ale altcuiva, a garanta pentru cineva. 9. Tranz. (Înv.) A achita, a plăti o sumă de bani. [Prez. ind. și: (reg.) *răspunz*] — Lat. **respondere**.

RĂSPUNDERE, *răspunderi*, s.f. Faptul de a *răspunde*; obligația de a răspunde de îndeplinirea unei acțiuni, sarcini etc.; responsabilitate. ♦ Expr. *A trage* (sau *a chema pe cineva*) *la răspundere* = a obliga pe cineva să dea socoteală de faptele sale, a cere cuiva socoteală. *A avea simț de răspundere* sau *simțul răspunderii* = a fi conștient de însemnătatea sarcinilor asumate sau primite, a lucra cu răvnă și seriozitate pentru executarea lor. *Pe răspunderea cuiva* = pe garanția (morală sau materială) a cuiva. ♦ (Jur.) Consecință rezultată din neîndeplinirea unei obligații legale. — V. **răspunde**.

RĂSPUNSI, *răspunsuri*, s.n. 1. Ceea ce se spune, se scrie, se comunică celui care întreabă ceva; cuvinte spuse, scrise sau transmise printr-un intermediar unei persoane care a întrebat ceva sau s-a adresat cuiva. ♦ Loc. vb. (Pop.) *A da* (sau *a face*) *răspuns* = a răspunde. ♦ Exponere, dovedire a cunoștințelor în fața unui examinator. ♦ Ripostă, replică. ♦ Soluție, dezlegare. 2. Știre, veste, informație. — Lat. **responsum**.

RĂSPUNZĂTOR, *-OĂRE*, *răspunzători*, *-oare*, adj. 1. Care răspunde pentru faptele sale sau ale altora, care poartă răspunderea; care trebuie tras la răspundere; responsabil. 2. (Înv.) Corespunzător. — **Răspunde** + suf. *-ător*.

RĂSPUTERE, *răspuțeri*, s.f. (În loc. adv.) *Din răspuțeri* sau (rar) *din răspuțere* = din toate puterile, cu toate forțele. — Pref. *răs-* + **putere**.

RĂSȘȚI, *răsștiu*, vb. IV. Tranz. (Fam.) A ști sau a cunoaște foarte bine. — Pref. *răs-* + **ști**.

RĂSTĂV, *răstavuri*, s.n. I. (Reg.) 1. Fâșie de pământ pe care se cultivă un singur fel de plante. 2. Fâșie de pământ între două rânduri de semănături. II. Șină de fier dîntată, care servește la fixarea formelor tipografice în rame. [Var.: **ristáv** s.n.] — Et. nec.

RĂSTĂLMĂCI, *răstălmăcesc*, vb. IV. Tranz. 1. A explica, a interpreta în mod eronat idei, cuvinte, texte; a explica greșit, a denatura (în mod voit) înțelesul. 2. (Rar) A transpune; a oglindi, a reflecta. — Pref. *răs-* + **tălmăci**.

RĂSTĂLMĂCIRE, *răstălmăciri*, s.f. Faptul de a *răstălmăci*; explicare, interpretare (falsă). — V. **răstălmăci**.

RĂSTĂLMĂCIȚI, *-Ă*, *răstălmăciți*, *-te*, adj. (Despre idei, cuvinte, texte) Explicat, interpretat în mod fals, tendențios; denaturat. — V. **răstălmăci**.

RĂSTEALĂ, *răsteli*, s.f. (Pop.) Vorbire aspră, pe ton ridicat și amenințător. — **Răsti** + suf. *-eală*.

RĂSTEU s.n. v. **resteu**.

RĂSTI, *răstesc*, vb. IV. Refl. A se adresa cuiva pe un ton aspru, ridicat amenințător, a ridica glasul. — Et. nec.

RĂSTIGNI, *răstignesc*, vb. IV. Tranz. 1. A provoca moartea cuiva, pironindu-l pe o cruce; a crucifica. ♦ P. ext. A chinui, a tortura. 2. A întinde cuiva brațele în lături (pentru a-l imobiliza). ♦ Refl. A se întinde (în mod neglijent) cu mâinile și cu picioarele desfăcute. — Din sl. **rastegnonti**.

RĂSTIGNIRE, *răstigniri*, s.f. 1. Faptul de a *răstigni*; crucificare. 2. (Reg.) Cruce de dimensiuni mari, pusă la margine de drum. — V. **răstigni**.

RĂSTIGNIT, *-Ă*, *răstigniți*, *-te*, adj. Pironit (pe cruce), crucificat; *p. ext.* cu brațele desfăcute și întinse. — V. **răstigni**.

RĂSTIMP, *răstimpuri*, s.n. Durață (limitată) de timp; interval între două perioade sau între două momente diferite; timp. ♦ Loc. adv. *În răstimpuri* sau *din răstimp în răstimp* = din când în când, câteodată, uneori. *Într-un răstimp* = de la o vreme, la un moment dat. *În răstimp* = între timp. — Din sl. **rastonpŭ** (după *timp*).

RĂSTIȚI, *-Ă*, *răstiți*, *-te*, adj. (Despre modul de a vorbi al cuiva, despre ton, glas; adesea adverbial) (Adresat, exprimat) amenințător; aspru, tare. — V. **răsti**.

RĂSTOĂCĂ, *răstoace*, s.f. (Pop.) Loc, gărlă unde o apă este puțin adâncă. ♦ Braț al unui râu abătut din matca lui și secat pentru a putea prinde pește. — Din sl. ***rastokŭ**.

RĂSTOĂRCE, *răstôrc*, vb. III. Tranz. (Reg.) A da cuiva înapoi și în cantitate mai mare cele primite. — Pref. *răs-* + [în] **toarce**.

RĂSTOC, *răstocesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A abate cursul unei ape sau a scădea nivelul unei ape (până la secare) pe o anumită porțiune pentru a prinde pești (cu mână). — Din sl. **rastociti**.

RĂSTOCIRE, *răstociri*, s.f. (Reg.) Acțiunea de a *răstoci* și rezultatul ei. — V. **răstoci**.

RĂSTURNĂ, *răstörn*, vb. I. 1. Tranz. A scoate, a deplasa un corp din poziția lui normală, făcându-l să cadă într-o parte sau să ajungă cu susul în jos. ♦ Expr. *A răsturna brazda* = a tăia brazda cu plugul; *p. ext.* a ara. ♦ A întoarce (un recipient) cu fundul în sus pentru a face să cadă sau să curgă conținutul; a vărsa. ♦ Expr. *A răsturna pe gât* = a bea repede, pe nerăsuflăte. 2. Tranz. A culca la pământ, a prăvăli, a doborî. ♦ Tranz. și refl. (Despre oameni) A face să cadă sau a cădea dintr-un scaun, dintr-un fotoliu etc. 3. Tranz. Fig. A înlătura dintr-o situație înaltă, a scoate dintr-un post de conducere, a da jos de la putere. ♦ A distruge o situație, o poziție, un plan, o concepție. 4. Refl. A sta sau a se așeza într-o poziție comodă, cu spatele sprijinit de ceva; *p. ext.* a se culca. — Pref. *răs-* + **turna**.

RĂSTURNĂRE, *răsturnări*, s.f. Acțiunea de a (se) *răsturna* și rezultatul ei; doborîre. ♦ Fig. Înlăturare. — V. **răsturna**.

RĂSTURNAȚI, *-Ă*, *răsturnați*, *-te*, adj. Care se află cu susul în jos, invers decât este normal. ♦ Culcat, doborât. ♦ Culcat pe spate în mod neglijent într-un scaun, fotoliu etc. — V. **răsturna**.

RĂSTURNĂTOR, *-OĂRE*, *răsturnători*, *-oare*, adj., s.m., s.f., s.n. 1. Adj., s.m. (Persoană) care schimbă, care răstoarnă o situație, o stare de lucruri. 2. S.f. (Reg.) Cormană. 3. S.n. Dispozitiv folosit la laminare pentru a executa operația de răsturnare pe o față și pe alta a boburilor, a lingurilor, a tablelor etc. între două treceri (faze) succesive de laminare. ♦ Dispozitiv care servește la răsturnarea vagonetelor din mină, în scopul golirii acestora. — **Răsturna** + suf. *-ător*.

RĂSTURNIȘ, *răsturnișuri*, s.n. (Reg.) Povârniș. — **Răsturna** + suf. *-iș*.

RĂSUC, *răsucuri*, s.n. Unealtă de lemn asemănătoare cu fusul, cu un cârlig la capătul de jos, de care se leagă firul pentru a putea fi răsucit. — Din **răsuci** (derivat regresiv).

RĂSUCEALĂ, *răsuceli*, s.f. Răsucire; *p. ext.* rezultatul răsucirii. — **Răsuci** + suf. *-eală*.

RĂSUCI, *răsucesc*, vb. IV. 1. Tranz. și intrans. A deforma un corp alungit, prin rotirea în sensuri opuse extremităților sale. ♦ A învărti un fir textil în jurul lui însuși și în aceeași direcție, pentru a-l face mai rezistent. ♦ A reuni două sau mai multe fire înfășurând unele în jurul altora. ♦ Tranz. A învărti capetele mustăților pentru a le da o anumită formă. 2. Tranz. și refl. A(-și) imprima o mișcare de rotație; a (se) roti, a (se) întoarce. ♦ Tranz. A mânuși sabia, paloșul, pentru a lovi cu ele. 3. Refl. A se întoarce brusc pe loc, schimbându-și direcția, poziția; a se rostogoli. ♦ Expr. (Tranz.) *A suci și a răsuci* (pe cineva) = a hărțui (pe cineva) cu întrebări pentru a obține anumite răspunsuri, mărturisiri etc. 4. Tranz. și refl. A(-și) mișca o parte a corpului, schimbându-i poziția. ♦ Expr. (Tranz.) *A răsuci capul cuiva* = a scoate din minți, a zăpăci pe cineva. ♦ Tranz. A(-și) luxa o mână, un picior etc. ♦ Tranz. A întoarce gâtul unei păsări cu o mișcare violentă, pentru a-l frânge. 5. Tranz. A învărti cu un gest mecanic un obiect ținut în mână. 6. Tranz. A strânge un obiect, dându-i forma unui sul. ♦ Spec. A înfășura cu mână foia în care s-a pus tutun, pentru a face o țigară. 7. Tranz. A înfășura, a depăna un fir în jurul unui suport. — Pref. *răs-* + **suci**.

RĂSUCIRE, *răsuciri*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) *răsuci* și rezultatul ei; răsuceală. 2. Defect al pieselor de cherestea produs la uscarea, care face

ca suprafața lor să devină elicooidală. **3.** (Bot.; în sintagma) *Răsucirea frunzelor* = boală virotică a cartofului, a tutunului și a pătlăgelelor roșii, manifestată prin îngălbenirea și răsucirea frunzelor și oprirea din dezvoltare a plantelor. — V. **răsuci**.

RĂSUCIT, -Ă, răsucit, -te, adj. Care a fost supus unei operații de răsucire (1). ♦ În formă de spirală. ♦ (Despre țigări) Făcut cu mâna prin înfășurarea tutunului într-o foită. — V. **răsuci**.

RĂSUCITÓR, -OÁRE, răsucitori, -oare, s.m. și f. Muncitor care răsucește firele într-o fabrică de textile sau de frânghii. — **Răsuci** + suf. *-tor*.

RĂSUCITURĂ, răsucituri, s.f. Fiecare dintre întorsăturile, în formă de spirală, pe care le capătă firul prin răsucire (1). ♦ Fel, mod de a răsuci un fir. ♦ Cotitură a unui drum; întorsătură. — **Răsuci** + suf. *-tură*.

RĂSUFLĂ, răsúflu, vb. I. 1. Intrans. și tranz. (Pop.) A respira. **2.** Intrans. A-și reveni după o emoție, după o grijă, o apăsare, după un efort fizic, a simți o ușurare după o stare de încordare. ♦ A face popas, a sta să se odihnească. ♦ A avea liniște, a nu se (mai) simți în primejdie, a se simți la adăpost. **3.** Intrans. (Despre vase, recipiente, locuri închise) A comunica cu exteriorul, a străbate spre exterior, a lăsa să se scurgă încet fluidul pe care îl conține, printr-o gaură mică sau printr-o crăpătură; (despre conținutul unui vas) a țâșni, a se scurge prin crăpături. ♦ Refl. (Despre unele alimente sau băuturi) A-și pierde țâra, gustul datorită păstrării într-un vas prost închis sau în condiții proaste. **4.** Intrans., tranz. și refl. (Pop.) A(-și) destăina gândurile și sentimentele ascunse, apăsătoare, pentru a se liniști. ♦ Intrans. și tranz. (Despre gânduri sau planuri ascunse) A ajunge la urechile celor care nu ar fi trebuit să afle; a (se) difuza. — Pref. *răs-* + **sufia**.

RĂSUFLĂRE, răsúflări, s.f. Acțiunea de a (se) *răsufli* și rezultatul ei; respirație, răsuflet, răsufiu. ♦ Loc. adj. și adv. *Fără răsufiare* = mort. ♦ Loc. adv. *Dintr-o răsufiare* = dintr-o dată, repede. ♦ Expr. *A-și ține* (sau *a-și opri, a-și stăpâni*) *răsufierea* = a se sili să nu respire sau a respira ușor, fără zgomot. *A i se curma* (sau *a i se opri, a-i pieri cuiva*) *răsufierea* = se zice când cineva este copleșit, sugrumat de o emoție puternică, de spaimă etc. *A-și da răsufierea* = a muri. ♦ (Concr.) Aerul expirat din plămâni; suflu. ♦ Fig. Adiere ușoară. — V. **răsufia**.

RĂSUFLAT, -Ă, răsúflați, -te, adj. (Despre băuturi) Care și-a pierdut țâra, gustul datorită pătrunderii aerului sau păstrării în condiții proaste. ♦ Fig. (Fam.) Invechit; arhicunoscut, banal. — V. **răsufia**.

RĂSUFLĂTOR, -OÁRE, răsúflători, -oare, adj., s.f., s.n. **1.** Adj. (Rar) Care înlesnește respirația. ♦ Compus: *răsúflătoare-pământului* = ciupercă din familia *Lycoperdaceae*, de culoare albă-gălbuie în perioada de tinerțe și cenușie la maturitate (*Lycoperdon bobivista*). **2.** S.f. Deschizătură (de aerisire) prin care un spațiu închis comunică cu exteriorul. **3.** S.f. Canal de evacuare a aerului și a gazelor la turnarea metalului lichid în forme, servind la verificarea umplerii formei. **4.** S.n. Tub de evacuare a gazelor de ardere dintr-un motor cu ardere internă. — **Răsufia** + suf. *-ător*.

RĂSUFLĂTURĂ, răsúflături, s.f. (Rar) Fiecare respirație. — **Răsufia** + suf. *-ătură*.

RĂSÚFLET, răsúflete, s.n. (Pop.) Răsufiare. ♦ Repaus scurt. — **Răsufia** + suf. *-et*.

RĂSÚFLU, răsúfluri, s.n. (Pop.; și fig.) Răsufiare. ♦ (Inv.) Timp de odihnă; scurt repaus, răgaz. — Din **răsufia** (derivat regresiv).

RĂSUNĂ, pers. 3 *răsúnă*, vb. I. Intrans. **1.** A produce un sunet în mod repetat și prelung, a suna tare, a se auzi până departe (sau de departe). **2.** A se umple de sunete puternice; a vui. **3.** Fig. A da impresia că se mai aude, deși vibrațiile au încetat; a produce o rezonanță în sufletul cuiva, a avea ecou în inima cuiva. — Lat. **resonare**.

RĂSUNĂRE, răsúnări, s.f. (Rar) Acțiunea de a *răsuna* și rezultatul ei; sunet; zgomot. — V. **răsuna**.

RĂSUNĂTOR, -OÁRE, răsunători, -oare, adj. (Adesea adverbial) Care sună puternic și prelung; care se aude de (sau până) departe. ♦ (Despre spații) În care se împrăștie sau se concentrează zgomote, sunete. ♦ Fig. Care produce uimire, care impresionează puternic; care este de mare efect; extrem de mare. — **Răsuna** + suf. *-ător*.

RĂSUNET, răsunete, s.n. **1.** Sunet puternic (prelungit prin ecou); *p. gener.* sunet; zgomot. ♦ Ecou. ♦ Ton², timbru, rezonanță. **2.** Fig. Impresie puternică pe care o face un lucru asupra oamenilor, interes profund și larg pe care îl deșteaptă un eveniment. — **Răsuna** + suf. *-et*.

RĂSÚRĂ¹, răsuri, s.f. (Rar) Răzătură. — **Ras²** + suf. *-ură*.

RĂSÚRĂ², răsuri, s.f. **1.** (Bot.) Măceș. **2.** (Entom.) Larvă de efemeră. — Et. nec.

RĂSÚRĂ³, răsuri, s.f. Cotă adițională la dări, în Țările Române, în sec. XVIII–XIX, din care se făcea plata dregătorilor. — Cf. *r a d e*.

RĂSURÉI s.m. pl. (Reg.) Flori cusute pe pânză în rânduri șerpuitoare. — **Răsură²** + suf. *-ei*.

RĂSURÍU, -IE, răsuri, adj. (Rar) De culoarea florii de răsură² (1);trandafiriu. — **Răsură²** + suf. *-iu*.

RĂSZÍCE, rászíc, vb. III. Intrans. (Rar) A repeta ceva de multe ori și în mod insistent; a insista. — Pref. *răs-* + **zice**.

RĂȘCHIA, rășchiez, vb. I. Tranz. A depăna firele toarse de pe fus sau de pe ghem pe rășchitor. [Pr.: *-chi-a*] — Lat. ***rasciare**.

RĂȘCHIÁT¹, rășchiaturi, s.n. Rășchiere. [Pr.: *-chi-at*] — V. **rășchia**.

RĂȘCHIÁT², -Ă, rășchiați, -te, adj. (Despre fire textile) Depănat pe rășchitor. ♦ Împrăștiat. [Pr.: *-chi-at*] — Var.: **rășchiát, -ă** adj.] — V. **rășchia**.

RĂȘCHIERE, rășchieri, s.f. Acțiunea de a *rășchia* și rezultatul ei; rășchiát. [Pr.: *-chi-e*] — V. **rășchia**.

RĂȘCHIRÁ, rășchír, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) întinde în lături. **2.** Tranz. și refl. A (se) răsfire, a (se) împrăștia. **3.** Tranz. A rășchia. [Prez. ind. și: *rășchirez*. —Var.: **rășchirá** vb. I] — Cf. *răsfire*.

RĂȘCHIRÁRE, rășchírări, s.f. Acțiunea de a (se) *rășchira* și rezultatul ei. — V. **rășchia**.

RĂȘCHIRÁT, -Ă, rășchiráți, -te, adj. Depătat, întins în lături. ♦ Împrăștiat; răsfirat. ♦ Ramificat, rămuros. [Var.: **rășchirát, -ă** adj.] — V. **rășchira**.

RĂȘCHITÓR, rășchitoare, s.n. Unealtă pe care se deapănă tortul, lâna de pe fuse sau de pe ghem pentru a le face scul sau jurubiță. [Var.: **rășchitór** s.n.] — **Rășchia** + suf. *-tor*.

RĂȘFÉT s.n. v. **rușfet**.

RĂȘINÁR, rășinari, s.m. (Reg.) Persoană care se ocupă cu extracția sau cu vânzarea rășinei. — **Rășină** + suf. *-ar*.

RĂȘINÁ, rășini, s.f. Nume generic dat unor substanțe lipicioase, inflamabile, secretate de diferite plante, mai ales conifere, sau produse pe cale sintetică. — Lat. **resina**.

RĂȘINÁRIE, rășinării, s.f. (Rar) Locul unde se produce sau se prelucrează rășina. — **Rășină** + suf. *-ărie*.

RĂȘINÓS, -OÁȘĂ, rășinoși, -oase, adj., s.f. **1.** Adj. (Despre arbori) Care conține, care produce rășină. **2.** S.f. pl. Denumire generică dată unor arbori sau arbuști ale căror organe conțin rășină și care formează singuri sau în asociații păduri întinse; conifere. **3.** Adj. Care are aspectul și proprietățile rășinei; lipicios, cleios. — **Rășină** + suf. *-os*.

RĂȘLUÍ, rășluiesc, vb. IV. Tranz. **1.** A smulge, a desprinde așchii, părți din ceva. ♦ A descoji, a decortica grăunțe, semințe etc. **2.** Fig. A lua, a răpi (prin abuz sau prin violență) o parte din ceva. ♦ A risipi, a irosi, a prăpădi. **3.** Fig. A distruge, a pustii, a rade de pe fața pământului (o așezare omenească). — Et. nec.

RĂȘLUÍRE, rășluiri, s.f. (Rar) Acțiunea de a *rășlui* și rezultatul ei. — V. **rășlui**.

RĂȘLUÍT, -Ă, rășlúiti, -te, adj. (Despre grăunțe, semințe etc.) Descojit², decorticat. — V. **rășlui**.

RĂȘPÁLUÍ, rășpáluiesc, vb. IV. Tranz. A prelucra suprafețele corpurilor metalice sau nemetalice cu răsapelul; a pili, a răzui; *p. ext.* a zgăria. — **Răspel** + suf. *-ui*.

RĂȘPÁLUÍRE, rășpáluiri, s.f. Acțiunea de a *rășpálui* și rezultatul ei. — V. **rășpálui**.

RĂȘPÁLUÍT, -Ă, rășpáluiti, -te, adj. Pilit, răzuit, zgâriat cu răsapelul. — V. **rășpálui**.

RĂTÁCÍ, rătăcesc, vb. IV. **1.** Refl. A greși drumul, direcția, a nu mai ști unde se află. ♦ A se pierde de cineva; a se răzleți. ♦ Intrans. A umbla de ici-colo căutând drumul, încercând să iasă la liman, să se orienteze, să ajungă la țintă. **2.** Intrans. A pribegi, a hoinări, a colinda. ♦ Refl. A se așeza într-un loc străin; a se acuia, a se pripăși. **3.** Tranz. A nu mai ști unde a fost pus sau unde se găsește cineva sau ceva; a pierde. ♦ Refl. A ajunge, a se afla într-un loc unde nu se aștepta nimeni să se afle. — Lat. ***erraticire** (= **erraticare < erraticus*).

RĂTÁCÍRE, rătăciri, s.f. Faptul de a (se) *rătăci*. ♦ Fig. Întunecare a minții, pierdere a facultăților mintale; nebulie. ♦ Fig. Greșeală, eroare. — V. **rătăci**.

RĂTÁCÍT, -Ă, rătăciți, -te, adj. **1.** Care a greșit drumul sau a pierdut direcția; dezorientat. ♦ Fig. Care greșește prin purtări, prin atitudine; cu mintea întunecată. ♦ Fig. (Despre ochi, privire) Care se uită în gol, fără o țintă precisă; care exprimă nedumerire, nesiguranță, tulburare, absență. **2.** Care s-a pierdut, s-a înstrăinat de ai săi; răzlețit. — V. **rătăci**.

RĂTÁCITÓR, -OÁRE, rătăcitori, -oare, adj. Care rătăcește; care umblă din loc în loc fără odihnă. — **Rătăci** + suf. *-tor*.

RĂTEÁZĂ s.f. v. **rătez**.

RĂTEZE, ráteze, s.n. (Pop.) Închizătoare primitivă de lemn sau de oțel în formă de limbă, pentru uși, porți sau ferestre; zăvor. [Var.: **răteáză** s.f.] — Din ucr. **retjaz**, magh. **retesz**.

RĂTÚND, -Ă adj. v. **rotund**.

RĂZUITOR, -OĂRE, (1) *răzuitoare*, s.n. (2, 3) *răzuitori*, s.f. 1. S.n. Unealtă folosită la răzuirea lemnului sau a unor piese de metal. 2. S.f. Răzătoare. 3. S.f. Unealtă cu care se răzuiesc diferite obiecte (pentru a le curăța). ♦ Mașină cu care se îndepărtează radiclele de pe bobul de orez încolțit. ♦ Unealtă în formă de tămăroș mic sau de săpă cu care se curăță noroiul, gheața etc. adunate între șinele și contrașinele unui pasaj de nivel. [Pr.: -zu-i-] — **Răzui** + suf. -*tor*.

RĂZUITURĂ, răzuituri, s.f. Faptul de a răzui; (concr.) ceea ce rămâne în urma răzuirii, rămășițe căzute în urma răzuirii. [Pr.: -zu-i-] — **Răzui** + suf. -*tură*.

RĂZUȘ, răzușuri, s.n. 1. Unealtă cu care se rade ceea ce a rămas lipsit sau prins de ceva. 2. Daltă folosită în tâmplărie, dulgherie, rotărie etc., cu care se săpă în lemn. 3. Unealtă de plivit, formată dintr-un băț cu vârful de oțel. — **Răzui** + suf. -*uș*.

RĂZVIDI, răzvidesc, vb. IV. Tranz. (Înv.) A face să priceapă, a lămuri, a desluși, a explica. — Din sb. **razvideti**.

RĂZVIDIȚI adv. (Rar) Clar, lămurit, deslușit; evident. — V. **răzvidi**.

RĂZVRĂȚI, răzvrătesc, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) răscula, a (se) revolta. ♦ Intrans. (Rar) A unelti, a complota (împotriva cuiva). — Din sl. **razvratiti**.

RĂZVRĂȚIRE, răzvrățiri, s.f. Acțiunea de a (se) *răzvrăți* și rezultatul ei; răscoală, revoltă. — V. **răzvrăți**.

RĂZVRĂȚIT, -Ă, răzvrățiți, -te, adj. (Adesea substantivat) Răsculat, revoltat. — V. **răzvrăți**.

RĂZVRĂȚITOR, -OĂRE, răzvrățitori, -oare, adj., s.m. și f. (Rar) (Persoană) care răzvrățește, care ațâță la răscoală; instigator. — **Răzvrăți** + suf. -*tor*.

RĂCĂ s.f. (Fam.) Ceartă, sfadă. ♦ Expr. *A căuta* (cuiva) *răcă* = a căuta (cuiva) ceartă, pricină. *A se pune răcă* (cu cineva) = a se împotrivi (cuiva) luându-se la ceartă. *A purta* (cuiva) *răcă* = a dușmăni pe cineva. — Din **răcăi** (înv. „a răcni” < sl.) (derivat regresiv).

RĂCĂI, răcăi, vb. IV. Tranz. (Despre pășiri sau animale) A scormoni, a scurma (pământul) cu ghearele sau cu labelle; *p. ext.* (despre oameni) a zgăria ceva cu unghile sau cu ajutorul unui instrument ♦ Expr. *A(-l) răcăi* (pe cineva) *la inimă* = a-l chinui pe cineva gândind că trebuie să facă un lucru și nu l-a făcut sau că știe un lucru care interesează pe altul și nu-l spune. ♦ A îndepărta prin zgăriere un înveliș, un strat. — Formație onomatopeică.

RĂCĂIALĂ, răcăieli, s.f. Răcăire, răcăit, răcăitură. [Pr.: -că-ia-]. — **Răcăi** + suf. -*eală*.

RĂCĂIRE, răcăiri, s.f. Acțiunea de a *răcăi* și rezultatul ei; răcăială, răcăit, răcăitură. — V. **răcăi**.

RĂCĂIT s.n. Faptul de a *răcăi*; zgomotul produs prin răcăire. — V. **răcăi**.

RĂCĂITZ, -Ă, răcăiți, -te, adj. 1. Care este scormonit, scurmat, zgăriat. 2. Îndepărtat prin zgăriere. — V. **răcăi**.

RĂCĂITURĂ, răcăituri, s.f. Răcăire. [Pr.: -că-i-] — **Răcăi** + suf. -*tură*.

RĂDE, răd, vb. III. Intrans. 1. A-și manifesta veselia sau satisfacția printr-o mișcare caracteristică a feței și a gurii, scoțând în același timp sunete specifice, succesive și nearticulate. ♦ Expr. *A răde* (sau, rar *a-și răde*) *în barbă* (sau *pe sub mustață*) = a răde reținut, pe ascuns. (Rar) *A răde galben* = a răde fals, siliit (prefăcându-se că se bucură). *A răde* (cuiva) *în nas* (sau *în față*, *în obrăz*) = a sfida pe cineva; a-și bate joc de cineva care este de față. 2. A se distra; a se amuza, a face haz de ceva. ♦ A fi mulțumit, vesel, fericit; a se bucura. ♦ (Cu determinări în dativ sau introduse prin prep. „la”) A arăta cuiva simpatie, surâzându-i. ♦ (Despre soartă, noroc) A-i fi cuiva favorabil, prielnic. 3. A-și bate joc de cineva sau de ceva; a face haz, a se amuza pe socoteala cuiva sau a ceva; a lua în răs. ♦ Expr. *Răd* (sau *ar răde*) *și câinii* (sau *și curcile, ciorile*) *de cineva*, se zice despre cineva care s-a făcut de rușine, s-a compromis. ♦ A nu ține seama de ceva; a nesocoti, a desconsidera, a disprețui. — Lat. **ridere**.

RĂGĂI, răgăi, vb. IV. Intrans. A scoate pe gât un zgomot caracteristic, provocat de eliminarea gazelor din stomac. — Formație onomatopeică.

RĂGĂIALĂ, răgăieli, s.f. Faptul de a *răgăi*; zgomot produs de ieșirea pe gât a gazelor din stomac. [Pr.: -gă-ia-] — **Răgăi** + suf. -*eală*.

RĂGĂITURĂ, răgăituri, s.f. Răgăială. — **Răgăi** + suf. -*tură*.

RĂIE s.f. 1. (Pop.) Boală de piele la oameni și la animale, cauzată de un parazit și caracterizată prin leziuni ale pielii (localizate mai ales între degete) care produc mâncărime; scabie. ♦ Expr. *Se ține ca răia de om*, se zice despre cineva de care nu mai poți să scapi. 2. Fig. Epitet depreciativ pentru oameni și animale rele, care provoacă multe necazuri; pacoste, năpastă. 3. (În sintagma) *Răia neagră a cartofului* = boală a cartofului provocată de o ciupercă și manifestată prin apariția unor excrescențe moi, negre-brune, pe părțile subterane ale plantei. [Pr.: ră-ie] — Lat. **aranea**.

RĂIOS, -OĂSĂ, răioși, -oase, adj. (Adesea substantivat) Bolnav de răie (1). ♦ Expr. (Fam.; substantivat) *A face pe răiosul* = a fi mândru sau înfumurat fără motiv; a-și da aere. [Pr.: ră-ios] — **Răie** + suf. -*os*.

RĂLĂ s.f. v. **rână**.

RĂMĂ, pers. 3 *rămă*, vb. I. Intrans. (Despre porci) A scormoni pământul cu râțul. ♦ Expr. (Tranz.; pop.) *A rămă* (un gând pe cineva) *la inimă* = a chinui (un gând) pe cineva. — Lat. **ramare**.

RĂMĂ, rămă, s.f. Vierme anelid cu corpul lung, de culoare roșcată, care trăiește în pământ sau pe sub pietre, hrănindu-se cu pământ bogat în resturi vegetale (*Lumbricus terrestris*). — Din **râma**.

RĂMĂTOR, rămători, s.m. (Pop.) Porc. — **Râma** + suf. -*ător*.

RĂMĂTURĂ, rămături, s.f. Loc unde a rămat un porc; pământ scormonit de un porc. — **Râma** + suf. -*ătură*.

RĂMLEÂN, rămleni, s.m. (Înv.) Roman². — Din sl. **rimljaninŭ**.

RĂMNII vb. IV v. **râvni**.

RĂMNIC, rămnice, s.n. (Reg.) Heleșteu. — Din bg. **râbnik**, ucr. **ribnik**.

RĂMNIT, -Ă adj. v. **râvni**.

RĂMNITÓR, -OĂRE adj. v. **râvnitor**.

RĂNĂ s.f. Fiecare dintre cele două laturi ale corpului omenesc. ♦ Loc. adv. și (rar) adj. *Într-o* (sau *pe o*) *rână* = (culcat sau aplecat) pe o parte a trupului; (în legătură cu obiecte) înclinat într-o parte, strâmb. [Var.: (reg.) **rălă** s.f.] — Lat. ***rena** (= *renes*).

RĂNCĂ, rânca, s.f. (Pop.) 1. Vână de bou; *p. ext.* cravașă. 2. Inel (de răchită) cu care se leagă partea de sus a leucii de carâmbul de sus al loitrei unui car. — Et. nec.

RĂNCED, -Ă, râncezi, -de, adj. (Despre materii grase) Cu gust și miros neplăcut din cauza alterării; care a suferit procesul de râncețire; râncețit. ♦ (Despre gust, miros) Caracteristic grăsimilor alterate. — Lat. **rancidus**.

RĂNCEZEALĂ, râncezeali, s.f. Faptul de a (se) *râncezi*; gust sau miros de substanțe râncede. — **Râncezi** + suf. -*eală*.

RĂNCEZII, pers. 3 *râncește*, vb. IV. Intrans. și refl. (Despre materii grase) A deveni rânced prin descompunere parțială în contact cu aerul. — Din **rânced**.

RĂNCEZIRE, rânceziri, s.f. Faptul de a (se) *râncezi*; alterare a grăsimilor. — V. **râncezi**.

RĂNCEZIT, -Ă, rânceziți, -te, adj. Rânced. — V. **râncezi**.

RĂNCHÉZ, rânchezuri, s.n. (Rar) Rânchezat. — Din **râncheza** (derivat regresiv).

RĂNCHÉZĂ, pers. 3 *rânchează*, vb. I. Intrans. (Despre cai) A necheza. — Lat. ***rnhonchizare** (după *necheza*).

RĂNCHÉZĂȚI s.n. Faptul de a *râncheza*; rânchez, nechezat. — V. **râncheza**.

RÂND, rânduri, s.n. 1. Șir (drept, aliniat, ordonat) de lucruri sau de ființe. ♦ Loc. adv. *De-a rândul* = a) unul după altul, fără întrerupere, în șir, neîntrerupt, continuu, consecutiv; b) de la un capăt la altul; pretutindeni. *Pe rând* = a) unul după altul, succesiv; b) de la unul la altul. *Pe rând sau rând pe rând, rânduri-rânduri* = treptat (-treptat), unul după altul. *În primul rând* = înainte de toate, mai ales. ♦ Expr. *A fi în primele rânduri* = a) a ocupa un loc de frunte într-un șir; b) a fi în fruntea unei activități. ♦ *Haină (încheiată) la două rânduri* = haină bărbătească cu două șiruri de nasturi, unul pentru a încheia și unul ca garnitură. ♦ Fiecare dintre șirurile horizontale de cuvinte formând o linie dreaptă într-un text scris sau tipărit. ♦ Expr. *A citi printre rânduri* = a pricepe (sau a se strădui să priceapă) și ceea ce nu se spune explicit într-un text scris. ♦ Șir de obiecte suprapus altuia. ♦ (Rar) Cat, etaj. 2. Locul convenit cuiva sau ocupat de cineva într-un șir sau în cadrul unei activități; momentul indicat pentru o activitate. ♦ Loc. adv. *La rând* = unul după altul, potrivit ordinii stabilite sau momentului indicat. *Cu rândul* = cu schimbul; alternativ. *De rând* = de serviciu. ♦ Expr. *A lua pe cineva la (sau după) rând* = a se ocupa de cineva conform ordinii stabilite sau convenite. *A ține* (sau *a păstra*) *rândul* = a respecta locul stabilit sau ordinea stabilită. *A ține cuiva rândul* = a păstra un loc pentru cineva lângă sine, într-un șir. *A intra la rând* = a începe să acționeze la momentul potrivit, după ordinea stabilită, în urma altora. (*A fi*) *în rând cu cineva* (sau *în rândul cuiva*) = (a fi) în categoria cuiva, alături de cineva; (a fi) pe aceeași treaptă, la același nivel. *A lăsa* (sau *a ceda*) *cuiva rândul* = a se retrage dintr-un loc sau dintr-o activitate, pentru a permite altuia să ocupe locul sau să acționeze. *A fi* (sau *a veni*) *rândul cuiva* sau *a veni rândul* (pentru ceva) = a sosi momentul potrivit pentru a se face un lucru. *La rândul meu* (sau *tău, lui etc.*) = a) atunci când este momentul potrivit pentru mine (sau tine, el etc.); în urma altora într-un șir; b) din partea mea (sau a ta, a lui etc.). *A nu-și da rând* = a lucra de zor, a fi neobosit; a se îmbulzi la treabă sau la vorbă. (Pop.) *A nu-și putea da rând cu cineva* = a nu o putea scoate la capăt cu cineva. *A da rând la...* = a ține seama de... *Fără (de) rând* = fără chibzuință, fără seamăn. 3. Cantitate, grup, număr care urmează după alte grupuri de același fel. ♦ Grup de obiecte care formează un tot, o serie și care se folosesc deodată. ♦ *Un rând de case* = un corp de case. ♦ (Precedat de numerele sau de adjective) Dată, oară. 4. Grup de persoane

RĂZNĂR, *răznari*, s.m. (Reg.) Muncitor care lucrează la răznă. — **Răznă** + suf. -ar.

RĂZNĂ, *răzne*, s.f. (Reg.) Vagonet cu care se transportă piatra și minereul de la locul de extracție până la gura unei mine. — Et. nec.

RE, *re*, s.m. (Muz.) 1. Una dintre cele șapte sunete muzicale ale gamei; nota corespunzătoare acestui sunet. 2. A treia coardă a unei viori. — Din fr. *ré*, it. *re*.

REABILITĂ, *reabilitez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A face să-și recapete sau a-și recăpăta buna dispoziție, a(-și) restabili prestigiul știrbit. 2. Tranz. (Jur.) A reintegra pe cineva în drepturile pierdute (în urma unei condamnări sau a unei bănușii false). [Pr.: *re-a-*] — Din fr. *réhabiliter*.

REABILITARE, *reabilitări*, s.f. Acțiunea de a (se) *reabilita* și rezultatul ei. ♦ (Jur.) Încetare, în temeiul unei hotărâri judecătorești, a decăderilor, interdicțiilor și incapacităților care rezultau pentru o persoană dintr-o condamnare penală. [Pr.: *re-a-*] — V. *reabilita*.

REABILITĂT, -**Ă**, *reabilitați*, -te, adj. Care a obținut reabilitarea. [Pr.: *re-a-*] — V. *reabilita*.

REABONĂ, *reabonez*, vb. I. Refl. A se abona din nou. [Pr.: *re-a-*] — Pref. *re-* + *abona*. Cf. fr. *réabonner*.

REABONĂRE, *reabonări*, s.f. Acțiunea de a se *reabona* și rezultatul ei. [Pr.: *re-a-*] — V. *reabona*.

REABONĂT, -**Ă**, *reabonați*, -te, adj. (Despre oameni) Care beneficiază din nou de un abonament. [Pr.: *re-a-*] — V. *reabona*.

REABORDĂ, *reabordez*, vb. I. Tranz. A aborda din nou o problemă pentru a o aprofunda, a o lămurii. [Pr.: *re-a-*] — Pref. *re-* + *aborda* (după fr. *réaborder*).

REABORDĂRE, *reabordări*, s.f. Acțiunea de a *reaborda*. [Pr.: *re-a-*] — V. *reaborda*.

REABORDĂT, -**Ă**, *reabordați*, -te, adj. (Despre probleme, situații, teorii) Care a fost abordat din nou (pentru aprofundare). [Pr.: *re-a-*] — V. *reaborda*.

REACLIMATIZĂ, *reaclimitez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) aclimatiza din nou la anumite condiții. [Pr.: *re-a-*] — Pref. *re-* + *aclimatiza* (după engl. *reacclimatize*).

REACLIMATIZĂRE, *reaclimatizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *reaclimatiza*. [Pr.: *re-a-*] — V. *reaclimatiza*.

REACLIMATIZĂT, -**Ă**, *reaclimizați*, -te, adj. Care a fost aclimatizat din nou la anumite condiții. [Pr.: *re-a-*] — V. *reaclimatiza*.

REACOPERI, *reacopăr*, vb. IV. Tranz. A acoperi ceva din nou, a acoperi ceva la loc (după ce a fost descoperit). [Pr.: *re-a-*] — Pref. *re-* + *acoperi*.

REACORDĂ, (1) *reacórd*, (2) *reacordez*, vb. I. Tranz. 1. A acorda încă o dată îngăduință, favoare, avantaje cuiva. 2. A acorda din nou un instrument muzical dezacordat. [Pr.: *re-a-*] — Pref. *re-* + *acorda*.

REACORDĂRE, *reacordări*, s.f. Acțiunea de a *reacorda*. [Pr.: *re-a-*] — V. *reacorda*.

REACORDĂT, -**Ă**, *reacordați*, -te, adj. 1. Care a fost dat, acordat încă o dată. 2. (Despre instrumente muzicale dezacordate) Acordat din nou. [Pr.: *re-a-*] — V. *reacorda*.

REACTĂNT, *reactanți*, s.m. Fiecare dintre substanțele care iau parte la o reacție chimică. [Pr.: *re-ac-*] — Din engl. *reactant*.

REACTĂNȚĂ, *reactanțe*, s.f. 1. Mărime caracteristică circuitelor electrice care lucrează în flux de curent alternativ și care conțin ca elemente reactive bobine sau condensatoare. 2. Bobină electrică a cărei reactanță (1) este sensibilă. [Pr.: *re-ac-*] — Din engl. *reactance*, fr. *réactance*.

REACTIV, -**Ă**, *reactivi*, -e, adj., s.m. 1. Adj. Referitor la reactanță; (despre elemente de circuite) care realizează un transfer periodic de energie în circuit, introducând un defazaj între intensitatea curentului și tensiunea electrică. 2. S.m. Substanță chimică ce dă o reacție specifică în prezența unui anumit ion sau a unei grupe de ioni. [Pr.: *re-ac-*] — Din fr. *réactif*.

REACTIVĂ, *reactivez*, vb. I. Tranz. 1. A repune în activitate. ♦ Refl. A reîntra în cadrele active ale armatei. ♦ Intrans. (Despre boli) A se declanșa din nou, după o vindecare aparentă; a recidiva. 2. (Chim., Fiz.) A reînnoi piesele și soluția unui element pentru a-i intensifica puterea de acțiune. [Pr.: *re-ac-*] — Din fr. *réactiver*.

REACTIVĂNT, -**Ă**, *reactivanți*, -te, adj., s.m. 1. Adj. Care reactivează. 2. S.m. Reactiv chimic folosit în industria extractivă pentru a da particulelor de minereu proprietatea de a pluti într-un lichid. [Pr.: *re-ac-*] — *Reactiva* + suf. -ant.

REACTIVĂRE, *reactivări*, s.f. Acțiunea de a (se) *reactiva* și rezultatul ei. ♦ (Med.) *Reactivarea serului* = reparația proprietăților active ale unui ser devenit inactiv, prin adăugare de ser proaspăt. [Pr.: *re-ac-*] — V. *reactiva*.

REACTIVITĂTE s.f. Înșușirea de a fi reactiv; reacție la o excitație. ♦ (Fiz.) Mărime care caracterizează funcționarea unui reactor nuclear. ♦ (Chim.) Capacitate a unui atom, a unei molecule sau a unui radical de a participa

la o reacție chimică. ♦ (Med.) Proprietate a unui țesut de a reacționa la un stimul oarecare. [Pr.: *re-ac-*] — Din fr. *réactivité*.

REACTOPROPULSĂTOR, *reactopropulsoare*, s.n. Reactor care are ca organ propulsor o elice antrenată de o turbină cu gaze alimentată de gazele evacuate din camera de combustie a reactorului. [Pr.: *re-ac-*] — **Reactor**[r] + **propulsor**.

REACTĂTOR, *reactoare*, s.n. 1. Aparat în care se execută o reacție chimică. 2. (În sintagma *Reactor nuclear* = instalație complexă în care se realizează fisiunea nucleelor elementelor grele, printr-o reacție în lanț controlată, cu scopul de a permite utilizarea energiei degajate. 3. Aparat industrial sau de laborator în care se produce o reacție chimică. 4. Bobină electrică sau condensator electric folosite ca sisteme fizice care prezintă în principiu reacțanța într-un circuit electric; bobină cu reacțanță. 5. Motor termic în care se folosește transformarea energiei chimice a combustibilului în energia cinetică a jetului de fluid evacuat sub presiune în mediul ambiant, pentru a se obține propulsia unui vehicul, în sens opus eiecției fluidului. [Pr.: *re-ac-*] — Din fr. *réacteur*.

REACTUALIZĂ, *reactualizez*, vb. I. Tranz. A face să fie din nou actual, a readuce în actualitate. [Pr.: *re-ac-tu-a-*] — V. *reactualiza*.

REACTUALIZĂRE, *reactualizări*, s.f. Acțiunea de a *reactualiza* și rezultatul ei. [Pr.: *re-ac-tu-a-*] — V. *reactualiza*.

REACȚIE, *reacții*, s.f. I. 1. Faptul de a reacționa; atitudine, manifestare ca răspuns la ceva. 2. (Psih.) Orice răspuns integral sau parțial al unui sistem psihic la o stimulare exterioară lui. 3. (Chim.) Fenomen de transformare a unei sau a mai multor substanțe chimice sub acțiunea unor agenți fizici sau a altor substanțe chimice, în urma cărui se formează substanțe noi, cu proprietăți diferite de ale celor inițiale. 4. (Fiz.; în sintagma *Reacție nucleară* v. *nuclear*. 5. (Fiz.; în forma *reacțiune*) Forță (sau cuplu de forțe) care se opune unei acțiuni, fiind egală și de sens contrar cu aceasta. ♦ (Astron.) *Reacție gravitațională* = modificare a direcției și a modulului vectorului de viteză caracteristice unei nave spațiale care trece prin apropierea unui corp ceresc, datorită câmpului gravitațional al acestuia. ♦ Derivarea unei puteri din circuitul de ieșire al unui amplificator de radio cu tuburi electronice și introducerea ei în circuitul lui de intrare. ♦ (Tehn.) *Reacțiunea indusului* = totalitatea fenomenelor datorite câmpului magnetic produs de indus la funcționarea în sarcină a unei mașini electrice. II. (În forma *reacțiune*) Împotrivire politică și economică față de orice manifestare a progresului social; totalitatea acțiunilor care au ca scop restaurarea unui regim politic autoritar; p. ext. totalitatea forțelor reacționare. [Pr.: *re-ac-*. — Var.: *reacțiune* s.f.] — Din fr. *réaction*.

REACȚIONĂ, *reacționez*, vb. I. Intrans. A răspunde într-un anumit fel la o excitație sau la o acțiune din afară. ♦ A lua o atitudine față de o situație sau de o împrejurare; a replica; a riposta. [Pr.: *re-ac-ți-o-*] — Din fr. *réactionner*.

REACȚIONAL, -**Ă**, *reacționali*, -e, adj. Care ține de reacție, referitor la o reacție. [Pr.: *re-ac-ți-o-*] — Din fr. *réactionnel*.

REACȚIONĂR, -**Ă**, *reacționari*, -e, adj. Care aparține sau care este specific reacțiunii politice, care se referă la reacțiune; care este ostil față de progres; retrograd. ♦ (Substantivat) Adept al reacțiunii politice, persoană care are o atitudine ostilă față de ceea ce este înaintat, progresist și care luptă pentru menținerea sau reinstaurarea rânduielilor vechi, perimate. [Pr.: *re-ac-ți-o-*] — Din fr. *réactionnaire*.

REACȚIONARISM s.n. Concepție politică reacționară; caracterul a ceea ce este reacționar; atitudine ostilă față de progres. [Pr.: *re-ac-ți-o-*] — **Reacționar** + suf. -ism.

REACȚIUNE s.f. v. *reacție*.

READAPTĂ, *readaptex*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) adapta din nou. [Pr.: *re-a-*] — Pref. *re-* + *adapta*.

READAPTĂRE, *readaptări*, s.f. Faptul de a (se) *readapta*. [Pr.: *re-a-*] — V. *readapta*.

READMISIE, *readmisii*, s.f. Nouă admisie; readmitere. [Pr.: *re-ad-*] — Din fr. *réadmission*.

READMITE, *readmit*, vb. III. Tranz. A admite din nou, a reprimi. [Pr.: *re-ad-*] — Din fr. *réadmettre* (după *admite*).

READMITERE, *readmiteri*, s.f. Acțiunea de a *readmite* și rezultatul ei; readmisie. [Pr.: *re-ad-*] — V. *readmite*.

READMONESTĂ, *readmonestez*, vb. I. Tranz. A admonesta pentru noi abateri. [Pr.: *re-ad-*] — Pref. *re-* + *admonesta*.

READMONESTĂRE, *readmonestări*, s.f. Acțiunea de a *readmonesta*. [Pr.: *re-ad-*] — V. *readmonesta*.

READORMI, *readorm*, vb. IV. Intrans. A adormi din nou. [Pr.: *re-a-*] — Pref. *re-* + *adormi*.

READUCĂTOR, *readucătoare*, s.n. Dispozitiv de restabilire totală sau parțială a condițiilor inițiale de funcționare ale unui sistem tehnic sau de

reducere a unei mărimi la o valoare cuprinsă în intervalul de reglare pentru a se obține funcționarea stabilă a sistemului. [Pr.: re-a-] — **Reduce** + suf. -ător.

READÚCE, *readúc*, vb. III. Tranz. A aduce din nou la locul sau la starea de mai înainte. [Pr.: re-a-] — Pref. re- + **aduce**.

READUCERE, *readuceri*, s.f. Acțiunea de a *reduce* și rezultatul ei. [Pr.: re-a-] — V. **reduce**.

READUNĂ, *readún*, vb. I. Refl. și tranz. A (se) aduna din nou, a (se) strânge iarăși la un loc. [Pr.: re-a-] — Pref. re- + **aduna**.

REAERISI, *reaerisesc*, vb. IV. Tranz. A aerisi din nou o încăpere în care aerul e viciat, un obiect de îmbrăcăminte din care nu a ieșit mirosul neplăcut. [Pr.: re-a-e-] — Pref. re- + **aerisi** (după fr. *réaérer*).

REAERISIRE, *reaerisiri*, s.f. Acțiunea de a *reaerisi*. [Pr.: re-a-e-] — V. **reaerisi**.

REAERISIT, *-Ă, reaerisiți, -te*, adj. (Despre încăperi, îmbrăcăminte etc.) Care a fost aerisit din nou. [Pr.: re-a-e-] — V. **reaerisi**.

REAFIRMĂ, *reafirm*, vb. I. Tranz. A afirma ceva din nou. [Pr.: re-a-] — Din fr. **réaffirmer**.

REAFIRMĂRE s.f. Acțiunea de a *reafirma* și rezultatul ei. [Pr.: re-a-] — V. **reafirma**.

REAFILĂ, *reafllu*, vb. I. Tranz. (Rar) A afla din nou; a regăsi. [Pr.: re-a-] — Pref. re- + **afia**.

REAGRAVĂ, pers. 3 *reagravează*, vb. I. Refl. A se agrava din nou. [Pr.: re-a-] — Pref. re- + **agrava**.

REAGRAVĂRE, *reagravări*, s.f. Faptul de a se *reagrava*. [Pr.: re-a-] — V. **reagrava**.

REAJUSTĂ, *reajustez*, vb. I. Tranz. A ajusta din nou (un lucru, o piesă etc.); a potrivit, a readapta (ceva) unei noi situații. [Pr.: re-a-] — Din fr. **réajuster**.

REAJUSTĂRE, *reajustări*, s.f. Acțiunea de a *reajusta* și rezultatul ei. [Pr.: re-a-] — V. **reajusta**.

REAL¹, *reali*, s.m. Veche monedă spaniolă de argint, valorând 25 de centime. [Pr.: re-al-] — Din sp., fr. **réal**.

REAL², *-Ă, reali, -e*, adj. 1. Care are o existență obiectivă, independentă de conștiință sau de voință, care există în realitate; obiectiv, adevărat. ♦ (Substantivat, n.) Ceea ce există, ceea ce este real; realitate. 2. De netăgăduit; efectiv, indiscutabil, veritabil. 3. (În sintagmele) (Ec. pol.) *Valoare reală* = valoarea intrinsecă în aur a unei monede. (Jur.) *Drept real* = drept pe care o persoană îl exercită asupra unui lucru în mod direct și imediat. *Secție reală* sau *învățământ real* = secție a unui liceu ori învățământ în care se studiază cu precădere disciplinele exacte. *Imagine reală* = imagine a unui obiect obținută cu un instrument optic (și care poate fi prinsă pe un ecran, pe o peliculă). *Număr real* = număr care poate fi exprimat ca limită a unui șir convergent de numere raționale. [Pr.: re-al-] — Din lat. **realis**, it. **reale**, germ. **real**, fr. **réel**.

REALÉGE, *realég*, vb. III. Tranz. A alege din nou. [Pr.: re-a-] — Pref. re- + **alege**.

REALÉGERE, *realegeri*, s.f. Acțiunea de a *realege* și rezultatul ei. [Pr.: re-a-] — V. **realege**.

REALGĂR s.n. Minereu constituit din sulfură naturală de arsen cristalizată în sistemul monoclinic, de culoare portocalie, având numeroase folosiri în vopselărie, extragerea arsenului, industria sticlei, în pirotehnie etc. [Pr.: re-al-] — Din fr. **réalgar**.

REALIMENTĂ, *realimentez*, vb. I. Tranz. A alimenta din nou, a reînnoi provizia de alimente, de combustibil, de muniții etc. [Pr.: re-a-] — Pref. re- + **alimenta**.

REALIMENTĂRE, *realimentări*, s.f. Acțiunea de a *realimenta* și rezultatul ei. [Pr.: re-a-] — V. **realimenta**.

REALINIĂ, *realiniezi*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) alinia din nou. [Pr.: re-a-li-ni-a-] — Pref. re- + **alinia**.

REALINIÉRE, *realinieri*, s.f. Acțiunea de a (se) *realinia* și rezultatul ei. [Pr.: re-a-li-ni-e-] — V. **realinia**.

REALIPI, *realipesc*, vb. IV. Tranz. A alipi din nou, a alipi la loc. [Pr.: re-a-] — Pref. re- + **alipi**.

REALIPIRE, *realipiri*, s.f. Acțiunea de a *realipi* și rezultatul ei. [Pr.: re-a-] — V. **realipi**.

REALISM s.n. Mișcare, curent, atitudine în creația sau teoria literară și artistică având ca principiu de bază reflectarea realității în datele ei esențiale, obiective, caracteristice. ♦ Concepție, opusă idealismului, potrivit căreia lucrurile există independent de faptul că sunt percepute sau nu. ♦ *Realism critic* = doctrină care admite realitatea lumii înconjurătoare, dar susține că experiența senzorială depinde de mental. *Realism socialist* = doctrină estetică adoptată în URSS, care glorifică omul nou, constructor al socialismului. *Realism naiv* = doctrină după care experiența senzorială reprezintă calea de

acces directă a subiectului la lucrurile lumii exterioare. *Realism politic* = atitudine înțemeiată pe analiza și aprecierea atentă, multilaterală a fenomenelor și evenimentelor social-politice interne și internaționale, de luare în considerare a tendințelor de dezvoltare a realității. *Realism politic* = atitudine înțemeiată pe analiza și aprecierea atentă, multilaterală a fenomenelor și evenimentelor social-politice interne și internaționale, de luare în considerare a tendințelor de dezvoltare a realității. ♦ (În Evul Mediu) Concepție, opusă nominalismului, potrivit căreia universalele au o existență substanțială reală independent de gândirea noastră. ♦ Atitudine a omului care are simțul realității; spirit practic. [Pr.: re-a-] — Din fr. **réalisme**.

REALIST, *-Ă, realști, -ste*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care este bazat pe principiile realismului; specific realismului. ♦ Spec. (Despre scriitori, artiști etc.) Care aderă la realism, care reprezintă realismul în artă, în literatură. ♦ Care imită sau reproduce fidel realitatea. ♦ (Despre oameni; adesea substantivat) Cu spirit practic, cu simțul realității. 2. S.m. și f. Adept al realismului. [Pr.: re-a-] — Din fr. **réaliste**.

REALITĂTE, *realități*, s.f. Fapt, lucru real care există efectiv, stare de fapt; p. ext. adevăr. < Loc adv. *În realitate* = de fapt, efectiv, în adevăr. ♦ (Fil.; la sg.) Existență, tot ce există; (în opoziție cu *posibilitate*) Existență afectivă. [Pr.: re-a-] — Din fr. **réalité**, lat. **realitas**, **atis**, germ. **Realität**.

REALIZĂ, *realizez*, vb. I. Tranz. 1. A aduce (ceva) la îndeplinire, a face să devină real; a atinge (un scop), a împlini. 2. Spec. A crea, a plâsmui (o operă de artă). ♦ Refl. (Despre o persoană, mai ales despre un artist) A se dezvolta pe deplin, a se desăvârși, a-și pune în valoare capacitatea de creație. 3. A obține, a dobândi, a câștiga (ceva); a încasa prețurile (la mărfurile vândute). 4. A-și face o idee precisă despre...; a reuși să înțeleagă, să pătrundă înțelesul unui lucru. [Pr.: re-a-] — Din fr. **réaliser**.

REALIZABIL, *-Ă, realizabili, -e*, adj. Care poate fi realizat, împlinit, pus în practică. [Pr.: re-a-] — Din fr. **réalisable**.

REALIZĂNT, *-Ă, realizanți*, s.m. (Mat.) Discriminant (2). [Pr.: re-a-] — Din fr. **réalisant**.

REALIZĂRE, *realizări*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) *realiza* și rezultatul ei; îndeplinire, împlinire. 2. Lucru realizat. ♦ Creație. [Pr.: re-a-] — V. **realiza**.

REALIZĂT, *-Ă, realizați, -te*, adj. Împlinit, împlinit. ♦ (Despre o operă de artă) Reușit, valoros (din punct de vedere artistic). [Pr.: re-a-] — V. **realiza**.

REALIZĂTOR, *-OĂRE, realizatori, -oare*, adj. (Adesea substantivat) Care realizează, care împlineste ceva; împlinitor. [Pr.: re-a-] — Din fr. **réalisateur**.

REALMÉNTÉ adv. În mod real, în adevăr; de fapt. [Pr.: re-al-] — Din it. **realmente**. Cf. fr. *réellement*.

REALTOI, *realtoiesc*, vb. IV. Tranz. A altoi² încă o dată o plantă la care primul altoi nu s-a prins. [Pr.: re-al-] — Pref. re- + **altoi²**.

REALTOIRE, *realtoiri*, s.f. Acțiunea de a *realtoi* și rezultatul ei. [Pr.: re-al-] — V. **realtoi**.

REALTOIT, *-Ă, realtoiți, -te*, adj. Care a fost altoit încă o dată. [Pr.: re-al-] — V. **realtoi**.

REAMBALĂ, *reambalez*, vb. I. Tranz. A ambala din nou. [Pr.: re-am-] — Pref. re- + **ambala**.

REAMBALĂRE, *reambalări*, s.f. Acțiunea de a *reambala* și rezultatul ei. [Pr.: re-am-] — V. **reambala**.

REAMBULĂRE, *reambulări*, s.f. Operație de actualizare a planurilor topografice, prin punerea de acord între teren și plan, cu toate modificările care au intervenit față de întocmirea inițială a planului. [Pr.: re-am-] — Et. nec.

REAMENAJĂ, *reamenajez*, vb. I. Tranz. A amenaja într-o formă nouă, îmbunătățită. [Pr.: re-a-] — Pref. re- + **amenaja** (după fr. *réaménager*).

REAMENAJĂRE, *reamenajări*, s.f. Acțiunea de a *reamenaja* și rezultatul ei. [Pr.: re-a-] — V. **reamenaja**.

REAMENAJĂT, *-Ă, reamenajați, -te*, adj. Care a fost amenajat într-o formă nouă. [Pr.: re-a-] — V. **reamenaja**.

REAMINTI, *reamintesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A(-și) aminti din nou, a rechema în minte. [Pr.: re-a-] — Pref. re- + **aminti**.

REAMINTIRE, *reamintiri*, s.f. Acțiunea de a(-și) *reaminti* și rezultatul ei. [Pr.: re-a-] — V. **reaminti**.

REAMPLASĂ, *reamplasez*, vb. I. Tranz. A amplasa din nou în condiții modificate. [Pr.: re-am-] — Pref. re- + **amplasa**.

REAMPLASĂRE, *reamplăsări*, s.f. Acțiunea de a *reamplasa* și rezultatul ei. [Pr.: re-am-] — V. **reamplasa**.

REAMPLASĂT, *-Ă, reamplasați, -te*, adj. Care a fost amplasat din nou în condiții modificate. [Pr.: re-am-] — V. **reamplasa**.

REAMPUTĂ, *reamputez*, vb. I. Tranz. A amputa din nou un segment al aceleiași organ. [Pr.: re-am-] — Pref. re- + **amputa**.

REAMPUTĂRE, *reamputări*, s.f. Acțiunea de a *reamputa* și rezultatul ei. [Pr.: re-am-] — V. **reamputa**.

REAMPUTĂT, -Ă, reamputați, -te, adj. Care a fost amputat din nou. [Pr.: *re-am-*] — V. **reamputa**.

REALIZĂ, reanalizez, vb. I. Tranz. A analiza din nou pentru a aprofunda o înțelegere sau pentru a corecta o eroare. [Pr.: *-re-a-*] — Pref. *re-* + **analiza**.

REALIZĂRE, reanalizări, s.f. Acțiunea de a *reanaliza* și rezultatul ei. [Pr.: *re-a-*] — V. **reanaliza**.

REALIZĂT, -Ă, reanalizați, -te, adj. Care a fost analizat din nou pentru a aprofunda o înțelegere sau pentru a corecta o eroare. [Pr.: *re-a-*] — V. **reanaliza**.

REANCLANȘĂ, reanclanșez, vb. I. Tranz. (Tehn.) A realiza o reanclanșare automată rapidă. [Pr.: *re-an-*] — Din fr. **réenclencher**.

REANCLANȘĂRE, reanclanșări, s.f. (În sintagma) *Reanclanșare automată rapidă* = restabilirea automată a alimentării unui circuit întrerupt automat în urma unui scurtcircuit. [Pr.: *re-an-*] — După fr. **réenclenchement**.

REANCLANȘĂT, -Ă, reanclanșați, -te, adj. (Tehn.) Care a suferit o reanclanșare automată rapidă. [Pr.: *re-an-*] — V. **reanclanșa**.

REANGAJĂ, reangajezi, vb. I. Tranz. și refl. A (se) angaja din nou. ♦ Refl. Spec. A se angaja în cadrele active ale armatei (după îndeplinirea stagiului militar obligatoriu). [Pr.: *re-an-*] — Din fr. **réengager**.

REANGAJĂRE, reangajări, s.f. Acțiunea de a (se) *reangaja* și rezultatul ei. [Pr.: *re-an-*] — V. **reangaja**.

REANGAJĂT, -Ă, reangajați, -te, adj. Angajat din nou. ♦ (Substantivat, m.; în vechea organizare a armatei) Subofițer. [Pr.: *re-an-*] — V. **reangaja**.

REANIMĂ, reanim, vb. I. Tranz. (Adesea fig.) A reduce la viață, a restabili (prin diverse mijloace terapeutice) funcțiile vitale ale organismului; a reînsoflă, a da vigoare. [Pr.: *re-a-*] — Prez. ind. și: *reanimez*] — Pref. *re-* + **anima** (după fr. *réanimer*).

REANIMĂRE, reanimări, s.f. Acțiunea de a *reanima* și rezultatul ei. ♦ Ansamblul măsurilor de urgență folosite în vederea restabilirii funcțiilor vitale ale organismului (circulația, respirația etc.) [Pr.: *re-a-*] — V. **reanima**.

REANIMĂTOR, -OĂRE, reanimatori, -oare, s.m. și f. Medic specialist în reanimare. [Pr.: *re-a-*] — Din fr. **réanimateur**.

REAPĂRIȚIE, reapăriții, s.f. Faptul de a reapărea. [Pr.: *re-a-*] — Din fr. **réapparition**.

REAPĂREA, reapăr, vb. II. Intrans. A apărea din nou. [Pr.: *re-a-*] — Pref. *re-* + **apărea**. Cf. fr. *réapparaitre*.

REAPRİNDE, reaprind, vb. III. Tranz. A aprinde din nou. [Pr.: *re-a-*] — Pref. *re-* + **aprinde**.

REAPRINDERE, reaprinderi, s.f. Acțiunea de a *reaprinde* și rezultatul ei; fig. reluare, reîncepere. [Pr.: *re-a-*] — V. **reaprinde**.

REAPROVIZIONĂ, reaprovizionez, vb. I. Tranz. și refl. A (se) aproviziona din nou. [Pr.: *re-a-pro-vi-zi-o-*] — Pref. *re-* + **aproviziona**.

REAPROVIZIONĂRE, reaprovizionări, s.f. Acțiunea de a (se) *reaproviziona* și rezultatul ei. [Pr.: *re-a-pro-vi-zi-o-*] — V. **reaproviziona**.

REARANJĂ, rearanjezi, vb. I. Tranz. și refl. A (se) aranja din nou după alte criterii, în altă ordine, cu altă formă. [Pr.: *re-a-*] — Pref. *re-* + **aranja**.

REARANJĂRE, rearanjări, s.f. Acțiunea de a (se) *rearanja* și rezultatul ei. [Pr.: *re-a-*] — V. **rearanja**.

REARANJĂT, -Ă, rearanjați, -te, adj. Care este aranjat din nou, după alte criterii, în altă ordine, cu altă formă. [Pr.: *re-a-*] — V. **rearanja**.

REARBITRĂ, rearbitrez, vb. I. Tranz. (Jur.) A soluționa din nou un litigiu arbitral după desființarea de către organul de control competent, ca netemeinică sau nelegală, a primei hotărâri pronunțate în cauză. [Pr.: *re-ar-*] — Pref. *re-* + **arbitra**.

REARBITRĂRE, rearbitrări, s.f. Acțiunea de a *rearbitra*. [Pr.: *re-ar-*] — V. **rearbitra**.

REARGINTĂ, reargintez, vb. I. Tranz. A arginta un obiect metalic de pe care s-a curățat stratul anterior de argint. [Pr.: *re-ar-*] — Pref. *re-* + **arginta** (după fr. *réargenter*).

REARGINTĂRE, reargintări, s.f. Acțiunea de a *rearginta* și rezultatul ei. [Pr.: *re-ar-*] — V. **rearginta**.

REARGINTĂT, -Ă, reargintați, -te, adj. Care a fost acoperit cu un strat de argint după ce stratul anterior s-a curățat. [Pr.: *re-ar-*] — V. **rearginta**.

REASIGURĂ, reasigur, vb. I. Tranz. și refl. A (se) asigura din nou, a reînnoi o asigurare. [Pr.: *re-a-*] — Pref. *re-* + **asigura** (după fr. *réassurer*).

REASIGURĂRE, reasigurări, s.f. Acțiunea de a (se) *reasigura* și rezultatul ei. ♦ Operație prin care o societate de asigurări se asigură ea însăși la o altă societate de asigurări (pentru a obține acoperire la o parte din riscuri). [Pr.: *re-a-*] — V. **reasigura**.

REASOCIA, reasociez, vb. I. Tranz. și refl. A (se) asocia cu aceiași parteneri la o acțiune nouă sau repetată. [Pr.: *re-a-*] — Pref. *re-* + **asocia**.

REASOCIAȚ, -Ă, reasociați, -te, adj. Care este asociat cu aceiași parteneri la o acțiune nouă sau repetată. [Pr.: *re-a-*] — V. **reasocia**.

REASOCIERE, reasocieri, s.f. Acțiunea de a (se) *asocia* și rezultatul ei. [Pr.: *re-a-*] — V. **reasocia**.

REĂȘEZĂ, reășez, vb. I. Refl. și tranz. A (se) așeza din nou. ♦ Tranz. A stabili pe baze noi. [Pr.: *re-a-*] — Pref. *re-* + **așeza**.

REĂȘEZĂRE, reășezări, s.f. Acțiunea de a (se) *reășeza* și rezultatul ei. [Pr.: *re-a-*] — V. **reășeza**.

REĂȘEZĂT, -Ă, reășezați, -te, adj. Care este așezat într-o nouă poziție. ♦ Care este stabilit pe baze noi. [Pr.: *re-a-*] — V. **reășeza**.

REATRIBUI, reatribui, vb. IV. Tranz. A atribui din nou sau a atribui altcuiva decât înainte. [Pr.: *re-a-*] — Pref. *re-* + **atribui**.

REATRIBUIRE, reatribuiri, s.f. Acțiunea de a *reatribui* și rezultatul ei. [Pr.: *re-a-*] — V. **reatribui**.

REAUDIĂ, reaudiez, vb. I. Tranz. (Jur.) A audia din nou, a supune unui nou interogatoriu. [Pr.: *re-a-u-di-a-*] — Pref. *re-* + **audia**.

REAUDIĂRE, reaudieri, s.f. (Jur.) Faptul de a *reaudia*. [Pr.: *re-a-u-di-e-*] — V. **reaudia**.

REĂVĂN, -Ă, reveni, -e, adj. (Despre soluri) Care are suficientă umiditate pentru ca lucrările de cultură să se poată executa în condiții optime; p. ext. umed, ijlav. ♦ Răcoros, proaspăt. — Cf. sl. *rav* în *ușes*.

REĂZĂM s.n. v. **reazem**.

REĂZEM, reazeme, s.n. 1. Dispozitiv care asigură sprijinirea unui corp de un alt corp; obiect de care cineva sau ceva se poate sprijini; rezemătoare. ♦ (Mec.) *Punct de reazem* = punct fix în jurul căruia forța și rezistența tind să ajungă în echilibru. ♦ Parte a unui sistem tehnic prin care se face legătura între două corpuri și care impune anumite restricții deplasării relative a acestora. ♦ (Rar) Balustradă. 2. Fig. Sprijin, ajutor, ocrotire. 3. Fig. Cauza, motivarea unei acțiuni; motiv, temei. [Var.: **razăm, reazăm, reazim** s.n.] — Din **rezema** (derivat regresiv).

REĂZIM s.n. v. **reazem**.

REBĂB, rebaburi, s.n. Instrument muzical cu două coarde, asemănător vioarei, folosit de algerieni, tunisieni și marocani. — Din fr. **rebab**.

REBANDAJĂ, rebandajezi, vb. I. Tranz. A înlocui bandajele roților unui vehicul feroviar. — Pref. *re-* + **bandaja**.

REBANDAJĂRE, rebandajări, s.f. Acțiunea de a *rebandaja* și rezultatul ei. — V. **rebandaja**.

REBARBĂTIV, -Ă, rebarbativi, -e, adj. Cu aspect respingător, aspru, urât. ♦ *Cuvânt rebarbativ* = cuvânt neintegrabil într-o limbă. ♦ Care se împotrivesc la ceva; refractar. — Din fr. **rebarbatif**.

REBĂTE, rebăt, vb. III. Tranz. și refl. A bate din nou la mașină un text corectat, amplificat etc. — Pref. *re-* + **bate**.

REBĂTERE, rebateri, s.f. Acțiunea de a *rebate*. — V. **rebate**.

REBĂTŪT, -Ă, rebătuți, -te, adj. (Despre texte) Care a fost bătut la mașină din nou (pentru corecturi, adăugiri etc.). — V. **rebate**.

REBĒC, rebecuri, s.n. Vechi instrument muzical în formă de lăută cu trei coarde, folosit de menestrelii medievali și introdus în Europa de arabi. — Din fr. **rebec**.

REBEGEĂLĂ s.f. Faptul de a (se) *rebegi*; starea celui rebegit. — **Rebegi** + suf. *-eală*.

REBEGĂ, rebegesc, vb. IV. Intrans. A amorți, a îngheța de frig; a se zgribuli de frig. ♦ Refl. A slăbi, a arăta rău. — Din magh. **rebegni** „a tremura”.

REBEGÎT, -Ă, rebegiți, -te, adj. 1. Pătruns de frig, înghețat. 2. Stors de puteri, istovit, vlăguit. [Var.: (reg.) **răbegit, -ă** adj.] — V. **rebegi**.

REBĒL, -Ă, rebeli, -e, adj. (Despre oameni; adesea substantivat) Care participă la o rebeliune, care îndeamnă la o rebeliune; răzvrătit. ♦ Nesupun, recalcitrant. ♦ Care arată nesupunere, care exprimă revoltă. ♦ Fig. (Despre păr) Care nu se așază, nu stă pieptănat. ♦ Fig. (Despre boli) Care are aspect acut, care cedează greu la tratamentul medical, care se vindecă greu. — Din fr. **rebelle**, lat. **rebellis**, germ. **Rebelle**.

REBELIŪNE, rebeliuni, s.f. Răzvrătire, revoltă care constă în acte de violență sau de amenințare cu forța îndreptate împotriva organelor puterii de stat ale administrației de stat ori ale reprezentanților acestora cu scopul de a împiedica în orice mod exercițiul liber al mandatului sau funcției lor. [Pr.: *-li-u-*] — Din fr. **rébellion**, germ. **Rebellion**.

REBŌ, rebouri, s.n. Joc asemănător monoverbelor ilustrate, dar în care se folosesc numai desene. [Acc. și: *rebo*] — Din fr. **rebot**.

REBOBINĂ, rebobinez, vb. I. Tranz. 1. A bobina din nou, a refăce bobinajul unei mașini electrice. 2. (Cin.) A întoarce filmul, pentru a fi audus din nou la început, după rulare. — Din fr. **rebobiner**.

REBOBINĂRE, rebobinări, s.f. Acțiunea de a *rebobina* și rezultatul ei. — V. **rebobina**.

REBÓRD, *reborduri*, s.n. (Tehn.) Margine proeminentă, ieșită în afară. — Din fr. **rebord**.

REBOTEZĂ, *rebotez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) boteza încă o dată (într-o altă religie sau cu alt nume). — Pref. *re-* + **boteza** (după fr. *rebaptiser*).

REBOTEZĂRE, *rebotezări*, s.f. Acțiunea de a (se) reboteza. — V. **reboteza**.

REBOTEZĂT, **-Ă**, *rebotezați*, *-te*, adj. Care a fost botezat încă o dată (într-o altă religie sau cu alt nume). — V. **reboteza**.

REBRUSMÉNT, *rebrusmente*, s.n. Schimbare a direcției și a sensului de mișcare a unui tren prin întoarcerea locomotivei și legarea ei la capătul opus al șirului de vagoane. — Din fr. **rebrussement**.

RÉBUS, *rebusuri*, s.n. Joc în care un cuvânt sau o frază sunt reprezentate printr-o combinație de figuri, litere sau semne pe baza cărora urmează să se reconstituie cuvântul sau fraza dată. ♦ Fig. Enigmă, șaradă. — Din fr. **rébus**, germ. **Rebus**.

REBUSIST, **-Ă**, *rebusiști*, *-ste*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care creează sau rezolvă probleme de rebus. 2. Adj. Rebusistic. — **Rebus** + suf. *-ist*.

REBUSISTIC, **-Ă**, *rebusistici*, *-ce*, adj. De rebus; rebusist (2). — **Rebusist** + suf. *-ic*.

REBŪT, *rebuturi*, s.n. Produs care nu corespunde condițiilor calitative stabilite prin standarde, norme interne, contracte etc. și care nu poate fi utilizat direct în scopul pentru care a fost realizat, reprezentând o pierdere economică. ♦ *Rebut recuperabil* = rebut care, printr-o remaniere, poate fi adus la calitatea stabilită. — Din fr. **rebut**.

REBUTĂ, *rebutez*, vb. I. Tranz. A da, a trece (ceva) la rebut; a respinge un produs ca necorespunzător. — Din fr. **rebuter**.

REBUTĂRE, *rebutări*, s.f. Acțiunea de a *rebuta* și rezultatul ei; operație de stabilire a rebuturilor. — V. **rebuta**.

REBUTĂT, **-Ă**, *rebutați*, *-te*, adj. Care este dat la rebut. — V. **rebuta**.

REC, *recurî*, s.n. Bară fixă (pe care se fac exerciții de gimnastică). — Din germ. **Reck**.

RECALCITRĂNT, **-Ă**, *recalcitranți*, *-te*, adj. Care se opune, care nu se lasă conșins; încăpățânat, îndărătnic, nesupus. — Din fr. **recalcitrant**.

RECALCITRĂNȚĂ, *recalcitrante*, s.f. Faptul de a fi recalcitrant; încăpățănare, nesupunere. — Din fr. **recalcitrance**.

RECALCULĂ, *recalculez*, vb. I. Tranz. A calcula din nou, a stabili ceva pe baza unor noi calcule (adesea pornind de la alte date). — Din fr. **recalculer**.

RECALCULĂRE, *recalculări*, s.f. Acțiunea de a *recalcula* și rezultatul ei. — V. **recalcula**.

RECALESCENȚĂ s.f. Creștere spontană a temperaturii unui metal în curs de răcire, care se manifestă vizibil printr-o licărire a metalului. — Din fr. **recalcescence**.

RECALIBRĂ, *recalibrez*, vb. I. Tranz. A calibra din nou (o piesă, o armă, o țeavă etc.). — Pref. *re-* + **calibra**. Cf. fr. *recalibrage*.

RECALIBRĂRE, *recalibrări*, s.f. Acțiunea de a *recalibra* și rezultatul ei; operație prin care se realizează cu precizie piese identice și care se pot schimba între ele, dar cu dimensiuni diferite de cele obținute la calibrarea inițială. — V. **recalibra**.

RECALIFICĂ, *recalific*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) pregăti, a (se) instrui în vederea unei noi calificări profesionale; a da sau a obține o nouă calificare. — Pref. *re-* + **califica**.

RECALIFICĂRE, *recalificări*, s.f. 1. Pregătire, instruire în vederea obținerii unei noi calificări profesionale, a unei noi meserii; calificare nou dobândită. 2. Probă suplimentară pe care o susține o persoană sau o echipă (care a ratat calificarea în prima tentativă făcută) pentru a se putea califica mai departe într-o competiție sportivă. — V. **recalifica**.

RECAPITULĂ, *recapitulez*, vb. I. Tranz. A parcurge din nou o lucrare, o expunere etc., insistând asupra punctelor esențiale; a relua o expunere, o lucrare; *p. ext.* a sintetiza, a rezuma. ♦ A revedea, a trece în revistă, a reduce în memorie, a repeta (o lecție, o materie de învățat etc.). — Din fr. **récapituler**.

RECAPITULĂRE, *recapitulări*, s.f. Acțiunea de a *recapitula* și rezultatul ei. ♦ Operație de revedere sistematică a materiei parcurse într-o anumită perioadă de învățământ. — V. **recapitula**.

RECAPITULATIV, **-Ă**, *recapitulativi*, *-e*, adj. Care recapitulează, care are rolul de a recapitula; *p. ext.* rezumativ. — Din fr. **récapitulatif**.

RECARBURĂ, *recarburez*, vb. I. Tranz. A mări procentul în carbon al unui oțel care în timpul elaborării a pierdut carbon sub limita prescrisă. — Din fr. **recarburer**.

RECARBURĂRE, *recarburați*, s.f. Acțiunea de a *recarbura* și rezultatul ei. — V. **recarbura**.

RECĂDEĂ, *recăd*, vb. II. Intrans. 1. A cădea, a se prăbuși din nou. 2. A se lăsa din nou în jos, a reveni la nivelul sau la starea normală; a cădea la loc. — Pref. *re-* + **cădea**.

RECĂDERE, *recăderi*, s.f. Acțiunea de a *recădea* și rezultatul ei. ♦ (Med.; inv.) Recidivă. — V. **recădea**.

RECĂPĂTĂ, *recăpăt*, vb. I. Tranz. A căpăta din nou; a redobândi, a recăștiga. — Pref. *re-* + **căpăta**.

RECĂPĂTĂRE, *recăpătări*, s.f. Acțiunea de a *recăpăta* și rezultatul ei. — V. **recăpăta**.

RECĂSĂTORI, *recăsătoresc*, vb. IV. Refl. A se căsători din nou. — Pref. *re-* + **căsători**.

RECĂSĂTORIRE, *recăsătoriri*, s.f. Faptul de a se *recăsători*. — V. **recăsători**.

RECĂSĂTORIT, **-Ă**, *recăsătoriți*, *-te*, adj. Căsătorit din nou. — V. **recăsători**.

RECĂNTĂRI, *recântăresc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) cântări din nou. — Pref. *re-* + **cântări**.

RECĂNTĂRIRE s.f. Acțiunea de a (se) *recântări* și rezultatul ei. — V. **recântări**.

RECAȘTIGĂ, *recăștig*, vb. I. Tranz. A căștiga (ceva) din nou; a redobândi, a recăpăta. — Pref. *re-* + **căștiga**.

RECAȘTIGĂRE s.f. Acțiunea de a *recăștiga* și rezultatul ei; redobândire. — V. **recăștiga**.

RÉCE, *reci*, adj. 1. Care are o temperatură (mai) scăzută față de o limită dată, față de un mediu oarecare sau față de căldura corpului omenes; lipsit de căldură; care dă senzația de frig, care aduce frig. ♦ *Climă rece* = climă polară; *p. ext.* clima regiunilor situate în apropierea cercului polar, unde temperatura nu depășește, de obicei, 10°C. *Abces rece* = abces fără caracter inflamator. ♦ (Substantivat, n. sg.) Temperatură scăzută, răceală, frig. ♦ Loc. adv. *La rece = a)* la o temperatură scăzută, în jurul lui 0°C; *b)* la temperatura normală, fără a încălzi; *c) fig.* neinfluențat de sentimente, nepărtinitor, obiectiv. ♦ Fig. Care înfloară, care înfrigurează. ♦ Expr. (Substantivat) *A-i trece (cuiva) rece prin inimă (sau prin spate)* = a se înfiora. ♦ (Despre hrană) Care și-a pierdut căldura; răcit; care se compune din alimente neîncălzite; care se consumă fără a fi în prealabil încălzit. ♦ (Despre produse de panificație, în special despre pâine) Care nu e proaspăt; vechi, uscat. ♦ (Despre îmbrăcăminte) Care nu ține cald. ♦ (Despre oameni, *p. ext.* despre organele sau membrele lor) Cu temperatura scăzută sub nivelul normal; *p. ext.* înțepenit (de frig, de emoție). ♦ Expr. *A(-i) fi (cuiva) inima rece* = a-i fi mereu teamă. *(Cu) sânge rece* = (cu) calm, (cu) prezență de spirit. ♦ Care și-a pierdut sau e lipsit de căldura animală; inert, neînsuflăit, țeapăn. 2. Fig. (Despre oameni) Lipsit de căldură sufletească; insensibil, indiferent; neprietenos, distant. ♦ (Despre manifestări ale oamenilor) Care exprimă ostilitate, indiferență, lipsă de sensibilitate. ♦ Nepăsător, impasibil, imperturbabil. ♦ (Despre gândire, idei, noțiuni etc.; adesea peior.) Cu caracter obiectiv, bazat numai pe elemente logice. ♦ (Despre o încăpere) Neprietenos, neospitalier, străin. — Lat. **recens** „proaspăt, recent”.

RECELĂ, *recelez*, vb. I. Tranz. (Livr.) A păstra și a ascunde un obiect furat de altul. ♦ A sustrage de la cercetările justiției pe cineva. ♦ Refl. A se ascunde, a se refugia. — Din fr. **receler**.

RECELĂRE, *recelări*, s.f. (Livr.) Acțiunea de a *recela* și rezultatul ei. — V. **recela**.

RECEȘĂMĂNT, *recensăminte*, s.n. Formă specială de înregistrare statistică de mare amploare, de obicei periodică și exhaustivă, în care culegerea datelor se face direct de către observatorii speciali trimiși la fața locului; catagrafie. ♦ *Recensământul populației* = recensământ al cărui scop îl constituie stabilirea pe întreg teritoriul unei țări, la un moment dat, a numărului și a structurii populației după principalele sale caracteristici demografice, economice, religioase și social-culturale. [Pl. și: *recensământuri*] — Din fr. **recensement**.

RECÉNT, **-Ă**, *recenți*, *-te*, adj. Care s-a petrecut, s-a întâmplat, a apărut de curând; care datează de puțină vreme; nou, proaspăt. — Din fr. **récent**, lat. **recens**, *-ntis*.

RECENZĂ¹, *recenzez*, vb. I. Tranz. A face o scurtă dare de seamă, a analiza sau a prezenta critic o lucrare literară, științifică, un spectacol etc. — Din **recenzie** (derivat regresiv). Cf. germ. *rezensieren*.

RECENZĂ², *recenzez*, vb. I. Tranz. A întocmi tabele cu datele necesare recensământului; a face un recensământ. — Din fr. **recenser**.

RECENZĂRE¹, *recenzări*, s.f. Acțiunea de a *recenza¹* și rezultatul ei. — V. **recenza¹**.

RECENZĂRE², *recenzări*, s.f. Acțiunea de a *recenza²* și rezultatul ei. — V. **recenza²**.

RECENZĂT¹, -Ă, *recenzați, -te*, adj. (Despre lucrări literare, științifice etc.) Care a fost prezentat într-o recenzie. — V. **recenza**¹.

RECENZĂT², -Ă, *recenzați, -te*, adj. Care este cuprins într-un recensământ. — V. **recenza**².

RECENZENT, -Ă, *recenzenți, -te*, s.m. și f. Autor al unei recenzii. — Din germ. **Rezensent**.

RECENZIE, *recenzii*, s.f. Prezentare succintă (la apariție) a unei opere literare sau științifice, cu comentarii și aprecieri critice. — Din germ. **Rezension**, it. **recensione**.

RECENZÓR, -OÁRE, *recenzori, -oare*, s.m. și f. Persoană care participă la lucrările unui recensământ. — Din fr. **recenseur**.

RECEPĂJ, *recepaje*, s.n. Recepare. — Din fr. **recepape**.

RECEPĂRE, *recepări*, s.f. (Silv.) Tăiere de jos a puiștilor de arbori, pentru a provoca formarea unor noi tulpini prin lăstărire; recepaj. — Cf. fr. **recépage**.

RECEPTĂ, *receptez*, vb. I. Tranz. A prinde, a înregistra, a capta unde sonore, luminoase etc. — Cf. receptor, receptii, recepție.

RECEPTÁCOL s.n. v. **receptacul**.

RECEPTÁCUL, receptacule, s.n. Porțiune terminală a axului floral, care, de obicei, este mai îngroșată, formând partea susținătoare a florii, și care adesea se prelungeste, alcătuiind pedunculul floral. [Var.: **receptácol** s.n.] — Din fr. **réceptacle**, lat. **receptaculum**.

RECEPTÁRE, *receptări*, s.f. Acțiunea de a *recepta* și rezultatul ei; înregistrare, captare, recepționare. — V. **recepta**.

RECEPTÍV, -Ă, *receptivi, -e*, adj. Susceptibil de a recepționa, de a primi cu ușurință impresii din afară; care primește cu interes observațiile care i se fac (și ține seama de ele). ♦ Care învață, care asimilează ușor. ♦ (Med.) Predispus de a contracta cu ușurință o boală (infecțioasă). — Din fr. **réceptif**.

RECEPTIVITÁTE s.f. Înșușirea de a fi receptiv; predispoziție de a primi cu ușurință impresii sau influențe din afară. ♦ Capacitatea unui substrat biologic de a suferi influența unui agent exterior. ♦ (Med.) Predispoziție a organismului de a contracta cu ușurință o boală (infecțioasă), ca urmare a scăderii mijloacelor sale de apărare. — Din fr. **réceptivité**.

RECEPTÓR, -OÁRE, *receptori, -oare*, s.n., s.m., adj. 1. S.n. Sistem tehnic destinat să primească (și să dirijeze) un anumit material. 2. S.n. Aparat, instalație, mașină, dispozitiv destinate să primească energie de a anumită formă și să o transforme în energie utilă. ♦ **Receptor telefonic** = aparat care transformă oscilațiile curentului electric produs de un microfon telefonic în vibrații sonore similare mesajului transmis. **Receptor radio** = radioreceptor. 3. S.m. (Fiziol.) Organ care înregistrează anumite modificări ale mediului extern sau intern și transmite excitațiile la centrul nervos. 4. Adj. (Tehn.) Care receptează, care primește (o acțiune mecanică, un curent, un semnal etc.). — Din fr. **récepteur**.

RECEPTÚRA, recepturi, s.f. 1. Preparare a unui medicament după o rețetă. 2. Loc, secție într-o farmacie unde se prepară medicamentele prescrise într-o rețetă. — Din germ. **Rezeptur**.

RECEPȚIE, receptii, s.f. 1. Operație de luare în primire a unui material sau a unei lucrări, pe baza verificării lor cantitative și calitative. ♦ Serviciu într-o întreprindere hotelieră care are evidența persoanelor aflate în hotel, face repartizarea în camere a solicitorilor etc. 2. (Tehn.) Primire a unei anumite forme de energie pentru a o transforma în altă formă de energie. 3. Reuniune, banchet cu caracter festiv (în cercurile oficiale). 4. (Inv.) Primire, întâmpinare (cu caracter ceremonial) a unui oaspete. 5. Faptul de a primi sau de a fi primit ca membru într-o societate, într-un for științific (academic). ♦ **Discurs de recepție** = discurs rostit într-o ședință solemnă de către un membru nou ales al unei academii. — Din fr. **réception**, lat. **receptio**.

RECEPȚIONÁ, *recepționez*, vb. I. Tranz. 1. A lua în primire o lucrare tehnică, un material etc., verificându-le calitatea. 2. (În radiodifuziune) A recepta. [Pr.: -ți-o-] — Din fr. **receptionner**.

RECEPȚIONÁRE, *recepționări*, s.f. Acțiunea de a *recepționa* și rezultatul ei. [Pr.: -ți-o-] — V. **recepționa**.

RECEPȚIONÉR, -Ă, *recepționeri, -e*, s.m. și f. Persoană care are însărcinarea de a recepționa o lucrare, un material etc. ♦ Persoană care are misiunea de a primi obiectele expediate (prin poștă). ♦ Persoană care întâmpină și repartizează în camere persoanele care solicită cazarea într-un hotel. [Pr.: -ți-o-] — Din fr. **réceptionnaire**.

RECERCETÁ, *recercetez*, vb. I. Tranz. A cerceta din nou (pentru a aprofunda cunoașterea sau pentru a corecta o eroare. — Pref. *re-* + **cerceta**.

RECERCETÁRE, *recercetări*, s.f. Acțiunea de a *recerceta*. — V. **recerceta**.

RECERCETÁT, -Ă, *recercetați, -te*, adj. Care a fost cercetat din nou (pentru a corecta o eroare, pentru a descoperi noi date etc.). — V. **recerceta**.

RECESÍE s.f. v. **recesiune**.

RECESIONÍST, -Ă, *recesioniști, -ște*, adj. Cu caracter de recesiune, de recesiune. [Pr.: -si-o-] — De la **recesiune**.

RECESIÚNE, *recesiuni*, s.f. (Rar) Retragere. (Astron.; în forma *recesie*) Îndepărtare a obiectelor extragalactice de sistemul solar. ♦ **Recesiune economică** = stadiu al ciclului de afaceri în care activitatea economică se află în declin; stagnare temporară a afacerilor; *p. ext.* criză. [Pr.: -si-u-. — Var.: **recésie** s.f.] — Din fr. **récession**.

RECESÍV, -Ă, *recesivi, -e*, adj. 1. Care dă îndărăt, pe cale de a dispărea; retras. 2. (Genet.; despre o însușire a unuia dintre părinți) Care este moștenit de urmași sau la hibridi de însușirea dominantă de la celălalt părinte și nu se manifestă în prima generație de urmași, dar poate să apară în generațiile următoare. — Din fr. **récessif**.

RECEMÁ, *rechém*, vb. I. Tranz. A chema înapoi, a chema din nou. ♦ Fig. A-și reaminti, a evoca o imagine, o întâmplare trecută etc. ♦ Fig. (Rar) A trezi (la realitate); a dezmetici. ♦ A revoca din funcție un ambasador, un ministru, chemându-l înapoi în țară. — Pref. *re-* + **chema**.

RECEMÁRI, *rechemări*, s.f. Acțiunea de a *rechema* și rezultatul ei; chemare înapoi. — V. **rechema**.

RÉCHIE, rechii, s.f. Plantă erbacee meliferă cu tulpina ramificată, cu frunze alterne, cu flori mici, galbene-verzui (*Reseda lutea*). — Et. nec.

RECHÍN, rechini, s.m. 1. (La pl.) Gen de pești marini răpitori având corpul acoperit cu solzi mărunți, aspri, cu coada formată din doi lobi inegali, care ajung uneori la 15 metri lungime, cu cinci fante branhiale pe laturile capului și cu schelet cartilaginos; (și la sg.) pește care face parte din acest gen. ♦ **Rechin albastru** = specie de rechin lung de 3-5 m, care trăiește în Marea Mediterană și în Oceanul Atlantic (*Charcharias glaucus*). 2. Fig. Om lipsit de scrupule, hrăpăreț, lacom. — Din fr. **requin**.

RECHIZÍTE s.f. pl. Totalitatea obiectelor de scris (cerneală, creioane, penițe, radiere etc.) necesare elevilor, funcționarilor etc.; accesorii pentru scris (în birouri). — Din germ. **Requisit**.

RECHIZÍTÓR s.n. v. **rechizitoriu**.

RECHIZITORIAL, -Ă, *rechizitoriali, -e*, adj. Cu caracter de rechizitoriu. [Pr.: -ri-aj] — Din fr. **réquisitorial**.

RECHIZÍTÓRIU, rechizitorii, s.n. 1. Cuvântare a procurorului în care acesta expune, în fața instanțelor de judecată, motivele pe care se sprijină acuzarea. ♦ Act prin care procurorul deschide acțiunea penală împotriva infractorului și dispune trimiterea lui în judecată. 2. Fig. Acuzare gravă și violentă. [Var.: **rechizítór** s.n.] — Din fr. **réquisitoire**.

RECHIZÍTIE, rechiziții, s.f. Act prin care un organ al administrației de stat ia de la populație, în împrejurări excepționale, anumite lucruri cu obligația de restituire sau contra plată. — Din fr. **réquisition**, germ. **Requisition**.

RECHIZITÓNÁ, rechiziționez, vb. I. Tranz. A face rechiziție, a lua prin rechiziție, a supune rechiziției. [Pr.: -ți-o-] — Din fr. **réquisitionner**.

RECHIZITÓNÁRE, rechiziționări, s.f. Acțiunea de a *rechiziționa* și rezultatul ei. [Pr.: -ți-o-] — V. **rechiziționa**.

RECICLÁ, reciclez, vb. I. Tranz. A prelucra anumite deșeuri în vederea refolosirii lor. — Din fr. **recycler**.

RECICLÁRE, reciclări, s.f. Acțiunea de a *recicla*. 1. Formă de perfecționare profesională în vederea actualizării cunoștințelor dobândite anterior în specialitatea respectivă. 2. Introducerea unor reziduuri, deșeuri etc. într-un proces tehnologic pentru a obține reutilizarea și valorificarea lor sau în scopuri ecologice. — V. **recicla**.

RECICLÁT, -Ă, *reciclați, -te*, adj. (Despre deșeuri) Care a suferit un proces de reciclare. — V. **recicla**.

RECIDIVÁ, recidivez, vb. I. Intrans. 1. (Jur.) A comite o infracțiune după ce mai fusese condamnat o dată, pentru săvârșirea altei infracțiuni. 2. (Med.; despre o boală) A se manifesta din nou după o vindecare clinică; a reapărea, a reveni. — Din fr. **récidiver**.

RECIDIVÁNT, -Ă, *recidivanți, -te*, adj. (Despre boli) Care recidivează. — Din fr. **récidivant**.

RECIDIVÁRE, recidivări, s.f. Acțiunea de a *recidiva* și rezultatul ei. — V. **recidiva**.

RECIDIVÁ, recidive, s.f. 1. Săvârșire de către o persoană, în anumite condiții, a unei noi infracțiuni pentru care legea penală prevede pedepse privative de libertate. 2. (Med.) Reapariție, revenire a unei boli după ce aceasta s-a vindecat clinic; recădere. — Din fr. **récidive**.

RECIDIVÍST, -Ă, *recidiviști, -ște*, adj., s.m. și f. (Persoană) care se află în stare de recidivă; *p. ext.* (persoană) care repetă aceeași greșeală. — Din fr. **récidiviste**.

RECIDIVITÁTE s.f. (Rar) Tendință spre recidivă. — Din fr. **récidivité**.

RECÍF, *recife*, s.n. (Geol.) Formație de stânci submarine, clădite de organisme (corali, alge etc.) care trăiesc sub formă de colonii în apele mărilor calde și care secretă carbonat de calciu. [Pl. și: *recifuri*] — Din fr. **recif**.

RECIPIENDĂR, **-Ă**, *recipiendari*, *-e*, s.m. și f. (Inv.) Persoană care urma să fie primită (în mod solemn) într-o societate constituită; *p. ext.* persoană desemnată pentru un titlu, o funcție etc. [Pr.: *-pi-en-*] — Din fr. **recipiendaire**.

RECIPIENT, *recipiente*, s.n. Vas destinat pentru păstrarea și transportarea unui lichid, a unui gaz sau a unui material solid sub formă de granule sau de pulbere. [Pr.: *-pi-en-*] — Din fr. **recipient**, lat. **recipients**, **-ntis**.

RECIPISĂ, *recipise*, s.f. Dovadă sau adeverință oficială (detașată dintr-un carnet special) prin care se confirmă primirea unor acte, telegrame, colete, bani etc., destinate a fi expediate. — După fr. **recépissé**, germ. **Rezepisse**.

RECIPROC, **-Ă**, *reciproci*, *-ce*, adj. (Despre acțiuni, fenomene, sentimente etc.) Care acționează unul asupra celuilalt, care se influențează unul pe altul, care vine din amândouă părțile; *p. ext.* care angajează în egală măsură părțile contractante. ♦ (Log.) *Propoziții* (sau *judecăți*) *reciproce* = propoziții (sau judecăți) în care subiectul uneia poate deveni predicatul alteia, și invers. (Gram.) *Reflexiv reciproc* = formă verbală care arată că acțiunea este făcută în același timp de două sau de mai multe subiecte, fiecare dintre ele suferind, în general, efectele acțiunii făcute de celelalte. (Mec.) *Figură reciprocă* = figură cu ajutorul căreia se determină forțele care acționează în barele unei grinzi cu zăbrele. (Mat.) *Ecuatie reciprocă* = ecuație care, pe lângă orice soluție dată, admite ca soluție și valoarea inversă a acesteia. *Teoremă reciprocă* (și substantivat, f.) = teoremă ale cărei premise sunt concluziile altei teoreme, și invers. *Numere reciproce* = numere care, înmulțite unul cu celălalt, dau un produs egal cu unitatea. — Din fr. **reciproque**, lat. **reciprocus**.

RECIPROCIȚATE s.f. 1. Înșușirea de a fi reciproc. ♦ Aplicare de către un stat altui stat, cu care întreține relații diplomatice, culturale, comerciale, a unui tratament egal sau echivalent cu acela pe care acest din urmă stat i-l aplică la rândul său. 2. (Mat.) Relație între două numere, ecuații sau teoreme prin care una dintre ele este reciprocă celeilalte. 3. (Fiz.) Proprietate a razelor luminoase de a nu-și schimba forma și traiectoria atunci când este inversat sensul de propagare a luminii. — Din fr. **reciprocité**, lat. **reciprocitas**, **-atis**.

RECIRCULĂ, *recircul*, vb. I. Tranz. A face să intre într-un proces de recirculare. — Pref. *re-* + *circula* (după fr. *recirculer*).

RECIRCULĂRE s.f. (Tehn.) 1. Reintroducere a unui material sau a unei substanțe în ciclul de fabricație, în scopul îmbunătățirii unor parametri ai producției. 2. Recirculație. — V. **recircula**.

RECIRCULĂȚIE s.f. Reintroducere parțială sau totală a agentului caloric sau frigorific într-o instalație de încălzire sau de răcire; reintroducere a unui material într-o instalație în care se produce o reacție chimică; recirculare. — Din fr. **recirculation**.

RECIȘOR, **-OARĂ**, *recișori*, *-oare*, adj. (Fam.) Diminutiv al lui *rece*; puțin cam rece. — **Rece** + suf. *-ișor*.

RECITĂ, *recit*, vb. I. Tranz. A spune cu voce tare, din memorie, un text (în versuri); a declama. — Din fr. **reciter**.

RECITAL, *recitaluri*, s.n. Concert al cărui program este susținut de un singur solist; *p. ext.* (adesea fig.) manifestare artistică susținută de un singur interpret (sau de câțiva). — Din fr. **recital**.

RECITĂNT, **-Ă**, *recitanți*, *-te*, adj., s.m. 1. Adj. (Despre voci sau instrumente) Care execută singur partea principală a unei bucăți muzicale. 2. S.m. Persoană care, într-un oratoriu sau într-o cantată, interpretează recitative. — Din fr. **recitant**.

RECITĂRE, *recitări*, s.n. Acțiunea de a *recita* și rezultatul ei; declamare. ♦ Poezie recitată; text de recitat. — V. **recita**.

RECITATÍV, *recitative*, s.n. Gen de muzică vocală (executată de solist), cu sau fără acompaniament instrumental, care, prin intonații și prin ritmica asemănătoare vorbirii, se apropie de declamație și care, în operă, comentează acțiunea și face legătura între arii. — Din fr. **recitativ**.

RECITATÓR, **-OĂRE**, *recitatori*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care recită. — Din fr. **recitateur**.

RECITÍ, *recitesc*, vb. IV. Tranz. A citi din nou același text. — Pref. *re-* + *citi* (după fr. *relire*).

RECITÍRE s.f. Acțiunea de a *reciti* și rezultatul ei. — V. **reciti**.

RECLAMĂ, *reclam*, vb. I. Tranz. 1. A cere, a pretinde ceva (în baza unui drept); a revendica. ♦ Intrans. (Inv.) A protesta. ♦ Fig. A face necesar, a necesita, a cere, a impune. 2. A face o reclamație contra cuiva, a se plânge împotriva cuiva; a pârî. ♦ A formula pretenții în fața unui organ de jurisdicție. [Var.: (pop.) **lăcrămă** vb.] — Din fr. **réclamer**.

RECLAMAGÍU¹, *reclamagii*, s.m. (Fam.) Persoană care face reclamații nefondate, nesoerioase, care are mania de a reclama (2). — **Reclama** + suf. *-giu*.

RECLAMAGÍU², *reclamagii*, s.m. (Fam.) Persoană care își face reclamă, publicitate; lăudăros. — **Reclamă** + suf. *-agiu*.

RECLAMĂNT, **-Ă**, *reclamanți*, *-te*, s.m. și f. 1. Persoană care face o reclamație. 2. Persoană care introduce o acțiune în fața unui organ de jurisdicție. — Din fr. **réclamant**.

RECLAMĂRE s.f. (Rar) Reclamație. — V. **reclama**.

RECLAMÁT, **-Ă**, *reclamați*, *-te*, adj. 1. Cerut, pretins, revendicat. 2. (Adesea substantivat) Împotriva căruia cineva se ridică prin intermediul unui organ juridic; pârât. — V. **reclama**.

RECLAMĂȚIE, *reclamații*, s.f. Faptul de a reclama; (concr.) petiție, plângere, jalbă prin care se cere ceva sau se aduc anumite învinuiri cuiva.

♦ (Jur.) Sesiizare adresată unui organ al administrației de stat în legătură cu încălcarea unui drept al petiționarului, sau unui organ de urmărire penală în legătură cu săvârșirea unei infracțiuni. [Var.: (Inv.) **reclamațiune**, (pop.) **lăcrămăție** s.f.] — Din fr. **réclamation**.

RECLAMAȚIÚNE s.f. v. **reclamație**.

RECLĂMĂ, *reclame*, s.f. 1. Activitate (comercială) prin care se urmărește, pe calea publicității (prin tipărituri, radio, televiziune, cinematograf etc.), suscitarea, câștigarea interesului public asupra anumitor mărfuri, a unor cărți, a unui spectacol, a folosirii unor servicii etc. ♦ Răspândire de informații elogioase (despre cineva sau ceva), cu scopul de a-i crea renume sau popularitate. 2. Articol (dintr-o publicație), afiș, placardă, panou, prospect etc. prin care se face reclamă (1). — Din fr. **réclame**, germ. **Reklame**.

RECLASĂ, *reclasez*, vb. I. Tranz. 1. A clasa din nou, a face noi categorii. 2. A reeduca un delincent în vederea reabilitării sale. — Din fr. **reclasser**.

RECLASĂRE, *reclasări*, s.f. Acțiunea de a *reclasa* și rezultatul ei. — V. **reclasa**.

RECLASIFICĂ, *reclasific*, vb. I. Tranz. A reface o clasificare (după alte criterii). — Pref. *re-* + **clasifica**.

RECLASIFICĂRE, *reclasificări*, s.f. Acțiunea de a *reclasifica*. — V. **reclasifica**.

RECLASIFICÁT, **-Ă**, *reclasificați*, *-te*, adj. Care a fost clasificat din nou (după alte criterii). — V. **reclasifica**.

RECLĂDI, *reclădesc*, vb. IV. Tranz. A clădi din nou, a reface din temelii; a reconstrui. — Pref. *re-* + **clădi**.

RECLĂDÍRE, *reclădiri*, s.f. Acțiunea de a *reclădi* și rezultatul ei. — V. **reclădi**.

RECLUZIONĂR, **-Ă**, *recluzionari*, *-e*, adj. (Rar) De recluziune. [Pr.: *-zi-o-*] — Din fr. **reclusionnaire**.

RECLUZIÚNE, *recluziuni*, s.f. (Jur.; ieșit din uz) Pedepsă privativă de libertate. ♦ (Livr.) Izolare, solitudine. [Pr.: *-zi-u-*] — Din fr. **reclusion**.

RECOACE, *recóc*, vb. III. Tranz. A trata termic un material în stare solidă prin încălzirea până la o anumită temperatură, urmată de o răcire (înceată), în scopul de a-i îmbunătăți proprietățile fizico-chimice, mecanice, tehnologice etc.; a efectua operația de recoacere. — Pref. *re-* + **coace**.

RECOÁCERE, *recoaceri*, s.f. Acțiunea de a *recoace* și rezultatul ei. ♦ Tratament termic aplicat, în scopul îmbunătățirii calităților structurale și fizico-chimice, unor piese sau materiale metalice. — V. **recoace**.

RECOGNITÍV, **-Ă**, *recognitivi*, *-e*, adj. (Despre un act) Prin care se recunoaște o obligație. — Din fr. **recognitif**.

RECOGNIȚIÚNE, *recognițiuni*, s.f. (Livr.) Recunoaștere. [Pr.: *-ți-u-*] — Din fr. **recognition**.

RECOGNOSCÍBIL, **-Ă**, *recognoscibili*, *-e*, adj. Care poate fi recunoscut. — Pref. *re-* + **cognoscibil** (după it. *ricognoscibile*).

RECOLMÉNT, *recolmente*, s.n. Verificare a legalității tăierii unei păduri. — Din fr. **recolement**.

RECOLONIZĂ, *recolonizez*, vb. I. Tranz. A întări procesul de colonizare a unei țări, a unei regiuni, prin noi grupuri de populație. — Din engl. **recolonize**.

RECOLONIZĂRE, *recolonizări*, s.f. Acțiunea de a *recoloniza*. — V. **recoloniza**.

RECOLONIZÁT, **-Ă**, *recolonizați*, *-te*, adj. (Despre țări, regiuni) Care a fost colonizat din nou, cu noi grupuri de populație. — V. **recoloniza**.

RECOLORĂ, *recolorez*, vb. I. Tranz. A colora din nou un obiect pentru a spori intensitatea culorii inițiale sau pentru a o schimba. — Pref. *re-* + **colora**.

RECOLORĂRE, *recolorări*, s.f. Acțiunea de a *recolora*. — V. **recolora**.

RECOLORÁT, **-Ă**, *recolorați*, *-te*, adj. Care a fost colorat din nou (pentru a-i întări sau schimba culoarea). — V. **recolora**.

RECOLTĂ, *recoltez*, vb. I. Tranz. 1. A strânge, a aduna, a culege recolta. ⇨ *Mașină de recoltat* = mașină pentru recoltarea produselor agricole cultivate. ◆ Fig. A culege roadele, a se bucura de un lucru realizat. 2. (Med.) A lua sânge, spută, urină etc. de la oameni sau de la animale, pentru a le supune unor examene de laborator. — Din fr. **récolter**.

RECOLTĂBIL, **-Ă**, *recoltabili*, *-e*, adj. Care poate fi recoltat. — Din fr. **récoltable**.

RECOLTĂRE, *recoltări*, s.f. Acțiunea de a *recolta* și rezultatul ei. — V. **recolta**.

RECOLTĂT, **-Ă**, *recoltați*, *-te*, adj. (Despre cereale, fructe etc.) Strâns, cules, adunat. — V. **recolta**.

RECOLTĂ, *recolte*, s.f. 1. Cantitate de cereale sau de alte roade adunate într-o anumită perioadă; rod. ◆ Fig. Rezultat al unei munci, rod (satisfăcător) al unei activități depuse. 2. Operație de strângere a roadelor produse de plantele agricole; recoltare, culegere; cules. ◆ Epoca, timpul recoltării. — Din fr. **récolte**.

RECOMANDĂ, *recomând*, vb. I. 1. Tranz. A îndemna, a sfătui (pe cineva) să facă ceva; a prescrie, a indica, a propune. 2. Tranz. A semnală în mod special (pe cineva sau ceva) atenției cuiva; a prezenta în mod elogios, favorabil (pe cineva sau ceva). ◆ A propune pe cineva pentru un post sau pentru o sarcină. 3. Refl. A se prezenta (cuiva), a-și spune numele, a face cunoștință (cu cineva). ◆ Tranz. A face prezentările. ◆ Refl. A se da drept..., a trece drept... — Din fr. **recommander**.

RECOMANDĂBIL, **-Ă**, *recomandabili*, *-e*, adj. Care poate fi recomandat, care merită să fie recomandat; indicat, potrivit; prescris. — Din fr. **recommandable**.

RECOMANDĂRE, *recomandări*, s.f. Acțiunea de a (se) *recomanda* și rezultatul ei. — V. **recomanda**.

RECOMANDĂT, **-Ă**, *recomandați*, *-te*, adj. 1. Indicat, precizat ca bun. ◆ (Med.) Eficace pentru..., prescris. 2. (Despre scrisori, colete etc.) Pentru care poșta percepe un tarif special, emite la preluare recipisă și garantează predarea, sub semnătură, la destinație. ⇨ *Recomandat-expres* = (despre scrisori, colete etc.) care este recomandat (2) și supus unui tarif de urgență, pentru a fi predat mai repede la destinație. ◆ (Substantivat, f.) Scrisoare recomandată (2). — V. **recomanda**. Cf. fr. *recommandé*.

RECOMANDĂȚIE, *recomandații*, s.f. Faptul de a (se) *recomanda*; sfat, îndemn, povăț, recomandare. ◆ Prescripție medicală. ◆ Scrisoare bilet, adresă etc. prin care se recomandă o persoană în vederea unei acțiuni, a unei bune primiri etc. — Din fr. **recommandation**.

RECOMBINĂ, *recombín*, vb. I. Tranz. A combina din nou elementele unui tot. ◆ Refl. recipr. A realiza o recombinare. — Din fr. **recombiner**.

RECOMBINĂRE, *recombinări*, s.f. 1. (Fiz.) Neutralizare reciprocă a purtătorilor de sarcină electrică de semn contrar, produsă fie direct, la întâlnirea acestora, fie indirect, prin mijlocirea unei particule neutre. 2. (Genet.) Rearanjare a materialului genetic în momentul formării celulelor reproducătoare, datorită căreia gameții produși de un individ sunt extrem de variați din punct de vedere genetic. — V. **recombina**.

RECOMENTĂ, *recomentez*, vb. I. Tranz. A comenta încă o dată aducând argumente noi, făcând observații inedite. — Pref. *re-* + **comenta**.

RECOMENTĂRE, *recomentări*, s.f. Acțiunea de a *recomenta*. — V. **recomenta**.

RECOMPARTIMENTĂ, *recompartimentez*, vb. I. Tranz. A reface o compartimentare (după alte criterii). — Pref. *re-* + **compartimenta**.

RECOMPARTIMENTĂRE, *recompartimentări*, s.f. Acțiunea de a *recompartimenta*. — V. **recompartimenta**.

RECOMPARTIMENTĂT, **-Ă**, *recompartimentați*, *-te*, adj. A căruia compartimentare a fost refăcută după alte criterii. — V. **recompartimenta**.

RECOMPENSĂ, *recompensez*, vb. I. Tranz. A da o recompensă; a răsplăti. — Din fr. **récompenser**.

RECOMPENSĂRE, *recompensări*, s.f. Acțiunea de a *recompensa* și rezultatul ei. — V. **recompensa**.

RECOMPENSĂTOR, **-OĂRE**, *recompensatori*, *-oare*, adj. (Rare) Care recompensează. — **Recompensa** + suf. *-tor*.

RECOMPENSĂȚIE, *recompensații*, s.f. Recompensă. — **Recompensa** + suf. *-ție*. Cf. germ. *Rekompensation*.

RECOMPENSĂ, *recompense*, s.f. 1. Răsplătit; gratificație. ◆ (Rare) Compensație, despăgubire. 2. Sumă de bani ce se cuvine inventatorului sau inovatorului care cedează statului invenția sau inovația sa. — Din fr. **récompense**.

RECOMPOZȚIE, *recompoziții*, s.f. Recompunere; reconstituire a unui lucru. — Din fr. **recomposition**.

RECOMPRIMĂRE, *recomprimări*, s.f. Ridicare a presiunii gazelor dintr-o conductă de alimentare cu gaze, efectuată din loc în loc pe conductă, pentru a compensa pierderile de energie și a asigura curgerea gazului

până la locul de folosire. — Pref. *re-* + **comprimare** (după fr. *recompression*).

RECOMPUNE, *recompún*, vb. III. Tranz. A compune din nou, a reface; a reconstitui un lucru din elementele în care a fost descompus. — Pref. *re-* + **compune** (după fr. *recomposer*).

RECOMPUNERE, *recompuneri*, s.f. Acțiunea de a *recompune* și rezultatul ei. — V. **recompune**.

RECONCILIĂ, *reconciliesz*, vb. I. Tranz. și refl. recipr. A (se) împăca, a (se) pune din nou de acord. [Pr.: *-li-a*] — Din fr. **réconcilier**.

RECONCILIĂBIL, **-Ă**, *reconciliabili*, *-e*, adj. Care poate fi reconciliat, pus de acord, împăcat. [Pr.: *-li-a*] — Din fr. **réconciliable**.

RECONCILIÉRE, *reconciliéri*, s.f. Acțiunea de a (se) *reconcilia* și rezultatul ei; punere de acord, înțelegere, împăcare. [Pr.: *-li-e-*] — V. **reconcilia**.

RECONDIȚIONĂ, *recondiționez*, vb. I. Tranz. (Tehn.) A readuce în stare de funcționare (prin reparații, renovări etc.); *p. ext.* a reface, a repara pentru a putea fi utilizat. [Pr.: *-ți-o-*] — Pref. *re-* + **condiționa**. Cf. fr. *reconditionner*.

RECONDIȚIONĂRE, *recondiționări*, s.f. Acțiunea de a *recondiționa* și rezultatul ei. [Pr.: *-ți-o-*] — V. **recondiționa**.

RECONDIȚIONĂT, **-Ă**, *recondiționați*, *-te*, adj. Care a fost readus în stare de funcționare (prin reparații, renovări etc.); reparat, refăcut. [Pr.: *-ți-o-*] — V. **recondiționa**.

RECONDUCȚIE s.f. Reinnoire a unui contract de închiriere sau de arendă. — Din fr. **reconduction**.

RECONFIGURĂ, pers. 3 *reconfigurează*, vb. I. Refl. A lua o nouă formă. — Pref. *re-* + **configura**.

RECONFIGURĂRE, *reconfigurări*, s.f. Acțiunea de a *reconfigura*. — V. **reconfigura**.

RECONFIRMĂ, *reconfirm*, vb. I. Tranz. A confirma, a întări din nou. — Din fr. **reconfirmer**.

RECONFIRMĂRE, *reconfirmări*, s.f. Acțiunea de a *reconfirma* și rezultatul ei. — V. **reconfirma**.

RECONFORT s.n. (Rare) Reconfortare. — Din fr. **réconfort**.

RECONFORTĂ, *reconfortez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) reface din punct de vedere fizic; a (se) întări, a (se) fortifica, a (se) întrema. ◆ Tranz. Fig. A reda cuiva energia, încrederea, curajul. — Din fr. **réconforter**.

RECONFORTĂNT, **-Ă**, *reconfortanți*, *-te*, adj. Care reconfortează, care restabilește, care întărește forțele fizice sau psihice; întăritor. ◆ (Substantivat, n.) Substanță, medicament care reconfortează. — Din fr. **réconfortant**.

RECONFORTĂRE, *reconfortări*, s.f. Acțiunea de a *reconforta* și rezultatul ei. — V. **reconforta**.

RECONFORTĂT, **-Ă**, *reconfortați*, *-te*, adj. Care și-a recăpătat forțele, energia; fortificat, întremat. — V. **reconforta**.

RECONSIDERĂ, *reconsider*, vb. I. Tranz. A interpreta un eveniment, o operă literară etc. dintr-un punct de vedere nou. — Din fr. **reconsidérer**.

RECONSIDERĂRE, *reconsiderări*, s.f. Acțiunea de a *reconsidera* și rezultatul ei. — V. **reconsidera**.

RECONSOLIDĂ, *reconsolidez*, vb. I. Tranz. A consolida, a întări din nou. — Din fr. **reconsolider**.

RECONSOLIDĂRE, *reconsolidări*, s.f. Acțiunea de a *reconsolida* și rezultatul ei. — V. **reconsolida**.

RECONSTITUĂNT, **-Ă**, *reconstituanți*, *-te*, adj., s.n. (Rare) (Substanță, medicament) care reconfortează. [Pr.: *-tu-anț*] — Din fr. **reconstituant**.

RECONSTITUI, *reconstitui*, vb. IV. Tranz. 1. A constitui din nou, a reface un lucru întreg; a recompune. ◆ Fig. A reface din memorie; a evoca, a reconstitui. ◆ (Lingv.) A reface forma aproximativă a unui cuvânt neatestat dintr-o limbă, pe baza comparației dintre formele existente în limbile înrudite; a reconstrui. 2. (Jur.) A restabili la fața locului condițiile în care s-a petrecut o infracțiune. 3. A reface fără modificări un edificiu sau o operă de artă, în desen sau în spațiu, pe bază de fragmente sau de documente. — Din fr. **reconstituer**.

RECONSTITUIRE, *reconstituiri*, s.f. Acțiunea de a *reconstitui* și rezultatul ei. 1. Recompunere. 2. Refacere a unor acte de stare civilă pierdute, distruse sau aflate în străinătate, de unde nu pot fi obținute. 3. (Jur.) Restabilirea a împrejurărilor în care s-a comis o infracțiune. 4. (Lingv.) Reconstrucție. — V. **reconstitui**.

RECONSTRUCTIV, **-Ă**, *reconstructivi*, *-e*, adj. Care implică reconstrucția, de reconstrucție. — Din engl. **reconstructive**.

RECONSTRUCȚIE, *reconstrucții*, s.f. Faptul de a reconstrui; refacere, reclădire, reconstituire. ◆ (Lingv.) Refacere, cu ajutorul comparației dintre formele existente în limbile înrudite, a unor forme ale limbii de bază neatestate în texte; reconstituire (4). — Din fr. **reconstruction**.

RECONSTRUI, *reconstruiesc*, vb. IV. Tranz. A construi din nou, a reclădi; a refăce pe baze noi. ♦ (Lingv.) A reconstitui. — Din fr. **reconstruire**.

RECONSTRUIRE, *reconstruirii*, s.f. Acțiunea de a reconstrui și rezultatul ei. — V. **reconstrui**.

RECONVENȚIONAL, *-Ă, reconvenționali, -e*, adj. (Jur.; în sintagma) *Cerere reconvențională* = cerere prin care, într-un litigiu, părătul formulează pretenții împotriva reclamantului în legătură cu acțiunea; reconvențiune. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. **reconventionnel**.

RECONVENȚIUNE, *reconvențiuni*, s.f. (Jur.) Cerere reconvențională. [Pr.: *-ți-u-*] — Din fr. **reconvention**.

RECONVERSIE s.f. v. **reconversiune**.

RECONVERSIUNE, *reconversiuni*, s.f. 1. Schimbare a obiectului activității unor întreprinderi sau a unor ramuri industriale. 2. (în forma *reconversie*) Schimbare a profesiei, a activității din cauza unor condiții economice noi, a unor restructurări etc. [Pr.: *-si-u-* — Var.: **reconversie** s.f.] — Din fr. **reconversion**.

RECONVERTI, *reconvertesc*, vb. IV. Tranz. A proceda la reconversiune. — Din fr. **reconvertir**.

RECONVERTIRE, *reconvertiri*, s.f. Acțiunea de a reconverti. — V. **reconverti**.

RECONVERTIT, *-Ă, reconvertiți, -te*, adj. (Despre întreprinderi, ramuri industriale) Care a suferit o reconversiune. — V. **reconverti**.

RECONVOCĂ, *reconvóc*, vb. I. Tranz. A convoca pentru altă dată. — Pref. *re-* + **convoca** (după fr. *reconvocuer*).

RECONVOCĂRE, *reconvocări*, s.f. Acțiunea de a reconvoaca. — V. **reconvoca**.

RECONVOCĂT, *-Ă, reconvocați, -te*, adj. Care a fost convocat din nou, pentru altă dată. — V. **reconvoca**.

RECOPIĂ, *recopiez*, vb. I. Tranz. A copia din nou un text, un act etc.; a scoate o nouă copie. [Pr.: *-pi-a*] — Din fr. **recopier**.

RECOPIERE, *recopieri*, s.f. Acțiunea de a recopia și rezultatul ei. [Pr.: *-pi-e-*] — V. **recopia**.

RECORD, *recorduri*, s.n. Rezultat realizat într-o competiție sportivă oficială, a cărui valoare reprezintă cea mai bună performanță, omologată de o persoană juridică; *p. gener.* realizare maximă, performanță supremă obținută într-un domeniu de activitate, într-o acțiune etc. ♦ Expr. *A bate recordul* (în ceva) = a atinge treapta cea mai înaltă (în ceva). *A ține* (sau *a deține*) un *record* = a păstra un record obținut; a fi neîntrecut în... — Din fr. **record**.

RECORDER, *recordere*, s.n. Aparat de înregistrare pe bandă de magnetofon sau disc. [Pr.: *ricordări*] — Cuv. engl.

RECORDIST, *-Ă, recordiști, -ste*, adj., s.m. și f. (Rar) (Persoană) care realizează un record. — **Record** + suf. *-ist*.

RECORDMÂN, *-Ă*, s.m. și f. v. **recordmen**.

RECORDMEN, *-Ă, recordmeni, -e*, s.m. și f. Sportiv care a stabilit un record; sportiv care deține un record. [Var.: **recordmán, -ă** s.m. și f.] — Din fr., engl. **recordman**.

RECORELĂ, *corelez*, vb. I. Tranz. A corela din nou. — Pref. *re-* + **corela**.

RECORELĂRE, *corelări*, s.f. Faptul de a corela. — V. **corela**.

RECREĂ¹, *recreez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) destinde, a (se) odihni, a (se) refăce, a (se) relaxa (după un efort susținut); a (se) înviora, a (se) distra. [Pr.: *-cre-a*] — Din fr. **récréer**, lat. **recreare**.

RECREĂ², *recreez*, vb. I. Tranz. A crea din nou. [Pr.: *-cre-a*] — Din fr. **recréer**.

RECREANȚĂ, *recreanțe*, s.f. (Jur.) Uzufruct al unui bun aflat în litigiu. [Pr.: *-cre-an-*] — Din fr. **récréance**.

RECREĂRE¹ s.f. v. **recreere**.

RECREĂRE², *recreări*, s.f. Acțiunea de a recrea² și rezultatul ei. [Pr.: *-cre-a-*] — V. **recrea²**.

RECREĂT, *-Ă, recreați, -te*, adj. Odihnit, refăcut, destins, relaxat. [Pr.: *-cre-aț*] — V. **recrea¹**.

RECREĂTIV, *-Ă, recreativi, -e*, adj. Care recrează¹, care odihnește; recreator. [Pr.: *-cre-ațiv*] — Din fr. **récréatif**.

RECREĂTOR, *-OĂRE, recreatori, -oare*, adj. Creativ. [Pr.: *-cre-a-*] — **Recrea¹** + suf. *-tor*.

RECREĂȚIE¹, *recreații*, s.f. Faptul de a se recrea¹; odihnă, destindere după o muncă încordată. ♦ Scurtă pauză între orele de curs, destinată recreerii și jocului elevilor; pauză. [Pr.: *-cre-a-* — Var.: (Inv.) **recreațiune** s.f.] — Din fr. **récréation**, lat. **recreatio, -onis**.

RECREĂȚIE², *recreații*, s.f. (Rar) Recreere². [Pr.: *-cre-a-*] — Din fr. **récréation**.

RECREAȚIONAL, *-Ă, recreaționali, -e*, adj. (Rar) Care este destinat recreației. [Pr.: *-cre-a-ți-o-*] — Din engl. **recreational**.

RECREAȚIUNE s.f. v. **recreație¹**.

RECREERE, *recreeri*, s.f. Acțiunea de a (se) recrea¹ și rezultatul ei. [Pr.: *-cre-e-* — Var.: **recreare** s.f.] — V. **recrea¹**.

RECRIMINĂ, *recriminez*, vb. I. Tranz. (Livr.) A răspunde unor acuzații sau unor injurii prin alte acuzații sau injurii; a reproșa, a acuza. — Din fr. **recriminer**.

RECRIMINĂRE, *recriminări*, s.f. (Livr.) Acțiunea de a *recrimina* și rezultatul ei; acuzație, insultă, injurie. — V. **recrimina**.

RECRISTALIZĂRE, *recristalizări*, s.f. (Chim.) Operație de purificare a unei substanțe chimice impure, prin dizolvarea acesteia la cald, urmată de filtrarea soluției și de cristalizarea ei prin răcire. ♦ Refacere a grăunților cristalini ai unui metal sau ai unui aliaj, care a suferit anterior un ecruisaj. — Pref. *re-* + **cristalizare**. Cf. fr. **recristallisation**.

RECROMĂ, *recromez*, vb. I. Tranz. A supune o piele tăbăcită operației de recromare. — Pref. *re-* + **croma**.

RECROMĂRE, *recromări, -te*, adj. Operație de tăbăcire cu crom a pieilor, ulterioară unei alte tăbăciri și destinată îmbunătățirii unor caracteristici ale pieilor finite. — Pref. *re-* + **cromare**.

RECROMĂT, *-Ă, recromați, -te*, adj. (Despre piei tăbăcite) Care a fost supus operației de recromare. — V. **recroma**.

RECRUDESCENT, *-Ă, recrudescenți, -te*, adj. (Med.; adesea fig.) Care prezintă o recrudescență; care își reia forța, intensitatea. — Din fr. **recrudescent**.

RECRUDESCENȚĂ, *recrudescențe*, s.f. (Med.) Revenire într-o formă mai acută a unei boli sau a unei epidemii după scăderea intensității acestora. ♦ Fig. Reluare într-un ritm mai viu, mai accentuat și mai intens a unei activități, a unei stări etc. — Din fr. **recrudescence**.

RECRUT, *recruți*, s.m. Tânăr aparținând ultimului contingent chemat sub arme; soldat de curând încorporat. ♦ Fig. (Fam.) Persoană intrată de curând într-o asociație, într-o mișcare; începător. — Din germ. **Rekrut**, rus. **rekrut**.

RECRUTĂ, *recrutez*, vb. I. Tranz. 1. (Mil.) A lua și a înscrie în evidența autorităților militare un tânăr în vederea încorporării. ♦ Intrans. A se prezenta pentru încorporare sau pentru înregistrare în evidența armatei. 2. Fig. A angaja, a primi pe cineva pe baza unei alegeri; a atrage, a câștiga pe cineva pentru o anumită activitate. — Din fr. **recruter**, germ. **rekrutieren**.

RECRUTĂRE, *recrutări*, s.f. Acțiunea de a *recruta* și rezultatul ei. — V. **recruta**.

RECRUTĂTOR, *recrutatori*, s.m. 1. Persoană care făcea recrutări în armată. 2. Persoană care recrutează membrii pentru un partid, pentru o asociație etc. — Din fr. **recruteur**.

RECT, *recturi*, s.n. Ultima parte a tubului digestiv, care se întinde de la colon până la orificiul anal. — Din fr. **rectum**, lat. **rectum** [intestinum].

RECTĂL, *-Ă, rectali, -e*, adj. Care aparține rectului, privitor la rect. — Din fr. **rectal**.

RECTANGULAR, *-Ă, rectangulari, -e*, adj. Dreptunghiular. ♦ *Coordonate rectangulare* = coordonate care sunt perpendiculare una pe alta, formând unghiuri drepte. — Din fr. **rectangulaire**.

RECTE adv. Cu adevărat; anume. — Cuv. lat.

RECTIFICĂ, *rectific*, vb. I. Tranz. 1. A îndrepta, a corecta. 2. (Tehn.) A prelucra mecanic prin așchiere o suprafață metalică cu ajutorul unor unelte abrazive. 3. (Chim.) A separa dintr-un amestec lichid componentele volatile cu puncte de fierbere diferite. — Din fr. **rectifier**, lat. **rectificare**.

RECTIFICABIL, *-Ă, rectificabili, -e*, adj. 1. Care poate fi rectificat. 2. (Mat.; în sintagma) *Curbă rectificabilă* = curbă din plan sau din spațiu pentru care orice arc mărginit al ei are lungime. — **Rectifica** + suf. *-bil*. Cf. fr. **rectifiable**.

RECTIFICĂRE, *rectificări*, s.f. Acțiunea de a *rectifica* și rezultatul ei; îndreptare, corijare. ♦ (Concr.) Notă (într-un ziar) prin care se rectifică (1) ceva. — V. **rectifica**.

RECTIFICĂT s.n. Faptul de a *rectifica*; rectificare. ♦ *Mașină de rectificat* = mașină-unealtă de prelucrare a suprafețelor metalice prin rectificare. — V. **rectifica**.

RECTIFICĂTOR, *-OĂRE, rectificatori, -oare*, adj., s.m. și f., s.n. 1. Adj. Care rectifică; care aduce o rectificare. 2. S.m. și f. Muncitor calificat care lucrează la mașina de rectificat. 3. S.n. Dispozitiv care separă vaporii de apă antrenati de vaporii de amoniac, folosit în instalațiile frigorifice cu absorbție. — Din fr. **rectificateur**.

RECTILINIAR, *-Ă, rectiliniari, -e*, adj. Ortosopic. [Pr.: *-ni-a-*] — Din fr. **rectilinéaire**.

RECTILINIARITATE s.f. (Fiz.) Calitate a unui sistem optic de a forma imagini corecte, fără distorsiuni. [Pr.: *-ni-a-*] — **Rectiliniar** + suf. *-itate*.

RECTILINIU, -IE, rectiliniu, adj. (Mat.; despre o mișcare) Care este în linie dreaptă. ♦ (Despre figuri geometrice) Care este mărginit de linii drepte. ♦ *Unghi rectiliniu* = unghi egal cu nouăzeci de grade. — Din fr. **rectiligne**.

RECTITUDINE s.f. (Livr.) **1.** Stare, calitate a unei linii drepte. **2.** Fig. Spirit de dreptate; sinceritate. — Din lat. **rectitudo, -inis**, fr. **rectitude**.

RÉCTO s.n. (În opoziție cu *verso*) Prima pagină a unei foi (scrise, tipărite etc.); pagina din dreapta a unei cărți, a unui manuscris etc. — Din fr., lat. **recto**.

RÉCTOR, rectori, s.m. Conducător, sub raport științific și administrativ, al facultăților dintr-o instituție de învățământ superior; grad deținut de acesta.

♦ (În unele țări din Apus) Persoană care conduce o școală medie; grad deținut de această persoană. — Din lat. **rector**, germ. **Rektor**, fr. **recteur**.

RECTORAL, -Ă, rectorali, -e, adj. (Rare) Care aparține rectorului; privitor la rector; de rector. — Din fr. **rectoral**.

RECTORAT, rectorate, s.n. Funcția de rector; durata acestei funcții; (concr.) birourile și serviciile administrative care țin de rector. — Din fr. **rectorat**, germ. **Rektorat**.

RECTOSCOP, rectoscoape, s.n. (Med.) Endoscop special pentru examenul optic al rectului. — Din fr. **rectoscope**.

RECTOSCOPIE, rectoscopii, s.f. (Med.) Examinare a rectului cu ajutorul rectoscopului. — Din fr. **rectoscopie**.

RECTRICE, rectrice, s.f. (Ornit.) Fiecare dintre penele mari, late și puternice, din coada păsărilor, care dirijează zborul acestora. — Din fr. **rectrice**, lat. **rectrix, -icis**.

RECTIUNE, rectiuni, s.f. (Gram.) Calitate a unui cuvânt de a primi un determinant care trebuie să aibă o anumită formă flexionară sau o anumită construcție prepozițională; legătura dintre cuvinte și determinatele lor; regim. [Pr.: -*ți-u-*] — Din fr. **rection**, germ. **Rektion**.

RECUCERĂ, recuceresc, vb. IV. Tranz. A cuceri din nou, a lua înapoi; a relua. — Pref. *re-* + **cuceri** (după fr. *reconquérir*).

RECUCERIRE, recuceriri, s.f. Acțiunea de a *recuceri* și rezultatul ei. — V. **recuceri**.

RECUCERIT, -Ă, recuceriiți, -te, adj. Cucerit din nou. — V. **recuceri**.

RECUL, reculuri, s.n. Mișcare îndărăt a unui corp solid, produsă, pe baza forței de reacție, de mișcarea unui alt corp considerat că are sensul de deplasare înaintea și care, de obicei, are masă mult mai mică decât primul corp. ♦ Distanța parcursă de un corp solid în timpul mișcării sale înapoi, provocată prin reacție. — Din fr. **recul**.

RECULĂ, reculez, vb. I. Intrans. A se retrage, a se smuci înapoi, a face un recul. — Din fr. **reculer**.

RECVLANT, -Ă, reculanți, -te, adj. (Despre mecanisme) Care reculează. — Din fr. **reculant**.

RECVLĂRE, reculări, s.f. Faptul de a *recula*. — V. **recula**.

RECVLÉGE, reculége, vb. III. Refl. A-și veni în fire, a-și recâștiga calmul, liniștea (după o spaimă, o emoție etc.); a se regăsi. ♦ A se concentra, a medita profund, a se adânci într-o meditație. — Pref. *re-* + **culege** (după fr. *recueillir*).

RECVLÉGERE, reculegeri, s.f. Acțiunea de a *se reculege* și rezultatul ei. ♦ *Moment (sau minut) de reculegere* = moment în care se păstrează tăcere în semn de omagiu pentru o persoană care a murit. — V. **reculege**.

RECUNOAȘTE, recunosc, vb. III. Tranz. **1.** A identifica un lucru, o persoană etc. cunoscute mai înainte. ♦ A deosebi ceva după anumite semne caracteristice. ♦ Refl. A-și descoperi în altul trăsăturile caracteristice, a se regăsi în altul. **2.** A admite (ca existent, ca bun, ca valabil); a mărturisii. ♦ A considera pe cineva sau ceva merituos, valoros. ♦ A declara că acceptă sau admite tacit o anumită situație nouă creată în relațiile internaționale. ♦ A declara un copil natural ca legitim. **3.** (Mil.) A cerceta terenul și pozițiile inamice; a cerceta terenul pe unde urmează să meargă o unitate. **4.** A se arăta recunoscător față de cineva sau de ceva. — Pref. *re-* + **cunoaște** (după fr. *reconnaître*).

RECUNOAȘTERE, recunoașteri, s.f. Acțiunea de a (*se*) *recunoaște* și rezultatul ei. — V. **recunoaște**.

RECUNOSCĂTOR, -OĂRE, recunoscători, -oare, adj. Care recunoaște un serviciu, un bine ce i s-a făcut, care poartă (cuiva) recunoștință. — **Recunoaște** + suf. *-ător*.

RECUNOSCUT, -Ă, recunoscuți, -te, adj. **1.** Identificat, cunoscut. **2.** Acceptat (ca bun, ca adevărat, ca valabil); mărturisit, declarat. ♦ Considerat, consacrat ca autoritate în materie; notoriu. ♦ (Despre un guvern, un stat etc.) Acceptat ca îndreptățit să-și exercite puterea și să întrețină relații diplomatice cu alte state. ♦ (Despre un copil natural) Declarat ca legitim. **3.** (Despre o poziție, o formație militară etc.) Cercetat îndeaproape, cunoscut. — V. **recunoaște**.

RECUNOȘTINȚĂ, recunoștințe, s.f. Datorie, obligație morală față de un binefăcător; grațitudine. — **Recunoaște** + suf. *-ință* (după fr. *reconnaissance*).

RECUPERĂ, recuperez, vb. I. Tranz. **1.** A dobândi din nou, a redobândi, a recâștiga. **2.** A utiliza, total sau parțial, deșeurile de materiale sau o energie care altfel s-ar pierde. — Din fr. **recupérer**, lat. **recuperare**.

RECUPERABIL, -Ă, recuperabili, -e, adj. Care poate fi recuperat. — Din fr. **recupérable**.

RECUPERABILITATE s.f. Însușirea de a fi recuperabil. — Din fr. **recuperabilité**, engl. **recoverability**.

RECUPERĂRE, recuperări, s.f. Acțiunea de a *recupera* și rezultatul ei. — V. **recupera**.

RECUPERĂTOR, recuperatoare, s.n., s.m. **1.** S.n. Parte dintr-un sistem tehnic care servește la recuperarea totală sau parțială a energiei răspândite într-o instalație, a resturilor sau a deșeurilor de materiale. **2.** S.n. Preîncălzitor de aer pentru cuptoare industriale. **3.** S.m. Persoană care recuperează. — Din fr. **recupérateur**.

RECURĂ, recurez, vb. I. Intrans. A recurge la cineva; a face recurs. — Din fr. **recourir**.

RECURBĂ, recurbez, vb. I. Tranz. A curba, a îndoi din nou. — Din fr. **recourber**.

RECURBĂRE, recurbări, s.f. Acțiunea de a *recurba* și rezultatul ei. — V. **recurba**.

RECURBĂT, -Ă, recurbați, -te, adj. Care a fost supus recurbării. — V. **recurba**.

RECURENT¹, -Ă, recurenți, -te, adj. (Med.; despre boli) Care revine, care recidivează. ♦ *Febră recurentă* = boală infecțioasă caracterizată prin alternarea stărilor febrile cu stări nefebile. — Din fr. **récurrent**.

RECURENT², -Ă, recurenți, -te, s.m. și f. Persoană care face un recurs în justiție. — Din lat. **recurrens, -ntis**.

RECURENȚĂ, recurențe, s.f. **1.** Caracterul a ceea ce este recurent¹; revenire. **2.** (Mat.; în sintagma) *Formulă de recurență* = formulă care exprimă un termen dintr-un șir în funcție de valorile unor anumiți termeni precedenți. — Din fr. **réurrence**.

RECURGE, recürg, vb. III. Intrans. (Urmat de determinări introduse prin prep. „la”) A apela la cineva sau la ceva, a se servi, a se folosi de...; a cere (sau a se adresa cuiva pentru) ajutor. — Pref. *re-* + **curge** (după fr. *recourir*).

RECURGERE s.f. Acțiunea de a *recurge* și rezultatul ei. — V. **recurge**. **RECURS, recursuri**, s.n. **1.** (Jur.) Cale de atac prin care se cere unei instanțe superioare să verifice legalitatea și temeinicia unei hotărâri judecătorești nedefinitive, în vederea anulării sau modificării ei. **2.** (Rare) Referire, recurgere. — Din lat. **recursus**, germ. **Rekurs**, fr. **recours**.

RECURSIE, recursii, s.f. Momentul în care organele articulatorii părăsesc poziția de articulare, revenind la normal; destindere. [Var.: **recursiune** s.f.] — Din lat. **recursio, -onis**.

RECURSIUNE s.f. v. **recursie**.

RECURSIV, -Ă, recursivi, -e, adj. Care poate fi repetat în mod nelimitat. — Din engl. **recursive**.

RECURSIVITATE s.f. Însușirea de a fi recursiv. — Din fr. **récurtivité**.

RECURSÓRIU, -IE, recursorii, adj. (Jur.) Prin care se exercită dreptul de recurs. — Din fr. **recoursaire**.

RECUZĂ, recúz, vb. I. Tranz. A nu recunoaște competența sau autoritatea unui judecător, a unui martor etc.; *p. ext.* a respinge, a nu recunoaște ceva sau calitatea cuiva. — Din fr. **recuser**.

RECUZĂBIL, -Ă, recuzabili, -e, adj. Care poate fi recuzat. — Din fr. **recusable**.

RECUZĂRE, recuzări, s.f. Acțiunea de a *recuza* și rezultatul ei; recuzaj. — V. **recuza**.

RECUZĂT, -Ă, recuzați, -te, adj., s.m. și f. Persoană căreia i s-a respins sau nu i s-a recunoscut competența sau autoritatea. — V. **recuza**.

RECUZĂȚIE, recuzații, s.f. Recuzare. — Din fr. **recusation**, lat. **recusatio**. **RECUZĂȚĂ, recuzite**, s.f. Totalitatea obiectelor auxiliare (mobilier, costume etc.) necesare la montarea unui spectacol sau a unui film. — Din germ. **Requisit**.

RECUZITÓR, -OĂRE, recuzitori, -oare, s.m. și f. Persoană însărcinată cu procurarea și păstrarea recuzitei unui teatru sau a unui studio cinematografic. — Din germ. **Requisiteur**.

RECVIEM, recviemuri, s.n. (În cultul romano-catolic) Slujbă religioasă pentru pomenirea unei persoane decedate; muzică corală compusă pentru această slujbă. ♦ Compoziție muzicală pentru soliști, cor și orchestră, alcătuită din mai multe părți, scrisă pe textul liturgic al misei funebre. [Scris și: *requiem*. — Pr.: *-vi-em*] — Din lat. **requiem** [aeternam dona eis], fr. **requiem**.

REDĂ, *redău*, vb. I. Tranz. **1.** A da din nou cuiva un lucru, o situație etc.; a restitui. **2.** Fig. A descrie, a exprima ceva prin viu grai, prin scris sau prin diverse mijloace artistice; a reproduce. — Pref. *re-* + *da* (după fr. *redonner*).

REDACTĂ, *redactez*, vb. I. Tranz. **1.** A compune, a formula în scris, a scrie, a întocmi (un studiu, un act etc.). **2.** A asigura (la un ziar, la o editură etc.) finalizarea, în conținut și formă, a unor manuscrise primite de la autori și destinate publicării. — Din fr. *rédiger*, lat. *redigere* (după *redacție*, *redactor*).

REDACTĂRE, *redactări*, s.f. Acțiunea de a *redacta* și rezultatul ei; formulare în scris, compunere. — V. *redacta*.

REDACTĂT, *-Ă*, *redactați*, *-e*, adj. (Despre acte oficiale, articole etc.) Formulată în scris. — V. *redacta*.

REDĂCTOR, *-OĂRE*, *redactori*, *-oare*, s.m. și f. **1.** Persoană care lucrează în redacția unui ziar, a unei reviste etc. sau care redactează (**2**). **2.** Persoană care scrie, care întocmește, care compune un articol, un act etc. — Din fr. *rédacteur*.

REDĂCȚIE, *redacții*, s.f. **1.** Colectiv de redactori care lucrează la un ziar, la o revistă etc.; localul în care se găsesc birourile redactorilor unui ziar, ai unei reviste etc. **2.** Redactare; felul, forma în care este redactată o publicație, o scriere. [Var.: (înv.) *redacțiune* s.f.] — Din fr. *redaction*.

REDACȚIONAL, *-Ă*, *redacționali*, *-e*, adj. Care aparține redacției, privitor la redacție sau la activitatea unui redactor. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. *redactionnel*.

REDACȚIUNE s.f. v. *redacție*.

REDĂN, *redane*, s.n. **1.** Lucrare simplă de fortificație, alcătuită dintr-un zid în formă de unghi ieșit în afară, folosită în trecut pentru apărarea unei treceri. **2.** Motiv decorativ sculptat în formă de dinți alăturați, folosit în arhitectura Evului Mediu. **3.** Fiecare dintre treptele amenajate în partea superioară a unui zid construit pe un teren înclinat. **4.** Aliniere a clădirilor de-a lungul unei străzi, astfel încât un colț al lor să fie ieșit mai mult în stradă. **5.** Suprafață proeminentă, în formă de treaptă, pe carena unei ambarcațiuni sau al unui hidroavion (ori al flotoarelor acestuia), care asigură alunecarea acestora pe apă cu o rezistență redusă la înaintare. — Din fr. *redan*.

REDĂRE, *redări*, s.f. Acțiunea de a *reda* și rezultatul ei; reproducere, exprimare, reprezentare. — V. *reda*.

REDATĂ, *redatez*, vb. I. Tranz. A data din nou după corectarea unei erori de datare. — Pref. *re-* + *data*.

REDATĂRE, *redatări*, s.f. Acțiunea de a *redata*. — V. *redata*.

REDATĂT, *-Ă*, *redați*, *-te*, adj. Care a fost datat din nou, pentru a corecta o eroare. — V. *redata*.

REDĂTĂTOR, *-OĂRE*, *redătători*, *-oare*, adj. Care redă. — Pref. *re-* + *dătător*.

REDEFINÍ, *redefinesc*, vb. IV. Tranz. A defini din nou, mai corect, mai exact; a reveni asupra unei definiții anterioare. — Din fr. *rédefinir*.

REDEFINIRE, *redefiniri*, s.f. Acțiunea de a *redefini*. — V. *redefini*.

REDEFINÍT, *-Ă*, *redefiniți*, *-te*, adj. Care a fost definit din nou (mai corect, mai exact). — V. *redefini*.

REDEMPȚIUNE, *redempțiuni*, s.f. Mântuire, izbăvire. [Pr.: *-ți-u-*] — Din fr. *redemption*, lat. *redemptio*, *-onis*.

REDESCHÍDE, *redeschid*, vb. III. Tranz. și refl. A (se) deschide din nou. ♦ Refl. Fig. (Despre școli, instituții, întreprinderi) A-și relua activitatea întreruptă pentru un timp. — Pref. *re-* + *deschide*.

REDESCHÍDERE, *redeschideri*, s.f. Acțiunea de a (se) *redeschide* și rezultatul ei. — V. *redeschide*.

REDESCOPERÍ, *redescopăr*, vb. IV. Tranz. A descoperi din nou. — Pref. *re-* + *descoperi*.

REDESCOPERÍRE, *redescoperiri*, s.f. Acțiunea de a *redescoperi* și rezultatul ei. — V. *redescoperi*.

REDEȘTEPTĂ, *redeshtëpt*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) deștepta, a (se) trezi din nou, a face să-și revină sau a-și reveni în fire, a readuce sau a reveni la viață. ♦ Fig. A izbucni sau a face să izbucnească din nou, a (se) stărni din nou. **2.** Tranz. A aminti, a evoca. — Pref. *re-* + *deștepta*.

REDEȘTEPTĂRE, *redeshtëptări*, s.f. Acțiunea de a (se) *redeshtëpta* și rezultatul ei. — V. *redeshtëpta*.

REDEVENÍ, *redevin*, vb. IV. Intrans. A deveni, a fi din nou așa cum a fost înainte. — Pref. *re-* + *deveni*. Cf. fr. *redevenir*.

REDEVENÍRE, *redeveniri*, s.f. Acțiunea de a *redeveni* — V. *redeveni*.

REDEVENȚĂ, *redevențe*, s.f. Orice sumă ce trebuie plătită în bani sau în natură pentru folosirea sau dreptul de folosință a unor active corporale sau necorporale. — Din fr. *redéance*.

REDHIBITÓRIU, *-IE*, *redhibitorii*, adj. (Jur.) Care face să se anuleze o vânzare. — Din lat. *redhibitorius*, fr. *redhibitoire*.

REDHIBITÓIUNE, *redhibițiuni*, s.f. (Jur.) Anulare a unei vânzări când actul vânzării are un viciu. [Pr.: *-ți-u-*] — Din lat. *redhibitio*, *-onis*, fr. *redhibition*.

RÉDIE, *redii*, s.f. Larvă în dezvoltarea gălbezei, cu corpul alungit, plin cu celule germinative. — Din fr. *rédié*.

REDÍGE vb. III v. *redija*.

REDIJĂ, *redijez*, vb. I. Tranz. (Înv.) A redacta. [Var.: *redíge* vb. III] — Din fr. *rédiğer*.

REDIJĂRE, *redijări*, s.f. (Înv.) Acțiunea de a *redija* și rezultatul ei; redactare. — V. *redija*.

REDIMENSIONĂ, *redimensionez*, vb. I. Tranz. A recalcula dimensiunile (unei construcții, unei mașini etc.) ♦ Fig. A aborda dintr-o nouă perspectivă; (rar) a regândi. [Pr.: *-si-o-*] — Pref. *re-* + *dimensiona*.

REDIMENSIONĂRE, *redimensionări*, s.f. Acțiunea de a *redimensiona*. [Pr.: *-si-o-*] — V. *redimensiona*.

REDIMENSIONĂT, *-Ă*, *redimensionați*, *-te*, adj. **1.** (Despre construcții, mașini etc.) Ale cărui dimensiuni au fost recalculat. **2.** (Fig.) Care a fost reevaluat, care a fost abordat din altă perspectivă. [Pr.: *-si-o-*] — V. *redimensiona*.

REDINGÓTĂ, *redingote*, s.f. Haină bărbătească de ceremonie (de culoare neagră), cu poalele lungi până la genunchi, încheiată cu două rânduri de nasturi. — Din fr. *redingote*.

REDISCUTĂ, *rediscút*, vb. I. Tranz. A repune (ceva) în discuție. — Din fr. *rediscuter*.

REDISCUTĂRE, *rediscutări*, s.f. Acțiunea de a *rediscuta* și rezultatul ei. — V. *rediscuta*.

REDISPĂREĂ, *redispăr*, vb. II. Intrans. (Rar) A dispărea din nou. — Pref. *re-* + *dispărea*.

REDISTILĂ, *redistilez*, vb. I. Tranz. A supune unui nou proces de distilare, pentru a obține un produs mai pur. — Din fr. *redistiller*.

REDISTILĂRE, *redistilări*, s.f. Acțiunea de a *redistila* și rezultatul ei. — V. *redistila*.

REDISTRIBUÍ, *redistribui*, vb. IV. Tranz. A împărți, a repartiza din nou. — Pref. *re-* + *distribui*. Cf. fr. *redistribuer*.

REDISTRIBUÍRE, *redistribuirii*, s.f. Acțiunea de a *redistribui* și rezultatul ei. — V. *redistribui*.

RÉDIU, *rediu*, s.n. (Reg.) Pădure mică și tânără. [Var.: *rádiu* s.n.] — Et. nec.

REDOĂRE, *redori*, s.f. **1.** Lipsă de suplete; rigiditate. **2.** (Med.) Limitare a mișcărilor unei articulații. — Din fr. *raidéur*.

REDOBĂNDÍ, *redobândesc*, vb. IV. Tranz. A dobândi, a obține din nou un lucru pierdut, o situație, o stare etc.; a recăștiga. — Pref. *re-* + *dobândi*.

REDOBĂNDÍRE, *redobândiri*, s.f. Acțiunea de a *redobândi* și rezultatul ei. — V. *redobândi*.

REDONDĂNT, *-Ă* adj. v. *redundant*.

REDONDĂNTĂ s.f. v. *redundanță*.

REDRESĂ, *redresez*, vb. I. **1.** Tranz. și refl. A aduce sau a reveni la poziția, la funcționarea etc. normală după o perturbare accidentală; a (se) îndrepta. ♦ Fig. A aduce sau a reveni pe calea cea bună; a (se) învia, a (se) refăce. **2.** Tranz. A transforma o putere, din forma de putere de curent electric alternativ în forma de putere de curent electric continuu, prin suprimarea sau prin inversarea alternanțelor de un anumit sens ale curentului. — Din fr. *redresser*.

REDRESĂRE, *redresări*, s.f. Acțiunea de a (se) *redresa* și rezultatul ei. ♦ Acțiune prin care o aeronavă în coborâre ajunge în poziția de zbor orizontal, în urma comenzilor date de pilot sau a reacțiilor aerodinamice provocate de deplasarea ei. ♦ Transformare a energiei electromagnetice de curent alternativ în energie electromagnetică de curent continuu. — V. *redresa*.

REDRESĂT, *-Ă*, *redresați*, *-te*, adj. **1.** Care a revenit la poziția sau în situația normală (de la început). ♦ Fig. Care s-a îndreptat, a revenit pe calea cea bună. **2.** (Despre curentul electric) Care a suferit o transformare prin redresare. — V. *redresa*.

REDRESÓR, *-OĂRE*, *redresori*, *-oare*, s.n. adj. I. S.n. **1.** Aparat sau dispozitiv cu ajutorul căruia se obține, dintr-un curent electric alternativ, un curent electric continuu. **2.** Lentilă, sistem de lentile sau de prisme, folosite pentru a îndrepta imaginea răsturnată dată de obiectivul unui instrument optic. **3.** Dispozitiv care reduce în direcția inițială un curent de fluid abătut de un obstacol oarecare. II. Adj. Care redresează. — Din fr. *redresseur*.

REDUCĂTOR, *reducători*, s.m. Substanță care, într-o reacție de oxidoreducere, pierde electroni, oxidându-se. — *Reduce* + suf. *-ător*.

REDÚCE, *redúc*, vb. III. Tranz. **1.** A micșora, a scădea, a diminua (ca proporții, cantitate, intensitate). ♦ Spec. A micșora dimensiunile unei hărți, ale unei piese etc., păstrând aceleași proporții între elementele componente; a reproduce la dimensiuni mai mici. ♦ (Mat.; în expr.) A

reduce o fracție = a suprima factorii comuni de la numitorul și de la numărătorul unei fracții. **2.** A restrânge, a limita, a mărgini. ⇨ Expr. *A reduce pe cineva la tăcere* = a face pe cineva să nu mai spună nimic. ⇨ A aduce pe cineva într-o stare de inferioritate, într-o situație mai proastă (în raport cu cea pe care a avut-o). **3.** A scoate oxigenul dintr-o combinație cu ajutorul unui agent chimic. **4.** (Înv.) A cucerii, a subjuga, a crotopi. [Perf. s. *redusei*, part. *redus*] — Din lat. *reducere*, fr. *réduire*.

REDUCERE, *reduceri*, s.f. **1.** Acțiunea de a reduce și rezultatul ei. ⇨ Micșorare, scădere, diminuare. **2.** (Med.) Metodă ortopedică prin care oasele luxate sau fracturate sunt puse la loc; reducere. **3.** Operație logică care constă în probarea validității modurilor silogistice, pornind de la considerentul că numai modurile primei figuri silogistice sunt valide, urmând ca validitatea celorlalte moduri să fie probată. ⇨ *Reducere la absurd* = demonstrare a adevărului unei teze prin arătarea faptului că teza contrară este falsă. — V. *reducere*.

REDUCTIBIL, *-Ă, reductibili, -e*, adj. Care se poate reduce, care poate fi simplificat. — Din fr. *réductible*.

REDUCTIBILITATE, *reductibilități*, s.f. Însușirea de a fi reductibil. — Din fr. *réductibilité*.

REDUCTOR, *-OARE, reductorii, -oare*, adj., s.n., s.m. **1.** Adj., s.n. (Aparat sau mecanism) care reduce sau micșorează o viteză, o presiune etc. **2.** Adj., s.m. (Substanță) care reduce un oxid. — Din fr. *réducteur*.

REDUCȚIE, *reducții*, s.f. **1.** Faptul de a reduce. ⇨ (Concr.) Copie în mic a unui obiect. ⇨ (Concr.) Piesă de legătură între tuburi sau țevi cu diametre diferite. **2.** (Med.) Reducere (**2**). **3.** (Jur.; în forma *reducțiune*) Restrângere prin hotărâre judecătorească, după moartea unei persoane, a liberalităților făcute de ea prin încalcarea drepturilor unor moștenitori. [Var.: *reducțiune* s.f.] — Din fr. *réduction*, lat. *reductio, -onis*.

REDUCȚIONAL, *-Ă, reducționali, -e*, adj. De reducere. ⇨ *Diviziune reducțională* = meioză. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. *réductionnel*.

REDUCȚIONISM s.n. Modalitate de explicare sau interpretare a unor fenomene, structuri sau valori complexe ale realității sau ale cunoașterii, prin reducerea lor la concepte, structuri, legi sau configurații mai simple. ⇨ Simplificare excesivă. [Pr.: *-ți-o-*] — Din engl. *reductionism*.

REDUCȚIUNE s.f. v. *reducție*.

REDUNDANT, *-Ă, redundanți, -te*, adj. Care se referă la redundanță, care prezintă redundanță. [Var.: *redondant, -ă* adj.] — Din engl. *redundant*, fr. *redondant*.

REDUNDANȚĂ, *redundanțe*, s.f. Surplus de informație transmis față de strictul necesar și care asigură exactitatea transmiterii informației în telecomunicații. ⇨ Abundență inutilă de expresii, de cuvinte sau de imagini în formularea unei idei. [Var.: *redondanță* s.f.] — Din engl. *redundance*, fr. *redondance*.

REDUPLICĂ, *reduplic*, vb. I. Tranz. A dubla. ⇨ (Fon.) A repeta unul sau mai multe foneme din rădăcina unui cuvânt, pentru a da cuvântului altă valoare morfologică sau stilistică sau pentru a forma un cuvânt nou. — Din lat. *reduplicare*.

REDUPLICĂRE, *reduplicări*, s.f. Acțiunea de a *reduplica* și rezultatul ei; reduplicație. — V. *reduplica*.

REDUPLICATIV, *-Ă, reduplicativi, -e*, adj. Privitor la o reduplicare, rezultat în urma unei reduplicări. — Din fr. *reduplicatif*.

REDUPLICĂȚIE, *reduplicații*, s.f. Reduplicare. — Din fr. *reduplication*, lat. *reduplicatio*.

REDŪS, *-Ă, reduși, -se*, adj. **1.** Scăzut, micșorat, diminuat (ca proporții, cantitate, intensitate, valoare). ⇨ (Despre funcții și expresii algebrice) Asupra căreia s-a efectuat operația pentru obținerea celei mai simple forme; simplificat. **2.** (Despre oameni) Lipsit de inteligență, de cultură; mărginit, prost. **3.** (Chim.; despre substanțe) Din care a fost scos oxigenul și care a câștigat electroni. — V. *reducere*.

REDUTĂBIL, *-Ă, redutabili, -e*, adj. De temut; puternic; valoros. — Din fr. *redoutable*.

REDŪTĂ, *redute*, s.f. **1.** Mic fort de apărare, de formă poligonală, înconjurat de șanțuri, folosit în trecut pentru apărarea circulară. **2.** (Înv.) Local public de petrecere cu muzică și dans. — Din rus. *redut*, germ. *Redoute*, fr. *redoute*.

RECHILIBRĂ, *reechilibrez*, vb. I. Tranz. și refl. A reduce sau a reveni la starea de echilibru. — Pref. *re-* + *echilibra*.

RECHILIBRĂRE, *reechilibrări*, s.f. Acțiunea de a (se) *reechilibra* și rezultatul ei; revenire la starea de echilibru. — V. *reechilibra*.

REEDITĂ, *reeditez*, vb. I. Tranz. **1.** A publica într-o nouă ediție o lucrare, o operă etc.; a scoate o nouă ediție a operelor unui scriitor, a retipări. **2.** Fig. A reduce în discuție, a pune din nou în circulație, a relua, a repeta o idee, o concepție etc. (greșită). [Pr.: *re-e-*] — Din fr. *rééditer*.

REEDITĂRE, *reeditări*, s.f. Acțiunea de a *reedita* și rezultatul ei; retipărire. — V. *reedita*.

REEDITĂT, *-Ă, reeditați, -te*, adj. **1.** (Despre opere literare, științifice, muzicale etc.) Publicat într-o nouă ediție; retipărit. **2.** Fig. (Despre afirmații, idei, concepții) Pus din nou în circulație; reluat, repetat. — V. *reedita*.

REEDUCĂ, *reeduc*, vb. I. Tranz. A îndrepta educația (greșită) a cuiva; a da cuiva o nouă educație. ⇨ A deprinde un infirm să se folosească din nou de acea parte a corpului sau de acea facultate psihică ce a suferit un traumatism sau un accident. ⇨ A deprinde un infirm cu o nouă meserie (adecvată situației sale). — Din fr. *rééduquer*.

REEDUCĂRE, *reeducări*, s.f. Acțiunea de a *reeduca* și rezultatul ei. — V. *reeduca*.

REEDUCĂT, *-Ă, reeducați, -te*, adj. (Despre oameni) Căruia i s-a îndreptat educația (greșită); care a primit o nouă educație. ⇨ (Despre infirmi) Deprins să se folosească din nou de partea corpului sau de facultatea psihică ce a suferit un traumatism sau un accident. — V. *reeduca*.

REELIGIBIL, *-Ă, reeligibili, -e*, adj. (Despre oameni) Care poate fi ales din nou în aceeași funcție. — Din fr. *rééligible*.

REELIGIBILITATE s.f. Calitatea de a fi reeligibil. — Din fr. *rééligibilité*.

REESCŢONT, *reesconturi*, s.n. (Fin.) Faptul de a reesconta; scont prin care o bancă cumpără de la o altă bancă o cambie, o trată sau alt efect de comerț scontat anterior la acea bancă. — Din fr. *réescompte*.

REESCŢONTĂ, *reescontez*, vb. I. Tranz. (Fin.; despre o bancă) A vinde cambii unei bănci, înainte de scadență, în scopul accelerării rotației capitalului și al lărgirii plasamentelor; a efectua un reescont. — Din fr. *réescompter*.

REESCŢONTĂRE, *reescontări*, s.f. (Fin.) Acțiunea de a *reesconta* și rezultatul ei. [Pr.: *re-es-*] — V. *reesconta*.

REEȘALONĂ, *reeșalonez*, vb. I. Tranz. A eșalona din nou o datorie (scadență), stabilind un nou termen pentru plata ei. — Pref. *re-* + *eșalona*.

REEȘALONĂRE, *reeșalonări*, s.f. Acțiunea de a *reeșalona*. — V. *reeșalona*.

REEȘALONĂT, *-Ă, reeșalonați, -te*, adj. (Despre datorii, credite etc.) Care a fost eșalonat din nou, la noi termene. — V. *reeșalona*.

REEVALUĂ, *reevaluez*, vb. I. Tranz. A evalua din nou pe baze noi. [Pr.: *-lu-a*] — Din fr. *réévaluer*.

REEVALUĂRE, *reevaluări*, s.f. Acțiunea de a *reevalua* și rezultatul ei. (În sintagma) *Reevaluaire valutară* = creștere oficială a parității monedei naționale în raport cu o monedă străină (în general față de dolar). [Pr.: *-lu-a-*] — V. *reevalua*.

REEXAMINĂ, *reexaminez*, vb. I. Tranz. A examina din nou pe cineva (când primul examen n-a fost concludent sau a fost negativ). ⇨ A cerceta, a studia, a lua din nou în discuție o lucrare, o problemă etc. [Pr.: *re-e-gza-*] — Pref. *re-* + *examina*.

REEXAMINĂRE, *reexaminări*, s.f. Acțiunea de a *reexamina* și rezultatul ei. [Pr.: *re-e-gza-*] — V. *reexamina*.

REEXPEDIĂ, *reexpediez*, vb. I. Tranz. A trimite, a expedia din nou. [Pr.: *-di-a*] — Din fr. *réexpédier*.

REEXPEDIĂRE, *reexpedieri*, s.f. Acțiunea de a *reexpedia* și rezultatul ei. — V. *reexpedia*.

REEXPŢORT, *reexporturi*, s.n. Exportare a unor mărfuri importate (fără a le supune vreunei prelucrări). — Din *reexporta* (derivat regresiv).

REEXPŢORTĂ, *reexport*, vb. I. Tranz. A exporta mărfuri importate; a face un reexport. — Din fr. *réexporter*.

REEXPŢOZIȚIE, *reexpoziții*, s.f. Secțiune a unei sonate, a unei fugi etc. care se repetă. — Din fr. *réexposition*.

REFĂCE, *refac*, vb. III. Tranz. **1.** A face din nou ceva rău făcut sau în parte distrus; a repara; *p. ext.* a transforma, a modifica, a schimba. ⇨ Refl. (Despre un țesut) A se regenera. **2.** A aduce din nou în starea (de înflorire) în care a fost mai înainte; a reconstrui. ⇨ Tranz. și refl. Fig. A (se) face din nou sănătos, a (se) întrema, a (se) însănătoși. — Pref. *re-* + *face* (după fr. *refaire*).

REFĂCERE, *refaceri*, s.f. Acțiunea de a (se) *reface* și rezultatul ei. ⇨ Operație prin care o unitate militară este retrasă în spatele liniei de luptă, pentru odihna trupelor și pentru completarea efectivelor și a armamentului. — V. *reface*.

REFĂCȚIE, *refacții*, s.f. **1.** Reducere a taxelor vamale pentru mărfurile care au suferit de pe urma transportului pe mare, micșorându-și astfel valoarea. **2.** (În sintagma) *Refacția căii* = înlocuirea elementelor componente ale unei căi ferate ca urmare a uzurii sau scăderii siguranței de funcționare. — Din fr. *réfaction*.

REFĂCŪT, *-Ă, refăcuți, -te*, adj. (Despre industrie, agricultură, economie etc.; *p. ext.* despre regiuni, țări etc.) Readus în starea bună de mai înainte;

restabil. ♦ (Despre o lucrare, o casă etc.) Executat din nou (sau în cea mai mare parte); reconstruit. ♦ Fig. (Despre oameni) Însănătoșit, întremat, întărit. — V. **reface**.

REFÉC, *refecuri*, s.n. Cusătură cu ajutorul căreia se îmbină două bucăți de material textil, ale căror margini se îndoaie și se prind sub îndoiră, ca să nu se destrame; refecătură. ♦ Expr. *A lua (pe cineva) la cere* sau (rar) *a trage (cuiva) un refec* = a mostra pe cineva cu asprime, a-l critica, a-i cere socoteală. — Cf. *refeca*.

REFECĂ, *reféc*, vb. I. Tranz. **1.** A coase un refec. **2.** A detașa cu fierăstrăul marginile țesute ale scândurilor brute, pentru a obține scânduri paralelipedice. — Cf. lat. *refricare*.

REFECĂRE, *refecări*, s.f. Acțiunea de a *refeca* și rezultatul ei. — V. **refeca**.

REFECĂT, *-Ă*, *refecați*, *-te*, adj. Cusut cu refec. — V. **refeca**.

REFECĂTURĂ, *refecături*, s.f. (Pop.) Refec. — **Refec** + suf. *-ătură*.

REFECTOR s.n. v. **refectoriu**.

REFECTORIU, *refectorii*, s.n. Sală de mâncare într-un internat, într-o mânăstire etc. [Var.: **refectór** s.n.] — Din fr. *refectoire*, lat. *refectorium*.

REFENEĂ, *refenele*, s.f. (Inv.) Petrecere în comun; chef. — Din tc. **refena**.

REFERĂ vb. I v. **referi**.

REFERĂT, *referate*, s.n. Dare de seamă, scrisă sau orală, asupra unei cărți, a unei activități etc. ♦ Raport (de câteva rânduri) scris pe marginea unei cereri, a unui act etc. (în care se propune o rezoluție). — Din germ. **Referat**.

REFERENDĂR, *referendari*, s.m. **1.** Demnitar la Curtea franceză însărcinat cu prezentarea și urmărirea cererilor referitoare la titlurile de noblete, la dispensele de vârstă etc. ♦ *Mare referendar* = membru al senatului în Imperiul Francez, care deținea sigiliul adunării. **2.** (Înv.) Referent. — Din lat. **referendarius**, germ. **Referendar**, fr. **référéndaire**.

REFERENDUM, *referendumuri*, s.n. Consultare directă a cetățenilor, chemați să se pronunțe, prin vot, asupra unui proiect de lege de o deosebită importanță pentru stat sau asupra unor probleme de interes general. — Din lat. [ad] **referendum**, fr. **référéndum**.

REFERENȚ, *-Ă*, *referenți*, *-te*, s.m. și f. Specialist în cadrul unei instituții, a cărei atribuție este de a da îndrumări și informații în domeniul specialității sale; consilier. ♦ Persoană care face un referat. — Din germ. **Referent**, lat. **referens**, *-ntis*.

REFERENȚIAL, *-Ă*, *referențiali*, *-e*, adj., s.n. **1.** Adj. Referitor la ceva, care constituie un sistem de referință. **2.** S.n. Sistem de referință. [Pr.: *-ți-al*] — Din fr. **référentiel**.

REFERI, *refér*, vb. IV. **1.** Intrans. A face un referat; a raporta, a relatea. **2.** Refl. A se raporta (la ceva sau la cineva), a fi în legătură cu..., a viza (ceva sau pe cineva), a face o aluzie. [Var.: **(1)** *referă* vb. I] — Din germ. **referieren**, fr. **référer**.

REFERINȚĂ, *referințe*, s.f. **1.** Informație pe care o dă cineva cu privire la situația unei persoane. ♦ P. gener. Informație, lămurire, explicație. **2.** Faptul de a raporta un lucru la altul sau o chestiune la alta. ♦ *Sistem de referință = a)* (Geom.) sistem de coordonate la care se raportează pozițiile figurilor geometrice; *b)* (Fiz.) grup format de sistemele de coordonate imobile unul față de altul, la care se raportează pozițiile corpurilor sau pozițiile în câmpurile de forță. ♦ (În loc. adj.) *De referință* = la care te poți referi **(2)**; important. — Din germ. **Referenz**, fr. **référence**.

REFERIRE, *referiri*, s.f. (Rare) Faptul de a (*se*) *referi*. ♦ Loc. prep. *Cu referire la...* = în legătură cu..., referitor, relativ la... — V. **referi**.

REFERITÓR, *-OĂRE*, *referitori*, *-oare*, adj. Care se referă la ceva sau la cineva; care privește ceva sau pe cineva. ♦ Loc. prep. *Referitor la...* = despre, în legătură cu..., privitor la... — **Referi** + suf. *-tor*.

REFIERBE, *refiérb*, vb. III Tranz. A fierbe ceva din nou. — Pref. *re-* + **fierbe**.

REFIERBĂTOR, *refierbătoare*, s.n. Schimbător de căldură tubular, pentru fierberea unui lichid cu ajutorul aburului. — **Refierbe** + suf. *-ător*.

REFLECT, *reflecte*, s.n. (Înv.) Reflex. — Din fr. **reflet** (după *reflecta*).

REFLECTĂ, *(1, 2)* pers. 3 *reflectă*, *(3)* *reflectez*, vb. I. **1.** Tranz. și refl. A (*se*) răsfrânge direcția de propagare a luminii, a razelor de lumină, a undelor etc. la suprafața de separație a două medii diferite; a determina sau a suferi o reflexie **(1)**. **2.** Tranz. și refl. Fig. A (*se*) oglindi. **3.** Intrans. A gândi profund; a cugeta, a medita la... — Din fr. **refléter**, lat. **reflectere**, germ. **reflektieren**.

REFLECTĂNT, *-Ă*, *reflectanți*, *-te*, adj. (Despre corpuri) A căruia suprafață reflectă (bine) lumina, sunetele etc.; reflectorizant. — **Reflecta** + suf. *-ant*.

REFLECTĂRE, *reflectări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *reflecta* și rezultatul ei. ♦ Categorie a gnozeologiei materialist-dialectice, care se referă la esența

raportului dintre subiect și obiect, dintre conștiință și lumea exterioară. — V. **reflecta**.

REFLECTĂTOR, *-OĂRE*, *reflectători*, *-oare*, adj. Care se referă la reflexie. — **Reflecta** + suf. *-ător*.

REFLECTIVITATE s.f. (Biol.) Însușire a țesuturilor vii de a provoca răspunsuri reflexe. — Din fr. **réflectivité**, engl. **reflectivity**.

REFLECTOMÉTRU, *reflectometre*, s.n. (Fiz.) Instrument pentru determinarea puterii reflectătoare sau a calității luciului suprafeței corpurilor, prin comparare cu suprafața unui corp de referință. — Din fr. **reflectomètre**, germ. **Reflektometer**.

REFLECTÓR, *reflectoare*, s.n. **1.** Parte a unui dispozitiv de iluminat sau a unui proiector care, folosind fenomenul reflexiei regulate sau difuze, dirijează fluxul luminos al unei surse de lumină pe o anumită direcție sau într-o anumită zonă mai întinsă; *p. ext.* aparat înzestrat cu un asemenea dispozitiv. ♦ Oglindă concavă care reflectă lumina într-o direcție voită; *p. ext.* proiector. **2.** (Astron.) Telescop al cărui obiectiv este construit dintr-o oglindă concavă. **3.** (Elt.) Element component al unor antene în scopul măririi directivității lor. — Din fr. **réflecteur**.

REFLECTORIZĂ, pers. 3 *reflectorizează*, vb. I. Tranz. A răsfrânge puternic orice fascicul de lumină. — Din engl. **reflectorize**.

REFLECTORIZĂNT, *-Ă*, *reflectorizanți*, *-te*, adj. Reflectant. ♦ *Placă reflectorizantă* = strat alcătuit din numeroase bile mici de sticlă, înglobate într-un material plastic transparent și colorat, care reflectă bine lumina incidentă, îndeosebi aceea care vine normal, și care se folosește în semnalezarea rutieră. — **Reflector** + suf. *-izant*.

REFLECTORIZĂRE, *reflectorizări*, s.f. Acțiunea de a *reflectoriza*. — V. **reflectoriza**.

REFLEXIE, *reflecții*, s.f. **1.** Meditare, cugetare, gândire, reflexie **(2)**. **2.** Reflexie **(1)**. [Var.: **reflecțiune** s.f.] — Din fr. **réflexion**, lat. **reflexio**, *-onis*, germ. **Reflexion** (după *reflecta*).

REFLEXIÚNE s.f. v. **reflecție**.

REFLÉX, *-Ă*, *reflecsi*, *-xe*, adj., s.n. I. Adj. (Fiziol.; despre acte sau mișcări ale organismului) Produs în mod spontan, independent de voință. ♦ *Act reflex* (și substantivat, n.) = reacție bruscă și automată a organismului animal sau uman la o modificare a mediului; răspuns secretor sau motor al organismului la acțiunea unei astfel de modificări. *Reflex condiționat* = reflex dobândit în cursul vieții, în urma asocierii repetate a unui excitant oarecare cu un excitant care provoacă un reflex înăscut. *Reflex necondiționat* = reflex înăscut. ♦ P. gener. Care reprezintă o reacție imediată, spontană. II. S.n. **1.** Rază reflectată; sclipire, strălucire, lucire. **2.** Fig. Oglindire, reflectare a unei stări de lucruri sau a unei stări sufletești. — Din fr. **réflexe**, lat. **reflexus**, germ. **Reflex**.

REFLÉXIE, *reflexii*, s.f. **1.** Fenomen de reîntoarcere parțială a luminii, a sunetului, a radiațiilor în mediul din care au venit atunci când întâlnesc o suprafață de separare a două medii; reflexie **(2)**. **2.** Reflexie **(1)**. [Var.: **reflecțiune** s.f.] — Din fr. **réflexion**, lat. **reflexio**, *-onis*, germ. **Reflexion**.

REFLEXIÚNE s.f. v. **reflexie**.

REFLEXÍV, *-Ă*, *reflexivi*, *-e*, adj. **1.** (În sintagmele) *Pronume reflexiv* = pronume care ține locul numelui unui obiect asupra căruia se exercită, direct sau indirect, acțiunea verbului și care e identic cu subiectul verbului. *Verb reflexiv* = verb însoțit de pronume reflexiv. ♦ (Substantivat, n.) Funcțiunea verbului reflexiv. **2.** (Despre oameni) Predispus la reflecție; meditativ, gânditor. ♦ (Despre manifestări, realizări ale oamenilor) Care denotă reflecție **(1)**, care se realizează prin reflecție. **3.** (Mat.; în sintagma) *Relație reflexivă* = relație care are proprietatea de reflexivitate **(2)**. — Din fr. **réflexif**, germ. **reflexiv**.

REFLEXIVITATE s.f. (Rare) **1.** Faptul de a fi reflexiv; predispoziție spre meditație. **2.** Proprietate a unei relații logice, matematice etc. de a avea loc întotdeauna între un element și el însuși. — **Reflexiv** + suf. *-itate*. Cf. fr. **réflexivité**.

REFLEXOGÉN, *-Ă*, *reflexogeni*, *-e*, adj. Care poate produce reflexe **(I)**. — Din fr. **reflexogène**.

REFLEXOLÓG, *-Ă* *reflexologi*, *-ge*, s.m. și f. Medic specialist în reflexologie. — Din **reflexologie** (derivat regresiv).

REFLEXOLOGÍE s.f. Disciplină care se ocupă cu studiul reflexelor. — Din fr. **reflexologie**.

REFLEXOTERAPIE s.f. Metodă terapeutică prin care se urmărește vindecarea unor boli prin folosirea anumitor reflexe. — Din fr. **réflexo-thérapie**.

REFLÚX, *refluxuri*, s.n. Fază de coborâre a nivelului mărilor și oceanelor în cadrul fenomenului de maree. ♦ Fig. Descreștere; regres. — Din fr. **reflux**.

REFELOSĂ, *refolosesc*, vb. IV. Tranz. A da o nouă întrebuințare unor materiale, obiecte etc., după o prealabilă prelucrare. ♦ A folosi din nou un procedeu, o metodă. — Pref. *re-* + **folosi**.

REFELOSABIL, *-Ă, refolosibili*, -e, adj. Care se poate folosi din nou după o prealabilă prelucrare. — Pref. *re-* + **folosibil**.

REFELOSIRE, *refolosiri*, s.f. Acțiunea de a *refolosi*. — V. **refolosi**.

REFELOSIT, *-Ă, refolosii*, -te, adj. Care a fost folosit din nou (după prelucrare). — V. **refolosi**.

REFORMĂ, *reformez*, vb. I. 1. Tranz. A schimba (în bine); a îndrepta, a îmbunătăți (o situație, o concepție etc.). 2. Tranz. A scoate din folosință unele bunuri uzate (inutilizabile). 3. Tranz. A declara o persoană inaptă pentru serviciul militar și a o scoate din evidențele armatei. 4. Refl. (Înv.) A se forma din nou, a se reface. — Din fr. **réformer**, lat. **reformare**.

REFORMĂRE, *reformări*, s.f. Acțiunea de a (se) *reformă* și rezultatul ei. ♦ (Rar) **Reformă** (2). — V. **reformă**.

REFORMĂT, *-Ă, reformați*, -te, adj. 1. (Despre materiale, mașini, unelte etc.) Scos din uz, ca inutilizabil. 2. Declarat inapt pentru serviciul militar și scos din evidențele armatei. 3. Care ține de cultul religioz protestant. ♦ (Substantivat) Persoană de confesiune creștină protestantă; *p. restr.* calvin. — V. **reformă**. Cf. fr. *réformé*, lat. *reformatus*.

REFORMĂRE, *-OĂRE, reformatori*, -oare, adj., s.m. și f. (Persoană) care reformează, care aduce reforme, care reinnoiește; propagator de reforme. — Din fr. **réformateur**, lat. **reformator**.

REFORMĂ, *reformă*, s.f. 1. Transformare politică, economică, socială, cu caracter limitat sau de structură pentru a realiza un progres. ♦ *Reformă monetară* (sau *bănească*) = reorganizare a sistemului monetar al unei țări din cauza deprecierei puterii a monedei naționale, ca urmare a perturbărilor din sistemul economic național. *Reformă financiară* = reformă prin care se aduc modificări importante sistemului de formare și de cheltuire a veniturilor statului. 2. (Art.) Mișcare religioasă de la începutul sec. XVI în Germania, răspândită în cea mai mare parte a Europei, care a susținut principiul mântuirii prin credință, secularizarea averilor clerului, simplificarea ierarhiei și cultului catolic și introducerea limbilor naționale în serviciile de cult. 3. Scoaterea din uz a unui material, a unei unelte etc. în urma degradării lor; (concr.) totalitatea materialelor, uneltelor, efectelor, armelor etc., scoțite la un moment dat ca inutilizabile (prin degradare); *p. ext.* depozit în care se păstrează un asemenea material. 4. Scoaterea din cadrele armatei a unui militar (pentru motive de incapacitate fizică). — Din fr. **réforme**, germ. **Reform**.

REFORMISM s.n. 1. Atitudine politică bazată pe propagarea reformelor. 2. Curent politic care preconizează progresul și schimbările în societate numai pe calea reformelor. — Din fr. **réformisme**.

REFORMIST, *-Ă, reformiști*, -ste, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care preconizează reformismul, care se face în spiritul reformismului. 2. S.m. și f. Adept al reformismului. — Din fr. **réformiste**.

REFORMULĂ, *reformulez*, vb. I. Tranz. A formula din nou (în alți termeni). — Pref. *re-* + **formula**.

REFORMULĂRE, *reformulări*, s.f. Acțiunea de a *reformula* și rezultatul ei. — V. **reformula**.

REFORMULĂT, *-Ă, reformulați*, -te, adj. Care a fost formulat din nou (în alți termeni). — V. **reformula**.

REFRACTĂ, pers. 3 *refrăctă*, vb. I. 1. Refl. (Fiz.); despre unde, raze de lumină) A se frânge, a devia la trecerea dintr-un mediu în altul; a suferi fenomenul refracției. 2. Tranz. (Despre corpuri, medii) A produce fenomenul refracției. — Din fr. **réfracter**.

REFRACTĂR, *-Ă, refractari*, -e, adj. 1. (Despre materiale) Care rezistă la temperaturi înalte fără a-și schimba structura, compoziția și caracteristicile. ♦ *Cărămidă refractară* = cărămidă fabricată dintr-un material special, rezistentă la temperaturi înalte, folosită la captșuirea focurilor de la cuptoarele industriale, de la cazanele de încălzire centrală, de la locomotive etc. 2. Fig. (Despre oameni, caractere etc.) Care refuză să se supună la ceva, care se împotrivesc. — Din fr. **réfractaire**, lat. **refractarius**.

REFRACTĂRIȘM s.n. (Rar) Atitudine refractară; împotrivire, nesupunere. — **Refractar** + suf. *-ism*.

REFRACTARITATE s.f. (Rar) Proprietate a unor materiale de a fi refractare. 2. Temperatură la care se înmoaie un material refractar. — Din fr. **réfractarité**.

REFRACTĂT, *-Ă, refractați*, -te, adj. (Despre unele raze luminoase) Frânt, deviat (după anumite legi) la trecerea dintr-un mediu în altul. — V. **refracta**.

REFRACTOMETRIE s.f. Ansamblul procedeelor utilizate pentru determinarea indicilor de refracție ai substanțelor și pentru studierea altor proprietăți legate de valorile acestor indici. — Din fr. **réfractométrie**.

REFRACTOMETRU, *refractometre*, s.n. Instrument optic pentru măsurarea indicelui de refracție al substanțelor. — Din fr. **réfractomètre**.

REFRACTĂTOR, *refractoare*, s.n. 1. Lunetă astronomică al cărei obiectiv este o lentilă. 2. Dispozitiv optic care schimbă direcția fluxului luminos emis de o sursă luminoasă prin fenomenul de refracție. 3. (Astron.) Telescop în care imaginea se obține cu ajutorul unui obiectiv alcătuit din mai multe lentile. — Din fr. **réfracteur**, germ. **Refraktor**.

REFRACȚIE, *refracții*, s.f. (Fiz.) Fenomen de abatere a direcției de propagare a unei unde, a unei radiații sau a unui corpuscul, când aceștia întâlnesc suprafața de separație a două medii diferite. ♦ *Indice de refracție* = număr care caracterizează fenomenul de refracție a unei radiații luminoase sau a unei unde, egal cu raportul dintre viteza de propagare a acelei radiații sau a acelor unde în mediul din care provin și viteza lor de propagare în mediul în care pătrund. *Refracție astronomică* = deviere a razei de lumină a unui astru de la direcția rectilinie, datorată refracției sale în atmosfera terestră. [Var.: **refracțiune** s.f.] — Din fr. **réfraction**, lat. **refractio**, -onis.

REFRACȚIUNEA s.f. v. **refracție**.

REFRANGIBIL, *-Ă, refrangibili*, -e, adj. (Rar) Care se poate refracta. — Din fr. **réfrangible**.

REFRANGIBILITATE, *refrangibilități*, s.f. (Rar) Înșurșirea de a se refracta. — Din fr. **réfrangibilité**.

REFRĂN, *refrene*, s.n. 1. Cuvânt, vers sau grup de versuri care se repetă după una sau mai multe strofe, cu rolul de a sublinia, prin repetiție, o idee poetică. 2. Frază muzicală reluată la sfârșitul cupletelor unui cântec. ♦ Temă principală a rondoului, care se repetă după fiecare cuplet. 3. Fig. Cuvânt, frază, expresie care se repetă stereotip. [Pl. și: *refrenuri*] — Din fr. **refrain**.

REFRIGERĂ, *refrigerez*, vb. I. Tranz., intranz. și refl. A (se) răci până la o temperatură apropiată de punctul de înghețare. — Din fr. **réfrigérer**.

REFRIGERĂRE, *refrigerări*, s.f. Acțiunea de a (se) *refrigera* și rezultatul ei; răcire a unui produs până la o temperatură apropiată de punctul de înghețare, în scopul conservării lui îndelungate; refrigerare. — V. **refrigera**.

REFRIGERĂTOR, *refrigeratoare*, s.n. Aparat sau parte dintr-o instalație frigorigenă, în care se produce, în general cu ajutorul energiei electrice, scăderea temperaturii până aproape de 0°C. — Din fr. **réfrigérateur**.

REFRIGERAȚIE, *refrigerații*, s.f. Refrigerare. ♦ (Med.) Metodă care constă în răcirea unui membru, a unui segment de membru sau a unei porțiuni limitate de tegument cu ajutorul pungilor de gheață sau al aparatelor refrigerente, în scop anestezic sau terapeutic. — Din fr. **réfrigération**.

REFRIGERĂNT, *-Ă, refrigerenți*, -te, adj., s.n. 1. Adj. Care răcește, care produce scăderea temperaturii. 2. S.n. Schimbător de căldură, confecționat din sticlă sau din metal, folosit în lucrările de laborator pentru condensarea vaporilor rezultati la distilare. — Din fr. **réfrigérant**.

REFRINGENT, *-Ă, refringenți*, -te, adj. (Despre un mediu) Care refractă razele luminoase. — Din fr. **réfringent**.

REFRINGENȚĂ, *refringente*, s.f. (Fiz.) Proprietate a unor corpuri de a refracta lumina. — Din fr. **réfringence**.

REFRIȘĂ, *refrișez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) împropăta. — Din fr. **refraîchir**.

REFUGIĂ, *refugiez*, vb. I. Refl. A se retrage dintr-un teritoriu ocupat, a fugi din fața unui pericol sau de o urmărire, căutând sprijin sau ocrotire la cineva sau undeva; a se pune la adăpost. ♦ Fig. A se retrage într-un loc liniștit, ferit de zgomote și puțin frecventat. [Pr.: *-gi-a*] — Din fr. **refugier**.

REFUGIĂT, *-Ă, refugiați*, -te, adj., s.m. și f. (Persoană) care s-a retras undeva sau la cineva spre a se adăposti, spre a găsi sprijin sau ocrotire în fața unei primejdii, a unei neplăceri etc. ♦ *Refugiat politic* = persoană care cere azil politic. [Pr.: *-gi-a*] — V. **refugia**. Cf. fr. *réfugié*.

REFUGIERE, *refugieri*, s.f. Acțiunea de a se *refugia*; refugiu (1). [Pr.: *-gi-e-*] — V. **refugia**.

REFUGIU, *refugii*, s.n. 1. Faptul de a se *refugia*; timp petrecut ca refugiat într-un anumit loc. 2. Loc de adăpostire în caz de pericol; adăpost, azil. ♦ Fig. Consolare, alinare, mângâiere. ♦ Platformă ridicată și amenajată ca un trotuar, pe partea carosabilă a căilor de circulație cu trafic intens sau în mijlocul unei piețe, pentru a ușura reglementarea circulației, traversarea străzii, urcarea sau coborârea din vehiculele de transport în comun etc. — Din fr. **refuge**, lat. **refugium**.

REFULĂ, *refulez*, vb. I. Tranz. 1. A respinge din domeniul conștientului anumite impulsuri, emoții, idei, sentimente, amintiri în dezacord cu conștiința morală. 2. (Tehn.) A deplasa sau a împinge, cu ajutorul unei pompe, un fluid într-o conductă sau într-un recipient. 3. A prelucra la cald sau la rece piesele de metal prin bătere cu ciocanul sau prin presare la unul dintre capete, cu scopul de a schimba, parțial sau total, forma pieselor. — Din fr. **refouler**.

REFULĂRE, *refulări*, s.f. Acțiunea de a *refula* și rezultatul ei. — V. **refula**.

REFULĂT, -Ă, refulați, -te, adj., s.m. și f. 1. Adj. (Despre imagini, tendințe, instincte, impulsuri etc.) Deplasat, căzut, respins în subconștient. 2. S.m. și f. Persoană care își refulează (1) dorințele, instinctele, impulsurile etc. — V. *refula*. Cf. fr. *refoulé*.

REFUTĂ, refutez, vb. I. Tranz. (Livr.) A combate o afirmație, o teorie etc. prin argumente puternice. — Din fr. *réfuter*, lat. *refutare*.

REFUTABIL, -Ă, refutabili, -e, adj. (Livr.) Care poate fi combătut cu argumente puternice. — Din fr. *réfutable*.

REFUTĂRE, refutări, s.f. (Livr.) Acțiunea de a *refuta* și rezultatul ei; refutație. — V. *refuta*.

REFUTĂȚIE, refutații, s.f. (Înv.) Refutare, respingere, combatere. — Din fr. *réfutation*.

REFUZ, refuzuri, s.n. 1. Faptul de a *refuza*; neacceptare, respingere. ◊ Expr. *Până la refuz* = atât încât nu se mai poate adăuga nimic, până la limita maximă. 2. Material rămas, după cernere, sortare sau clasare (în ciur sau pe sită). 3. Deficiență în funcționarea unui sistem tehnic. 4. Defect de turnare care constă în producerea unor goluri rezultate din umplerea incompletă a formei cu metal topit. — Din fr. *refus*.

REFUZĂ, refuz, vb. I. Tranz. A respinge (ceva sau pe cineva), a nu accepta, a nu primi ceva ce ți se oferă. ◊ A nu da ceva ce ți se cere, a nu consimți la ceva, a nu voi să faci ceva. ◊ (Construit cu dativul) A se priva de ceva, a renunța la ceva. — Din fr. *refuser*.

REFUZARE s.f. Acțiunea de a *refuza* și rezultatul ei. — V. *refuza*.

REGAL¹, regale, s.n. (Tipogr.) Dulăpior la secția de culegere manuală a unei tipografii, folosit la păstrarea casetelor cu litere sau a formelor pentru tipar. — Din germ. *Regal*.

REGAL², -Ă, (1, 3), regali, -e, adj., (2) regaluri, s.n. 1. Adj. Care aparține unui rege, privitor la rege; regesc; *p. ext.* bogat, luxos, maiestuos, mândru. 2. S.n. (Livr.) Ospăț mare, bogat; banchet festiv. ◊ Eveniment deosebit (care încântă, desfată etc.). ◊ Plăcere mare; dar² plăcut. 3. Adj. (În sintagma) *Apă regală* = amestec de acid clorhidric și acid azotic, care are proprietatea de a ataca metalele nobile. [Pl. și: (2) *regale*] — Din fr. *regal(e)*, it. *regale*, lat. *regalis*.

REGALĂ, regalez, vb. I. Tranz. și refl. A (se) ospăta bine, a (se) cinsti. ◊ Tranz. A desfăta, a încânta. — Din fr. *régaler*.

REGALĂRE, regalări, s.f. (Înv.) 1. Acțiunea de a (se) *regala*. 2. Fig. Desfătare, încântare. — V. *regala*.

REGALĂ¹, regale, s.f. (leșit din uz) Pahar de bere mai mic decât țapul; cantitatea de bere din acest pahar. — Din *regal²*.

REGALĂ², regale, s.f. Vechi instrument de suflat asemănător cu orga, dar mai mic decât aceasta. ◊ Unul dintre registrele orgii. — Din fr. *regale*.

REGALISM s.n. Concepție politică care susține monarhia ca formă de guvernământ; atașament față de monarhie sau față de rege; monarhism. — *Regal²* + suf. *-ism* (după fr. *royalisme*).

REGALIST, -Ă, regaliști, -ste, s.m. și f. Adept, partizan al regalității; monarhist. — *Regal²* + suf. *-ist* (după fr. *royaliste*).

REGALITATE, regalități, s.f. Formă de guvernământ în care statul este condus de un rege; monarhie. — Din lat. *regalitas, -atis*. Cf. fr. *royauté*.

REGĂT, regate, s.n. Stat guvernat de un rege; monarhie. ◊ *Vechiul Regat* = nume dat după Primul Război Mondial (până la instituirea republicii) teritoriului României de dinaintea acestui război (Țara Românească și Moldova). — *Rege* + suf. *-at*.

REGĂTĂ, regate, s.f. 1. Denumire dată unei competiții sportive nautice (caiac, canoe, iahting, canotaj). ◊ Probă în competițiile de iahting, care are mai multe etape în cadrul aceluiași program. 2. Formă de cravată care se înnoadă și cade vertical de-a lungul plastronului cămășii. — Din fr. *regate*.

REGĂSI, regăsesc, vb. IV. Tranz. A găsi din nou pe cineva sau ceva. ◊ Refl. recipr. *S-au regăsit după 10 ani.* ◊ Refl. A se afla din nou în același loc, în aceeași situație. ◊ Refl. Fig. A se reculege, a-și recăpăta echilibrul sufleteșc. — Pref. *re-* + *găsi* (după fr. *retrouver*).

REGĂSIRE, regăsiri, s.f. Faptul de a (se) *regăsi*. — V. *regăsi*.

REGĂȚEAN, -Ă, regățeni, -e, s.m. și f. Denumire dată, după Primul Război Mondial, locuitorilor Vechiului Regat. — *Regat* + suf. *-ean*.

REGĂȚEANCĂ, regățence, s.f. Regățeană. — *Regățean* + suf. *-ea*.

REGĂNDI, regândesc, vb. IV. Tranz. A concepe din nou (și în alt fel); (rar) a redimensiona. — Pref. *re-* + *gândi*.

REGĂNDIRE, regândiri, s.f. Acțiunea de a *regândi*. — V. *regândi*.

REGĂNDÎT, -Ă, regândiți, -te, adj. Care a fost conceput din nou (în alt fel). — V. *regândi*.

RÉGE, regi, s.m. 1. Suveranul unui regat. 2. Fig. Persoană care are, prin importanța și competența sa, poziția cea mai însemnată într-un domeniu, într-o colectivitate. 3. Piesă de șah, care se poate muta în toate direcțiile pe tabla de șah și a cărei pierdere aduce înfrângerea jucătorului. ◊ Numele unei cărți de joc; popă, rigă. — Din lat. *rex, -gis*.

REGENERĂ, regenerez, vb. I. 1. Refl. (Despre organe sau țesuturi) A se refăce. 2. Tranz. și refl. Fig. A reveni sau a face să revină la viață nouă; a (se) primeni, a (se) înnoi, a (se) învia. 3. Tranz. A readuce în condiții de folosire un material uzat, prin procedee care readuc materialului (o parte din) proprietățile lui inițiale. — Din fr. *régénérer*, lat. *regenerare*.

REGENERABIL, -Ă, regenerabili, -e, adj. Care se poate regenera; regenerativ. — Din engl. *regenerable*.

REGENERĂRE, regenerări, s.f. Acțiunea de a (se) *regenera* și rezultatul ei. — V. *regenera*.

REGENERĂT, -Ă, regenerați, -te, adj. (Despre organe sau țesuturi) Refăcut. ◊ (Despre materiale uzate) Care a fost readus (prin procedee speciale) în condiții de folosire. — V. *regenera*.

REGENERATIV, -Ă, regenerativi, -e, adj. Care se poate regenera; regenerabil. — Din fr. *régénératif*.

REGENERĂTOR, -OĂRE, regeneratori, -oare, adj., s.n. 1. Adj. Care regenerează; înnoitor. 2. S.n. Sistem tehnic care servește la regenerarea unui material uzat. — Din fr. *régénérateur*.

REGENT, -Ă, regenți, -te, s.m. și f. Persoană care guvernează provizoriu o monarhie, ținând locul monarhului în timpul unei regente. — Din fr. *régent*, lat. *regens, -ntis*.

REGENTĂ, regente, adj. (Despre propoziții; adesea substantivat) Căreia îi este subordonată altă propoziție. — Din *regent*.

REGENȚĂ, regențe, s.f. 1. Guvernare provizorie, exercitată de una sau de mai multe persoane în timpul minoratului, absenței sau bolii unui monarh; perioadă cât durează această guvernare; persoanele (sau persoana) care guvernează în această perioadă. 2. Stil în arhitectura și în artele decorative franceze la începutul sec. XVIII, caracterizat prin simplitatea, grația și delicatetea elementelor decorative. — Din fr. *régence*.

REGESC, -EASCĂ, regești, adj. Regal². ◊ (Rare) Care are calitatea de rege. — *Rege* + suf. *-esc*.

REGEȘTE adv. Ca un rege. — *Rege* + suf. *-ește*.

RÉGGAE s.n. Muzică ritmică jamaicană, caracterizată printr-un ritm binar sincopat; dans executat pe această muzică. [Pr.: *réghe*] — Din fr., it. *reggae*.

REGHIMÉNT s.n. v. *regiment*.

REGICID, -Ă, regicizi, -de, adj., s.m. și f., s.n. 1. Adj., s.m. și f. (Persoană) care a asasinat un rege. 2. S.n. Faptul de a asasina un rege; asasinarea unui rege. — Din fr. *regicide*, lat. *regicida*.

REGIE, regii, s.f. 1. Concepția interpretării scenice a unui text dramatic, a unui scenariu sau libret destinat să devină spectacol; îndrumarea jocului actorilor și a montării unui spectacol de teatru, de cinema, de operă etc. ◊ *Regie tehnică* = încăpere tehnică atașată unui studio de înregistrări de radiodifuziune sau de televiziune pentru efectuarea reglajului și controlului programelor înregistrate, radiodifuzate sau televizate. 2. Sistem de executare a unei lucrări sau de exploatare a unui bun public sau particular de către un administrator care urmează să justifice conturile față de organele superioare sau față de proprietar. ◊ *Cheltuieli de regie* = cheltuieli de întreținere la o întreprindere, la o instituție; cheltuieli care se fac cu ocazia executării unei lucrări și care se adaugă la costul materiei prime, al materialelor etc. 3. (Înv.) Instituție însărcinată cu perceperea unor impozite indirecte. 4. Formă de organizare a unor întreprinderi având ca obiect exploatarea de bunuri ale statului sau valorificarea unor drepturi ale acestuia, caracterizată prin personalitate juridică proprie și gestiune separată de a statului, dar legată într-o măsură mai mare sau mai mică de bugetul statului. 5. Debit, tutungerie. — Din fr. *régie*, germ. *Regie*.

REGIFUGIU, regifugii, s.n. Sărbătoare romană care se celebra în amintirea alungării regilor din vechea Romă. — Din lat. *regifugium*.

REGIM, regimuri, s.n. 1. Sistem de organizare și de conducere a vieții economice, politice și sociale a unui stat; formă de guvernământ a unui stat. ◊ *Regim parlamentar* = formă de guvernământ în care puterea supremă în stat este deținută de un parlament. *Regim preferențial* = acordare de avantaje în relațiile de comerț exterior de către un stat altui stat, pe bază de reciprocitate. ◊ Perioadă de guvernare a unui rege, a unui partit politic etc. 2. Sistem de norme sau de reguli proprii activității sau vieții dintr-o instituție, dintr-o întreprindere etc.; convenție prin care se stabilesc anumite drepturi și obligații. ◊ Mod de viață, totalitatea condițiilor de viață, de lucru etc. dintr-un anumit loc. ◊ Totalitatea regulilor impuse modului de viață sau de alimentație a unei persoane (suferinde). ◊ *Regim alimentar* = folosire a alimentelor și a băuturilor în conformitate cu anumite reguli impuse de condițiile de sănătate sau de boală ale unei persoane. 3. (Tehn.) Ansamblu condițiilor externe invariabile care, pentru un anumit interval de timp, determină dispoziția, funcționarea sau modul de utilizare a unor sisteme tehnice. ◊ *Regim hidrologic* = ansamblul mărimilor variabile caracteristice unei ape sau unui bazin hidrografic. *Regim hidric* =

ansamblul fenomenelor de mișcare și de reținere a apei în sol. *Regim vamal* = totalitatea dispozițiilor legale care reglementează modul de stabilire și aplicare a taxelor vamale. *Regim de economii* = sistem de măsuri având ca scop folosirea cât mai rațională a resurselor materiale, financiare și de muncă în vederea obținerii unor rezultate cât mai bune. **4.** Raport gramatical dintre două cuvinte care sunt în așa fel legate între ele, încât unul depinde de celălalt și capătă forma cerută de cuvântul de care depinde. — Din fr. *régime*.

REGIMÉNT, *regimente*, s.n. Unitate militară de bază mai mică decât brigada, compusă din mai multe batalioane (sau divizioane, escadrile etc.). ♦ Totalitatea militarilor care fac parte dintr-o astfel de unitate. [Var.: (înv.) *rehimént* s.n.] — Din fr. *régiment*, germ. *Regiment*.

REGIMENTĂR, *-Ă*, *regimentari*, *-e*, adj. **1.** Care aparține regimentului, privitor la regiment. **2.** (leșit din uz, în sintagma) *Tren regimentar* = convoi de căruțe sau de camioane care transporta, pe front, munițiile sau proviziile unui regiment. — Din fr. *régimentaire*.

REGINĂ, *regine*, s.f. **1.** Suverana unui regat. **2.** Soție de rege. **3.** Fig. Ceea ce deține o poziție privilegiată, importantă, dominantă într-un anumit domeniu. **4.** Compus: *regina-noptii* = nume dat unor plante de grădină cu flori albe, roșietice sau violete care se deschid la căderea nopții și răspândesc un miros plăcut (*Nicotiana*). **5.** (Entom.) Albină femelă fecundă, care depune ouă; matcă. **6.** Piesa cea mai importantă la jocul de șah, după rege, care poate fi mutată în orice direcție, atât în linie dreaptă cât și în diagonală; damă. — Din lat. *regina*.

REGIONĂL, *-Ă*, *regionali*, *-e*, adj. Care aparține unei regiuni dintr-o țară, privitor la o regiune; făcut în cadrul unei regiuni. ♦ (Substantivat, f.; ieșit din uz) Unitate organizatorică a unei organizații politice, economice etc., corespunzătoare unei regiuni administrative. [Pr.: *-gi-o-*] — Din fr. *régional*.

REGIONALISM, (**2**) *regionalisme*, s.n. **1.** Atitudine care tinde să creeze în diferite provincii ale unei țări o activitate descentralizatoare, independentă de capitală; supraapreciere a unei provincii, patriotism local. **2.** Fapt de limbă existent numai într-o anumită regiune, caracteristic numai pentru un anumit grai. [Pr.: *-gi-o-*] — Din fr. *regionalisme*.

REGIONALIST, *-Ă*, *regionalisti*, *-ste*, adj., s.m. și f. (Persoană) care are tendința de a crea într-o provincie o stare de independență; (om) stăpânit de patriotism local, adept al regionalismului (**1**). [Pr.: *-gi-o-*] — Din fr. *regionaliste*.

REGIONĂRE, *regionări*, s.f. Împărțire a unui teritoriu în zone sau în regiuni cu condiții climatice oarecum omogene, stabilite pe baza unor indici climaterici. [Pr.: *-gi-o-*] — Cf. r e g i u n e.

REGISTRĂTOR, *-OĂRE*, *registratori*, *-oare*, s.m. și f. Funcționar care înregistrează hârtiile intrate și ieșite dintr-o instituție. — Din germ. *Registrator*, it. *registratore*.

REGISTRĂTURĂ, *registraturi*, s.f. Serviciu într-o instituție, întreprindere etc. unde se înregistrează corespondența, actele intrate și ieșite; birou, localul unde funcționează acest serviciu. — Din germ. *Registrator*.

REGISTRĂȚIE s.f. Artă de a folosi posibilitățile timbrale ale orgii sau ale calvecinului, indicată în compozițiile moderne. — Din fr. *registration*.

REGISTRU, *registre*, s.n. **1.** Condică, caiet, sistem de fișe etc. în care se înregistrează diferite date și acte cu caracter administrativ, comercial etc. ⇨ *Registru de bord* = jurnal de bord pe o navă. *Registru de casă* = condică ce se ține obligatoriu de către fiecare casierie și în care se înscriu zilnic, în ordine cronologică, încasările și plățile făcute de aceasta. *Registru de stare civilă* = condică în care sunt trecute acte de stare civilă privitoare la naștere, căsătorie, deces etc. **2.** Sertar sau clapă de oțel, de fontă, de material ceramic etc., care servește la reglarea tirajului sau la închiderea canalelor de fum de la căldările de abur sau de la cuptoarele industriale. **3.** (Arhit.) Suprafață cuprinsă între două profiluri orizontale de-a lungul unei fațade. ♦ Fiecare dintre zonele în care este împărțită o suprafață decorativă. **4.** Ansamblul semnelor de reper care indică supraunerea exactă a tiparului pe ambele fețe ale hârtiei. **5.** (În sintagma) *Registru de nave* = instituție de stat sau particulară organizată în scopul stabilirii normelor tehnice de construcție, de recepție și de exploatare a navelor. **6.** Dispozitiv utilizat în centralele telefonice automate la înregistrarea automată a numărului telefonului chemat. **7.** Întinderea scării muzicale a unui instrument sau a unei voci, cuprinsă între nota cea mai de jos și nota cea mai de sus pe care le poate emite instrumentul sau vocea respectivă, fără schimbarea timbrului. ♦ (Concr.) Grupul tuburilor sau butoanelor de același timbru ale unui instrument muzical. **8.** (Inform.) Dispozitiv folosit în calculatoarele electronice, destinat păstrării temporare a informației. — Din fr. *registre*, it. *registro*, germ. *Register*.

REGIÚNE, *regiuni*, s.f. **1.** Unitate teritorială întinsă, cu caracteristici relativ omogene; ținut, zonă. **2.** (Între 1950 și 1968 în organizarea administrativ-teritorială a României) Una dintre cele 16 unități administrativ-teritoriale care cuprindeau mai multe raioane, comune și sate. **3.** Porțiune

determinată a unei ființe sau a unui obiect. [Pr.: *-gi-u-*] — Din fr. *région*, lat. *regio*, *-onis*.

REGIZĂ, *regizez*, vb. I. Tranz. **1.** A îndruma jocul actorilor și montarea unui spectacol (de teatru, de film etc.) conform unei concepții și viziuni artistice; a pune în scenă. **2.** Fig. (Peior.) A pune la cale, a organiza, a conduce (din umbră) o activitate, o operație etc. — Din *regizor* (derivat regresiv).

REGIZĂRE, *regizări*, s.f. Faptul de a regiza. — V. *regiza*.

REGIZOR, *-OĂRE*, *regizori*, *-oare*, s.m. și f. **1.** Specialist care regizează o piesă de teatru, un film etc. **2.** (Înv.) Administrator al unei moșii; vechil. [Acc. și: *regizór*] — Din fr. *régisseur*, germ. *Regisseur*.

REGIZORĂL, *-Ă*, *regizorali*, *-e*, adj. Care aparține regizorului, privitor la regizor, de regizor. — *Regizor* + suf. *-al*.

REGIZORĂT s.n. Faptul de a regiza; arta regizorului; regie. ♦ (Concr.) Birou, loc unde lucrează regizorul unui teatru, al unui studio cinematografic etc. — *Regizor* + suf. *-at*.

REGLĂ, *reglez*, vb. I. Tranz. **1.** A realiza sau a refaca starea unui sistem tehnic ale cărui mărimi caracteristice s-au abătut de la anumite condiții impuse. ♦ A stabili în prealabil valorile mărimilor unui sistem tehnic, care trebuie să rămână constante în timpul funcționării sistemului; a potrivi. **2.** (Mil.) A potrivi, a îndrepta, a fixa tirul unui tun, al unei arme de foc portabile, al unei unități de artilerie etc. pentru distrugerea unui obiectiv. **3.** A aranja, a orândui, a potrivi. — Din fr. *régler*.

REGLĂBIL, *-Ă*, *reglabili*, *-e*, adj. (Despre un sistem tehnic, un tir etc.) Care se poate regla. — Din fr. *réglable*.

REGLĂJ, *reglaje*, s.n. (Tehn.) **1.** Mod de realizare a reglării; *p. ext.* reglare. **2.** (Mil.) Determinare, precizată prin tragere, a elementelor necesare pentru nimicirea unui obiectiv. — Din fr. *réglage*.

REGLĂRE, *reglări*, s.f. Acțiunea de a regla și rezultatul ei; reglaj. — V. *regla*.

REGLEMÉNT, *reglemente*, s.n. (Înv.) Regulament. — Din fr. *réglement*, germ. *Reglement*.

REGLEMENTĂ, *reglementez*, vb. I. Tranz. A supune ceva unor norme sau unui regulament, a stabili raporturi legale, a legaliza; a pune în ordine, a aranja. — Din fr. *réglementer*.

REGLEMENTĂR, *-Ă*, *reglementari*, *-e*, adj. Care este sau se face conform unor regulamente sau unor norme. ♦ (Înv.) Care este în legătură cu Regulamentul Organic; regulamentar. — Din fr. *réglementaire*, germ. *reglementarisch*.

REGLEMENTĂRE, *reglementări*, s.f. Acțiunea de a reglementa și rezultatul ei. ♦ Ansamblu de norme juridice aplicabile într-un anumit domeniu. ♦ Operație de stabilire a acestor norme. — V. *reglementa*.

REGLEȚ, *reglete*, s.n. Piesă de fontă, de material plastic sau de plumb folosită la umplerea spațiilor dintre rânduri în formele de tipografie sau la umplerea spațiilor dintre formă și ramă. [Var.: *reglète* s.m.] — Din fr. *reglet*.

REGLEȚĂ, *reglete*, s.f. Element auxiliar de montaj al unei instalații electrice, construit dintr-un material izolant pe care sunt fixate piese de contact și prin intermediul căruia se face legătura între cablul fix al instalației și diferitele aparate mici. — Din fr. *reglette*.

REGLÊTE s.m. v. *reglet*.

REGLÔR, *reglari*, s.m. **1.** Tehnician care reglează mașini-unelte, dispozitive sau unele montate pe acestea într-o secție de producție. **2.** Lucrător cu calificare superioară care reglează un aparat în curs de fabricație, astfel încât piesele rezultate prin prelucrare să aibă dimensiunile prestabilite. — Din fr. *régleur*.

REGN, *regnuri*, s.n. Cea mai mare categorie sistematică în biologie; fiecare dintre cele trei diviziuni ale corpurilor din natură: animal, vegetal și mineral. — Din fr. *régne*, lat. *regnum*.

REGOSÔL, *regosoluri*, s.n. Tip de sol tânăr, format pe depozite afânate sau slab consolidate (nisipuri, loess, argile, marne etc.). — Din fr. *regosol*.

REGRADĂ, *regradez*, vb. I. Tranz. A refaca o gradație (**2**). — Pref. *re-* + *grada*.

REGRADĂRE, *regradări*, s.f. Acțiunea de a regradă. — V. *regrada*.

REGRADĂT, *-Ă*, *regradați*, *-te*, adj. A cărui gradație a fost refăcută. — V. *regrada*.

REGRÉS, *regrese*, s.n. Întoarcere de la o stare sau o formă superioară de dezvoltare la una inferioară; decădere, declin, regresivitate (**1**). — Din lat. *regressus*, it. *regresso*, germ. *Regress*.

REGRESĂ, *regresez*, vb. I. Intrans. A decădea, a da înapoi. — Din fr. *regresser*.

REGRESIÚNE, *regresiuni*, s.f. **1.** (De obicei determinat prin „a mării” sau „marină”) Proces de retragere a apelor mării de pe unele suprafețe continentale, provocat de ridicarea uscatului prin mișcările lente ale blocurilor continentale sau de scăderea nivelului general oceanic. ♦ (Înv.)

Regres. **2.** (Lingv.) Reducerea extensiunii geografice a unui fenomen fonetic, morfologic etc. [Pr.: -si-u-] — Din fr. **régession**.

REGRESIV, -Ă, regresivi, -e, adj. Care se opune progresului, care tinde spre o stare sau o formă (economică, socială, politică etc.) înapoiată; care dă înapoi, care este în regres. ♦ *Mișcare regresivă* = mișcare care se face în direcția inversă celei normale. (Lingv.) *Derivare regresivă* = procedeu de formare a unui cuvânt nou prin suprimarea unui afix de la un cuvânt (mai) vechi. *Formație regresivă* sau *derivat regresiv* = cuvânt format prin derivare regresivă. *Asimilare regresivă* = fenomen fonetic în care sunetul modificat se află înaintea sunetului care exercită influența modificatoare. — Din fr. **régresif**.

REGRET, regretre, s.n. Pădere de rău cauzată de pierderea unui lucru sau a unei ființe, de o nereușită sau de săvârșirea unei fapte nesocotite; *p. ext.* reumușcare, căință. — Din fr. **regret**.

REGRETĂ, regretă, vb. I. Tranz. A simți un regret, a fi cuprins de părere de rău; *p. ext.* a avea reumușcări, a se căi. — Din fr. **regretter**.

REGRETĂBIL, -Ă, regretabili, -e, adj. (Despre fapte, situații etc.) Care provoacă părere de rău, de care poate să-ți pară rău; vrednic de regret, de regretat. — Din fr. **regrettable**.

REGRETĂȚI, -Ă, regretați, -te, adj. (Despre o persoană decedată; și substantivat, art.) De care îți pare rău că nu mai există; (despre o întâmplare, o situație etc.) de care îți pare rău că s-a întâmplat. — V. **regreta**.

REGRUPĂ, regrupez, vb. I. Tranz. și refl. A (se) grupa din nou. — Din fr. **regrouper**.

REGRUPĂRE, regrupări, s.f. Acțiunea de a (se) regrupa și rezultatul ei. — V. **regrupa**.

REGULĂ, regulz, vb. I. Tranz. **1.** A pune în ordine, a aranja, a rândui; a sistematiza. ♦ Spec. A pune la punct un mecanism, a face să funcționeze regulat; a repara. ♦ Spec. A regla, a potrivi. **2.** Fig. (Fam.) A pune pe cineva la punct, a-l învăța minte, a-i da o lecție, a-l reduce la tăcere. — Din lat., it. **regulare**.

REGULĂMENT, regulamente, s.n. Totalitatea instrucțiunilor, normelor și regulilor care stabilesc și asigură ordinea și bunul mers al unei organizații, al unei instituții, al unei întreprinderi etc.; reglement. ♦ (Leșit din uz) *Regulament de ordine interioară* = reglement prin care se stabileau, în cadrul unei organizații socialiste, dispoziții privitoare la disciplina muncii și, în general, la raporturile dintre această organizație și angajații săi. ♦ Norme elaborate de puterea executivă pentru aplicarea și completarea dispozițiilor unei legi. ♦ Totalitatea normelor după care se joacă un joc, un sport etc. [Pl. și: (Înv.) *regulamenturi*] — Din it. **regulamento**.

REGULĂMĂNTĂR, -Ă, regulămăntări, -e, adj. Care ține de regulament, conform cu regulamentul; reglementar. ♦ Care este în legătură cu Regulamentul Organic, privitor la Regulamentul Organic. ♦ *Domn regulămăntar* = domn al Principatelor Române care a domnit în perioada Regulamentelor Organice. — **Regulament** + suf. *-ar*.

REGULĂR, -Ă, regulari, -e, adj. (Înv.) Regulat, după regulă, după regulament. — Din lat. **regularis**.

REGULĂRE, regulări, s.f. Acțiunea de a regula și rezultatul ei. — V. **regula**.

REGULARISĂ, regularisesc, vb. IV. Tranz. (Înv.) A regula. ♦ Fig. A da o lecție cuiva, a pune la punct pe cineva. — **Regula** + suf. *-arisi*.

REGULARISĂRE, regularisări, s.f. (Înv.) Acțiunea de a regularisi și rezultatul ei. — V. **regularisi**.

REGULARITATE, regularități, s.f. Însușirea sau starea a ceea ce este regulat, în conformitate cu o regulă sau cu o ordine fixată dinainte. ♦ Loc. adv. *Cu regularitate* = în mod regulat. ♦ Proprietate a unui sistem sau a evoluției unor fenomene de a respecta o regulă dintr-un anumit punct de vedere. ♦ Simetrie, proporție. ♦ Uniformitate. — Din fr. **régularité**.

REGULARIZĂ, regularizez, vb. I. Tranz. **1.** A supune unor norme, unor reguli, a face ca ceva să fie regulat. ♦ A pune în ordine, în concordanță (evidențe, balanțe etc.). ♦ A pune de acord datele evidenței contabile cu realitatea constatată pe teren prin inventariere. **2.** A corecta conturul unui obiect pentru a-i da o formă geometrică regulată. **3.** A amenaja un curs de apă pentru a corespunde unor anumite cerințe. — Din fr. **régulariser**.

REGULARIZĂRE, regularizări, s.f. Acțiunea de a regulariza și rezultatul ei. — V. **regulariza**.

REGULĂȚI, -Ă, regulați, -te, adj. 1. Care este conform unei reguli stabilite în prealabil; care se repetă după o anumită regulă, într-o anumită ordine, fără abateri. ♦ Care se desfașoară cu regularitate; firesc, obișnuit, normal. ♦ *Verbe regulate* = verbe care se conjugă după regulile generale ale conjugărilor. ♦ Ordonat, uniform. **2.** Care este organizat sau funcționează în baza unei legi; organizat legal, organizat pe baze permanente. ♦ Sistematizat, orânduit. **3.** (Despre corpuri) Care permite o descompunere în

părți, astfel încât acestea să fie identice și în relații identice unele în raport cu altele. ♦ *Poligon regulat* = poliedru cu toate fețele poligoane regulate și cu toate unghiurile diedre egale. ♦ (Despre trăsături, forme etc.) Alcătuit din elemente care se grupează ordonat sau simetric; armonios, frumos. — V. **regula**.

REGULĂTOR, -OĂRE, regulatori, -oare, adj., s.n., s.m. și f. 1. Adj. Care regulează, sistematizează, care stabilește regularitatea unei mișcări sau a unei funcții; care îndrumază sau conduce. **2.** S.n. Aparat sau dispozitiv care efectuează un proces de reglare. **3.** S.n. (Jur.; în sintagma) *Regulator de competență* = act prin care organul de jurisdicție superior celor între care s-a ivit un conflict de competență stabilește care dintre ele este competentă să judece procesul. **4.** S.m. și f. Persoană care stabilește, îndrumază sau conduce un sistem de reglare. — Din fr. **régulateur**, germ. **Regulator**.

RÉGULĂ, reguli, s.f. 1. Normă, lege pe baza căreia are loc un proces, se desfășoară o activitate sau se produce un fenomen; precept. ♦ Mod de a rezolva o serie de probleme care au anumite caracteristici comune. ♦ *Regulă de trei* = metodă pentru determinarea celei de a patra proporționale a trei numere date. *Regulă de trei simplă* = regulă de trei în care numerele sunt direct proporționale. *Regulă de trei compusă* = regulă de trei în care cea de a patra proporțională se referă la numere care sunt și ele deduse printr-o regulă de trei. ♦ Obicei, linie de conduită, principiu conducător. **2.** Rânduială, ordine; regularitate. ♦ Loc. adv. *De regulă* = de obicei, în mod obișnuit. *În (bună) regulă* = în ordine, așa cum se cuvine. *În toată regula* = după toate regulile, în lege. **3.** (Pop.) Menstruație. — Din lat. **regula**, it. **regola** (cu unele sensuri după fr. *règle*).

REGURGITA, regurgitez, vb. I. Tranz. A-i veni cuiva alimentele în gură prin regurgitație. — Din fr. **regurgiter**.

REGURGITAȚIE, regurgitații, s.f. Revenire în gură a alimentelor din stomac sau esofag, care are loc fără efort de vomă. — Din fr. **regurgitation**.

REHIDRATĂRE, rehidratări, s.f. Reintroducerea (terapeutică) de apă într-un organism deshidratat. — Cf. fr. *réhydratation*.

REIĂȚI, -Ă, reiați, -te, adj. (Despre stufe) Cu dungi (în relief) formate din țesătură; vărgat, dungat. [Pr.: *re-iați*] — Din fr. **rayé**.

REICHSTAG s.n. Denumire dată Parlamentului german între 1867 și 1945. [Pr.: *râihstag*] — Cuv. germ.

REIEȘI, pers 3 reieșe, vb. IV. Intranz. A rezulta, a apărea ca o consecință logică. — Pref. *re-* + *ieși* (după fr. *ressortir*).

REIFICĂRE, reificări, s.f. Proces în cursul căruia relațiile sociale îmbracă forma unor relații între obiecte concrete, iar omul însuși devine din subiect al proceselor sociale obiectul acestora, asemenea unui lucru. [Pr.: *re-i-*] — Cf. fr. *réification*.

REIMPORTĂ, reimpört, vb. I. Tranz. A importa din nou. [Pr.: *re-im-*] — Din fr. **réimporter**.

REIMPRIMĂ, reimprim, vb. I. Tranz. A imprima din nou; a retipări. [Pr.: *re-im-*] — Din fr. **réimprimer**.

REIMPRIMĂRE, reimprimări, s.f. Acțiunea de a reimprima și rezultatul ei. [Pr.: *re-im-*] — V. **reimprima**.

REINCARNĂ, reincarnz, vb. I. Tranz. și refl. A (se) incarna din nou. ♦ Refl. (În unele concepții mistice; despre sufletul omului) A trece, după moarte, în alt corp (de om sau de animal). [Var.: **reincarnă vb. I**] — Din fr. **réincamer**.

REINCARNĂRE, reincarnări, s.f. Faptul de a (se) reincarna; reincarnație. [Var.: **reincarnare s.f.**] — V. **reincama**.

REINCARNĂȚIE, reincarnații, s.f. Reincarnare. — Din fr. **réincarnation**.

REINFECTĂ, reinfectez, vb. I. Tranz. și refl. A (se) infecta din nou (cu același agent patogen). — Pref. *re-* + *infecta* (după fr. *réinfecter*).

REINFECTĂRE, reinfectări, s.f. Acțiunea de a (se) reinfecta. — V. **reinfecta**.

REINFECTĂȚI, -Ă, reinfectați, -te, adj. Care este infectat din nou (cu același virus). — V. **reinfecta**.

REINSĂRTIE s.f. 1. Fixare în același loc a unei porțiuni detașate dintr-un țesut. **2.** Reîntoarcere a unui deținut, a unui prizonier etc. în societate, într-o activitate productivă. — Din fr. **réinsertion**.

REINSTALĂ, reinstalez, vb. I. Tranz. și refl. A (se) instala din nou. ♦ Tranz. A amenaja din nou. — Din fr. **réinstaller**.

REINSTALĂRE, reinstalări, s.f. Acțiunea de a (se) reinstala și rezultatul ei. — V. **reinstala**.

REINSTAURĂ, reinstaurez, vb. I. Tranz. A instaura din nou. [Pr.: *-sta-u-*] — Din fr. **réinstaurer**.

REINSTAURĂRE, reinstaurări, s.f. Acțiunea de a reinstaura. [Pr.: *-sta-u-*] — V. **reinstaura**.

REINSTAURĂȚI, -Ă, reinstaurați, -te, adj. Care a fost instaurat din nou. [Pr.: *-sta-u-*] — V. **reinstaura**.

REINTEGRĂ, *reintegrez*, vb. I. Tranz. A repune pe cineva în drepturile sale sau într-o funcție, într-o demnitate etc. ♦ Refl. A face corp comun cu ceva, a se omogeniza; a se îngloba, a se contopi. — Din fr. **réintégrer**.

REINTEGRABIL, -Ă, *reintegrabili, -e*, adj. Care poate fi reinteegrat. — Din fr. **réintégré**.

REINTEGRĂRE, *reintegrări*, s.f. Acțiunea de a (se) *reintegra* și rezultatul ei; reinteegratie. — V. **reintegra**.

REINTEGRĂT, -Ă, *reintegrati, -te*, adj. Care a fost repus în drepturi. ♦ Înglobat, contopit, omogenizat. — V. **reintegra**.

REINTEGRĂȚIE, *reintegrății*, s.f. Reinteegrare. [Var.: **reintegrățiune** s.f.] — Din fr. **réintégration**.

REINTEGRĂȚIUNE s.f. v. **reintegrăție**.

REINTEROGĂ, *reinteroghez*, vb. I. Tranz. A interoga din nou, pentru obținerea de date noi. — Din fr. **reinterroger**.

REINTEROGĂRE, *reinterogări*, s.f. Acțiunea de a *reinteroga*. — V. **reinteroga**.

REINTERPRETĂ, *reinterpretez*, vb. I. Tranz. A interpreta din nou (modificând sau îmbunătățind prima interpretare); a da o nouă interpretare. — Din fr. **reinterpréter**.

REINTERPRETĂRE, *reinterpretări*, s.f. Acțiunea de a *reinterpreta* și rezultatul ei. — V. **reinterpreta**.

REINTERPRETĂT, -Ă, *reinterpretați, -te*, adj. Care a fost interpretat din nou într-un alt mod. — V. **reinterpreta**.

REINTRĂ, *reintru*, vb. I. Tranz. A intra din nou, a intra la loc. — Pref. *re-* + **intra** (după fr. *rentrer*).

REINTRĂRE, *reintrări*, s.f. Acțiunea de a *reintra* și rezultatul ei. — V. **reintra**.

REINTRODUCE, *reintroduc*, vb. III. Tranz. A introduce ceva din nou, a face să intre din nou. — Pref. *re-* + **introduce**.

REINTRODUCERE, *reintroduceri*, s.f. Acțiunea de a *reintroduce* și rezultatul ei. — V. **reintroduce**.

REINVENTARIĂ, *reinventariez*, vb. I. Tranz. A inventaria din nou. [Pr.: -ri-a] — Pref. *re-* + **inventaria**.

REINVENTARIERE, *reinventarieri*, s.f. Acțiunea de a *reinventaria*. — V. **reinventaria**.

REINVESTI, *reinvestesc*, vb. IV. Tranz. A face o nouă investiție, pentru un (alt) obiectiv. — Din fr. **reinvestir**.

REINVESTIRE, *reinvestiri*, s.f. Acțiunea de a *reinvesti*. — V. **reinvesti**.

REINVITĂ, *reinvit*, vb. I. Tranz. A invita din nou. — Din fr. **reinviter**.

REIONISM s.n. Mișcare în artele plastice din Rusia, la începutul sec. XX care își propunea să sugereze în pictură a patra dimensiune, să dea impresia că opera este atemporală și spațială. — Din fr. **rayonnisme**.

REITCORD s.n. Nume dat unei țesături de bumbac, care este utilizată pentru confecționarea balonzaidelor, raglanelor și canadienelor. [Pr.: *raitcord*] — Denumire comercială.

REITERĂ, *reitez*, vb. I. Tranz. A repeta. [Pr.: *re-i-*] — Din fr. **réitérer**.

REITERĂRE, *reiterări*, s.f. (Livr.) Acțiunea de a *reitera*; repetare. [Pr.: *re-i-*] — V. **reitera**.

REITERĂT, -Ă, *reiterati, -te*, adj. Repetat. [Pr.: *re-i-*] — V. **reitera**.

REITERĂTIV, -Ă, *reiterativi, -e*, adj. Refăcut, repetat. [Pr.: *re-i-*] — Din fr. **réitératif**.

REITERĂȚIE, *reiterății*, s.f. 1. Reiterare. 2. Metodă în tipografie constând în măsurarea repetată a unghiurilor pentru reducerea erorilor. [Pr.: *re-i-*] — Din fr. **réitération**.

REÎMBĂRBĂTĂ, *reîmbărbătez*, vb. I. Tranz. A insufla cuiva din nou încredere, a încuraja, a însufleți din nou pe cel deprimat. — Pref. *re-* + **îmbărbăta**.

REÎMPĂDURI, *reîmpăduresc*, vb. IV. Tranz. A planta din nou o pădure, a împăduri din nou. — Pref. *re-* + **împăduri**.

REÎMPĂDURIRE, *reîmpăduriri*, s.f. Acțiunea de a *reîmpăduri* și rezultatul ei. — V. **reîmpăduri**.

REÎMPĂRȚI, *reîmpărț*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) împărți din nou, a face o nouă împărțire (mai echitabilă). — Pref. *re-* + **împărți**.

REÎMPĂRȚIRE, *reîmpărțiri*, s.f. Acțiunea de a *reîmpărți* și rezultatul ei. — V. **reîmpărți**.

REÎMPĂRȚIT, -Ă, *reîmpărțiti, -te*, adj. Care a fost împărțit din nou (mai echitabil). — V. **reîmpărți**.

REÎMPROSPĂTĂ, *reîmprospătez*, vb. I. Tranz. A împrospăta din nou; *fig.* a reaminti cuiva ceva, a readuce în memorie. — Pref. *re-* + **împrospăta**.

REÎNARMĂ, *reînarmez*, vb. I. Tranz. și refl. A(-și) reface potențialul de război; a(-și) înzestra armata cu mijloace noi de luptă, cu armament nou, a (se) înarma din nou. — Pref. *re-* + **înarmat** (după fr. *réarmer*).

REÎNARMĂRE, *reînarmări*, s.f. Acțiunea de a (se) *reînarma* și rezultatul ei. — V. **reînarma**.

REÎNĂLȚĂ, *reînălț*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) înălța din nou. — Pref. *re-* + **înălța**.

REÎNĂLȚĂRE, *reînălțări*, s.f. Acțiunea de a (se) *reînălța* și rezultatul ei. — V. **reînălța**.

REÎNCADRĂ, *reîncadrez*, vb. I. Tranz. A încadra pe cineva din nou într-un post (pe care l-a ocupat anterior). — Pref. *re-* + **încadra**.

REÎNCADRĂRE, *reîncadrări*, s.f. Acțiunea de a *reîncadra* și rezultatul ei. — V. **reîncadra**.

REÎNCARNĂ vb. I v. **reincarna**.

REÎNCARNĂRE s.f. v. **reincarnare**.

REÎNCĂLZI, *reîncălzesc*, vb. I. IV. Tranz. A încălzi din nou. ♦ Spec. (Tehn.) A încălzi din nou un material a cărui temperatură a coborât în timpul prelucrării sub limita necesară. — Pref. *re-* + **încălzi**.

REÎNCĂLZIRE, *reîncălziri*, s.f. Acțiunea de a *reîncălzi* și rezultatul ei. — V. **reîncălzi**.

REÎNCĂRCĂ, *reîncărc*, vb. I. Tranz. 1. A încărcă din nou. 2. A introduce din nou cartușe într-o armă de foc. — Pref. *re-* + **încarca**.

REÎNCĂRCĂBIL, -Ă, *reîncărcabili, -e*, adj. Care poate fi reîncărcat. — **Reîncărca** + suf. *-bil*.

REÎNCĂRCĂRE, *reîncărcări*, s.f. Acțiunea de a *reîncărca* și rezultatul ei. — V. **reîncărca**.

REÎNCEPE, *reîncep*, vb. III. Tranz. și intranz. A începe din nou, a începe de la capăt; a relua. — Pref. *re-* + **începe**.

REÎNCEPERE, *reînceperi*, s.f. Acțiunea de a *reîncepe* și rezultatul ei. — V. **reîncepe**.

REÎNCHEGĂ, *reîngheg*, vb. I. Tranz. A închea din nou; *fig.* a reface. — Pref. *re-* + **închea**.

REÎNCHEGĂRE, *reînghegări*, s.f. Acțiunea de a *reînghega* și rezultatul ei. — V. **reînghega**.

REÎNCHIDE, *reîncid*, vb. III. Tranz. A închide din nou. — Pref. *re-* + **închide**.

REÎNCHIDERE, *reîncideri*, s.f. Acțiunea de a *reîncide* și rezultatul ei. — V. **reîncide**.

REÎNCHIRIA, *reînciriez*, vb. I. Tranz. A închiria din nou. [Pr.: -ri-a] — Pref. *re-* + **închiria**.

REÎNCHIRIERE, *reîncirieri*, s.f. Acțiunea de a *reînciria* și rezultatul ei. [Pr.: -ri-e-] — V. **reînciria**.

REÎNCOLTÎ, pers. 3 *reîncolțește*, vb. IV. Intranz. A încolți, a germina din nou, a da din nou colț. — Pref. *re-* + **încolți**.

REÎNCOLTIRE, *reîncolțiri*, s.f. Acțiunea de a *reîncolți* și rezultatul ei. — V. **reîncolți**.

REÎNCORPORĂ, *reîncorporez*, vb. I. Tranz. A încorpora din nou. — Pref. *re-* + **încorpora**.

REÎNCORPORĂRE, *reîncorporări*, s.f. Acțiunea de a *reîncorpora* și rezultatul ei. — V. **reîncorpora**.

REÎNFĂȘURĂ, *reînfășor*, vb. I. Tranz. A înfășura din nou. — Pref. *re-* + **înfășura**.

REÎNFĂȘURĂRE, *reînfășurări*, s.f. Acțiunea de a *reînfășura* și rezultatul ei. — V. **reînfășura**.

REÎNFIINȚĂ, *reînfiiñez*, vb. I. Tranz. A înființa din nou, a întemeia din nou, a reface. — Pref. *re-* + **înființa**.

REÎNFIINȚĂRE, *reînfiiñări*, s.f. Acțiunea de a *reînfiiñta* și rezultatul ei. — V. **reînfiiñta**.

REÎNFLORÎ, *reînfloresc*, vb. IV. Tranz. A înflori din nou. — Pref. *re-* + **înflori**.

REÎNFLORIRE, *reînfioriri*, s.f. Acțiunea de a *reînfiori* și rezultatul ei. — V. **reînfiori**.

REÎNMATRICULĂ, *reînmaticulez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) înmatricula din nou (după ce a suferit o exmatriculare). — Pref. *re-* + **înmatricula**.

REÎNMATRICULĂRE, *reînmaticulări*, s.f. Acțiunea de a *reînmaticula*. — V. **reînmaticula**.

REÎNMATRICULĂT, -Ă, *reînmaticulați, -te*, adj. Care a fost înmatriculat din nou (după o exmatriculare). — V. **reînmaticula**.

REÎNNODĂ, *reînnod*, vb. I. Tranz. și refl. 1. A (se) înnoda din nou după ce s-a desfășurat nodul. 2. Tranz. *Fig.* A restabili o relație deteriorată, a reface o prietenie. — Pref. *re-* + **înnoda**.

REÎNNODĂRE, *reînnodări*, s.f. Acțiunea de a *reînnoda*. — V. **reînnoda**.

REÎNNODĂT, -Ă, *reînnodați, -te*, adj. 1. Care a fost înnodat din nou (după ce s-a desfășurat nodul). 2. (*Fig.*: despre relații) Care s-a reluat, care s-a restabilit. — V. **reînnoda**.

REÎNNOI, *reînnoiesc*, vb. IV. 1. Tranz. A schimba din nou, a înnoi încă o dată. 2. Tranz. A preschimba un document, a-i prelungi valabilitatea, a-l face din nou valabil. 3. Refl. (Despre acțiuni) A se produce din nou, a se repeta. 4. Tranz. A restabili, a relua, a reîncepe. ♦ (Despre suferințe) A face să reapară, a stărni din nou, a răscoli, a împrospăta. 5. Tranz. și refl. (Fig.) A (se) împrospăta. — Pref. *re-* + **înnoi**.

REÎNNOIRE, *reînnoiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *reînnoi* și rezultatul ei. — V. **reînnoi**.

REÎNNOIT, *-Ă, reînnoiiți, -te*, adj. Care a fost făcut din nou; refăcut; fig. schimbat, reîmprospătat, primenit. — V. **reînnoi**.

REÎNSĂNĂTOȘI, *reînsănătoșesc*, vb. IV. Refl. A se însănătoși din nou, a deveni iar sănătos. — Pref. *re-* + **însănătoși**.

REÎNSĂNĂTOȘIRE, *reînsănătoșiri*, s.f. Faptul de a se *reînsănătoși*. — V. **reînsănătoși**.

REÎNSCĂUNA, *reînscăunez*, vb. I. Refl. și tranz. (Înv.) A (se) înscăuna din nou. [Pr.: -scă-u-] — Pref. *re-* + **înscăuna**.

REÎNSCĂUNARE, *reînscăunări*, s.f. (Înv.) Acțiunea de a (se) *reînscăuna* și rezultatul ei. [Pr.: -scă-u-] — V. **reînscăuna**.

REÎNSUFLEȚI, *reînsuflețesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) însufleți din nou, a prinde sau a face să prindă din nou viață. — Pref. *re-* + **însufleți**.

REÎNSUFLEȚIRE, *reînsuflețiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *reînsufleți* și rezultatul ei. — V. **reînsufleți**.

REÎNSURUBĂ, *reînsurubez*, vb. I. Tranz. A strânge la loc un șurub, un ghivert slăbit, un capac etc. — Pref. *re-* + **însuruba**.

REÎNSURUBĂRE, *reînsurubări*, s.f. Acțiunea de a *reînsuruba*. — V. **reînsuruba**.

REÎNTĂLNII, *reîntălnesc*, vb. IV. Tranz. și refl. recipr. (Adesea fig.) A (se) întâlni din nou; a (se) revedea, a (se) regăsi. — Pref. *re-* + **întălni**.

REÎNTĂLNIRE, *reîntălniri*, s.f. Acțiunea de a (se) *reîntălni* și rezultatul ei. — V. **reîntălni**.

REÎNTINERII, *reîntinerez*, vb. IV. Intrans. și tranz. A deveni sau a face să devină din nou tânăr, a se simți sau a face să se simtă din nou tânăr, a căpăta sau a face să capete o înfățișare tinerească. — Pref. *re-* + **întineri**.

REÎNTINERIRE, *reîntineriri*, s.f. Faptul de a *reîntineri*. — V. **reîntineri**.

REÎNTINERIT, *-Ă, reîntineriți, -te*, adj. Care a întinerit din nou. — V. **reîntineri**.

REÎNTOARCE, *reîntorc*, vb. III. Refl. A se întoarce din nou la locul de plecare; a reveni, a se întorci. — Pref. *re-* + **întoarce** (după fr. *retourner*).

REÎNTOARCERE, *reîntoarceri*, s.f. Faptul de a se *reîntoarce*; revenire. — V. **reîntoarce**.

REÎNTREGI, *reîntregesc*, vb. IV. Tranz. A întregi din nou, a completa un întreg. — Pref. *re-* + **întregi**.

REÎNTREGIRE, *reîntregiri*, s.f. Acțiunea de a *reîntregi* și rezultatul ei. — V. **reîntregi**.

REÎNTREMĂ, *reîntremez*, vb. I. Refl. A se întrema din nou, a-și căpăta din nou sănătatea sau puterile, a se îndrăveni, a se însănătoși. — Pref. *re-* + **întrema**.

REÎNTREMĂRE s.f. Faptul de a se *reîntrema*; îndrăvenire. — V. **reîntrema**.

REÎNTREMĂT, *-Ă, reîntremați, -te*, adj. Care și-a căpătat din nou sănătatea sau puterile, care s-a îndrăvenit din nou. — V. **reîntrema**.

REÎNTRUPĂ, *reîntroupez*, vb. I. Tranz. și refl. (Adesea fig.) A da sau a lua din nou formă concretă. — Pref. *re-* + **întrupa**.

REÎNTURNĂ, *reîntörn*, vb. I. (Pop.) 1. Refl. A se reîntoarce, a se înapoia, a reveni. 2. Tranz. A da înapoi, a înapoia. — Pref. *re-* + **înturna** (după fr. *retourner*).

REÎNTURNĂRE, *reînturnări*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a (se) *reînturna* și rezultatul ei. — V. **reînturna**.

REÎNVERZI, pers. 3 *reînverzește*, vb. IV. Intrans. (Despre vegetație) A înverzi din nou. — Pref. *re-* + **înverzi**.

REÎNVERZIRE s.f. Acțiunea de a *reînverzi* și rezultatul ei. — V. **reînverzi**.

REÎNVESTI, *reînvestesc*, vb. IV. Tranz. A reacorda oficial un drept. — Pref. *re-* + **învести**.

REÎNVIĂ, *reînvii*, vb. I. Intrans. A reveni la viață (după ce a murit); a învia. ♦ Tranz. (Med.) A resuscita. ♦ Fig. A căpăta din nou viață, putere; a renaște. ♦ Tranz. și intrans. Fig. A reveni în amintirea cuiva. ♦ Tranz. Fig. A face să fie din nou folosit, să devină actual. A *reînvia arhaismele*. [Pr.: -vi-a; Prez. ind. și: *reînviez*] — Pref. *re-* + **învia**.

REÎNVIAT, *-Ă, reînviați, -te*, adj. Care a revenit la viață (după ce a murit); fig. readus la viață (după ce fusese uitat). [Pr.: -vi-a] — V. **reînvia**.

REÎNVIERE, *reînvieri*, s.f. Faptul de a *reînvia*. [Pr.: -vi-e] — V. **reînvia**.

REÎNVIETĂTOR, *-OĂRE, reînvietori, -oare*, adj. (Rar) Care reînvie, care reînsuflețește. [Pr.: -vi-e] — **Reînvia** + suf. *-tor*.

REJĂNSĂ, *rejanse*, s.f. Panglică neextensibilă de bumbac, cu legătura de rips folosită ca furnitură în confecții. — Din fr. **régence**.

REJÉT, *rejeturi*, s.n. 1. (Livr.) Respingere. 2. (Geol.) Denivelare produsă de o falie. 3. Ingambament. — Din fr. **rejet**.

REJUCĂ, pers. 3 *rejoacă*, vb. I. Refl. A se juca încă o dată. — Pref. *re-* + **juca**.

REJUCĂRE, *rejucări*, s.f. Acțiunea de a se *rejuca* și rezultatul ei. — V. **rejuca**.

REJUDECĂ, *rejudec*, vb. I. Tranz. 1. (Jur.) A judeca din nou un proces. 2. A judeca încă o dată pentru a aprofunda sau a elimina erorile. — Pref. *re-* + **judeca**.

REJUDECĂRE, *rejudecări*, s.f. Acțiunea de a *rejudeca*. — V. **rejudeca**.

REJUDECĂT, *-Ă, rejudecați, -te*, adj. 1. (Jur.; despre procese) Care s-a judecat din nou. 2. Care a fost judecat, gândit încă o dată (pentru a fi aprofundat, corectat etc.). — V. **rejudeca**.

RELAIOR, *-OĂRE, relaiori, -oare*, s.m. și f. Fiecare dintre participanții la o probă de ștafetă. [Pr.: -la-ior] — Din fr. **relayer**.

RELANSĂ, *relansez*, vb. I. 1. Intrans. A mări miza la jocul de cărți. 2. Tranz. A arunca, a trimite înapoi mingea (la jocul de tenis). — Din fr. **relancer**.

RELANSĂRE, *relansări*, s.f. Acțiunea de a *relansa* și rezultatul ei. — V. **relansa**.

RELASCÓP, *relascoape*, s.n. (Silv.) Aparat folosit pentru determinarea înălțimii arborilor, a suprafeței de bază a arborilor la hectar, precum și a unor elemente topografice dintr-un arboret. — Et. nec.

RELĂȘ, *relășuri*, s.n. Suspendare temporară a reprezentațiilor unui teatru, ale unei opere etc.; zi sau interval de timp în care nu se dau reprezentații. — Din fr. **relâche**.

RELATĂ, *relatez*, vb. I. Tranz. A povesti ceva amănunțit, detaliat; a expune, a istorisi. — V. **relata**.

RELATIV, *-Ă, relativ, -e*, adj. 1. Care se referă, se raportează la ceva sau la cineva, care are legătură cu ceva sau cu cineva. ♦ (Gram.) *Pronume* (sau *adverb*) *relativ* = pronume (sau adverb) care face legătura dintre propoziții subordonate și cuvinte din propozițiile regente pe care le determină. *Propoziție relativă* (și substantivat, f.) = **a**) propoziție subordonată introdusă printr-un pronume sau adverb relativ; **b**) propoziție atributivă. ♦ Loc. prep. *Relativ la...* = în legătură cu..., referitor la..., cu privire la... 2. Care are o valoare dependentă de anumite condiții, de un sistem de referință etc.; evaluat, determinat cu aproximație; condiționat, limitat, variabil. ♦ *Cronologie relativă* = cronologie care stabilește că un eveniment sau un fenomen a avut loc înaintea altuia sau după altul, fără să poată preciza cu exactitate data. *Mișcare relativă* = deplasare a unui corp față de un sistem de referință mobil. ♦ Care depinde de un termen în absența căruia ar fi fără sens. ♦ (Adverbial) Aproximativ, mai mult sau mai puțin, aproape. 3. Care privește relația dintre termeni considerați independenți de această relație. ♦ Care nu există decât în relație cu altceva. — Din fr. **relatif**, lat. **relativus**, it. **relativo**, germ. **relativ**.

RELATIVISM s.n. Doctrină potrivit căreia nu există standarde universale în chestiunile valorilor, adevărul însuși fiind relativ la punctul de vedere al subiectului. ♦ Relativitate. — Din fr. **relativisme**.

RELATIVIST, *-Ă, relativiști, -ste*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care se referă la relativism, care ține de relativism. 2. S.m. și f. Adept al relativismului. 3. Adj. Referitor la teoria relativității, la efectele prevăzute de această teorie. — Din fr. **relativiste**.

RELATIVITĂȚE s.f. 1. Faptul de a fi relativ. 2. Proprietate a mărimilor fizice de a depinde de condițiile concrete în care se efectuează măsurarea lor sau de sistemul de referință la care sunt raportate. ♦ *Teoria relativității* = teorie fizică a interdependenței dintre spațiu, timp și materia în mișcare, cuprinzând legi valabile atât pentru viteze mici de deplasare ale corpurilor, cât și pentru viteze relative foarte mari, comparabile cu viteza luminii. — Din fr. **relativité**.

RELATIVIZĂ, *relativizez*, vb. I. Refl. A căpăta un caracter relativ. ♦ (Tranz.) A da, a imprima un caracter relativ (unei afirmații). — Cf. germ. **relativieren**.

RELATIVIZĂRE, *relativizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *relativiza* și rezultatul ei. — V. **relativiza**.

RELĂȚIE, *relații*, s.f. 1. Legătură, conexiune, raport între lucruri, fapte, idei, procese sau între însușirile acestora. ♦ (Log.) Conexiune între doi sau mai mulți termeni. Legătură între persoane, popoare, state. ♦ *Relații de producție* = raporturi economice care se stabilesc între oameni în procesul de producție a bunurilor materiale. *Relații diplomatice* = raporturi politice cu caracter de continuitate între state, stabilite prin misiuni diplomatice permanente ale acestora. ♦ Legături de prietenie (cu oameni de seamă, influenți). 3. Expunere, informație, relatare. ♦ Loc. vb. A da *relații* = a

informa, a relata. [Var.: (înv.) **relațiune** s.f.] — Din fr. **relation**, lat. **relatio**, -onis, germ. **Relation**.

RELAȚIONĂ, *relaționez*, vb. I. Tranz. (Rar) A pune în relație (1) două sau mai multe fenomene, evenimente etc. [Pr.: -ți-o] — Din **relație**.

RELAȚIONAL, -**Ă**, *relaționali*, -e, adj. De relație, care stabilește o relație. [Pr.: -ți-o] — Din fr. **relationnel**, engl. **relational**.

RELAȚIONĂRE, *relaționări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a *relaționa*. [Pr.: -ți-o] — V. **relaționa**.

RELAȚIONĂȚ, -**Ă**, *relaționați*, -te, adj. (Rar) Care a fost pus în legătură cu ceva. [Pr.: -ți-o] — V. **relaționa**.

RELAȚIONISM s.n. (Fil.) Concepție potrivit căreia realitatea ar fi un sistem de relații (logice). [Pr.: -ți-o] — Din engl. **relationism**, germ. **Relationismus**.

RELAȚIUNE s.f. v. **relație**.

RELAXĂ, *relaxează*, vb. I. 1. Tranz. A pune un sistem fizic scos din starea de echilibru termodinamic, electric etc. în stare de libertate, acesta revenind lent la vechea stare sau la o nouă stare de echilibru. 2. Refl. (Despre tensiunile mecanice dintr-un corp) A scădea fără ca să varieze deformația corpului. 3. Refl. și tranz. Fig. A (se) liniști, a (se) destinde (după un efort susținut). — Din fr. **relaxer**.

RELAXĂNT, -**Ă**, *relaxanți*, -te, adj., s.n. (Substantă, medicament, factor etc.) Care relaxează, destinde — **Relaxa** + suf. -ant.

RELAXĂRE, *relaxări*, s.f. Faptul de a (se) *relaxa*. — V. **relaxa**.

RELAXĂȚ, -**Ă**, *relaxați*, -te, adj. 1. Destins, slăbit; scăzut. 2. (Despre corpuri plastice) Care are tensiunile mecanice scăzute fără varierea deformației. — V. **relaxa**.

RELĂXĂ, *relaxe*, s.f. Tip de saltea confecționată din burete de material plastic. — Denumire comercială.

RELECTURĂ, *relecturi*, s.f. Recitare. — Pref. *re-* + **lectură**.

RELEGĂ, *relég*, vb. I. Tranz. (Înv.) A surghiuni, a izgoni; a expulza. — Din fr. **reléguer**, lat., it. **relegare**.

RELEGĂRE, *relegări*, s.f. (Înv.) Acțiunea de a *relega* și rezultatul ei. — V. **relega**.

RELEGĂȚ, -**Ă**, *relegați*, -te, adj. (Înv.) Izgonit, surghiunit; expulzat. — V. **relega**.

RELEGĂȚIE, *relegații*, s.f. (Înv.) Relegare. [Var.: **relegațiune** s.f.] — Din fr. **relégation**.

RELEGAȚIUNE s.f. v. **relegație**.

RELÉGE, *relegi*, s.f. (Înv.) Religie. — Contaminare între **religie** și **lege**.

RELÉU, *relee*, s.n. 1. Aparat sau dispozitiv care realizează anumite comenzi, atunci când variază o mărime caracteristică a sistemului tehnic la care este conectat. 2. Sistem de comunicații în radiodifuziune și televiziune, cu stații intermediare de recepție și retransmisie. ♦ *Releu de scară* = automat de scară. 3. Înlocuire a caiilor (în cursul drumului), a câinilor (în timpul vânătorii) sau a ștafetelor (în timpul unei curse); locul unde se face schimbul; animalul sau șafeta de schimb. — Din fr. **relais**.

RELEVĂ, *relév*, vb. I. Tranz. A pune în lumină, a scoate în relief; a evidenția, a remarca, a sublinia. — Din fr. **relever**.

RELEVĂBIL, -**Ă**, *relevabil*, -ă, adj. Care merită să fie relevat. — **Releva** + suf. -bil.

RELEVĂNT, -**Ă**, *relevanți*, -te, adj. Care relevă, care scoate sau iese în evidență. — Din fr. **relevant**. Cf. *r e l e v a*.

RELEVANȚĂ, *relevanțe*, s.f. Semnificație, însemnătate. — Din fr. **relevance**.

RELEVĂRE, *relevări*, s.f. Acțiunea de a *releva* și rezultatul ei; relevație. — V. **releva**.

RELEVĂȚIE, *relevații*, s.f. Relevare. — Din germ. **Relevation**.

RELEVÉU, *relevee*, s.n. Măsurarea, desenarea și reprezentarea la scară a elementelor unei construcții, ale unui ansamblu de construcții sau ale unui detaliu constructiv. ♦ Schiță în care sunt reprezentate la scară aceste elemente. [Pl. și: *relevéuri*] — Din fr. **relevé**.

RELEVÉMÉNT, *relevemente*, s.n. Unghi în planul orizontal format de o direcție de referință și direcția unui punct oarecare, reprezentat printr-un astru, printr-un obiect terestru sau de pe mare. ♦ Unghi format de o direcție de referință cu direcția unei raze vizuale sau cu direcția aparentă a unui emițător de unde electromagnetice. — Din fr. **relèvement**.

RELICT, -**Ă**, *relicte*, adj. (Biol.; în sintagma) *Specie relictă* (și substantivat, f.) = specie de plantă sau de animal care a supraviețuit dispariției unei faune sau unei flore în decursul timpurilor geologice. — Din germ. **relikt**, lat. **relictus**.

RELICVĂRIU, *relicvarii*, s.n. Cutie sau casetă de forme variate, în care se păstrează rămășițe din trupul sau din obiectele unui sfânt — Din it. **reliquario**.

RELICVĂȚ, *relicvate*, s.n. (Fin.) Rest de datorie după reglarea unui cont. — Din fr. **reliquat**.

RELICVĂ, *relicve*, s.f. 1. Obiect rămas din trecut și păstrat ca o amintire scumpă sau valoroasă; vestigiu. 2. (La pl.) Moaște. — Din fr. **relique**, lat. **reliquiae**.

RELIEF, *reliefuri*, s.n. 1. Configurație a suprafeței terestre constituită din totalitatea neregularităților de forme pozitive sau negative considerate față de un plan de referință general sau local. 2. Ridicătură, proeminență pe o suprafață. ♦ Loc. adj. *In relief* = cu trei dimensiuni, ieșit în afară dintr-un plan, proeminent. ♦ Expr. *A scoate în relief* = a scoate în evidență, a sublinia, a accentua; a reliefa. ♦ Fig. Contur; forță, strălucire. 3. Sculptură fixată pe o suprafață plană. V. *basorelief*. [Pr.: -li-ef] — Din fr. **relief**.

RELIEFĂ, *reliefez*, vb. I. Tranz. A scoate în evidență, a pune în lumină; a sublinia, a accentua. [Pr.: -li-e] — Din **relief**.

RELIEFĂRE, *reliefări*, s.f. Acțiunea de a *reliefa* și rezultatul ei. [Pr.: -li-e] — V. **reliefa**.

RELIEFĂȚ, -**Ă**, *reliefați*, -te, adj. Care este scos în relief. ♦ Fig. Scos în evidență, subliniat, accentuat. [Pr.: -li-e] — V. **reliefa**.

RELIGIE, *religii*, s.f. 1. Ansamblu de idei, sentimente și acțiuni împărtășite de un grup și care oferă membrilor săi un obiect de venerare, un cod de comportament, un cadru de referință pentru a intra în relația cu grupul și universul; confesiune, credință. ♦ Fig. Crez, cult. 2. Disciplină predată în școală, având ca scop educarea și instruirea elevilor în spiritul religiei (1) date. — Din fr. **religion**, lat. **religio**, germ. **Religion**.

RELIGIÓS, -**OĂSĂ**, *religioși*, -oase, adj. Care ține de religie, care se referă la religie; bisericesc. ♦ Evlavios, cuvios, pios. [Pr.: -gi-os] — Din fr. **religieux**, it. **religioso**, lat. **religiosus**.

RELIGIOSO adv. (Indică modul de executare a unei lucrări muzicale) Cu evlavie, în mod pios. [Pr.: *religioso*] — Cuv. it.

RELIGIOZITĂȚE s.f. (Adesea fig.) Sentiment religios profund; evlavie, pietate. ♦ Reculegere. [Pr.: -gi-o] — Din fr. **religiosité**, germ. **Religiosität**.

RELÓN s.n. Fibră sintetică obținută prin polimerizarea caprolactamei, folosită la fabricarea țesăturilor, a tricotelajelor etc. — **Re** (= *R < România*) + [nai]lon.

RELUĂ, *reia*, vb. I. Tranz. 1. A lua din nou, a lua înapoi. 2. A începe din nou; a continua, a urma (după o întrerupere). — Pref. *re-* + **lua** (după fr. *reprandre*).

RELUĂRE, *reluări*, s.f. Acțiunea de a *relua* și rezultatul ei. — V. **relua**.

RELUCTĂNȚĂ, *reluctanțe*, s.f. (Fiz.) Mărire egală cu raportul dintre tensiunea magnetică de-a lungul unui circuit și fluxul magnetic care străbate circuitul. ♦ *Reluctanță specifică* = reluctivitate. — Din fr. **réluctance**.

RELUCTIVITĂȚE, *reluctivități*, s.f. (Fiz.) Reluctanță a unei substanțe omogene și izotrope; reluctanță specifică. — Din fr. **reluctivité**, engl. **reluctivity**.

REM, *remi*, s.m. (Fiz.) Unitate de măsură a dozelor de radiație raportate la efectul lor biologic (egală cu doza primită de un anumit țesut iradiat astfel încât doza absorbită să fie de un rad). — Din engl., fr. **rem**.

REMAIĂ, *remaiez*, vb. I. Tranz. A repara ciorapi sau un tricot, ridicând și prinzând cu un instrument special ochiurile rupte ori scăpate sau firele deșirate. — Din fr. **remailler**.

REMAIĂȚ, *remaiaje*, s.n. Remaiere. — Din fr. **remailage**.

REMAIĂȚ s.n. Faptul de a *remaia*; remaiere. — V. **remaia**.

REMAIĂRE, *remaieri*, s.f. Acțiunea de a *remaia* și rezultatul ei; remaiat. — V. **remaia**.

REMAIĂEUZĂ, *remaieuze*, s.f. Persoană care se ocupă cu remaierea ciorapilor. [Pr.: *remaioză*. — Scris și: *remaieză*] — Din fr. **remmailleuse**.

REMAKE, *remake-uri*, s.n. (Cin.) Variantă a unui film a cărui primă versiune a obținut un mare succes sau al cărui subiect își recapătă actualitatea. [Pr.: *riméic*] — Cuv. engl.

REMANENȚ, -**Ă**, *remanenți*, -te, adj. (Despre câmpuri electrice sau magnetice). Care se datorește fenomenului de remanență. — Din fr. **rémanent**.

REMANENȚĂ, *remanențe*, s.f. (În sintagmele) *Remanență electrică* = stare de polarizare a unui corp electric păstrată de acesta după anularea câmpului electric polarizator extern. *Remanență magnetică* = stare de magnetizare a unui corp feromagnetic păstrată de acesta după anularea câmpului de magnetizare exterior. — Din fr. **rémanence**.

REMANIĂ, *remaniez*, vb. I. Tranz. 1. A face modificări în organizarea unei instituții, în compoziția unui guvern etc. 2. A transforma parțial o mașină, o instalație sau o construcție, după o deteriorare, cu scopul readucerii în starea de funcționare sau pentru a-i îmbunătăți caracteristicile funcționale. 3. A înlătura defectele unor materiale sau ale unor produse care nu corespund prescripțiilor tehnice impuse, dar care nu sunt considerate nici rebut total. [Pr.: -ni-a] — Din fr. **remanier**.

REMANIABIL, -Ă, remaniabili, -e, adj. Care poate fi remaniat. [Pr.: -ni-a-] — Din fr. **remaniable**.

REMANIERE, remanieri, s.f. Acțiunea de a remania și rezultatul ei. [Pr.: -ni-e-] — V. **remania**.

REMARCĂ, remarcă, vb. I. Tranz. A observa; a băga de seamă; a releva. ♦ Refl. A se distinge, a se deosebi; a se evidenția. — Din fr. **remarquer**.

REMARCABIL, -Ă, remarcabili, -e, adj. Vrednic de luat în seamă; deosebit, ales, însemnat. — Din fr. **remarquable**.

REMARCĂRE, remarcări, s.f. Acțiunea de a (se) remarca și rezultatul ei. — V. **remarca**.

REMARCĂ, remarci, s.f. Observație, constatare; notă, însemnare. [Pl. și: **remarce**] — Din fr. **remarque**.

REMĂRITĂ, remărit, vb. I. Refl. A se mărita din nou; a se recăsători. — Pref. **re-** + **mărita**.

REMEDIĂ, remediez, vb. I. Tranz. A îndrepta, a îmbunătăți o situație, o stare etc. [Pr.: -di-a-] — Din fr. **remédier**, lat. **remediare**.

REMEDIABIL, -Ă, remediabili, -e, adj. Care poate fi remediat, corectat, căruia i se poate aduce o îndreptare, o îmbunătățire, căruia i s-a găsit un remediu. [Pr.: -di-a-] — Din fr. **remédiable**.

REMEDIERE, remedieri, s.f. Acțiunea de a remedia și rezultatul ei. [Pr.: -di-e-] — V. **remedia**.

REMEDIU, remedii, s.n. Mijloc de îndreptare sau de îmbunătățire a unei situații, a unei stări etc.; soluție. ♦ Leac, doctorie, medicament. — Din fr. **remède**, lat. **remedium**.

REMEMBER s.n. Aducere-aminte (a unui eveniment important). ♦ Ține minte! amintește-ți! [Pr.: **rimébă**] — Din engl. **remember**.

REMEMORĂ, rememorez, vb. I. Tranz. A-și reaminti, a-și aduce din nou aminte. — Din fr. **remémorer**, lat. **rememorari**.

REMEMORĂRE s.f. Acțiunea de a rememora și rezultatul ei. — V. **rememora**.

REMEMORATIV, -Ă, rememorativi, -e, adj. De amintire; comemorativ. — Din fr. **remémoratif**.

REMF s.m. Plantă cu flori galbene, dispuse în fascicule la subsuoara frunzelor, cu fructul o capsulă în formă de pară (*Aristolochia clematitidis*). — Din săs. **rämp, remp**.

REMIGE, remige, s.f. Fiecare dintre penele mari ale aripilor unei păsări, care servesc la baterea aerului în timpul zborului. — Din fr. **réfège**.

REMILITARIZĂ, remilitarizez, vb. I. Tranz. A reorganiza armata unei țări, a reface industria de război a acesteia. — Din fr. **remilitariser**.

REMILITARIZĂRE, remilitarizări, s.f. Acțiunea de a remilitariza și rezultatul ei. — V. **remilitariza**.

REMINISCENȚĂ, reminiscențe, s.f. Amintire vagă a unor fapte aproape dispărute din memorie. ♦ Rămășiță, rest, urmă (abia perceptibilă). — Din fr. **réminiscence**, lat. **reminiscentia**.

REMISIUNE, remisiuni, s.f. 1. (La catolici) lertare a păcatelor. 2. Ameliorare sau dispariție temporară a manifestărilor unei boli. [Pr.: -si-u-] — Din fr. **rémission**, lat. **remissio, -onis**.

REMÎTE, remît, vb. III. Tranz. 1. A preda, a înmăna, a da. 2. A renunța la o sumă de bani datorată unui debitor, a face să se stingă o datorie. 3. (Rar) A amâna. — Din lat. **remittere** (cu sensuri după fr. **remettre**).

REMITENT¹, remitenți, s.m. Posesorul unei polițe². ♦ Girant. — Din germ. **Remittent**.

REMITENT², -Ă, remitenți, -te, adj. (Despre manifestările unei boli) Care scade din intensitate, care dispare temporar. — Din fr. **rémittent**.

REMITENȚĂ, remitențe, s.f. 1. (Livr.) Remisiune (1). 2. (Med.) Remisiune (2). — Din fr. **remittance**.

REMÎTERE, remîteri, s.f. Acțiunea de a remite și rezultatul ei. ♦ *Remitere de datorie* = renunțare totală sau parțială a unui creditor la dreptul său împotriva debitorului; iertare de datorie. — V. **remite**.

REMIX, remix-uri, s.n. Versiune ulterioară a unei piese muzicale pop-rock, cu modificări (de obicei în orchestrație și ritmică), interpretată de același muzician care a lansat-o sau de altul. — Din engl. **remix**.

REMIXĂRE, remixări, s.f. Realizare a unui remix. — Din it. **remixare**.

REMIZĂ, remizez, vb. I. Intrans. A termina o partidă de șah la egalitate. — Din **remiză**.

REMIZĂRE, remizări, s.f. Acțiunea de a remiza. — V. **remiza**.

REMIZĂ, remize, s.f. I. 1. Situație în care doi șahiști angajați într-o partidă consimt reciproc asupra unui rezultat de egalitate; partidă de șah terminată la egalitate. 2. Plată făcută (unei lucrător comercial) sub forma unei cote procentuale din vânzări; (concr.) sumă de bani acordată în acest fel. II. 1. Construcție prevăzută cu instalații de spălare și de ventilație, precum și cu un mic atelier de reparații, folosită pentru adăpostirea vehiculelor auto,

a uneltelor, a locomotivelor, a vagoanelor etc. 2. Pădure sau tufiș plantat care servește ca adăpost pentru vânatul mic. — Din fr. **remise**.

REMIZIÉR, -Ă, remizieri, -e, s.m. și f. Lucrător (din comerț) care este plătit prin remiză. [Pr.: -zi-e-] — Din fr. **remisier**.

REMOBILĂ, remobilez, vb. I. Tranz. A mobila din nou, a schimba mobila. — Pref. **re-** + **mobila**.

REMOBILĂRE, remobilări, s.f. Acțiunea de a remobila și rezultatul ei. — V. **remobila**.

REMONTĂ, remontez, vb. I. 1. Tranz. A monta din nou o fabrică, o instalație etc. 2. Refl. și tranz. Fig. A-și reveni, a se refăce, a se redresa sau a face să-și revină, să se refacă, să se redreseze. 3. Tranz. A procura cai pentru armată. — Din fr. **remonter**.

REMONTĂNT, -Ă, remontanți, -te, adj. Care întărește, înviorează. ♦ (Despre plante) Care înflorește de mai multe ori în perioada de vegetație. — Din fr. **remontant**.

REMONTĂRE, remontări, s.f. Acțiunea de a (se) remonta și rezultatul ei. — V. **remonta**.

REMONTĂ, remonte, s.f. (Și în sintagma *cal de remonță*) Cal tânăr (de tracțiune), folosit în armată. ♦ Serviciu militar însărcinat cu procurarea cailor pentru armată. — Din fr. **remonte**.

REMONTOĂR, remontoare, s.n. Mecanism cu ajutorul căruia se întoarce un ceas ornic, fără a se folosi o cheie. — Din fr. **remontoir**.

REMORCĂ, remorchez, vb. I. Tranz. A efectua operația de remorcare. ♦ Fig. A trage, a țâră cu sila; a atașa pe cineva unui grup. [Prez. ind. și: *remórc*] — Din fr. **remorquer**.

REMORCĂBIL, -Ă, remorcabili, -e, adj. Care poate fi remorcat. — **Remorca** + suf. **-bil**.

REMORCĂJ, remorcaje, s.n. Remorcare. — Din fr. **remorquage**.

REMORCĂRE, remorcări, s.f. Acțiunea de a remorca și rezultatul ei; tragere a unui vehicul de către un alt vehicul autopropulsat, astfel încât vehiculul atașat să se deplaseze fără consum propriu de energie; remorcaj. — V. **remorca**.

REMORCĂ, remorci, s.f. 1. Vehicul fără autopropulsie, tras de un vehicul motor și destinat transportului de persoane sau de mărfuri. ♦ Loc. adj. *La remorcă* = remorcat. ♦ Expr. *A fi la remorca cuiva* (sau *a ceva*) = a depinde de totul de cineva (sau de ceva), a fi condus, dominat (de cineva sau de ceva). 2. Odgon, cablu cu care se remorchează o navă, un șlep etc. — Din fr. **remorque**.

REMORCHÉR, remorchere, s.n. Navă de dimensiuni mici și cu motor propriu de putere mare, care remorchează ambarcațiunile fără propulsie proprie. — Din fr. **remorqueur**.

REMÚ, remuuri, s.n. (Nav.) Contracurent în lungul malurilor unui curs de apă. ♦ (Met.) *Remuu de aer* = zonă instabilă a sistemului baric, unde apar curenți ascendenți și descendenți. [Var.: **remúu** s.n.] — Din fr. **remous**.

REMUNERĂ, remunerez, vb. I. Tranz. A retribui; a plăti. — Din fr. **rémunérer**, lat. **remunerare**.

REMUNERĂRE, remunerări, s.f. Acțiunea de a remunera și rezultatul ei; remunerație. — V. **remunera**.

REMUNERATIV, -Ă, remunerativi, -e, adj. Care servește pentru remunerare. ♦ Profitabil. — Din engl. **remunerative**.

REMUNERĂTORIU, -IE, remuneratorii, adj. Care remunerează; care aduce câștig, folos; folositor, rentabil. — Din fr. **rémunératoire**.

REMUNERĂȚIE, remunerății, s.f. Salariu, plată, remunerare. — Din fr. **rémunération**, lat. **remuneratio**.

REMUȘCĂRE, remușcări, s.f. Mustrare de cuget; părere de rău; căință, regret. — Pref. **re-** + **mușcare** (după fr. **remords**).

REMUȘCĂTOR, -OĂRE, remușcători, -oare, adj. (Rar) Care provoacă mustrare de cuget, remușcări. — **Remușc[are]** + suf. **-ător**.

REMÚU s.n. v. **remu**.

REN, reni, s.m. Mamifer rumegător asemănător cu cerbul, cu coarnele în formă de arc, ramificate (atât la mascul, cât și la femelă), având concavitatea îndreptată înainte, cu smocuri lungi de păr aspru între copite, care trăiește în regiunile arctice, sălbatic sau domesticit (*Rangifer tarandus*). — Din fr. **renne**.

RENĂL, -Ă, renali, -e, adj. Care ține de rinichi, privitor la rinichi; nefritic. ♦ (Anat.) *Hil renal* = porțiunea de la suprafața rinichiului prin care pătrund vasele sangvine și nervii. — Din fr. **rénal**, lat. **renalis**.

RENĂN, -Ă, renani, -e, adj. Care ține de fluviul Rin sau de regiunea străbătută de acest fluviu. — Din fr. **rhénan**.

RENASCENȚIST, -Ă, renascențiști, -ste, adj. Referitor la Renaștere, care aparține Renașterii, care este în spiritul Renașterii. — După germ. **renaissancistisch**.

RENĂȘTE, renăsc, vb. III. Intrans. A se naște din nou, a lua ființă. ♦ A se arăta, a se ivi din nou, a reapărea. ♦ A se trezi la viață, a se înnoi, a se

înviora, a înflori. ♦ A se forma; a se refăce. — Pref. *re-* + *naște* (după fr. *renaître*).

RENĂȘTERE, *renașteri*, s.f. Faptul de a *renaște*; trezire la o viață nouă; refacere; avânt, reînflorire, reviriment. ♦ Epocă din istoria Europei care cuprinde sec. XIV-XVI, caracterizată prin mari invenții și descoperiri geografice, înflorirea științelor și artelor, prin trezirea interesului pentru cultura antică. — Din *renaște*.

RENĂȘCĂTOR, **-OĂRE**, *renăscători*, *-oare*, adj. Care renaște, care face să renască. — *Renăște* + suf. *-ător*.

RENĂȘCŪT, **-Ă**, *renăscuți*, *-te*, adj. Care s-a născut din nou; refăcut, trezit la viață, înviorat. *Mă simt cu totul renăscut* — V. *renaște*.

RENCL s.n. Stofă fabricată experimental, în cantitatea redusă, pentru selectarea mostrelor și lansarea lor în producție. — Et. nec.

RENCLÓDĂ s.f. v. *renglotă*.

RENDEZ-VOUS, *rendez-vous-uri*, s.n. Întâlnire programată între două sau mai multe persoane, într-un loc și într-un timp dinainte stabilite. [Pr.: *randevu*] — Din fr. *rendez-vous*.

RENDZINĂ, *rendzine*, s.f. Grup de soluri formate pe substrat calcaros într-un climat umed sau semiuscat cu o fertilitate naturală mijlocie sau bună. — Din fr. *rendzine*.

RENEGĂ, *renég*, vb. I. Tranz. A tăgădui, a nega, a contesta ceva, a dezminți; a se lepăda de cineva sau de ceva, a nu recunoaște ca fiind al său, a abjura. — Din lat. *renegare*. Cf. fr. *renier*.

RENEGĂRE, *renegări*, s.f. Faptul de a *renega*. — V. *renega*.

RENEGĂT, **-Ă**, *renegați*, *-te*, adj., s.m. și f. (Persoană) care s-a înstrăinat, s-a lepădat de patria, de credința sa. ♦ (Persoană) care a renunțat la convingerile sau la părerile anterioare, care a trădat grupul, asociația sau partidul cărui i-a aparținut. — Din fr. *renégat*, germ. *Renegat*.

RENEGOCIA, *renegociez*, vb. I. Tranz. A negocia din nou. — Din fr. *renégocier*.

RENEGOCIÉRE, *renegocieri*, s.f. Negociere repetată. — V. *renegocia*.

RENÉT, *renete*, adj. (În sintagma *Mere renete* (și substantivat) numele mai multor varietăți de mere, de culoare galbenă-portocalie, cu gust plăcut. — Din fr. *reinette*. Cf. germ. *Renette*).

RENGHI, *renghiuri*, s.n. (În expr.: *A juca* (cuiva) *renghiul* (sau *un renghi*) = a păcăli (pe cineva), a face (cuiva) o farsă. — Din tc. *renç* „suferință, durere”).

RENGLOTĂ, *renglote*, s.f. Soi de prun cu fructe mari, sferice, galbene-verzui sau roșcate; *p. restr.* fructul acestui soi de prun. [Var.: *renclódă*, *ringlótă* s.f.] — Din fr. *reine-claude*, germ. *Ringlotte*.

RÉNIE, *renii*, s.f. Porțiune joasă și convexă din meandru al unui râu, acoperită de nisipuri și de prundișuri, reprezentând zona de acumulare a aluviunilor. — Din ucr. dial. *rijen*.

RENIFORM, **-Ă**, *reniformi*, *-e*, adj. În formă de rinichi. — Din fr. *reniforme*.

RENINĂ, *renine*, s.f. Enzimă cu efect hipertensiv, eliberată de celulele renale în condiții de circulație vasculară insuficientă. — Din fr. *renine*.

RENIS, *renisuri*, s.n. (Reg.) 1. Mulțime de semințe de salcie. 2. Strat de nisip sau de pietriș pe fundul apelor curgătoare. — *Renie* + suf. *-is*.

RENITÉNT, **-Ă**, *renitenți*, *-te*, adj. (Med.) Care prezintă renitență. — Din fr. *renitent*.

RENITENȚĂ, *renitențe*, s.f. (Med.) Rezistență la apăsare. — Din fr. *renitence*.

RÉNIU s.n. Element chimic asemănător cu platină și care se găsește în natură în cantități foarte mici. — Din fr. *rhénium*, germ. *Rhenium*.

RENOVĂ, *renovez*, vb. I. Tranz. A reînnoi, a repara o casă, un mobilier etc. — Din fr. *renover*.

RENOVĂRE, *renovări*, s.f. Acțiunea de a *renova* și rezultatul ei; ansamblu de lucrări tehnice, parțiale sau generale executate la un sistem tehnic existent (mașini, clădiri, instalații etc.), fără a-i schimba în esență destinația, pentru a-l ameliora din punctul de vedere al confortului, al folosirii, al igienei sau al esteticii; renovare. ♦ Fig. Înnoire, schimbare. — V. *renova*.

RENOVĂT, **-Ă**, *renovați*, *-te*, adj. (Despre construcții, obiecte etc.) Reparat (în mod radical). — V. *renova*.

RENOVĂTOR, **-OĂRE**, *renovatori*, *-oare*, adj. Care renovează, reînnoiește, schimbă. ♦ (Substantivat) Persoană care aduce prefaceri, care militază pentru reînnoire, pentru progres; înnoitor. — Din fr. *renovateur*.

RENOVĂȚIE, *renovații*, s.f. Renovare. — Din fr. *renovation*.

RENTĂ, pers. 3 *rentează*, vb. I. Intrans. A produce venituri, a se solda cu câștig, cu profit; a aduce rentă, a fi productiv. ♦ (Fam.) A merita osteneala; a fi util. — Din fr. *renter*.

RENTABIL, **-Ă**, *rentabili*, *-e*, adj. Care rentează; avantajos, productiv. — Din fr. *rentable*.

RENTABILITĂTE, *rentabilități*, s.f. 1. Calitatea de a fi rentabil; posibilitate de câștig, de profit, de venit net. 2. (În sintagma *Rata rentabilității* = raport între profitul net și capitalul permanent. — Din fr. *rentabilité*.

RENTABILIZĂ, *rentabilizez*, vb. I. Tranz. A face să devină rentabil. — Din fr. *rentabiliser*.

RENTABILIZĂRE, *rentabilizări*, s.f. Acțiunea de a *rentabiliza* și rezultatul ei. — V. *rentabiliza*.

RENTABILIZĂT, **-Ă**, *rentabilizați*, *-te*, adj. Care a devenit rentabil. — V. *rentabiliza*.

RÉNTĂ, *rente*, s.f. Venit, profit regulat pe care îl poate obține un proprietar în virtutea dreptului său de proprietate asupra unui teren, capital etc. (prin cedarea contra plată a dreptului de folosință a acestora); dobândă produsă de o obligațiune. ♦ *Rentă viageră* = sumă de bani pe care o persoană se obligă s-o plătească periodic altelea pe toată durata vieții acesteia. ♦ (Și în sintagma *rentă feudală*) Plată (în muncă, produse sau bani) la care era obligat iobagul față de stăpânul său. — Din fr. *rente*.

RENTIÉR, **-Ă**, *rentieri*, *-e*, s.m. și f. Persoană care beneficiază de o rentă, din care trăiește, fără să desfășoare vreo activitate productivă pentru a-și câștiga existența. [Pr.: *-ti-er*] — Din fr. *rentier*.

RENUME s.n. Nume bun; faimă, reputație, celebritate. — Din fr. *renom* (după *nume*).

RENUMIT, **-Ă**, *renumiți*, *-te*, adj. Cu renume; celebru, vestit, faimos, strălucit, ilustru. — Din fr. *renommé* (după *nume*).

RENUNȚĂ, *renunț*, vb. I. Intrans. A se lăsa de ceva, a întrerupe, a înceta de a mai face ceva; a părăsi de bunăvoie (ceva sau pe cineva). — Din fr. *renoncer*, lat. *renuntiare*.

RENUNȚĂRE, *renunțări*, s.f. Acțiunea de a *renunța* și rezultatul ei. — V. *renunța*.

RENURĂ, *renuri*, s.f. (Tehn.) Canelură. — Din fr. *rainure*.

REO- Element de compunere cu sensul „curgător”, care servește la formarea unor substantive. [Pr.: *re-o-*] — Din fr. *rhéo-*.

REOĂZĂ s.f. Măsură a stării de excitabilitate a unui nerv, mușchi etc., reprezentată de valoarea minimă a intensității stimulului natural sau artificial necesară pentru a provoca excitația. [Pr.: *re-o-*] — Din fr. *rhéobase*.

REOCUPĂ, *reocup*, vb. I. Tranz. A ocupa din nou; a recuceri. [Pr.: *re-o-*] — Din fr. *réoccuper*.

REOCUPĂRE, *reocupări*, s.f. Acțiunea de a *reocupa* și rezultatul ei. [Pr.: *re-o-*] — V. *reocupa*.

REOFIL, **-Ă**, *reofili*, *-e*, adj. (Despre viețuitoare) Care preferă mediul din apele curgătoare. [Pr.: *re-o-*] — Din fr. *rhéophile*, engl. *rheophile*.

REOFOR, *reofori*, s.m. Fir al unei pile electrice. [Pr.: *re-o-*] — Din fr. *rhéophore*.

REOGRAFIE, *reografii*, s.f. (Med.) Explorare a modului în care se face circulația sângelui în anumite organe sau regiuni ale corpului pe baza variațiilor electrice ale acestora. [Pr.: *re-o-*] — Din fr. *rhéographie*.

REOLÓGIC, **-Ă**, *reologici*, *-ce*, adj. Care aparține reologiei, privitor la reologie. [Pr.: *re-o-*] — Din *reologie*.

REOLOGIE s.f. Ramură a fizicii al cărei obiect de studiu îl constituie curgerea lentă și deformarea în timp a corpurilor solide sub acțiunea forțelor exercitate asupra lor. [Pr.: *re-o-*] — Din fr. *rhéologie*.

REOMETRIE s.f. Tehnică de măsurare a unui material cu proprietăți reologice. [Pr.: *re-o-*] — Din fr. *rhéométrie*, engl. *rheometry*.

REOMÉTRU, *reometre*, s.n. Instrument pentru studierea și măsurarea caracteristicilor reologice ale materialelor. [Pr.: *re-o-*] — Din fr. *rhéomètre*.

REOMORFISM s.n. (Geol.) Proces prin care o rocă sau un sediment se transformă într-o masă fluidă. [Pr.: *re-o-*] — Din fr. *rhéomorphisme*.

REORÂNDUI, *reorânduiesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A refăce o orânduire veche sau a se orândui după alte criterii. [Pr.: *re-o-*] — Pref. *re-* + *orândui*.

REORÂNDUIRE, *reorânduiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *reorândui*. [Pr.: *re-o-*] — V. *reorândui*.

REORCHESTRĂ, *reorchestrez*, vb. I. Tranz. A orchestra din nou, a face o altă orchestrație. [Pr.: *re-o-*] — Din fr. *reorchestrer*.

REORCHESTRĂRE, *reorchestrări*, s.f. Acțiunea de a *reorchestra* și rezultatul ei. [Pr.: *re-o-*] — V. *reorchestra*.

REORCHESTRĂT, **-Ă**, *reorchestrați*, *-te*, adj. (Despre lucrări muzicale) Care a fost orcheștrată din nou. [Pr.: *re-o-*] — V. *reorchestra*.

REORDONĂ, *reordonez*, vb. I. Tranz. A refăce o ordine stricăță sau a ordona după alte criterii. [Pr.: *re-o-*] — Pref. *re-* + *ordona*.

REORDONANȚĂ, *reordonanțez*, vb. I. Tranz. A ordonața din nou. [Pr.: *re-o-*] — Din fr. *réordonancer*.

REORDONANȚĂRE, *reordonanțări*, s.f. Acțiunea de a *reordonața* și rezultatul ei. [Pr.: *re-o-*] — V. *reordonața*.

REORDONĂRE, *reordonări*, s.f. Acțiunea de a reordona. [Pr.: re-o-] — V. **reordonare**.

REORDONĂȚI, *reordonați*, -te, adj. Care a fost ordonat din nou (după alte criterii sau refăcând ordinea deranjată). [Pr.: re-o-] — V. **reordona**.

REORGANIZĂ, *reorganizez*, vb. I. Tranz. A organiza pe baze noi; a întocmi, a orându-i din nou. [Pr.: re-o-] — Din fr. **réorganiser**.

REORGANIZĂRE, *reorganizări*, s.f. Acțiunea de a reorganiza și rezultatul ei; reorganizație. [Pr.: re-o-] — V. **reorganiza**.

REORGANIZĂTOR, *-OĂRE*, *reorganizatori*, -oare, s.m. și f. Persoană care reorganizează. [Pr.: re-o-] — Din fr. **réorganisateur**.

REORGANIZĂȚIE, *reorganizații*, s.f. (Înv.) Reorganizare. [Pr.: re-o-] — Din fr. **réorganisation**.

REORIENTĂ, *reorientez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) orienta într-o nouă direcție. [Pr.: re-o-ri-en-] — Pref. re- + **orienta**.

REORIENTĂRE, *reorientări*, s.f. Acțiunea de a (se) reorienta. [Pr.: re-o-] — V. **reorienta**.

REORIENTĂȚI, *reorientați*, -te, adj. Care este orientat într-o nouă direcție. [Pr.: re-o-] — V. **reorienta**.

REOSCOP, *reoscoape*, s.n. Instrument cu care se constată prezența unui curent electric. [Pr.: re-o-] — Din fr. **rhéoscope**.

REOSCOPIC, *-Ă*, *reoscopici*, -ce, adj. Obținut cu ajutorul reoscopului, de reoscop. [Pr.: re-o-] — Din fr. **rhéoscopique**.

REOSPĂLĂTOR, *reospălătoare*, s.n. Jgheab înclinat, confecționat din tablă și căptușit cu faianță, utilizat la spălarea, respectiv la concentrarea cârbunilor. [Pr.: re-o-] — **Reo-** + **spălător**.

REOSTĂT, *reostate*, s.n. Aparat care servește la reglarea intensității curentului electric din circuite. [Pr.: re-o-] — Din fr. **rhéostat**.

REOSTĂȚIC, *-Ă*, *reostățici*, -ce, adj. Referitor la reostat, de reostat. [Pr.: re-o-] — **Reostat** + suf. -ic.

REOSTRICTIUNE, *reostricțiuni*, s.f. Contractie transversală a unui fascicul de purtători de sarcină electrică, datorită forțelor exercitate de câmpul magnetic propriu [Pr.: re-o-*st-ric-ți-u-*] — Din fr. **reostriktion**.

REOTROPISM, *reotropisme*, s.n. Tropism propriu organismelor acvatice fixate, prin care ele iau o poziție determinată în raport cu curentul apei. [Pr.: re-o-] — Din fr. **rhéotropisme**.

REPAGINĂ, *repaginez*, vb. I. Tranz. A refăce o paginație (greșită). — Pref. re- + **pagina**.

REPAGINĂRE, *repaginări*, s.f. Acțiunea de a repagina. — V. **repagina**.

REPAGINĂȚI, *repaginați*, -te, adj. (Despre texte) A cărui paginație a fost refăcută. — V. **repagina**.

REPAÓS s.n. v. **repaus**.

REPARĂ, *repăr*, vb. I. Tranz. **1.** A face propriu pentru folosire, a refăce, a readuce în stare bună, a repune în stare de funcționare; (pop.) a drege. ♦ A cărpi. **2.** Fig. A îndrepta, a corecta. ♦ (Rar) A înlocui, a compensa. ♦ (Jur.) A acoperi o pagubă, a plăti daune (pentru o stricăciune, o insultă etc.) — Din fr. **réparer**, lat. **reparare**.

REPARABIL, *-Ă*, *reparabili*, -e, adj. Care poate fi reparat; fig. care poate fi îndreptat, corectat. — Din fr. **réparable**, lat. **reparabilis**.

REPARĂRE, *reparări*, s.f. Acțiunea de a repara și rezultatul ei; reparat. — V. **repara**.

REPARĂȚI s.n. Faptul de a repara; reparare. — V. **repara**.

REPARĂȚI, *reparații*, -te, adj. **1.** Care poate fi folosit din nou fiindcă a fost readus în stare de funcționare (prin reparații, renovări etc.); reconștituit, (pop.) dres² **(1)**. **2.** Fig. Îndreptat, corectat. ♦ (Jur.; despre stricăciuni, insulte etc.) Pentru care s-au plătit daune. — V. **repara**.

REPARĂTOR, *-OĂRE*, *reparatori*, -oare, adj. (Adesea substantivat) Care repară, reparatoriu; p. ext. care înviează, întrezează. ♦ (Jur.) Care acoperă o pagubă. — Din fr. **réparateur**.

REPARĂTORIU, *-IE*, *reparatorii*, adj. Reparator. — Din fr. **réparatoire**.

REPARĂȚIE, *reparații*, s.f. **1.** Ansamblu de operații efectuate asupra unui lucru stricat, uzat, defectat, pentru a-l menține sau a-l readuce în stare normală de funcționare. ♦ *Reparații capitale* = înlocuirea sau refacerea completă a unor elemente principale ale utilajelor, agregatelor, clădirilor etc.; fig. supunerea organismului unor analize și tratamente generale în vederea restabilirii sănătății. **2.** (Jur.) Acoperire a unui prejudiciu de către persoana răspunzătoare de pricinuirea lui, despăgubire a unei pagube. ♦ Fig. Satisfacție pentru o ofensă. [Var.: **reparațiune** s.f.] — Din fr. **réparation**, lat. **reparatio**, -onis, germ. **Reparation**.

REPARĂȚIUNE s.f. v. **reparație**.

REPARTITÓR, *repartitoare*, s.n. Dispozitiv cu ajutorul căruia se poate face schimbarea legăturilor dintre liniile exterioare și cele interioare ale unei centrale telefonice. — Din fr. **répartiteur**.

REPARTIȚIE, *repartiții*, s.f. Distribuire, împărțire, repartizare. — Din fr. **répartition**.

REPARTIZĂ, *repartizez*, vb. I. Tranz. A împărți, a distribui ceva (după anumite norme). — După fr. **répartir**.

REPARTIZĂRE, *repartizări*, s.f. **1.** Acțiunea de a repartiza și rezultatul ei. **2.** (În sintagmele) *Repartizare a cheltuielilor* = distribuire a cheltuielilor indirecte de producție asupra costurilor produselor, a lucrărilor executate și a serviciilor prestate. — V. **repartiza**.

REPARTIZĂȚI, *repartizați*, -te, adj. Împărțit, distribuit. — V. **repartiza**.

REPARTIZĂTOR, *repartizoare*, s.n. (Tehn.) Distribuitor **(2)**. — **Repartiza** + suf. -tor.

REPARTIZÓR, *repartizoare*, s.n. (Tehn.) Distribuitor. — **Repartiza** + suf. -or.

REPASĂ, *repasez*, vb. I. Tranz. (Text.) A revizui țesăturile sau tricoturile și a rețușa greșelile de țesătură sau de tricotaj. — Din fr. **repasser**.

REPASĂRE, *repasări*, s.f. Revizuirea și rețușarea țesăturilor sau a tricoturilor, efectuate cu ajutorul unui ac, al unei pensete sau al unei mașini speciale, la o masă translucidă luminată de dedesubt. — După fr. **repasser**.

REPASĂȚI, *repasați*, -te, adj. (Despre țesături, tricoturi) Care a fost revizuit și reparat. — V. **repasa**.

REPASATOĂRE, *repasatoare*, s.f. Muncitoare care execută lucrări de repasare. — **Repasa** + suf. -toare.

REPATRIĂ, *repatriez*, vb. I. Refl. și tranz. A se înapoia sau a aduce în patrie o persoană sau o valoare care părăsise țara. [Pr.: -tri-a] — V. **repatria**.

REPATRIÉRE, *repatrieri*, s.f. Acțiunea de a (se) repatria și rezultatul ei. [Pr.: -tri-e-] — V. **repatria**.

REPAUS, *repausuri*, s.n. **1.** Stare în care orice funcție sau activitate este temporar întreruptă și care are rolul de a refăce capacitatea de muncă a organismului; odihnă, inactivitate. ♦ Suspendare temporară a unei activități, având rolul de a restabili capacitatea de muncă a unui organ sau a întregului organism. **2.** (Fig.) Stare a unui corp ale cărui puncte nu își modifică poziția în raport cu un sistem de referință. **3.** (Fil.) Moment integrant al mișcării, având în raport cu acesta un caracter relativ și condiționând stabilirea relativă a lucrurilor. **4.** (Biol.; în sintagma) *Repaus mamar* = perioada dintre încheierea unei lactații și următoarea fătare a vacilor și a oilor. [Pr.: -pa-us. — Var.: **repăos** s.n.] — Lat. **repausum**.

REPAUĂȚI, *repauez*, vb. I. **1.** Refl. A se odihni. **2.** Intrans. (Livr.) A muri. [Pr.: -pa-u-] — Din lat. **repausare**.

REPAUĂRE, *repauzări*, s.f. Acțiunea de a (se) repauza și rezultatul ei. [Pr.: -pa-u-] — V. **repauză**.

REPAUĂȚI, *repauzați*, -te, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Odihnit. **2.** S.m. și f. (Livr.) Decedat. [Pr.: -pa-u-] — V. **repauză**.

REPEDE, *repezi*, adj., adv. I. Adj. **1.** (Despre mișcări) Care se produce fără întârziere; iute, rapid; (despre lucruri în mișcare) care se deplasează cu repeziciune, cu iuteală; (despre ape) care curge cu repeziciune; p. ext. (despre picături, stropi etc.) care cade iute, succedându-se rapid. ♦ (Despre timp) Care trece (pentru cineva) cu repeziciune. ♦ (Despre oameni și manifestările lor) lute în mișcări, ager, sprinten, vioi; grăbit, repezit, pripit. ♦ Loc. adv. *Cu pași repezi* = grabnic, în ritm rapid. ♦ (Substantivat, f.) Gândăcel de culoare arămie, verde-deschis pe spate, cu puncte albe pe fiecare elită (*Cicindela campestris*). **2.** (Despre ploaie, vânt etc.) Intens, puternic (și de scurtă durată). **3.** (Despre dealuri, planuri etc.) Foarte înclinat, pieziș, în pantă, abrupt. **4.** (Despre drumuri) Care duce la țintă în cel mai scurt timp. II. Adv. **1.** lute, cu zor, în grabă. ♦ Îndată, imediat; deodată, brusc. ♦ Expr. *Repede-repejor* = îndată, fără întârziere. **2.** Devreme, de timpuriu; prea curând. — Lat. **rapidus**, **rapide**.

REPEGIÓR adv. v. **repejor**.

REPEJÓR adv. Diminutiv al lui *repede*. [Var.: **repegiór** adv.] — **Repede** + suf. -ior.

REPEJÓNE, *repejuni*, s.f. (Înv.) luteală, repeziciune. — **Repede** + suf. -iune.

REPÉNT, *-Ă*, *repenți*, -te, adj. (Despre tulpinile plantelor) Care, în poziție normală, stă culcat pe pământ; târător. — Din lat. **repens**, -tis.

REPÉR, *reper*, s.n. **1.** Corp sau sistem de corpuri la care se raportează poziția unui corp fix sau mobil; semn sau obiect care ușurează orientarea sau care permite recunoașterea unui sistem tehnic. **2.** Fiecare dintre semnele (linie, punct, perforație etc.) trasate pe obiectele care trebuie asamblate pentru a identifica poziția lor corectă în ansamblu. ♦ *Punct de reper* = semn, indicație care servește la recunoașterea unui lucru, a unui loc etc. ♦ (Top.) Indicator de nivel servind la calcularea sau la verificarea altitudinii unui punct de pe teren. **3.** (Tehn.) Mecanism, aparat de orientare. — Din fr. **repère**.

REPERĂ, *reperez*, vb. I. Tranz. A marca repere (2); a determina cu ajutorul unui punct de reper poziția exactă a unui loc. — Din fr. **repérer**.

REPERAJ, *reperaje*, s.n. Reperare. — Din fr. **repérage**.

REPERĂRE, *reperări*, s.f. Acțiunea de a *repera* și rezultatul ei; reperaj. — V. *repera*.

REPERĂT, *-Ă*, *reperati*, *-te*, adj. Care a suferit acțiunea de reperare. — V. *repera*.

REPERCUSIÖNE, *repercusiuni*, s.f. Urmare, consecință. [Pr.: *-si-u-*] — Din fr. **répercussion**.

REPERCUTĂ, pers. 3 *repercutează*, vb. I. Refl. 1. (Despre unde sonore sau luminoase) A se răsfrânge, a se retransmite, a reveni, a se întoarce. 2. Fig. A avea urmări, consecințe; a-și manifesta indirect efectele. — Din fr. **répercuter**.

REPERCUTĂRE, *repercutări*, s.f. Acțiunea de a *se repercuta* și rezultatul ei. — V. *repercuta*.

REPERCUTĂT, *-Ă*, *repercutați*, *-te*, adj. Răsfrânt, întors, revenit. — V. *repercuta*.

REPERTÖAR s.n. v. **repertoriu**.

REPERTÖR s.n. v. **repertoriu**.

REPERTÖRIĂ, *repertoriez*, vb. I. Tranz. A înregistra într-un repertoriu (1); a repertoriza. [Pr.: *-ri-a*] — Din fr. **repertoir**.

REPERTÖRIĂL, *-Ă*, *repertorial*, *-e*, adj. De repertoriu (2). [Pr.: *-ri-al*] — Din engl. **repertorial**.

REPERTÖRIU, *repertorii*, s.n. 1. Caiet, registru în care datele (nume, titluri etc.) se înscriu în ordine alfabetică (în foile compartimentate pe litere). 2. Totalitatea pieselor teatrale sau muzicale care se joacă în cadrul unui teatru în timpul unei stagioni. ♦ Totalitatea pieselor scrise de un autor dramatic. ♦ Totalitatea pieselor interpretate de un actor, de un muzician. 3. Culegere de texte, de cântece etc. [Var.: **repertör**, **repertoär** s.n.] — Din fr. **répertoire**, lat. **repertorium**.

REPERTÖRIZĂ, *repertorizez*, vb. I. Tranz. A înscrie într-un repertoriu (1); a repertoria. — **Repertoriu** + suf. *-iza*.

REPETĂ, *repët*, vb. I. Tranz. A spune, a face, a produce încă o dată (sau de mai multe ori) ceea ce a mai fost spus, făcut sau produs. ♦ A citi un text de două sau de mai multe ori pentru a înțelege bine; *spec.* a face repetiția unui rol, a unei piese de teatru, muzicale etc. ♦ (Despre elevi sau studenți) A urma din nou cursurile clasei sau anului de studii (în care a rămas repetent). ♦ Refl. A se produce, a se întâmpla, a avea loc din nou. [Var.: (inv.) **repeți** vb. IV] — Din fr. **répéter**, germ. **repetieren**.

REPETĂBIL, *-Ă*, *repetabil*, *-e*, adj. Care se poate repeta. — Din fr. **répétable**.

REPETABILITĂTE s.f. Înșușirea de a fi repetabil. — **Repetabil** + suf. *-itate*.

REPETĂRE, *repëtări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *repetă* și rezultatul ei; repetiție. — V. *repetă*.

REPETĂT, *-Ă*, *repetati*, *-te*, adj. Care este spus sau făcut încă o dată (sau de mai multe ori); care se repetă. — V. *repetă*.

REPETÉNT, *-Ă*, *repetenți*, *-te*, adj., s.m. și f. (Elev sau student) care repetă clasa sau anul de studii din cauza neîndeplinirii condițiilor de promovare. — Din germ. **Repetent**.

REPETENȚIE, *repetenții*, s.f. Faptul de a rămâne repetent; situația de repetent. — **Repetent** + suf. *-ie*.

REPETITÖR, *-ÖARE*, *repetitori*, *-oare*, s.m. și f., s.n. 1. S.m. și f. (leșit din uz) Pedagog, meditator. 2. S.m. și f. Pianist acompaniator al unui cântăreț sau al unui instrumentist în repetiții și în recitaluri; corepetitor. 3. S.n. Sală de meditație într-un internat. — Din fr. **répétiteur**, germ. **Repetitor**.

REPETIȚIE, *repetiții*, s.f. 1. Repetare, reluare a aceluiași vorbe, idei, acțiuni etc. ♦ *Armă cu repetiție* = armă cu care se pot trage mai multe focuri dintr-o singură apăsare pe trăgaci, reîncărcarea făcându-se automat. ♦ Activitatea de pregătire a interpreților pentru un spectacol sau concert. ♦ *Repetiție generală* = ultima repetiție înainte de premiera unui spectacol. ♦ Reluare de către elevi, la școală, în cadrul unor lecții speciale, sau acasă, a materiei de învățământ deja parcurse. 2. Procedeu stilistic care constă în folosirea repetată a aceluiași cuvânt sau a unui grup de cuvinte cu scopul de a înviora expunerea, a întări ideea etc. — Din fr. **répétition**.

REPETÖR, *repetoare*, s.n. Aparat pentru amplificarea bilaterală a semnalelor într-o cale de telecomunicații pe fire, având rolul de a compensa atenuarea semnalului pe o secțiune a liniei. — **Repeta** + suf. *-or*.

REPETI vb. IV v. *repetă*.

REPEZĂLĂ, *repezeli*, s.f. 1. Luțea, grabă mare, repeziune. ♦ Loc. adv. *La repezeală* = foarte repede, în mare grabă. 2. (Rar) Goană, fugă. — **Repezi** + suf. *-eală*.

REPEZI, *repéd*, vb. IV. 1. Refl. A porni în grabă, a se duce repede spre..., a da fuga, a sări. ♦ A trece pe undeva în grabă (și pentru scurt timp), a se

abate pe la..., a da o fugă. ♦ Tranz. A trimite pe cineva în grabă. 2. Refl. (Fam.; despre oameni) A face un lucru în grabă și adesea fără chibzuială, a acționa în pripă; a se pripri (1). 3. Refl. A se năpusti, a se arunca, a năvăli. 4. Tranz. A trânti, a izbi, a arunca, a azvărli. ♦ A da, a aplica cu violență o lovitură cu pumnul, cu palma etc. 5. Tranz. Fig. A se răsti la cineva, a-i vorbi aspru, violent; a brusca. — Din **repede**.

REPEZICIÖNE, *repeziciuni*, s.f. 1. Înșușirea de a fi repede; grabă mare, iuteală, viteză, rapiditate. 2. (Rar) Înclinare a unei pante. — **Repede** + suf. *-iciune*.

REPEZIS, *repezisuri*, s.n. 1. Mișcare violentă; goană, alergătură; năvală. ♦ Fig. Izbucnire, precipitare. 2. Pantă abruptă; povârniș foarte înclinat. 3. Porțiune din cursul unui râu unde apa curge foarte repede. — **Repede** + suf. *-is*.

REPEZIT, *-Ă*, *repeziți*, *-te*, adj. 1. Grăbit, făcut în grabă, la repezeală. 2. Care acționează pripit; *p. ext.* pornit, mănios, nestăpănit; răstit. — V. *repezi*.

REPEZITÖRĂ, *repezituri*, s.f. (Rar) Mișcare rapidă, precipitată; goană, fugă. — **Repezi** + suf. *-tură*.

REPLICĂ, *repichez*, vb. I. Tranz. A răsădi la distanțe mai mari plantele tinere, crescute în räsadnițe sau sere, pentru a le asigura condiții favorabile de nutriție; a transplanta, a replanta. — Din fr. **replanter**.

REPLICĂJ, *repicaje*, s.n. Repicare. — Din fr. **repiquage**.

REPLICĂRE, *repicări*, s.f. Acțiunea de a *repica* și rezultatul ei; repicaj. — V. *repica*.

REPLICĂT, *repicaturi*, s.n. (Agron.) Repicare. — V. *repica*.

REPLANTĂ, *replantez*, vb. I. Tranz. A planta din nou; a transplanta. — Pref. *re-* + *planta*. Cf. fr. *replanter*.

REPLANTĂRE, *replantări*, s.f. Acțiunea de a *replanta* și rezultatul ei; transplantare. — V. *replanta*.

REPLAY s.n. Reluare imediată a fazelor interesante într-o transmisie sportivă (directă) la televiziune. [Pr.: *ripléj*] — Cuv. engl.

REPLIĂ, *repliez*, vb. I. 1. Refl. (Mil.) A se retrage în ordine, sub presiunea inamicului, mutând apărarea pe un alt aliniament. 2. Tranz. A strânge (după ce a fost desfășurat) prin suprapunerea unei părți peste alta. [Pr.: *-pli-a*] — Din fr. **replier**.

REPLICĂ, *réplic*, vb. I. Tranz. A da o replică (1), a răspunde; a riposta. — Din fr. **répliquer**.

REPLICĂRE s.f. (Genet.) Duplicare a unei molecule sau a unui agregat de molecule prin copierea structurii unei molecule preexistente de același fel. — V. *replica*.

RÉPLICĂ, *replici*, s.f. 1. Răspuns (prompt și energic) la afirmațiile cuiva; ripostă. ♦ Loc. adj. *Fără replică* = definitiv. ♦ Expr. *A fi tare în replici* = a găsi prompt răspunsul cel mai potrivit într-o discuție. *A avea replică* = a răspunde prompt și răspicat. (Jur.) *A vorbi în replică* = a răspunde, în cursul unei dezbateri, combătând afirmațiile și atacurile părții adverse. 2. Porțiune din rolul unui actor, constituind un răspuns la cele spuse de partener. ♦ Parte finală a unui fragment de dialog, care solicită intervenția interlocutorului. 3. Copie a unei opere de artă executată de autorul operei originale sau sub supravegherea lui. 4. (Fiz.) Mulaj al suprafeței unui corp, realizat sub forma unei pelicule care pe o parte este plană, iar pe cealaltă reproduce structura superficială a corpului, utilizat în microscopia electronică pentru studiul corpurilor groase, netransparente pentru electroni. — Din fr. **réplique**.

REPLIÉRE, *replieri*, s.f. Acțiunea de a *se replia* și rezultatul ei. [Pr.: *-pli-e*] — V. *replia*.

REPOPULĂ, *repopulez*, vb. I. Tranz. A popula din nou un teritoriu. ♦ A reface un teren forestier despădurit. — Pref. *re-* + *popula*.

REPOPULĂRE, *repopulări*, s.f. Acțiunea de a *repopula* și rezultatul ei. — V. *repopula*.

REPOPULĂT, *-Ă*, *repopulați*, *-te*, adj. Care a fost populat din nou. — V. *repopula*.

REPÖRT, *reporturi*, s.n. Trecere a unei sume (reprezentând un total parțial) din josul unei coloane în fruntea coloanei următoare, pentru a fi adunată în continuare; *p. ext.* sumă reportată sau orice sumă rămasă dintr-un calcul anterior. — Din fr. **report**.

REPORTĂ, *reportez*, vb. I. Tranz. A face un report. — Din fr. **reporter**.

REPORTĂJ, *reportaje*, s.n. Specie publicistică, uneori și cu valoare literară, informând operativ asupra unor realități, situații, evenimente etc. — Din fr. **reportage**.

REPORTĂRE, *reportări*, s.f. Acțiunea de a *reporta* și rezultatul ei. — V. *reporta*.

REPÖRTER, *-Ă*, *reporteri*, *-e*, s.m. și f. Persoană care culege și transmite de pe teren știri și informații; autor de reportaje. ♦ *Reporter cinematografic* = operator care filmează în vederea realizării unor jurnale de actualități, a

unor filme documentare etc. [Acc. și: *reportér*] — Din fr. **reporter**, germ. **Reporter**, engl. **reporter**.

REPORTERĂȘ, *reporterași*, s.m. (Depr.) Diminutiv al lui *reporter*. — **Reporter** + suf. *-aș*.

REPORTERICÉSC, **-EĂSCĂ**, *reportericești*, adj. De reporter. — **Reporter** + suf. *-icesc*.

REPORTOFÓN, *reportofoane*, s.n. Magnetofon special pentru reportaje și interviuri. — **Report[er]** + [magnet]ofon.

REPOVESTI, *repovestesc*, vb. IV. Tranz. A povesti încă o dată, a mai spune o dată ceva ce a fost povestit. — Pref. *re-* + **povesti**.

REPOVESTIRE, *repovestiri*, s.f. Acțiunea de a *repovesti* și rezultatul ei. — V. **repovesti**.

REPOVESTÍT, **-Ă**, *repovestiți*, *-te*, adj. Povestit din nou, povestit încă o dată. — V. **repovesti**.

REPREHENSIBIL, **-Ă**, *reprehensibili*, *-e*, adj. (Livr.) Care merită să fie condamnat, care atrage reproșuri; blamabil, condamnat. — Din fr. **réprensible**, lat. **reprehensibilis**.

REPREHENSÍUNE, *reprehensuni*, s.f. (Livr.) Muștrare, reproș; blam. [Pr.: *-si-u-*] — Din fr. **réprension**, lat. **reprehensio**, **-onis**.

REPRESĂLII s.f. pl. Măsură de reprimare luate de anumite organe de stat împotriva unor persoane sau grupuri sociale, ca urmare a săvârșirii unor acțiuni cu caracter politic, a unor acte de nesupunere sau de răzvrătire. ♦ Măsură de constrângere luate de un stat împotriva organelor sau cetățenilor altui stat, ca urmare a săvârșirii de către acel stat a unor acte ilicite față de el sau față de cetățenii lui și spre a-l determina să revină asupra lor. — Din fr. **représailles**, lat. **represalia**.

REPRESÍBIL, **-Ă**, *represibili*, *-e*, adj. (Rar) Care poate sau trebuie să fie reprimat. — Din fr. **représible**.

REPRESÍUNE, *represiuni*, s.f. Reprimare, înăbușire a unei acțiuni de revoltă, de opoziție colectivă; (la pl.) acțiuni drastice întreprinse în acest scop. ♦ Măsură de constrângere împotriva infractorilor, care constă în arestarea, trimiterea în judecată și condamnarea lor la pedepsele prevăzute de legea penală. [Pr.: *-si-u-*] — Din fr. **répression**.

REPRESÍV, **-Ă**, *represivi*, *-e*, adj. Care reprimă, care servește ca mijloc de reprimare; privitor la represiune. — Din fr. **répressif**.

REPREZENTĂ, *reprezintă*, vb. I. Tranz. 1. A avea forma sau înfățișarea unui anumit obiect; a realiza (în miniatură) un obiect. ♦ A înfățișa, a evoca ceva prin procedee plastice, grafice sau prin limbaj. 2. A interpreta pe scenă o lucrare dramatică în fața publicului. 3. A acționa în numele unei persoane, al unei colectivități, al unui stat în temeiul împuternicirii permise de acestea sau de la lege; a avea un împuternicit sau un mandatar. ♦ A fi exponentul unui curent, al unei școli etc., înfățișând, întruchipând aspectele lor caracteristice, esențiale. 4. A constitui, a fi, a însemna. 5. A-și readuce în conștiință imaginea obiectelor sau a fenomenelor percepute anterior; *p. ext.* a-și imagina, a-și închipui. 6. A exprima o legătură între mai multe mărimi printr-o relație matematică. — Din fr. **représenter**, lat. **repraesentare**.

REPREZENTĂBIL, **-Ă**, *reprezentabili*, *-e*, adj. (Despre piese de teatru) Care se poate reprezenta. — Din fr. **représentable**.

REPREZENTĂNT, **-Ă**, *reprezentanți*, *-te*, s.m. și f. 1. Persoană împuternicită să reprezinte pe cineva sau ceva, să țină locul cuiva, să acționeze în numele cuiva. ♦ Persoană care reprezintă interesele unui stat în alt stat, la o întrunire diplomatică etc. 2. Cel care reprezintă o școală, un curent; exponent. — Din fr. **représentant**.

REPREZENTĂNȚĂ, *reprezentanțe*, s.f. 1. Organ care reprezintă în altă țară interesele țării sale în domeniul economic, politic etc. 2. (În sintagmele) *Reprezentanță națională* = organ de stat constituit din totalitatea deputațiilor. *Reprezentanță comercială* = organ al unui stat, care îl reprezintă în relațiile comerciale cu alte state. — Din germ. **Repräsentanz**.

REPREZENTĂRE, *reprezentări*, s.f. Acțiunea de a *reprezenta* și rezultatul ei. 1. Înfațișare, redare, reproducere a unui lucru (prin mijloace plastice). ♦ *Reprezentare topografică* = înscrisere pe un plan, pe o hartă etc. a detaliilor de pe teren cu ajutorul semnelor topografice. 2. Imagine senzorială a obiectelor și fenomenelor realității, evocată mental, în absența acestora, pe baza percepțiilor anterioare. 3. Interpretare pe scenă a unei lucrări dramatice; reprezentatie (1). 4. (În sintagma) *Cheltuieli de reprezentare* = sume prevăzute într-un buget cu scopul de a acoperi cheltuielile rezultate din îndeplinirea funcțiilor oficiale pe care le deține o persoană. — V. **reprezenta**.

REPREZENTATÍV, **-Ă**, *reprezentativi*, *-e*, adj. 1. (Despre un organ sau un sistem de guvernare) Care reprezintă o colectivitate și acționează în numele ei, fiind constituit prin alegeri. 2. Care (prin însușirile sale) reprezintă, ilustrează epoca, mediul, curentul din care face parte; ilustrativ, tipic. ♦ (Substantivat, f.) Echipă care reprezintă o asociație sportivă, o țară etc. — Din fr. **représentatif**.

REPREZENTATÍVITÁTE s.f. 1. Caracter reprezentativ. 2. Reprezentare a unei instituții, a unui stat etc. în relațiile cu alte instituții, state etc. — Din fr. **représentativité**.

REPREZENTÁȚIE, *reprezentății*, s.f. Prezentare pe scenă a unei opere dramatice, a unui program artistic etc.; spectacol. [Var.: **reprezentățune** s.f.] — Din fr. **représentation**, lat. **repraesentatio**, **-onis**.

REPREZENTÁȚIÚNE s.f. v. **reprezentăție**.

REPRIMÁ, *reprim*, vb. I. Tranz. A curma, a înăbuși, a împiedica prin mijloace drastice, violente desfășurarea unei acțiuni de revoltă, de opoziție. — Din fr. **réprimer**.

REPRIMÁRE, *reprimări*, s.f. Acțiunea de a *reprima* și rezultatul ei. — V. **reprima**.

REPRIMATÓR, **-OÁRE**, *reprimatori*, *-oare*, adj., s.m. și f. (Persoană) care reprimă. — **Reprima** + suf. *-tor*.

REPRIMÍ, *reprimesc*, vb. IV. Tranz. A primi înapoi. ♦ A reangaja o persoană care a fost concediată. — Pref. *re-* + **primi**.

REPRIMÍRE, *reprimiri*, s.f. Acțiunea de a *reprimi* și rezultatul ei. — V. **reprimi**.

REPRINT, *reprinturi*, s.n. Retipărire. [Pr.: *riprínt*] — Cuv. engl.

REPRIVATIZÁ, *reprivatizez*, vb. I. Tranz. A face o reprivatizare. — Pref. *re-* + **privatiza**.

REPRIVATIZÁRE, *reprivatizări*, s.f. Trecere a unei întreprinderi sau a unei ramuri economice naționalizate de stat din nou în proprietate privată. — V. **privatiza**.

REPRIZÁ, *reprise*, s.f. 1. Fiecare dintre intervalele sau etapele succesive ale unei activități (în special ale unui meci de fotbal, handbal, hochei etc.). 2. Durată a unei faze într-o operație tehnică; etapă de lucru. ♦ Loc. adv. *În reprise* = pe rând, în etape. 3. Creștere a turației unui motor printr-o accelerare bruscă, pentru a învinge o rezistență exterioară de moment. 4. Reluare sau repetare a unei operații tehnice întrerupte. 5. Defect la suprafața unor piese turnate datorat umplerii incomplete a formelor de turnare, care se prezintă sub forma șanțurilor, a unor margini rotunjite etc. — Din fr. **reprise**.

REPROBÁ, *reprob*, vb. I. Tranz. A dezaproba un act, o acțiune; a respinge, a condamna. — Din lat. **reprobare**.

REPROBÁBIL, **-Ă**, *reprobabili*, *-e*, adj. Care merită să fie reprobat; blamabil, condamnat. — Din lat. **reprobabilis**.

REPROBÁRE, *reprobări*, s.f. Acțiunea de a *reproba*; reprobatiune. — V. **reproba**.

REPROBATÓR, **-OÁRE**, *reprobatori*, *-oare*, adj. Care reprobă. — Din fr. **réprobateur**, lat. **reprobator**, **-oris**.

REPROBATÍÚNE, *reprobatiuni*, s.f. (Rar) Reprobare. [Pr.: *-ți-u-*] — Din fr. **réprobation**, lat. **reprobatio**, **-onis**.

REPRODUCĂTÓR, **-OÁRE**, *reproducători*, *-oare*, adj. Care se reproduce (6), se înmulțește (ușor). ♦ (Substantivat, m.) Animal domestic selecționat după criterii biologice și productive în vederea reproducției (2). — **Duproduce** + suf. *-ător*. Cf. fr. **reproducteur**.

REPRODÚCE, *reproduc*, vb. III. 1. Tranz. A reda cu exactitate ceea ce este scris, ceea ce a spus sau a făcut cineva etc. ♦ A imita felul de a fi, gesturile, mimica cuiva. 2. Refl. A reactualiza în memorie idei, cunoștințe însușite în cursul experienței anterioare. 3. Refl. A se produce, a se arăta din nou; a se repeta. 4. Tranz. (Ec. pol.) A relua în mod continuu producția economică; a produce din nou. 5. Tranz. A produce în serie; a multiplica. 6. Refl. (Biol.) A se perpetua prin reproducere (4). — Pref. *re-* + **produce** (după fr. *reproduire*).

REPRODÚCERE, *reproduceri*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) *reproduce* și rezultatul ei. 2. (Concr.) Copie după o lucrare de artă originală (desen, pictură, sculptură etc.) 3. (Psih.) Proces al memoriei prin care se evocă, se reactualizează mental imagini, idei, cunoștințe însușite în cursul experienței anterioare, în lipsa obiectelor, textelor etc. respective. 4. (Biol.) Fenomen biologic fundamental al cărui rezultat este nașterea dintr-un organ specializat al părintelui (sau părinților) a unui urmaș asemănător. — V. **reproduce**.

REPRODUCĂTÍBIL, **-Ă**, *reproductibili*, *-e*, adj. Care poate fi produs. — Din fr. **reproductible**.

REPRODUCĂTÍV, **-Ă**, *reproductivi*, *-e*, adj. 1. Care reproduce (1). ♦ Care reprezintă o reproducere. 2. Care favorizează o nouă producție. — Din fr. **reproductif**.

REPRODUCÍVITÁTE s.f. (Livr.) Capacitatea de a (se) reproduce. — Din fr. **reproductivité**.

REPRODUCĂȚIE, *reproducții*, s.f. 1. Reinnoire, reluare a producției economice. 2. (Biol.) Reproducere (4). — Din fr. **reproduction**.

REPRODÚS, **-Ă**, *reproduși*, *-se*, adj. Care este rezultatul unei reproducții. — V. **reproduce**.

REPROFILĂ, *reprofiléz*, vb. I. Tranz. A schimba profilul unei întreprinderi, al unei instituții etc.; a reorganiza. — Pref. *re-* + **profilă**.

REPROFILĂRE, *reprofilări*, s.f. Acțiunea de a *reprofilă* și rezultatul ei. — V. **reprofilă**.

REPROGRAFIE s.f. Nume generic pentru procedeele tehnice de multiplicare a textelor. — Din fr. **reprographie**.

REPROGRAMĂ, *reprogramez*, vb. I. Tranz. A programa din nou. — Pref. *re-* + **programa**.

REPROGRAMABIL, **-Ă**, *reprogramabili*, *-e*, adj. Care poate fi reprogramat. — **Reprograma** + suf. *-bil*.

REPROGRAMĂRE, *reprogramări*, s.f. Acțiunea de a *reprograma*. — V. **reprograma**.

REPROGRAMĂT, **-Ă**, *reprogramați*, *-te*, adj. Care a fost programat din nou. — V. **reprograma**.

REPROȘ, *reproșuri*, s.n. Imputare, dojană; muștrare, învinuire. — Din fr. **reproche**.

REPROȘĂ, *reproșez*, vb. I. Tranz. A-și face sau a-i face cuiva reproșuri. — Din fr. **reprocher**.

REPROȘABIL, **-Ă**, *reproșabili*, *-e*, adj. Care merită reproșuri, de reproșat. — Din fr. **reprochable**.

REPTILĂ, *reptile*, s.f. (La pl.) Clasă de vertebrate (șerpi, șopârle, broaște țestoase, crocodili) ovipare, de obicei terestre, târătoare, cu temperatura corpului variabilă, cu corpul acoperit de o piele groasă, solzoasă, fără picioare sau cu picioare scurte, dispuse lateral, și cu inima formată din două auricule și un ventricul (*Reptilia*); (și la sg.) animal care face parte din această clasă. — Din fr. **reptile**, germ. **Reptile**.

REPTILIAN, **-Ă**, *reptilien*, *-e*, adj. Care este specific reptilei, de reptilă. [Pr.: *-li-an*] — Din fr. **reptilien**.

REPUBLICĂ, *republic*, vb. I. Tranz. A publica din nou; a reedita, a retipări. — Pref. *re-* + **publica**.

REPUBLICABIL, **-Ă**, *republicabili*, *-e*, adj. Care poate fi republicat. — Pref. *re-* + **publicabil**.

REPUBLICĂN, **-Ă**, *republicani*, *-e*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține republicii, privitor la republică. 2. S.m. și f. Adept al republicii ca formă de guvernământ. — Din it. **repubblicano**, fr. **républicain**.

REPUBLICANISM s.n. (Rar) Concepție care susține republica drept formă de guvernământ; atitudine, activitate în favoarea republicii. — Din fr. **républicanisme**.

REPUBLICĂRE, *republicări*, s.f. Acțiunea de a *republica* și rezultatul ei. — V. **republica**.

REPUBLICĂT, **-Ă**, *republicați*, *-te*, adj. Care a fost publicat din nou. — V. **republica**.

REPÚBLICĂ, *republici*, s.f. Formă de guvernământ în care conducerea este exercitată de un organ suprem al puterii de stat sau de un președinte ales ori numit; țară, stat care are o astfel de formă de guvernământ. ♦ (Rar) Populația unei astfel de țări. — Din it. **repubblica**, fr. **république**.

REPUDIĂ, *repudiez*, vb. I. Tranz. A respinge, a nu mai recunoaște pe cineva sau ceva; a îndepărta, a arunca, a alunga, a desconsidera, a renega. ♦ A renunța la o moștenire sau la un legat. [Pr.: *-di-a*] — Din fr. **répudier**.

REPUDIÉRE, *repudieri*, s.f. Acțiunea de a *repudia* și rezultatul ei; respingere, renegare. ♦ *Repudierea unei moșteniri sau a unui legat* = renunțare a unei persoane la drepturile sale de moștenire legale sau la un legat. [Pr.: *-di-e*] — V. **repudia**.

REPUGNĂ, pers. 3 *repúgnă*, vb. I. Intrans. (Livr.) A-i produce cuiva silă sau dezgust, a-i provoca cuiva oroare, a-i plăcea profund. — Din fr. **répugner**, lat. **repugnare**.

REPUGNĂNT, **-Ă**, *repugnanti*, *-te*, adj. (Livr.) Care inspiră repulsie, care provoacă silă; respingător. — Din fr. **repugnant**.

REPUGNĂNȚĂ s.f. (Livr.) Dezgust, repulsie, aversiune. — Din fr. **répugnance**, lat. **repugnantia**.

REPÚLSIE, *repulsii*, s.f. 1. Aversiune instinctivă; oroare, dezgust, resentiment. 2. (Fiz.) Respingere (2). [Var.: **repulsiune** s.f.] — Din fr. **répulsion**, lat. **repulsio**, **-onis**.

REPULSIUNE s.f. v. **repulsie**.

REPULSIV, **-Ă**, *repulsivi*, *-e*, adj. (Rar) Care inspiră repulsie; respingător. — Din fr. **répulsif**.

REPÚNE, *repún*, vb. III. Tranz. A pune din nou. — Pref. *re-* + **pune**.

REPÚNERE, *repuneri*, s.f. Acțiunea de a *repune* și rezultatul ei. — V. **repune**.

REPURTĂ¹, *repórt*, vb. I. Tranz. și refl. (Rar) A-și îndrepta gândul asupra unor oameni, idei, fapte din trecut; a se întoarce cu gândul înapoi. — Din fr. **réporter** (după *porta*).

REPURTĂ², *repurtez*, vb. I. Tranz. A obține, a câștiga o victorie, un succes (de obicei într-o competiție). — Din lat. **reportare**, it. **riportare**.

REPUTÁT, **-Ă**, *reputați*, *-te*, adj. Care se bucură de o reputație bună. ♦ Renumit, faimos, cunoscut, prețuit. — Din fr. **réputé**.

REPUTĂIE, *reputații*, s.f. Păreră publică, favorabilă sau defavorabilă, despre cineva sau ceva; felul în care cineva este cunoscut sau apreciat. ♦ Renumere, faimă, celebritate. [Var.: (Inv.) **reputățune** s.f.] — Din fr. **réputation**, lat. **reputatio**, **-onis**.

REPUTĂIUNE s.f. v. **reputație**.

RESABOTĂ, *resabotez*, vb. I. Tranz. A rectifica înclinarea șinelor de cale ferată (după un anumit timp de exploatare). — Pref. *re-* + **sabota**.

RESABOTĂRE, *resabotări*, s.f. Acțiunea de a *resabota*. — V. **resabota**. **RESABOTĂT**, **-Ă**, *resabotați*, *-te*, adj. (Despre șine) A cărei înclinare a fost rectificată. — V. **resabota**.

RESAC, *resacuri*, s.n. Val marin sau oceanic de interferență, care, izbindu-se de un obstacol, se combină continuu cu valul direct, prezentând aspectul unei explozii. — Din fr. **ressac**.

RESCIZIUNE, *resciziuni*, s.f. (Jur.) Anulare a unui act din cauza unui viciu radical. [Pr.: *-zi-u-*] — Din fr. **rescision**, lat. **rescissio**, **-onis**.

RESCIZÓRIU, **-IE**, *rescizorii*, adj. (Jur.) Care provoacă o resciziune. — Din lat. **rescissorius**, **-a**, **-um**, fr. **rescisoire**.

RESCRÍE, *rescriu*, vb. III. Tranz. 1. A copia. 2. A transpune în alt limbaj artistic, în altă formă artistică. — Pref. *re-* + **scrie** (după fr. *récrire*).

RESCRÍERE, *rescrieri*, s.f. Acțiunea de a *rescrie* și rezultatul ei. — V. **rescrie**.

RESCRÍPT, *rescripte*, s.n. Răspuns dat de împărații romani la chestiunile de drept și administrative asupra cărora erau consultați de către magistrații sau de către guvernatorii provinciilor; *p. ext.* ordin care emană de la un suveran într-o afacere particulară. — Din lat. **rescriptum**, germ. **Reskript**.

RESCRÍS, **-Ă**, *rescrisi*, *-se*, adj. 1. Care a fost copiat. 2. Care a fost scris din nou, în altă formă. — V. **rescrie**.

RESEMNA, *resemnez*, vb. I. Refl. A se împăca cu o situație grea, defavorabilă; a accepta ceva fără împotrivire. [Var.: (Inv.) **resigné** vb. I.] — Din fr. **résigner** (după *semna*).

RESEMNĂRE, *resemnări*, s.f. Faptul de a *se resemna*. [Var.: (Inv.) **resignare** s.f.] — V. **resemna**.

RESEMNÁT, **-Ă**, *resemnați*, *-te*, adj. Care se împacă cu o situație grea, care suportă ceva fără împotrivire. ♦ Care exprimă resemnare. [Var.: (Inv.) **resigné**, **-ă** adj.] — V. **resemna**.

RESENTIMÉNT, *resentimente*, s.n. Sentiment ostil față de cineva, provocat de o nemulțumire mai veche; dușmănie, ură, pică, antipatie, resimțământ. — Din fr. **ressentiment**.

RESENTIMENTĂR, **-Ă**, *resentimentari*, *-e*, adj. Care ține de resentiment, care are caracter de resentiment. ♦ (Despre oameni) Care nu poate depăși amintirile neplăcute din trecut. — **Resentiment** + suf. *-ar* (după fr. *resentimental*).

RESEȚĂ, *resetez*, vb. I. A reinstala unul sau mai multe programe într-un calculator. — Din engl. **reset**.

RESFIRĂ vb. I v. **răsfira**.

RESFIRĂRE s.f. v. **răsfirare**.

RESFIRÁT, **-Ă** adj. v. **răsfirat**.

RESIGNĂ vb. I v. **resemna**.

RESIGNĂRE s.f. v. **resemnare**.

RESIGNÁT, **-Ă** adj. v. **resemnat**.

RESIGNĂȚIE, *resignații*, s.f. (Rar) Resemnare. — Din fr. **résignation**, lat. **resignatio**, **-onis**.

RESIMȚĂMÁNT, *resimțăminte*, s.n. (Rar) Resentiment. — **Resimți** + suf. *-ământ* (după fr. *ressentiment*).

RESIMȚÍ, *resimți*, vb. IV. 1. Tranz. A simți. 2. Refl. A simți urmările, consecințele unei împrejurări anterioare. ♦ A se face simțit, a avea repercusiuni. — Din fr. **ressentir** (după *simți*).

RESIMȚÍRE, *resimțiri*, s.f. Faptul de a (se) *resimți*. — V. **resimți**.

RESORBÍ, pers. 3 *resoárbe*, vb. IV. Refl. (Med.) A dispărea prin resorbție. — Din fr. **résorber**, lat. **resorbere** (după *sorbi*).

RESORBȚIE, *resorbții*, s.f. 1. (Med.) Proces de dispariție lentă, prin absorbție treptată, a unui țesut sau organ, de obicei străin organismului. ♦ Proces de atrofiere a unui țesut sau a unui organ, de obicei datorită fagocitozei. ♦ Proces prin care un lichid sau un gaz trece dintr-o cavitate a organismului, dintr-un vas sau din țesutul interstițial în circulație. 2. (Fiz.) Absorbție sau adsorbție a gazelor sau a vaporilor proveniți din corpul absorbantului sau adsorbantului. — Din fr. **résorption**.

RESÓRT¹, *resoarte*, s.n. Sector, domeniu de activitate; *p. ext.* persoanele care îl reprezintă. ♦ *Autoritate de resort* = autoritate sub a cărei

jurisdicție intră o problemă și care are competența de a o rezolva. ◇ Expr. *A fi de resortul cuiva* = a fi, a ține de competența, de specialitatea cuiva; a intra în atribuțiile cuiva. [Pl. și: *resorturi*] — Din fr. **ressort**.

RESÓRT², *resorturi*, s.n. Organ al unui mecanism executat dintr-un material cu proprietăți elastice mari și care, sub acțiunea unei forțe exterioare, se deformează, revenind la forma inițială când acțiunea exterioară încetează; (sens curent) arc. ◆ Fig. Sursă, izvor de energie fizică sau morală; suport moral, imbold. — Din fr. **ressort**.

RESORTISĂNT, *resortisanți*, s.m. Persoană fizică sau juridică aparținând unui stat, aflată sub protecția altui stat. — Din fr. **ressortissant**.

RESPECT s.n. Atitudine sau sentiment de stimă, de considerație sau de prețuire deosebită față de cineva sau de ceva; deferență, venerație. ◇ Expr. *A ține (pe cineva) la (sau în) respect* = a ține pe cineva la distanță, a nu-l lăsa să devină prea familiar. *A pune (pe cineva) la respect* = a impune cuiva o atitudine respectuoasă. *Respectele mele*, formulă respectuoasă de salut. — Din fr. **respect**, lat. **respectus**.

RESPECTĂ, *respect*, vb. I. Tranz. 1. A simți și a manifesta respect față de cineva sau de ceva; a cinși, a stima. ◇ Refl. recipr. *Se respectă unul pe altul*. ◆ A acorda atenția cuvenită, a ține seamă de..., a nu neglija. ◆ Refl. A-și păstra demnitatea. ◆ A nu păgubi, a cruța; a nu tulbura, a nu deranja. 2. A nu se abate de la un contract, de la o lege, de la un angajament etc. — Din fr. **respecter**.

RESPECTĂBIL, **-Ă**, *respectabili*, -e, adj. 1. Care merită să fie respectat, demn de respect; care impune respect. 2. (Fam.) Impresionant, impozant; considerabil, mare. — Din fr. **respectable**.

RESPECTABILITĂTE s.f. Înșușirea de a fi respectabil; onorabilitate. — Din fr. **respectabilité**.

RESPECTĂRE, *respectări*, s.f. Faptul de a (se) respecta. — V. **respecta**.

RESPECTĂT, **-Ă**, *respectați*, -te, adj. Care se bucură de respect. — V. **respecta**.

RESPECTÍV, **-Ă**, *respectivi*, -e, adj. Care privește împrejurarea, persoana sau obiectul despre care este vorba; care se raportează la fiecare în particular, care privește fiecare dintre părțile interesate. ◆ (Substantivat, art., fam.) Soțul sau iubitul cuiva (în raport cu această persoană); soția sau iubita cuiva (în raport cu aceasta). — Din fr. **respectif**.

RESPECTÓS, **-OĂSĂ** adj. v. **respectuos**.

RESPECTUÓS, **-OĂSĂ**, *respectuoși*, -oase, adj. Plin de respect, cu respect; cuviincios. [Pr.: -tu-os. — Var.: **respectós**, **-oăsă** adj.] — Din fr. **respectueux**.

RESPINGĂTOR, **-OĂRE**, *respingători*, -oare, adj. Care respinge; spec. care inspiră dezgust, aversiune, silă. ◇ *Pompă aspiratoare-respingătoare* = pompă cu piston în care lichidul aspirat în cilindru este pompat la o anumită înălțime prin presiunea exercitată de piston. — **Respinge** + suf. **-ător**.

RESPINGE, *resping*, vb. III. Tranz. 1. A refuza, a nu admite, a nu accepta. 2. A îndepărta de la sine, a da la o parte. ◆ A arunca înapoi. 3. A ține piept unui atac armat, a silii pe dușman să se retragă. 4. Fig. A înăbuși un sentiment, o pornire. — Din it. **respingere**.

RESPINGERE, *respingeri*, s.f. 1. Faptul de a respinge. 2. (Fiz.) Exercițiu a unei forțe dirijate dinspre corpul care o exercită spre corpul asupra căruia se exercită; repulsie (2). — V. **respinge**.

RESPIR s.n. (Rar) Respirație. — Din **respira** (derivat regresiv).

RESPIRĂ, *respir*, vb. I. Intrans. 1. A introduce în plămâni, prin inspirație, aer și a da afară, prin expirație, dioxidul de carbon și vaporii de apă rezultați din arderile care au loc în organism; a răsufla. 2. Fig. A răspândi, a revărsa, a degaja. — Din fr. **respirer**, lat., it. **respirare**.

RESPIRĂBIL, **-Ă**, *respirabili*, -e, adj. Care poate fi respirat. — Din fr. **respirable**, lat. **respirabilis**.

RESPIRĂRE, *respirări*, s.f. (Rar) Respirație. ◆ Aerul respirat; boare, adiere. — V. **respira**.

RESPIRĂTOR, **-OĂRE**, *respiratori*, -oare, adj. Care ține de respirație, privitor la respirație; care folosește la respirație. ◇ (Anat.) *Aparat respirator* = sistem de organe care asigură respirația, structura lui fiind adaptată modului de viață al animalului respectiv și tipului de respirație. [Var.: **respirătoriu**, -ie adj.] — Din fr. **respiratoire**.

RESPIRĂTORIU, **-IE** adj. v. **respirator**.

RESPIRĂȚIE, *respirații*, s.f. Totalitatea proceselor fiziologice prin care se realizează schimbul de gaze (absorbirea oxigenului și eliminarea dioxidului de carbon) între organismele vii și mediul înconjurător; acțiune ritmică și mecanică prin care animalele superioare inspiră aerul ambiant conținând oxigenul necesar întreținerii vieții și expiră dioxidul de carbon și vaporii de apă rezultați din ardere; răsuflare. ◇ *Respirație artificială* = mijloc de reanimare care constă în introducerea și scoaterea alternativă și ritmică a aerului din plămâni, pentru a provoca reluarea mișcărilor respiratorii

normale, întrerupte în caz de asfixiere, sincopă etc. *Operă (sau studiu, lucrare) de largă respirație* = operă (sau studiu, lucrare) de mare amploare, complexă. ◆ Aerul respirat; suflare. — Din fr. **respiration**, lat. **respiratio**.

RESPIRO s.n. Moment de relaxare, de repaus între două perioade tensionate, agitate. — Din it. **respiro**.

RESPIROMÉTRU, *respirometre*, s.n. (Med.) Aparat care permite modificarea artificială a presiunii atmosferice pentru adaptarea organismului la altitudinile mari. — După engl. **respirometer**.

RESPONSĂBIL, **-Ă**, *responsabili*, -e, adj., s.m. și f. 1. Adj. (Despre o persoană) Care poartă răspunderea unui lucru, a unui fapt; răspunzător. 2. S.m. și f. Persoană care are o funcție de conducere sau o sarcină de răspundere, căreia i s-a încredințat o responsabilitate; șef. — Din fr. **responsable**.

RESPONSABILITĂTE, *responsabilități*, s.f. Obligația de a efectua un lucru, de a răspunde, de a da socoteală de ceva, de a accepta și suporta consecințele; răspundere. ◆ Funcție, sarcină de răspundere. — Din fr. **responsabilité**.

RESPONSABILIZĂ, *responsabilizez*, vb. I. Tranz. și refl. A deveni sau a face să devină responsabil. — Din fr. **responsabiliser**.

REST, *resturi*, s.n. 1. Ceea ce rămâne dintr-un tot, dintr-un ansamblu după ce s-a luat cea mai mare parte; rămășiță. 2. Parte dintr-un tot care rămâne în afara celei care interesează. 3. Sumă de bani care se înapoiază celui care face o plată cu bani mai mulți decât suma cuvenită. 4. (Mat.) Număr care reprezintă rezultatul unei scăderi; diferență. ◆ Parte care rămâne nedivizată la o împărțire și care, adăugată produsului dintre împărțitor și cât, ne dă deîmpărțitul. — Din ngr. **résto**, fr. **reste**. Cf. it. **resto**, germ. **Rest**.

RESTABIL, *restabilesc*, vb. IV. 1. Tranz. A stabili din nou, a readuce în starea de la început (sau în alta mai bună). 2. Tranz. A reconstitui cuvinte, texte, manuscrise etc. în forma (presupusă) originală. 3. Refl. A-și reface sănătatea zdruncinată, a se întrema; a se însănătoși; a se îndrăveni. — Pref. **re-** + **stabili** (după fr. **rétablir**).

RESTABILIRE, *restabiliri*, s.f. Acțiunea de a (se) restabili și rezultatul ei. — V. **restabil**.

RESTĂNT, **-Ă**, *restanți*, -te, adj. Rămas în urmă; neachitat în termenul legal; întârziat. — Din fr. **restant**, germ. **restant**.

RESTANȚĂ, *restanțe*, s.f. 1. Lucrare neefectuată la timp, aflată în întârziere. ◆ Examen care nu a fost promovat la termen. 2. Plată neachitată la termen. — Din it. **restanza**.

RESTANȚIER, **-Ă**, *restanțieri*, -e, adj. (Adesea substantivat) Care a rămas în urmă cu o lucrare, cu o plată etc. ◆ (Despre studenți) Care nu și-a trecut examenul la termenul fixat. [Pr.: **-țier**] — **Restanță** + suf. **-ier**.

RESTATORNICI, *restatornicesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) statornici din nou. — Pref. **re-** + **statornici**.

RESTATORNICIRE, *restatorniciri*, s.f. Acțiunea de a (se) restatornici și rezultatul ei. — V. **restatornici**.

RESTAURĂ, *restaurez*, vb. I. Tranz. 1. A repara, a aduce în bună stare, a reconstitui o lucrare de artă, un monument de arhitectură, respectând forma inițială, stilul original. 2. A instaura din nou un suveran, o dinastie sau o formă de guvernământ abolită. [Pr.: **-sta-u-**] — Din fr. **restaurer**, lat., it. **restaurare**.

RESTAURĂNT, *restaurante*, s.n. Unitate de alimentație care prepară în bucătărie proprie mâncăruri și le desface contra cost, împreună cu băuturi, în săli proprii de consumație; local în care se află o astfel de unitate. [Pr.: **-sta-u-**] — Din fr. **restaurant**.

RESTAURĂRE, *restaurări*, s.f. Acțiunea de a restaura și rezultatul ei. [Pr.: **-sta-u-**] — V. **restaura**.

RESTAURĂTOR, **-OĂRE**, *restauratori*, -oare, s.m. și f. 1. Persoană specializată în a restaura lucrări de artă sau de arhitectură. 2. (Rar) Proprietar sau administrator de restaurant. [Pr.: **-sta-u-**] — Din fr. **restaurateur**, lat. **restaurator**, -oris.

RESTAURĂȚIE, *restaurații*, s.f. 1. Restaurare; spec. perioadă din istoria unor state, caracterizată prin readucerea pe tron a dinastiilor înlăturate în urma unor revoluții, lovitură de stat etc. 2. Stil din arta franceză, caracterizat prin linii ușor curbate, forme rotunjite, ornamente grațioase. [Pr.: **-sta-u-**] — Din fr. **restauration**, lat. **restauratio**.

RESTÉI s.n. v. **resteu**.

RESTÉU, *resteie*, s.n. Fiecare dintre cele două bare în formă de cui, făcute din fier sau din lemn, care se introduc vertical în partea exterioră a jugului pentru a reține gâtul animalului. ◇ Expr. *A lua (pe cineva) cu resteu* = a se purta aspru (cu cineva). [Var.: (reg.) **răstéu**, **restéi** s.n.] — Et. nec.

RESTITUI, *restitui*, vb. IV. Tranz. A înapoia. — Din fr. **restituer**, it. **restituire**.

RESTITUIBIL, -Ă, restituibili, -e, adj. (Despre împrumuturi) Care trebuie restituit. — **Restitui** + suf. *-bil* (după fr. *restituabile*).

RESTITUIRE, restituiri, s.f. Acțiunea de a restitui și rezultatul ei; înapoiere, restituție. — V. **restitui**.

RESTITUȚIE ÎN ÎNTEGRUM loc. s.f. 1. (Jur.) Formulă juridică prin care o persoană e repusă în totalitatea drepturilor. 2. Reparare totală a unor prejudicii materiale sau morale aduse cuiva. [Pr.: *-ti-o-*] — Loc. lat.

RESTITUTÓR, -OĂRE, restitutori, -oare, s.m. și f. (Rar) Persoană care dă înapoi ceva. — Din it. **restitutore**.

RESTITUTÓRIU, -IE, restitutorii, adj. (Jur.) Prin care se cere o restituire. — Din lat. **restitutorius**.

RESTITUȚIE, restituții, s.f. Restituire. ♦ Spec. Restituire de către un stat beligerant către alt stat beligerant a unor bunuri aparținând acestuia din urmă, pe care primul stat și le-a însușit și le-a transportat fără drept pe teritoriul său. — Din fr. **restitution**.

RESTRÂNGE, restrâng, vb. III. Tranz. A micșora, a reduce; a limita, a mărgini. ♦ Refl. (Fam.) A-și limita, a-și reduce cheltuielile pentru trai, a trăi mai modest. — Pref. *re-* + **strânge** (după fr. *restreindre*).

RESTRÂNGERE, restrângeri, s.f. Acțiunea de a (se) restrânge și rezultatul ei. — V. **restrânge**.

RESTRÂNS, -Ă, restrânși, -se, adj. Redus, limitat, mărginit. — V. **restrânge**.

RESTRICȚIV, -Ă, restrictivi, -e, adj. Care creează restricții. — Din fr. **restrictif**.

RESTRICȚIE, restricții, s.f. Măsură care limitează, îngreuează un drept, o libertate etc. ♦ Loc. adv. *Fără restricție* = fără rezerve; pe deplin. [Var.: **restricțiune** s.f.] — Din fr. **restriction**, lat. **restrictio, -onis**.

RESTRICȚIUNE s.f. v. **restricție**.

RESTRINGENT, -Ă, restringenți, -te, adj., s.n. (Substanță) care restrânge țesuturile animale. — Din fr. **restringent**.

RESTRÎȘTE, (rar) restrîști, s.f. (Pop.) Situație grea, primejdie, nenorocire care se abate asupra cuiva. — Pref. *răs-* + **trîște**.

RESTRUCTURĂ, restructurez, vb. I. Tranz. A schimba structura unui lucru organizat, a organiza pe baze noi. — Pref. *re-* + **structura**.

RESTRUCTURĂRE, restructurări, s.f. Acțiunea de a restructura și rezultatul ei. — V. **restructura**.

RESURÉCȚIE, resurecții, s.f. (Livr.) Reînviere; trezire, deșteptare. — Din fr. **résurrection**, lat. **resurrectio**.

RESURGÉNȚĂ, resurgențe, s.f. (Geol.) Izvor carstic intermitent; izbuc. — Din fr. **résurgence**.

RESÚRSĂ, resurse, s.f. 1. Rezervă sau sursă de mijloace susceptibile de a fi valorificate la un moment dat. ♦ *Resurse naturale* = totalitatea zăcămintelor de minerale și de minereuri, a terenurilor cultivabile și utilizabile, a apelor și a pădurilor de care dispune o țară. *Resurse de (forțe de) muncă* = totalitatea persoanelor care au vârsta și sunt capabile de muncă, precum și a persoanelor în vârstă apte de muncă, lucrează. 2. Durată de timp în ore de zbor admisă pentru utilizarea normală a unui avion între două reparații generale sau între două revizii. — Din fr. **ressource**.

RESUSCITĂ, resuscitez, vb. I. Tranz. 1. (Med.) A reda funcțiile vitale ale organismului, a repune în funcțiune inima sau respirația oprite, a readuce în simțiri, a face să-și revină. 2. A suscita din nou. [Prez.: ind. și: *resuscit*] — Din fr. **ressusciter**.

RESUSCITĂRE, resuscitări, s.f. Acțiunea de a resuscita și rezultatul ei. — V. **resuscita**.

REȘAPĂ, reșapez, vb. I. Tranz. A reconstitui banda de rulare a unei anvelope uzate prin adăugarea unui nou strat de cauciuc pe pânză. — Din fr. **rechapier**.

REȘAPĂBIL, -Ă, reșapabili, -e, adj. (Despre anvelopele roților) Care poate fi reșapat. — **Reșapa** + suf. *-bil*.

REȘAPĂRE, reșapări, s.f. Acțiunea de a reșapa. — V. **reșapa**.

REȘAPĂT, -Ă, reșapați, -te, adj. (Despre anvelopele roților) Căruia i s-a adăugat un nou strat de cauciuc. — V. **reșapa**.

REȘARJĂ, reșarjez, vb. I. Tranz. A încălca cuptorul cu o nouă șarjă. — Din fr. **recharger**.

REȘARJĂRE, reșarjări, s.f. Acțiunea de a reșarja. — V. **reșarja**.

RÉȘCĂ, reșce, s.f. Unealtă de pescuit în formă de sac, confecționată din plasă și purtată de pescarii din două bărci, folosită pentru adâncimi mari. — Et. nec.

REȘEDINȚĂ, reședințe, s.f. Sediul unei autorități sau al unei persoane (oficiale); localitate sau clădire în care se află acest sediu. ♦ Loc. adj. *De reședință* = care servește drept sediu unei autorități sau unei persoane. — Din fr. **résidence** (după *ședință*).

REȘIȚEAN, -Ă, reșițeni, -e, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din municipiul Reșița. 2. Adj. Care aparține municipiului Reșița sau

reșițenilor (1), privitor la municipiul Reșița ori la reșițeni. — **Reșița** (n. pr.) + suf. *-ean*.

REȘIȚEANCĂ, reșițence, s.f. Femeie originară sau locuitoare din municipiul Reșița. — **Reșițean** + suf. *-că*.

REȘLEFUL, reșlefuiesc, vb. IV. Tranz. A șlefui din nou pentru a netezi mai bine, pentru a da o formă mai bună. — Pref. *re-* + **șlefui**.

REȘLEFUIRE, reșlefuirii, s.f. Acțiunea de a reșlefui. — V. **reșlefui**.

REȘLEFUIT, -Ă, reșlefuiți, -te, adj. Care a fost șlefuit încă o dată. — V. **reșlefui**.

REȘÓU, reșouri, s.n. Aparat de încălzit, electric sau cu gaz, întrebuințat la bucătărie și în laborator. — Din fr. **réchaud**.

REȘŪȚĂ, reșute, s.f. (Med.) Reaparție a simptomelor unei boli în curs de vindecare; recădere. — Din fr. **rechute**.

RETAILER, retailerii, s.m. Persoană sau firmă care vinde consumatorilor produse cu amănuntul într-un magazin. [Pr.: *ritéilăr*] — Din engl. **retailer**.

RETÁRD adj. invar., s.n. 1. Adj. (Despre medicamente) A cărui acțiune este prelungită prin adăugarea unor substanțe care se resorb lent în organism. 2. S.n. Întârziere. — Din fr. **retard**.

RETARDĂ, retardez, vb. I. Intrans. A rămâne în urmă, a întârzia. — Din fr. **retarder**.

RETARDÁT, -Ă, retardați, -te, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care a rămas în urmă. 2. Adj., s.m. și f. (Persoană) care nu s-a dezvoltat normal din punct de vedere intelectual; înapoiat mental. — V. **retarda**.

RETASŪRĂ, retasuri, s.f. Defect al pieselor sau al lingurilor de metal turnate, când din goluri formate în partea lor superioară în urma contracției metalului în timpul solidificării. — Din fr. **retassure**.

RETĂBĂCIRE, retăbăciri, s.f. Operație care se efectuează după tăbăcirea propriu-zisă, mai ales la pielea de talpă, și care constă în tensionarea pieilor în soluții concentrate de tananți pentru umplerea spațiilor goale dintre fibre. — Pref. *re-* + **tăbăcire**.

RETĂLMĂCÍ, retălmăcesc, vb. IV. Tranz. A tălmăci din nou. ♦ A răstălmăci. — Pref. *re-* + **tălmăci**.

RETĂLMĂCÍRE, retălmăciri, s.f. Acțiunea de a retălmăci. — V. **retălmăci**. **RETĂLMĂCÍT, -Ă, retălmăciți, -te**, adj. Care a fost tălmăcit din nou. ♦ Răstălmăcit. — V. **retălmăci**.

RETENTÍV, -Ă, retentivi, -e, adj. (Rar) De retenție. — Din fr. **rétentif**.

RETÉNȚIE, retenții, s.f. 1. Oprire, reținere. ♦ (Jur.) *Drept de retenție* = drept pe care îl are creditorul de a păstra un gaj până la achitarea completă a datoriei de către debitor. 2. Acumulare a apei pe calea unui curs de apă, în bazine special amenajate. 3. Reținere în cavitatea organismului sau în țesutul interstițial al lichidelor ori gazelor care în mod obișnuit sunt eliminate. 4. (Chim.) Proprietate a unor substanțe de a încetini evaporarea solventului cu care au fost amestecate omogen. [Var.: **retențiune** s.f.] — Din fr. **retention**, lat. **retentio, -onis**.

RETENȚIUNE s.f. v. **retenție**.

RETEVÉI, reteveie, s.n. (Pop.) Bucată scurtă de lemn; scurtătură. — Et. nec.

RETEVEIÁT, -Ă, reteveiați, -te, adj. (Rar) În formă de retevei, tare ca reteveul. [Pr.: *-ve-iaț*] — **Retevei** + suf. *-at*.

RETÉZ, reteze, s.n. 1. (Pop.; în expr.) *La retezul părului* = în locul unde se retează părul; la ceafă. 2. (Inv.) Diametru. — Din **reteza** (derivat regresiv).

RETEZĂ, retéz, vb. I. Tranz. 1. A tăia transversal și complet, cu o singură tăietură, un obiect, o parte a unui obiect sau o parte a corpului unei ființe. ♦ Expr. *A-i reteza* (cuiva) *unghile* = a face (pe cineva) inofensiv; a pune (pe cineva) la punct. *A-I reteza* (pe cineva) *scurt* sau *a i-o reteza* (cuiva) = a-i limita (cuiva) pretențiile; a pune brusc capăt discuției. ♦ A tăia fagurii dintr-un stup, pentru a recolta mierea. 2. (Construit cu pronumele feminine „o”, cu valoare neutră) A o lua de-a curmezișul pentru a scurta drumul. 3. Fig. A face să înceteze brusc, a curma, a întrerupe. — Et. nec.

RETEZĂRE, retezări, s.f. Acțiunea de a reteza și rezultatul ei; retezat¹. — V. **reteza**.

RETEZÁT¹ s.n. Retezare. — V. **reteza**.

RETEZÁT², -Ă, retezați, -te, adj. Tăiat, scurtat. ♦ (Despre stupi) Din care (prin tăiere) s-au scos fagurii pentru a se recolta mierea. — V. **reteza**.

RETEZĂTŪRĂ, retezături, s.f. Retezare, tăiere; locul unde a fost retezat ceva. ♦ Partea care se taie dintr-un lucru; bucata tăiată (prin retezare) din ceva. — **Reteza** + suf. *-ătură*.

RETIÁR, retiari, s.m. Gladiator roman înarmat cu un trident, un pumnal și o plasă în care încerca să-l prindă pe adversarul său. [Pr.: *-ti-ár*] — Din lat. **retianus**, fr. **rétiaire**.

RETICÉNT, -Ă, reticenți, -te, adj. (Despre oameni și despre cuvintele lor) Care manifestă sau care arată reticență, reținere. — Din fr. **réticent**.

RETICENȚĂ, *reticențe*, s.f. Omissione voită, trecere sub tăcere a unui lucru care trebuie spus; reținere, rezervă într-o anumită chestiune. ♦ Figură retorică prin care vorbitorul, întrerupându-și brusc expunerea, lasă totuși să se înțeleagă lucrurile trecute sub tăcere. — Din fr. **reticence**, lat. **reticentia**.

RETICUL, *reticule*, s.n. (Fiz.) Ansamblu de linii încrucșate, de scări gradate sau de alte semne, care intră în construcția unor instrumente optice și are rolul de a permite vizarea direcțiilor, efectuarea de măsurători etc. — Din fr. **reticule**, lat. **reticulum**.

RETICULAR, **-Ă**, *reticulari*, -e, adj. Care se întretaie în formă de rețea, de puncte sau de linii, care se aseamănă cu o rețea. ♦ Care aparține unui reticul. — Din fr. **reticulaire**.

RETICULĂT, **-Ă**, *reticulați*, -te, adj. Reticular. — Din fr. **reticulé**, lat. **reticulatus**.

RETICULINĂ s.f. Substanță organică stimulantă, de natură proteică, prezentă în organele cu țesut reticular. — Din fr. **reticuline**.

RETICULITĂ, *reticulite*, s.f. (Med.) Inflamație a țesutului reticular. — Din fr. **reticulite**.

RETICULOCIT, *reticulocite*, s.n. (Biol.) Globulă roșie tânără, fără nucleu. — Din fr. **reticulocyte**.

RETICULOPATIE, *reticulopatii*, s.f. (Med.) Reticuloză. — Din fr. **reticulopathie**.

RETICULOZĂ, *reticuloze*, s.f. (Med.) Nume generic pentru o serie de afecțiuni, caracterizate prin proliferarea reticulocitelor din sânge; reticulopatie. — Din fr. **reticulose**.

RETINĂ, *retine*, s.f. Membrană internă, nervoasă, a globului ocular, sensibilă la lumină, alcătuită din mai multe straturi de celule, pe care se formează imaginea vizuală. — Din fr. **retine**.

RETINIÂNĂ, **-Ă**, *retinieni*, -e, adj. (Anat.) Referitor la retină, al retinei. [Pr.: -ni-an] — Din fr. **retinien**.

RETINITĂ, *retinite*, s.f. Inflamație a retinei care determină scăderea progresivă a vederii, mergând până la pierderea ei. — Din fr. **retinite**.

RETINOPATIE, *retinopatii*, s.f. (Med.) Denumire generică pentru bolile retinei. — Din fr. **retinopathie**.

RETIPĂRI, *retipăresc*, vb. IV. Tranz. A tipări din nou. — Pref. *re-* + **tipări**.

RETIPĂRIRE, *retipăriri*, s.f. Acțiunea de a *retipări* și rezultatul ei. — V. **retipări**.

RETIPĂRIȚI, **-Ă**, *retipăriți*, -te, adj. Tipărit din nou; reeditat. — V. **retipări**.

RETOPĂ, *retopesc*, vb. IV. Tranz. A topi din nou. — Pref. *re-* + **topi**.

RETOPIRE, *retopiri*, s.f. Acțiunea de a *retopi* și rezultatul ei. — V. **retopi**.

RETOPIȚI, **-Ă**, *retopiți*, -te, adj. Topit din nou. — V. **retopi**.

RÉTOR, *retori*, s.m. 1. (În Antichitatea greco-romană) Maestru, profesor de retorică. 2. Orator. [Var.: (înv.) **rtor** s.m.] — Din ngr. **rtor**, lat. **rhetor**.

RETÓRIC, **-Ă**, *retorici*, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Arta de a vorbi frumos; arta de a convinge un auditoriu prin măiestria argumentației, frumusețea stilului și a limbii etc.; ansamblul regulilor care ajută la însușirea acestei arte. ♦ *Figură retorică* = formă expresivă a vorbirii, care înfrumusețează stilul, dându-i mai multă vigoare și caracter sugestiv. ♦ (Peior.) Declamație emfatică, elocvență amplă și afectată. 2. Adj. Care aparține retoricii (1), privitor la retorică. ♦ (Peior.; despre stilul sau felul de a vorbi al cuiva) Emfatic, afectat. [Var.: (înv.) **ritórică** s.f.] — Din (1) ngr. **ritórikí**, lat. **rhetorica**, it. **retorica**, fr. **rhétorique**, (2) lat. **rheticus**, it. **retorico**, fr. **rhétorique**, gr. **ritórikós**.

RETÓRISM s.n. Abuz de figuri și de elemente retorice, elocvență afectată, prețioasă, artificială. — Din **retoric**.

RETOROMÂN, **-Ă**, *retoromani*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. (La pl.) Populație care trăiește în sud-estul Elveției, în nord-estul Italiei și în unele regiuni ale Alpilor Dolomitici; (și la sg.) persoană care aparține acestei populații. 2. Adj. Care aparține retoromanilor (1), privitor la retoromani. ♦ (Substantivat, f.) Limbă romanică vorbită de retoromani (1), prezentând mari deosebiri dialectale; ladină. — Din fr. **rhéto-roman**.

RETORSIUNE, *retorsiuini*, s.f. Luarea de către un stat față de altul a unor măsuri coercitive, asemănătoare celor pe care cel din urmă le-a luat împotriva celui dintâi. — Din fr. **rétorsion**.

RETÓRTĂ, *retorte*, s.f. Vas de sticlă, de pământ, de metal, de obicei în formă de balon, cu gâtul lung și curbat, întrebuițat pentru distilare la temperaturi mai ridicate în laboratoare sau în industrie. ♦ *Cărbune de retortă* = cărbune dur, bun conducător de electricitate, care se depune pe pereții retortelor în care se distilează cărbunele la fabricarea gazului de iluminat și care are întrebuințări în electrotehnică. — Din fr. **retorte**, germ. **Retorte**.

RETRACTĂ, *retractez*, vb. I. 1. Tranz. A retrage o afirmație, un cuvânt etc., a reveni asupra celor spuse, a se dezice; a se lepăda de o faptă, de o atitudine din trecut. 2. Refl. (Despre unele organe, țesuturi etc., rar, despre

ființe) A se strânge, a se zgârci, a se contracta. ♦ (Despre materiale) A-și micșora volumul. — Din fr. **rétracter**.

RETRACTABIL, **-Ă**, *retractabili*, -e, adj. (Rar) Care poate fi retractat. — Din fr. **rétractable**.

RETRACTARE, *retractări*, s.f. Acțiunea de a (se) *retracta* și rezultatul ei. — V. **retracta**.

RETRACTIL, **-Ă**, *retractili*, -e, adj. (Despre unele organe sau părți ale corpului) Care are însușirea de a se strânge, de a se zgârci, de a se trage înapoi sau în interior. — Din fr. **rétractile**.

RETRACTILITATE s.f. Însușirea de a fi retractil. — Din fr. **rétractilité**.

RETRĂCȚIE, *retrăcții*, s.f. Însușire a unui țesut sau a unui organ de a se contracta, de a-și reduce dimensiunile din cauza unei excitații, a unei boli. — Din fr. **rétraction**.

RETRADÚCE, *retradúc*, vb. III. Tranz. A traduce din nou. — Pref. *re-* + **traduce**.

RETRADÚCERE, *retraduceri*, s.f. Acțiunea de a *retraduce* și rezultatul ei. — V. **retraduce**.

RETRADÚS, **-Ă**, *retraduși*, -se, adj. Tradus din nou, tradus încă o dată. — V. **retraduce**.

RETRÁGE, *retrág*, vb. III. 1. Tranz. A trage înapoi. ♦ A scoate, a lua înapoi ceva. ♦ Refl. A se lăsa de o meserie, de o ocupație etc.; a renunța la... 2. Refl. A merge, a pleca (înapoi); a se îndepărta. ♦ A da înapoi din fața dușmanului, a efectua operația de retragere. ♦ A se da deoparte. ♦ A părăsi un loc, o încăpere. ♦ A se izola. 3. Tranz. Fig. A retracta. 4. Refl. (Despre ape curgătoare) A reintra în albie după revărsare. — Pref. *re-* + **trage** (după fr. *retretr*).

RETRÁGERE, *retrageri*, s.f. Acțiunea de a (se) *retrage* și rezultatul ei. ♦ *Retragere cu torțe* = paradă sau manifestație făcută seara, cu făclii aprinse. ♦ Formă de acțiune de luptă constând în cedarea unei fâșii de teren pentru a scoate trupele proprii dintr-o situație nefavorabilă și în plasarea lor pe o poziție mai avantajoasă. ♦ Locul unde se izolează cineva; refugiu. — V. **retrage**.

RETRANSCRÍE, *retranscrú*, vb. III. Tranz. A transcrie din nou. — Pref. *re-* + **transcrie**.

RETRANSCRÍERE, *retranscrieri*, s.f. Acțiunea de a *retranscrie* și rezultatul ei. — V. **retranscrie**.

RETRANSCRÍS, **-Ă**, *retranscríși*, -se, adj. Care a fost transcris încă o dată. — V. **retranscrie**.

RETRANSMÍSIE, *retransmisii*, s.f. Recepție și transmitere concomitentă a unor semnale de telecomunicații, a unui program de radiodifuziune sau de televiziune. [Var.: **retransmisiúne** s.f.] — Din fr. **retransmission**.

RETRANSMISIÚNE s.f. v. **retransmisie**.

RETRANSMÍTE, *retransmit*, vb. III. Tranz. A recepta și a transmite concomitent semnale de telecomunicații, un program de radiodifuziune sau de televiziune; a realiza o retransmisie. — Pref. *re-* + **transmisie** (după fr. *retransmettre*).

RETRANSMÍTERE, *retransmiteri*, s.f. Acțiunea de a *retransmite* și rezultatul ei. — V. **retransmite**.

RETRÁS, **-Ă**, *retrași*, -se, adj. (Despre oameni) Izolat, singur, singuratic. ♦ (Despre clădiri, locuri) Plasat mai la o parte; dosnic, lăturalnic, depărtat; solitar, liniștit. — V. **retrage**.

RETRATĂ, *retratez*, vb. I. Tranz. A trata din nou. ♦ A trata un material textil cu anumite soluții, pentru a mări rezistența la spălare a culorii. — Pref. *re-* + **trata**.

RETRATÁRE, *retratări*, s.f. Acțiunea de a *retrata* și rezultatul ei. — V. **retrata**.

RETRÁJ, *retrăiesc*, vb. IV. Tranz. A simți intens ceea ce a mai simțit o dată; a avea impresia că trece prin aceleași întâmplări prin care a mai trecut o dată. ♦ A simți intens ceea ce a simțit altcineva, a avea impresia că trece prin aceleași întâmplări prin care a trecut și altcineva. — Pref. *re-* + **trăi**.

RETRÁIRE, *retrării*, s.f. Faptul de a *retrăi*. — V. **retrăi**.

RETRIBUÍ, *retribui*, vb. IV. Tranz. A plăti cuiva o sumă de bani pentru o muncă prestată; a remunera. — Din fr. **rétribuer**, lat. **retribuere**.

RETRIBUÍRE, *retribuiiri*, s.f. Acțiunea de a *retribui* și rezultatul ei. — V. **retribui**.

RETRIBUÍȚI, **-Ă**, *retribuiți*, -te, adj. (Despre oameni) Care primește o retribuție în schimbul muncii prestate; (despre o muncă prestată) pentru care se primește retribuție. — V. **retribui**.

RETRIBUȚIE, *retribuții*, s.f. Plată a muncii, remunerație; leafă, salariu. — Din fr. **rétribution**.

RETRIMÍTE, *retrimít*, vb. III. Tranz. A trimite din nou; a trimite înapoi, a restitui. — Pref. *re-* + **trimit** (după fr. *renvoyer*).

RETRIMITERE, *retrimiteri*, s.f. Acțiunea de a *retrimite* și rezultatul ei. — V. *retrimite*.

RÉTRO adj. invar. (Despre modă, muzică etc.) Care indică o preferință pentru fenomene din trecut; care marchează o întoarcere, reluând sau imitând un stil mai vechi. — Din fr. *retrograde*.

RETROACTIV, *-Ă, retroactivi, -e*, adj. Care se aplică unor fapte din trecut. [Pr.: *-tro-ac-*] — Din fr. *retroactif*.

RETROACTIVITATE, *retroactivități*, s.f. Acțiune retroactivă. ♦ (Jur.) Principiu în virtutea căruia o lege se aplică și faptelor sau actelor juridice anterioare promulgării sale. [Pr.: *-tro-ac-*] — Din fr. *retroactivité*.

RETROACȚIUNE s.f. 1. Acțiune de răspuns la o altă acțiune. 2. Efect retroactiv. 3. (Inform.) Feedback. [Pr.: *-tro-ac-ți-u-*] — Din fr. *retroaction*.

RETROCEDĂ, *retrocedez*, vb. I. Tranz. A da cuiva înapoi un drept, un bun, un teritoriu etc. pe care acesta îl cedase mai înainte; a face o retrocesiune. — Din fr. *retrocéder*.

RETROCEDĂNT, *-Ă, retrocedanți, -te*, adj., s.m. și f. (Persoană) care dă ceva înapoi, care retrocedează. — Din fr. *retrocédant*.

RETROCEDĂRE, *retrocédări*, s.f. Acțiunea de a *retroceda* și rezultatul ei. — V. *retroceda*.

RETROCEDĂT, *-Ă, retrocedați, -te*, adj. (Despre bunuri, teritorii, drepturi) Care a fost dat înapoi, care a fost restituit. — V. *retroceda*.

RETROCESIUNE, *retrocesiuni*, s.f. Act prin care se restituie un drept sau un lucru persoanei care l-a cedat anterior. ♦ Restituire a unui teritoriu cedat. [Pr.: *-si-u-*] — Din fr. *retrocession*.

RETROCESIV, *-Ă, retrocesivi, -e*, adj. (Jur.) Care comportă o retrocesiune. — Din fr. *retrocésif*.

RETROCOMPATIBILITATE s.f. (Tel.) Proprietate a unui sistem de televiziune în culori de a permite ca receptoarele aferente să reproducă în alb-negru imaginile transmise de un sistem alb-negru. — Din fr. *retrocompatibilité*.

RETROFUZÉE, *retrofuzee*, s.f. Motor-rachetă al unui vehicul spațial destinat frânării mișcării acestuia. — Din fr. *retrofusée*.

RETROGNATISM s.n. Conformație a feței caracterizată prin poziția posterioară a bărbiei față de planul frontal al craniului, datorată unei insuficiențe dezvoltări a mandibulei. — Din fr. *retrognatisme*.

RETROGRAD, *-Ă, retrograzi, -de*, adj. 1. (Despre oameni) Care se opune progresului, tinzând să readucă stările de lucruri din trecut; reacționar. ♦ (Despre idei, concepții) Contrar progresului, învechit. 2. Care merge în sens invers decât cel inițial, care revine spre punctul de plecare. 3. (Despre mișcarea aparentă a astrilor) Care merge în direcția opusă mișcării majorității corpurilor cerești. — Din fr. *retrograde*, lat. *retrogradus*, it. *retrogrado*.

RETROGRADĂ, *retrogradez*, vb. I. Tranz. A trece pe cineva într-o funcție sau într-un grad inferior celui avut înainte. ♦ Intrans. (Despre echipe sportive) A trece într-o categorie inferioară. — Din fr. *retrograder*.

RETROGRADĂRE, *retrogradări*, s.f. Acțiunea de a *retrograda* și rezultatul ei. — V. *retrograda*.

RETROGRADĂȚIE, *retrogradății*, s.f. Mișcarea aparentă a planetelor printre stele, care se face de la răsărit la apus. — Din fr. *retrogradation*.

RETROGRESIUNE s.f. 1. Mișcare în sens invers celui normal sau general. 2. (Psih.) Act de revenire la comportamente și atitudini ce țin de o perioadă depășită a dezvoltării individuale. [Pr.: *-si-u-*] — Din fr. *retrogression*.

RETROGRESIV, *-Ă, retrogresivi, -e*, adj. De retrogresiune. — Din fr. *retrogressif*.

RETROPROIECTOR, *retroproiectoare*, s.n. Aparat de proiecție folosit la retroproiecție. — Din fr. *retroprojecteur*.

RETROPROIECȚIE, *retroproiecții*, s.f. Proiecție cinematografică la care aparatul de proiecție se află în spatele unui ecran translucid. ♦ Fig. Proiectare înapoi în timp. — Din fr. *retroprojection*.

RETROSPECTIV, *-Ă, retrospectivi, -e*, adj. Care privește în urmă, care se referă la trecut. ♦ *Expoziție retrospectivă* (și substantivat, f.) = expoziție de artă plastică cuprinzând opere create de un artist de-a lungul carierei sale sau aparținând unui curent, unei școli artistice etc. — Din fr. *retrospectif*.

RETROSPÉCȚIE, *retrospecții*, s.f. Faptul de a privi în trecut. [Var.: *retrospecțiune* s.f.] — Din fr. *retrospection*.

RETROSPECȚIUNE s.f. v. *retrospecție*.

RETROSTERNAL, *-Ă, retrosternali, -e*, adj. Care se află în spatele sternului. — Din fr. *retrosternal*.

RETROVÉRS, *retroverse*, adj. (În sintagma *uter retrovers*) Care este înclinat către sacru. — Din fr. *retroversé*.

RETROVÉRSIE, *retroversii*, s.f. (Med.) Înclinare a uterului posterior către sacru. [Var.: *retroversiune* s.f.] — Din fr. *retroversion*.

RETROVERSIUNE¹, *retroversiuni*, s.f. Traducere din nou a unui text în limba din care a fost tradus. ♦ Traducere a unui text din limba natală într-o limbă străină. [Pr.: *-si-u-*] — Din germ. *Retroversion*.

RETROVERSIUNE² s.f. v. *retroversie*.

RETROVIRUS, *retrovirusuri*, s.n. (Genet.) Virus cu material genetic ARN, care se poate integra în ADN-ul celei-gazdă. [Pl. și: *retrovirusi*] — Din engl. *retrovirus*.

RETROVIZÓR, *retrovizoare*, s.n. Oglindă mobilă fixată la autovehicule care permite conducătorului auto să vadă ce se petrece în spatele vehiculului. — Din fr. *retroviseur*.

RETŪR, *retururi*, s.n. 1. Întoarcere, revenire (în punctul de plecare). ♦ Indicație pentru serviciul poștal pe un plic sau pe un colet, arătând că obiectul trebuie înapoiat expeditorului. 2. (Sport) A doua parte a unei competiții în care echipele se întâlnesc încă o dată, în revanșă. ♦ Întâlnire sportivă revanșă între două echipe, cu caracter eliminatoriu sau cu punctaj adițional. 3. (Tehn.) Conductă de întoarcere a agentului calorifer sau frigorifer dintr-o instalație de încălzire, respectiv de răcire, după ce acesta a trecut prin instalație și a cedat sau a preluat căldura. — Din fr. *retour*.

RETURNĂ¹, *retörn*, vb. I. Tranz. A turna din nou o formă, o piesă. — Pref. *re-* + *turna*¹.

RETURNĂ², *returnez*, vb. I. Tranz. A turna din nou un film. — Pref. *re-* + *turna*².

RETURNĂ³, *returnez*, vb. I. Tranz. A trimite înapoi; a înapoia. — Din fr. *retourner*.

RETURNĂRE¹, *returnări*, s.f. Acțiunea de a *returna*¹ și rezultatul ei. — V. *returna*¹.

RETURNĂRE², *returnări*, s.f. Acțiunea de a *returna*². — V. *returna*².

RETURNĂRE³, *returnări*, s.f. Acțiunea de a *returna*³; înapoiere. — V. *returna*³.

RETURNĂT¹, *-Ă, returnați, -te*, adj. (Despre piese) Care a fost turnat din nou. — V. *returna*¹.

RETURNĂT², *-Ă, returnați, -te*, adj. (Despre filme) Care a fost turnat din nou. — V. *returna*².

RETURNĂT³, *-Ă, returnați, -te*, adj. Care a fost trimis înapoi. — V. *returna*³.

RETUȘ, *retușuri*, s.n. Îndreptare, corectare (executată de obicei manual) a unui tablou, a unei fotografii, a unui desen, a unei piese tehnice, a unui obiect de îmbrăcăminte etc.; retușare. — Din fr. *retouche*.

RETUȘĂ, *retușez*, vb. I. Tranz. A face un retuș; *p. gener.* a îndrepta, a corecta, a perfecționa. — Din fr. *retoucher*.

RETUȘĂRE, *retușări*, s.f. Acțiunea de a *retușa* și rezultatul ei. — V. *retușa*.

RETUȘĂT, *-Ă, retușați, -te*, adj. (Despre fotografii, desene, piese tehnice etc.) Care este corectat, îndreptat (de obicei manual). — V. *retușa*.

RETUȘÓR, *-OĂRE, retușóri, -oare*, s.m. și f. 1. Persoană care retușează clișeele într-un atelier fotografic. 2. Persoană care face retușuri la confecții. — Din fr. *retoucher*.

REȚEA, *rețele*, s.f. 1. Împletitură de fire de ață, de sfoară, de sârmă etc., lucrată cu ochiuri mari; plasă, fileu; *p. ext.* țesătură rară imitând acest fel de împletitură. ♦ (Înv.) Dantelă. 2. Obiect făcut din rețea (1). 3. Întăritură în fața tranșeeilor sau îngrăditură la un teren făcut din sârmă ghimpată, întinsă între stâlpi susținători. 4. Sistem de conducte, galerii, străzi, drumuri etc. cu multe ramificații și întretăieri. ♦ *Rețea de distribuție* = ansamblu de ramificații prin care se distribuie consumatorilor dintr-un oraș apa, gazele, electricitatea. *Rețea de telecomunicații* = ansamblul liniilor, stațiilor de amplificare, centralelor etc. care realizează comunicațiile pe un anumit teritoriu. *Rețea de radiodifuziune* = ansamblu de instalații destinat să asigure radiodifuzarea programelor de radio. 5. (Fiz.) Ansamblu format din mai multe sisteme de linii care se întretaie între ele; ansamblu de obiecte aflate în punctele de întretăiere ale acestor linii. ♦ *Rețea de difracție* = placă transparentă care are săpate pe suprafața ei linii foarte fine, la distanțe egale, folosită în locul prisme pentru dispersarea luminii și producerea unui spectru. 6. (În sintagma) *Rețea hidrografică* = totalitatea albiilor prin care se scurg apele de suprafață. 7. Ansamblu de instituții, de școli etc. răspândite într-o localitate, într-o regiune etc. 8. (Zool.) Unul dintre cele patru compartimente ale stomacului rumegătoarelor, asemănător cu un fagure, cu rol de fărâmițare a furajelor; ciur. 9. (Inform.; în sintagma) *Rețea de socializare* = serviciu on-line sau site care permite utilizatorilor să comunice între ei prin postări de informații, comentarii, mesaje, imagini etc. — Lat. **retella*. — Pentru sensul 9, calc după engl. *social networking*.

RETETĂR, (1, 2, 3) *rețetare*, s.n., (4) *rețetari*, s.m. 1. S.n. Set de formule pe care se scriu rețetele medicale (1). 2. S.n. Listă cu componentele prevăzute pentru prepararea unor mâncăruri sau băuturi. 3. S.n. Normativ

conținând alimentele și rațiile alocate echipajului unei nave comerciale. 4. S.m. Persoană care execută rețetele într-o farmacie. — **Rețetă** + suf. *-ar*.

REȚETĂ, *rețete*, s.f. 1. Formulare în scris a unei doctorii și a modului de a o prepara; prescripție a medicamentelor necesare unui bolnav; *p. ext.* formular special folosit de medic pentru prescrierea medicamentelor. 2. Ansamblu de indicații privind materiile prime, proporția, modul de preparare pentru obținerea unui anumit produs, a unei mâncări, a unei băuturi etc. 3. Fig. Soluție practică pentru rezolvarea unui lucru, a unei situații dificile etc. ♦ Mijloc, procedeu. 4. Sumă de bani realizată din vânzarea biletelor la un spectacol. — Din ngr. *reséta*. Cf. it. *ricetta*, fr. *recette*.

REȚINĂTOR, *reținătoare*, s.n. Ansamblu de conducte și de dispozitive care permite circulația fluidului dintr-o instalație într-un singur sens. ♦ Casetă cu organe de reținere care comandă aspirația sau refluxarea fluidului la o pompă cu piston sau la un compresor cu piston. — **Reține** + suf. *-ător*.

REȚINE, *rețin*, vb. III. Tranz. 1. A ține pe loc, a împiedica de la ceva, a opri. ♦ A închide pe cineva temporar, a-l priva de libertate. ♦ Tranz. și refl. Fig. A (se) stăpâni, a (se) înfrâna; a (se) abține. 2. A opri o parte din drepturile bănești (sau de altă natură) care se cuvin cuiva; a popri. 3. A rezerva un bilet, un loc, într-un vehicul, la un spectacol etc. 4. A ține asupra sa, a nu restitui; a păstra. 5. A ține minte, a-și aminti; a nu uita. — Pref. *re-* + **ține** (după fr. *retenir*).

REȚINERE, *rețineri*, s.f. Acțiunea de a (se) reține și rezultatul ei; oprire, rezervare. ♦ Măsură luată de organele de cercetare penală, în condițiile prevăzute de lege, de a lipsi de libertate o persoană pentru cel mult 24 de ore înainte de punerea sa sub urmărire. ♦ Retenție (3). — V. **reține**.

REȚINUT, *-Ă, reținuți, -te*, adj. (Despre oameni) Stăpânit, rezervat, potolit, cumpănat, sobru, moderat. — V. **reține**.

REUMATIC, *-Ă, reumatici, -ce*, adj. Provocat, cauzat de reumatism. ♦ (Adesea substantivat) Care suferă de reumatism; bolnav de reumatism. [Pr.: *re-u-*] — Din lat. *rheumaticus*, it. *reumatico*, germ. *rheumatisch*.

REUMATISM, (2) *reumatisme*, s.n. 1. Denumire generică pentru o serie de afecțiuni ale organelor aparatului locomotor, în special ale articulațiilor și ale țesuturilor înconjurătoare, manifestate prin dureri și tulburări diverse, influențate de factorii climatici; reumă. 2. Durere reumatică. [Pr.: *re-u-*] — Din lat. *rheumatismus*, it. *reumatismo*, germ. *Rheumatismus*.

REUMATISMĂL, *-Ă, reumatismali, -e*, adj. De natură reumatică. [Pr.: *re-u-*] — Din fr. *rhumatismal* (după *reumatism*).

REUMATOLOG, *-Ă, reumatologi, -ge*, s.m. și f. (Rar la f.) Medic specialist în reumatologie. [Pr.: *re-u-*] — Din **reumatologie** (derivat regresiv).

REUMATOLOGIC, *-Ă, reumatologici, -ce*, adj. De reumatologie. [Pr.: *re-u-*] — Din fr. *rhumatologique* (după *reumatologie*).

REUMATOLOGIE s.f. Ramură a medicinei care studiază afecțiunile reumatice. [Pr.: *re-u-*] — Din fr. **rhumatologie** (după *reumatic, reumatism*).

RÉUMĂ s.f. (Rar) Reumatism [Acc. și: *reumą*]. — Din germ. *Rheuma*, magh. *reuma*, lat. *rheuma*.

REÚMPLE, *reúmplu*, vb. III. Tranz. și refl. A (se) umple din nou. [Pr.: *re-um-*] — Pref. *re-* + **umple** (după fr. *remplir*).

REUNI, *reunesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) aduna, a (se) strânge laolaltă, a (se) întruni. [Pr.: *re-u-*] — Din fr. **réunir**.

REUNIFICĂ, *reunific*, vb. I. Tranz. A unifica din nou. [Pr.: *re-u-*] — Pref. *re-* + **unifica** (după fr. *réunifier*).

REUNIFICĂRE, *reunificări*, s.f. Acțiunea de a reunifica și rezultatul ei. [Pr.: *re-u-*] — V. **reunifica**.

REUNIFICĂT, *-Ă, reunificați, -te*, adj. Care a fost unificat din nou. [Pr.: *re-u-*] — V. **reunifica**.

REUNIRE, *reuniri*, s.f. Acțiunea de a (se) reuni și rezultatul ei. [Pr.: *re-u-*] — V. **reuni**.

REUNIUNE, *reuniuni*, s.f. 1. Întâlnire a unui grup de persoane, întrunire, adunare. ♦ Reprezentație sportivă amicală sau oficială; întrecere, competiție. 2. (Înv.) Asociație, societate. [Pr.: *re-u-ni-u-*] — Din fr. **réunion**.

REUȘI, *reușesc*, vb. IV. Intrans. și tranz. 1. A ajunge la rezultatul dorit; a izbuti, a izbândi. 2. A avea succes, a termina cu bine. ♦ A face ceva cu pricepere și îndemănare. [Pr.: *re-u-*] — Din it. **riuscire**, fr. **réussir**.

REUȘIRE, *reușiri*, s.f. (Rar) Acțiunea de a reuși și rezultatul ei. [Pr.: *re-u-*] — V. **reuși**.

REUȘIT, *-Ă, reușiți, -te*, adj. Bine realizat, izbutit. ♦ (Despre oameni și părți ale corpului lor) Frumos, draguț. [Pr.: *re-u-*] — V. **reuși**.

REUȘITĂ, *reușite*, s.f. Izbândă, succes, realizare. [Pr.: *re-u-*] — Din it. **riuscita**, fr. **réussite**.

REUTILĂ, *reutiliez*, vb. I. Tranz. A utiliza din nou, a înzestra cu utilaje noi. [Pr.: *re-u-*] — Pref. *re-* + **utila**.

REUTILĂRE, *reutilări*, s.f. Acțiunea de a reutila și rezultatul ei. [Pr.: *re-u-*] — V. **reutila**.

REVACCINĂ, *revaccinez*, vb. I. Tranz. A vaccina din nou pentru a reactualiza, a întâri sau a prelungi efectul primei vaccinări. — Din fr. **revacciner**.

REVACCINĂRE, *revaccinări*, s.f. Acțiunea de a revaccina și rezultatul ei. — V. **revaccina**.

REVALIDĂ, *revalidez*, vb. I. Tranz. A valida din nou. — Din fr. **revalider**. **REVALIDĂRE**, *revalidări*, s.f. Acțiunea de a revalida și rezultatul ei. — V. **revalida**.

REVALORIFICĂ, *revalorific*, vb. I. Tranz. A valorifica din nou, a repune în valoare. ♦ (Tehn.) A aduce o piesă uzată în starea de a putea fi folosită din nou; a readuce în stare de folosire resturi de materiale, deșeurii, rebuturi, piese și organe de mașini uzate (prin fabricarea din ele a unor produse). — Pref. *re-* + **valorifica**.

REVALORIFICĂRE, *revalorificări*, s.f. Acțiunea de a revalorifica și rezultatul ei. — V. **revalorifica**.

REVALORIZĂ, *revalorizez*, vb. I. Tranz. A aduce la valoarea inițială. ♦ A ridica cursul oficial al valutei naționale în raport cu aurul și cu valutele străine. — Din fr. **revaloriser**.

REVALORIZĂRE, *revalorizări*, s.f. Acțiunea de a revaloriza și rezultatul ei. — V. **revaloriza**.

REVANȘĂ, *revanșez*, vb. I. Refl. A întoarce cuiva binele sau răul făcut; a-și lua revanșa. ♦ (Sport) A reuși să-și învingă adversarul după ce, în meciul anterior, fusese învins de el. — Din fr. **revancher**.

REVANȘĂRD, *-Ă, revanșarzi, -de*, adj., s.m. și f. 1. Adj., s.m. și f. (Persoană) care încearcă să-și ia revanșa, care vrea să se răzbune; (om) caracterizat prin dorința de răzbunare, răzbunător. 2. Adj. Care duce sau sprijină o politică de revanșă pentru o pierdere suferită. — Din fr. **revanchard**.

REVANȘĂRE, *revanșări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a se revanșa. — V. **revanșa**.

REVANȘĂ, *revanșe*, s.f. Acțiune prin care cineva se revanșează; răzbunare pentru un rău suferit de cineva sau răsplată pentru un serviciu făcut. ♦ *Spirit de revanșă* = dorință de răzbunare; revanșism. ♦ (Sport) Partidă prin care un jucător sau o echipă învinsă anterior încearcă să obțină victoria în fața aceluiași adversar. — Din fr. **revanche**.

REVANȘISM s.n. Spirit de revanșă, dorință de răzbunare; politică revanșardă. — **Revanșă** + suf. *-ism*.

REVĂRSĂ, *revărs*, vb. I. Refl. (Despre ape curgătoare; la pers. 3) A se vărsa peste maluri, a ieși din albie, a inunda. ♦ A curge din belșug. ♦ Fig. (Fam.; despre corpul omului sau despre părți ale lui) A atârna, a se lăsa de prea multă grăsime. 2. Refl. (Despre oameni, vehicule etc.) A se răspândi, a se împrăștia în număr mare; a împânzi. 3. Refl. (Despre lumină, căldură, mirosuri) A se împrăștia, a se răspândi; a se difuza. ♦ Expr. *A se revărsa zorile* (sau *zori de ziuă*) sau *a se revărsa de ziuă* = a se lumina de ziuă, a se ivi zorile. 4. Tranz. (Pop.) A așterne în cantitate mare peste ceva; a împrăștia, a presăra din belșug. — Lat. **reversare**.

REVĂRSĂRE, *revărsări*, s.f. Acțiunea de a (se) revărsa și rezultatul ei. — V. **revărsa**.

REVĂRSĂT s.n. (În sintagma) *Revărsatul zorilor* (sau *zilei*) sau *revărsat de zori* (sau *de ziuă*) = timpul când se luminează de ziuă, zori de zi. — V. **revărsa**.

REVĂRSĂT, *-Ă, revărsați, -te*, adj. 1. (Despre ape curgătoare) Care s-a revărsat peste maluri, care a ieșit din albie. 2. Răspândit, împrăștiat, risipit. ♦ Expr. (Adverbial) *A semăna revărsat* = a semăna răsfirat, împrăștiat, rar. *A crește revărsat* = a crește îmbelșugat, abundent. ♦ Presărat. 3. Întins, lățit. 4. (Fam.; despre corpul omului sau despre părți ale lui) Care atârna de prea multă grăsime. — V. **revărsa**.

REVĂZÚT, *-Ă, revăzuți, -te*, adj. (Despre texte) Examinat din nou; revizuit. — V. **revedea**.

REVEDEĂ, *revăd*, vb. II. 1. Tranz. și refl. A (se) vedea din nou; a (se) întâlni iar, după mai multă vreme. ♦ Fig. A (se) vedea în amintire în starea în care a fost altădată, a(-și) evoca trecutul. 2. Tranz. A examina, a citi din nou un text; a revizui. — Pref. *re-* + **vedea** (după fr. *revoir*).

REVEDERE, *revederi*, s.f. Faptul de a (se) revedea. ♦ Expr. *La revedere!* = formulă de salut la despărțire. — V. **revedea**.

REVEIÓN s.n. v. **revelion**.

REVELĂ, *revelez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) face cunoscut, știut; a (se) dezvălui; a (se) destăinui. ♦ Tranz. A face vizibilă o imagine fotografică latentă prin dezvoltare. — Din fr. **révéler**, lat. **revelare**.

REVELĂRE, *revelări*, s.f. Acțiunea de a (se) revela și rezultatul ei. — V. **revela**.

REVELATOR, *-OĂRE, revelatori, -oare*, adj., s.n. 1. Adj. Care dezvăluie, descoperă sau duce la descoperirea unui adevăr ascuns, a unui secret. 2. S.n. Soluție folosită în tehnica fotografierii pentru dezvoltare. [Var.: **revalătoriu, -le** adj.] — Din fr. **révélateur**.

REVELATÓRIU, -IE adj. v. **revelator**.

REVELĂȚIE, revelații, s.f. Actul descoperirii a ceva necunoscut sau chiar a ceea ce este descoperit; *p. ext.* lucru revelat. ⇨ Expr. *A fi o revelație* = a depăși așteptările, a surprinde în chip neașteptat (și plăcut). ◆ (Rel.) Actul prin care se descoperă sau se face cunoscută divinitatea. [Var.: **revelațiune** s.f.] — Din fr. **révélation**, lat. **revelatio, -onis**.

REVELAȚIUNE s.f. v. **revelație**.

REVELIÓN, revelioane, s.n. Noaptea dintre 31 decembrie și 1 ianuarie, în care se sărbătorește Anul Nou; petrecere care are loc în această noapte. [Pr.: *-li-on*. — Var.: **reveión** s.n.] — Din fr. **révillion**.

REVEDICĂ, revédic, vb. I. Tranz. A reclama, a cere un bun care i se cuvine, asupra căruia are drepturi. ◆ A cere, a pretinde un drept, ca fiind al său. ◆ A asuma. — Din fr. **revendiquer**.

REVEDICĂNT, -Ă, revédicant, -te, s.m. și f. (Jur.) Persoană care revendică ceva. — V. **revendica**.

REVEDICĂRE, revédicări, s.f. Acțiunea de a **revendica** și rezultatul ei; (concr.) ceea ce se revendică; revendicație. — V. **revendica**.

REVEDICATIV, -Ă, revédicativi, -e, adj. Care revendică un bun, un drept cuvenit; care face o revendicare, care cuprinde o revendicare. — Din fr. **revendicatif**.

REVEDICĂȚIE, revédicării, s.f. Revendicare. — Din fr. **revendication**.

REVENEALĂ, reveneli, s.f. (Reg.) 1. Umezeală, jilvăleală din pământ sau din atmosferă. 2. Răcoare, răcoreală. 3. Emanație, miros, mireasmă, aromă. [Var.: **răvineală** s.f.] — **Reveni** + suf. *-eală*.

REVENI¹, pers. 3 **revenește**, vb. IV. (Reg.) 1. Intranz. și refl. (Despre pământ, aer etc.) A deveni jilav, a se umezi. 2. Refl. (Despre timp) A se răcori. — Din **reavân**.

REVENI², revin, vb. IV. Intranz. 1. A veni din nou, a se întoarce. ◆ A apărea iar; a se manifesta din nou. 2. A se întoarce la starea normală, obișnuită; a-și recăpăta echilibrul sufletesc, a se regăsi. ⇨ Expr. *A reveni la viață* = a scăpa cu viață dintr-o boală grea. *A-și reveni în fire* (sau *în sine*) = a-și recăpăta cunoștința în urma unui leșin, a unei crize, a unei emoții etc. 3. A se ocupa din nou de un subiect, de o idee, a se opri din nou la...; a relua. ◆ A rectifica, a revoca. 4. A i se atribui un bun cuiva. ◆ A fi de datoria (cuiva), a încumba. ◆ A i se cuveni. 5. A renunța la cele spuse, promise, a nu mai respecta. 6. A costa. — Din fr. **revenir**.

REVENIRE, reveniri, s.f. Acțiunea de a **reveni²** și rezultatul ei, întoarcere. — V. **reveni**.

REVENT s.m. Plantă erbacee cu frunze mari (al cărei pețiol este folosit în alimentație) și flori mici, verzui, cu rădăcina și rizomul cu un gust foarte amar, întrebuințată în medicină ca purgativ; rubarbă (*Rheum officinale*). ◆ Purgativ obținut din rădăcina și rizomul acestei plante. — Din tc. **rävend**.

REVÉR, revere, s.n. Parte răsrântă a unei haine, în prelungirea gulerului, de o parte și de alta a pieptului. ◆ (Sport) Lovitură executată cu partea exterioară a rachetei sau a paletelor, la jocul de tenis sau de tenis de masă. — Din fr. **revers**.

REVERBÉR, reverbere, s.n. Oglindă metalică montată la o lampă, pentru a reflecta razele de lumină într-o anumită direcție. — Din fr. **réverbère**.

REVERBERĂ, pers. 3 reverberează, vb. I. Tranz. A produce reverberații. — Din fr. **réverbérer**.

REVERBERĂNT, -Ă, reverberanți, -te, adj. Care reverberează. — Din fr. **réverbérant**, engl. **reverberant**.

REVERBERĂRE, reverberări, s.f. Acțiunea de a **reverbera**. — V. **reverbera**.

REVERBERÁT, -Ă, reverberați, -te, adj. Rezultat prin reverberare. — V. **reverbera**.

REVERBERATÓR, reverberatoare, s.n. Aparat care produce o reverberație artificială cu durată variabilă. — Din engl. **reverberator**.

REVERBERĂȚIE, reverberării, s.f. 1. Persistența a unui sunet într-o încăpere închisă, datorită reflexiei, după ce sursa sonoră și-a încetat emisia. ⇨ *Reverberație artificială* = prelucrare electroacustică a semnalelor sonore în scopul obținerii unor condiții optime de audiere în sălile de spectacole, în studiouri etc. 2. Reflexie a luminii. 3. Reflexie repetată a căldurii pe pereții unui focar sau ai unui cuptor special. ⇨ *Cuptor cu reverberație* = cuptor de topit, cu acoperișul boltit, căptușit cu cărămidă refractară, în care încălzirea materialului se face prin contactul cu gazele de ardere și prin radieră căldurii din acoperiș. — Din fr. **réverbération**.

REVERBEROMÉTRU, reverberometre, s.n. Aparat pentru măsurarea timpului de reverberație. — Din engl. **reverberometer**.

REVERÉND, reverenzi, s.m. Titlu dat preoților sau călugărilor catolici ori membrilor unei confesiuni reformate; cuvios. ◆ Spec. Titlu dat pastorilor anglicani; persoană care poartă acest titlu. — Din fr. **révérend**, lat. **reverendus**.

REVERÉNDĂ, reverende, s.f. Haină preotească (catolică) lungă (de culoare neagră); anterior. — Din lat. **reverenda**. Cf. pol. *re w e r e n d a*.

REVERÉNȚĂ, reverențe, s.f. 1. Salut ceremonios care se execută prin înclinarea bustului și îndoirea genunchilor, închinăciune; plecăciune în semn de respect, temenea. 2. Respect, venerație, considerație, stimă. ⇨ *Pronume de reverență* = pronume de politețe. — Din fr. **révérence**, lat. **reverentia**.

REVERENȚIOS, -OĂSĂ, reverențioși, -oase, adj. Foarte politicos, deosebit de respectuos; ceremonios. [Pr.: *-ți-os*] — Din fr. **révérencieux**.

REVERIE, reverii, s.f. Visare. ◆ Piesă vocală sau instrumentală de mici proporții, care predispoze la visare. — Din fr. **réverie**.

REVERS, reversuri, s.n. 1. Dosul unei medalii, al unei monede, al unei foi scrise etc. ⇨ Expr. *Reversul medaliei* = partea neplăcută a unei situații sau a unui lucru. 2. Fig. Partea nevăzută, ascunsă și în contrast izbitor cu aspectul cunoscut al unui lucru, al unei situații etc. [Pl. și: *reverse*] — Din fr. **revers**, lat. **reversus**, germ. **Revers**.

REVERSIBIL, -Ă, reversibili, -e, adj. 1. Care poate reveni, care poate fi adus sau întors înapoi. ◆ (Jur.; despre bunuri) Care se întoarce în patrimoniul persoanei care l-a înstrăinat. ◆ (Despre rente, pensii) Care, la moartea titularului, poate reveni altei persoane (îndreptățite). 2. (Fiz.; despre unele transformări) Care se poate produce în mod natural atât într-un sens, cât și în sens invers, trecând prin aceleași stări intermediare. ◆ (Chim.; despre reacții) În care compușii rezultați din combinarea unor substanțe pot să se recombine, formând din nou o anumită cantitate din substanțele inițiale. 3. (Mec.) Care poate acționa, care se poate mișca în două sensuri opuse. ⇨ *Plug reversibil* = plug alcătuit din două trupeți simetrice, care poate răsturna brazda, la dus și la întors, în aceeași parte și care servește, în special, la arături pe coaste, pe deal. — Din fr. **réversible**.

REVERSIBILITATE s.f. Însușirea de a fi reversibil, faptul de a fi reversibil. — Din fr. **réversibilité**.

REVERSIIE, reversii, s.f. 1. (Livr.) Întoarcere la o stare anterioară (mai puțin evoluată). 2. (Med.) Atavism. — Din fr. **réversion**.

REVERSIUNE, reversiuni, s.f. 1. (Jur.) Revenire a unor bunuri donate la primul proprietar, când persoana căreia i-au fost donate moare fără a avea copii. 2. (Fiz.) Schimbare a succesiunii de stări intermediare prin care trece un sistem în cursul unei transformări. [Pr.: *-si-u*] — Din fr. **réversion**.

REVERSIV, -Ă, reversivi, -e, adj. Care revine spontan la poziția sau la starea inițială după încetarea fenomenului modificator. — Din fr. **réversif**.

REVERSÓR, reverseoare, s.n. Dispozitiv (la mașinile de încercat materiale) care efectuează încercări de tracțiune și de compresie. — După engl. **reverser**.

REVIGORĂ, revigorez, vb. I. Tranz. A înviora. — Din fr. **revigorer**.

REVIGORĂRE, revigorări, s.f. Acțiunea de a **revigora**; înviorare. — V. **revigora**.

REVIGORÁT, -Ă, revigorați, -te, adj. Care s-a fortificat, care s-a înviorat. — V. **revigora**.

REVIGORATÓR, -OĂRE, revigatorori, -oare, adj. (Franțuzism) Înviator. — **Revigora** + suf. *-tor*.

REVÍNDE, revând, vb. III. Tranz. A vinde un obiect cumpărat. — Pref. *re-* + **vinde**.

REVÍNDERE, revinderi, s.f. Acțiunea de a **revinde** și rezultatul ei. — V. **revinde**.

REVIRIMÉNT, revirimente, s.n. Schimbare bruscă în bine; înviorare. ⇨ *Reviriment de fonduri* = mod de a achita o datorie prin transferul unei creanțe echivalente cu suma datorată. — Din fr. **revirement**.

REVISTĂ, reviste, s.f. 1. Publicație periodică ce cuprinde articole, studii, dări de seamă, note din domenii variate sau dintr-o anumită specialitate. 2. (În sintagme și expr.) *Trecere în revistă* = solemnitate constând în trecerea unui comandant sau a unei persoane oficiale de-a lungul frontului unei subunități sau unități militare, care dă onorul stând pe loc. *A trece în revistă* = a examina pe rând, a cerceta succesiv elementele unui ansamblu. 3. Spectacol constând într-o succesiune variată de dansuri, cântece, scenețe vesele cu subiecte din actualitate; spectacol de varietăți. — Din it. **rivista**. Cf. fr. *revue*.

REVITALIZĂ, revitalizez, vb. I. Tranz. A reda puteri; a revigora. — Din fr. **revitaliser**.

REVITALIZĂRE, revitalizări, s.f. Acțiunea de a **revitaliza** și rezultatul ei; revigorare, înviorare. — V. **revitaliza**.

REVITALIZÁT, -Ă, revitalizați, -te, adj. Care a prins puteri, care s-a fortificat; revigorat. — V. **revitaliza**.

REVIVISCÉNT, -Ă, reviviscenti, -te, adj. (Rar) Care poate reînvia sau reveni la viață. — Din fr. **reviviscent**.

REVIVISCENȚĂ s.f. Revenire la viață; învioreare, însuflețire. ♦ (Biol.) Proprietate a unor plante și animale acvatice (inferioare) de a reveni la viață prin umiditate, după ce s-au uscat. ♦ Fig. Reaparitie a unor stări de conștiință uitate. — Din fr. **reviviscence**.

REVIZIE, *revizii*, s.f. Cercetare nouă, control, verificare, revizuire. ♦ Corectură făcută în pagini a unui text ce urmează să fie tipărit. ♦ Inspecție. ♦ Formă de control (întreprinsă de obicei de organe speciale) care constă în revederea sau reverificarea documentelor de evidență privitoare la operații contabile. ♦ Ansamblul operațiilor executate asupra unei instalații, a unei mașini etc., care constă în reglarea pieselor și aparatelor, în înlăturarea jocurilor survenite prin uzură etc. [Var.: **reviziune** s.f.] — Din fr. **révision**, lat. **revisio**, -onis.

REVIZIONISM s.n. Atitudine sau acțiune care urmărește revizuirea și modificarea unei legi, a unui tratat, a unei concepții etc. [Pr.: -zi-o] — Din fr. **révisionnisme**, rus. **revizionizm**.

REVIZIONIST, -Ă, *revizionisti*, -ste, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care ține de revizionism, care se referă la revizionism; care are ca scop revizuirea unei legi, a unei atitudini etc. 2. S.m. și f. Adept al revizionismului. [Pr.: -zi-o] — Din fr. **révisionniste**, (2) și din rus. **revizionist**.

REVIZIUNE s.f. v. **revizie**.

REVIZOR, -OĂRE, *revizori*, -oare, s.m. și f. Persoană care revizuieste, care controlează, verifică (pe cineva sau ceva); *spec.* persoană care are calitatea și funcția de a face revizii contabile. ♦ (Înv.) *Revizor școlar* = inspector al școlilor primare dintr-un județ. [Acc. și: *revizor*] — Din fr. **réviseur**, germ. **Revisor**.

REVIZORĂȚ s.n. 1. Funcția de revizor; *p. ext.* timpul cât ocupă cineva această funcție. 2. (Înv.) Inspectorat școlar județean. — **Revizor** + suf. -at.

REVIZUI, *revizuiesc*, vb. IV. Tranz. A cerceta din nou cu scopul de a verifica exactitatea și a corecta eventualele lipsuri; a revedea. — **Revizie** + suf. -ui. Cf. fr. *réviser*.

REVIZUIRE, *revizuirii*, s.f. Acțiunea de a *revizui* și rezultatul ei; revizie. ♦ (Jur.) Cale de atac pentru desființarea unei hotărâri judecătorești definitive, pe baza unor probe descoperite după judecarea pricinii. — V. **revizui**.

REVIZUIT, -Ă, *revizuiți*, -te, adj. Reexaminat, corectat, modificat. — V. **revizui**.

REVOCĂ, *revoc*, vb. I. Tranz. 1. A anula, a abroga, a contramanda un decret, un ordin, o dispoziție. 2. A scoate dintr-o funcție publică, în baza unui drept legal, pe cineva care a fost numit în acea funcție printr-un act de guvernământ. — Din fr. **révoquer**, lat. **revocare**.

REVOCABIL, -Ă, *revocabili*, -e, adj. Care poate fi revocat. — Din fr. **révocable**, lat. **revocabilis**.

REVOCABILITATE s.f. 1. Posibilitatea de retragere a mandatului încredințat unei persoane de către cei ce au ales-o. 2. Calitate a anumitor acte de a putea fi retrase, anulate, de către cei ce le-au emis. — Din fr. **révocabilité**.

REVOCĂRE, *revocări*, s.f. 1. Acțiunea de a *revoca* și rezultatul ei; revocație. 2. (Jur.) Desfacere unilaterală a unui act prin manifestarea de voință a persoanei care l-a făcut. ♦ Desfacere a unui act juridic în cazurile prevăzute de lege. 3. Act prin care organul de stat competent hotărăște încetarea calității sale de membru într-un organ ales. ♦ Retragere de către alegători a mandatului încredințat unei persoane de a-i reprezenta în organele de conducere ale statului.

REVOCĂȚ, -Ă, *revocați*, -te, adj. 1. (Despre acte, decrete, ordine) Anulat, abrogat. 2. (Despre funcționari publici) Scos din funcție. — V. **revoca**.

REVOCAȚIE s.f. Revocare. — Din lat. **revocatio**, fr. **révocation**.

REVOLTĂ, *revolt*, vb. I. 1. Refl. A fi cuprins de revoltă, de indignare; a se indigna. 2. Refl. și tranz. A (se) răscula, a (se) răzvrăti. — Din fr. **révolter**.

REVOLTĂNT, -Ă, *revoltanți*, -te, adj., s.m. (Înv.) 1. Adj. Revoltător. 2. S.m. Răsculat. — Din fr. **révoltant**.

REVOLTĂRE, *revoltări*, s.f. (Rare) Faptul de a (se) *revolta*. — V. **revolta**.

REVOLTĂȚ, -Ă, *revoltați*, -te, adj. 1. Indignat. 2. Răsculat, răzvrătit. — V. **revolta**. Cf. fr. *révolte*.

REVOLTĂ, *revolte*, s.f. 1. Sentiment de mânie provocat de o nedreptate sau de o acțiune nedemnă; indignare. 2. Răscoală spontană, neorganizată; răzvrățire, rebeliune. — Din fr. **révolte**.

REVOLTĂTOR, -OĂRE, *revoltători*, -oare, adj. Care provoacă revoltă, indignare; nedrept, scandalos. — **Revolta** + suf. -ător.

REVOLUȚ, -Ă, *revoluți*, -te, adj. 1. Care și-a încheiat cursul; terminat, împlinit, îndeplinit. 2. (Bot.): despre unele părți ale plantelor Răsfânt, întors în afară, în jos. — Din fr. **révolu**, lat. **revolutus**. Cf. it. *rivoluto*.

REVOLUTIV, -Ă, *revolutivi*, -e, adj. Care se referă la mișcarea unui astru. — Din fr. **révolutif**.

REVOLUȚIE, *revoluții*, s.f. 1. Schimbare fundamentală a valorilor, a instituțiilor politice, a structurilor sociale, a conducătorilor și ideologiilor unei

societăți. 2. (Pop.) Răscoală, revoltă. 3. Fig. Schimbare, transformare radicală într-un anumit domeniu. ♦ *Revoluție industrială* = procesul înlocuirii radicale a producției manufacturiere (manuale) cu producția bazată pe mașini. II. 1. Mișcare periodică continuă a unui corp având ca traiectorie o curbă închisă. ♦ *Perioadă de revoluție* = timpul necesar unui corp (ceresc) pentru a parcurge întreaga sa orbită. 2. (Geom.) Mișcare de rotație a unui corp în jurul unei drepte fixe. ♦ (Mec.) Rotație completă a unei roți în jurul osiei sale. [Var.: (Înv.) **revoluțiune** s.f.] — Din fr. **révolution**, lat. **revolutio**, -onis, germ. **Revolution**.

REVOLUȚIONĂ, *revoluționez*, vb. I. Tranz. A transforma radical, a schimba, a preface. [Pr.: -ți-o] — Din fr. **révolutionner**.

REVOLUȚIONĂR, -Ă, *revoluționari*, -e, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care ține de revoluție, care este în legătură cu revoluția, care aderă la revoluție sau propagă revoluția. ♦ Fig. Care produce o transformare radicală într-un anumit domeniu; înnoitor, transformator. 2. S.m. și f. Partizan, adept al revoluției (l); participant la o revoluție. [Pr.: -ți-o] — Din fr. **révolutionnaire**.

REVOLUȚIONĂRE, *revoluționări*, s.f. Acțiunea de a *revoluționa*. [Pr.: -ți-o] — V. **revoluționa**.

REVOLUȚIONĂRIȘM s.n. Ideologie, atitudine revoluționară, spirit revoluționar. [Pr.: -ți-o] — **Revoluționar** + suf. -ism. Cf. germ. **Revolutionarismus**.

REVOLUȚIONARIZĂ, *revoluționarizez*, vb. I. Tranz. 1. (Rare) A insufla sentimente revoluționare. 2. Fig. A produce o revoluție. [Pr.: -ți-o] — Cf. rus. *revoluționizirovati*.

REVOLUȚIUNE s.f. v. **revoluție**.

REVOLVÉR, *revolvere*, s.n. 1. Armă de foc cu repetiție, portativă, de dimensiuni mici, care se mănuieste cu o singură mână; 2. (Mec.) Ciocan pneumatic. ♦ *Strung-revolver* = strung echipat cu mai multe unelte care lucrează succesiv și care servește la prelucrarea în serie a pieselor de formă complicată. — Din fr. **revolver**, germ. **Revolver**.

REVOPSI, *revopsesc*, vb. IV. Tranz. A vopsi din nou (în altă culoare). — Pref. *re-* + **vopsi**.

REVOPSIRE s.f. Acțiunea de a *revopsi* și rezultatul ei. — V. **revopsi**.

REVOPSIT, -Ă, *revopsiți*, -te, adj. Care a fost vopsit din nou. — V. **revopsi**.

REVUIȘT, *revuiști*, s.m. (Rare) Autor de reviste (3). — Din fr. **revuiste**.

REVUIȘTIC, -Ă, *revuistici*, -ce, adj. (Rare) Care se referă la un spectacol de revistă. — **Revuist** + suf. -ic.

REVULSIE, *revulsii*, s.f. Iritație locală a pielii produsă de aplicarea unor substanțe cu scopul de a dirija sângele stagnat într-un organ sau într-o regiune inflamată a corpului. — Din fr. **révulsion**.

REVULSIV, -Ă, *revulsivi*, -e, adj., s.n. (Medicament) care provoacă revulsie. — Din fr. **révulsif**.

REZALIT, *rezalite*, s.n. Porțiune de zid ieșită din linia fațadei pentru a prezenta o anumită structură a planului clădirii, o anumită compoziție. — Din germ. **Risalit**.

REZĂMĂȚ, -Ă adj. v. **rezemat**.

REZBÉL s.n. v. **răzbel**.

REZBÉLNIC, -Ă, *rezbelici*, -ce, adj. (Înv.) De război. — **Rezbel** + suf. -nic (după *războinic*).

REZECĂ, *rezéc*, vb. I. Tranz. A face o rezecție. — Din fr. **réséquer**.

REZECȚIE, *rezecții*, s.f. Îndepărtare pe cale chirurgicală a unui țesut sau organ, parțial sau în totalitate. — Din fr. **résection**, lat. **resectio**, -onis.

REZEDĂ, *rezede*, s.f. Plantă decorativă erbacee, cu tulpina ramificată, cu frunze întregi alungite și cu flori mici, galbene-aurii, cu miros plăcut; rozetă (*Reseda odorata*). — Din fr. **réséda**, germ. **Resede**.

REZEMĂ, *rezem*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) așeza astfel încât să fie susținut de ceva; a (se) sprijini, a (se) propti. ♦ Expr. (Tranz.; fam.) *A rezema pereții* (sau *peretele*) = a nu lua parte la dans, la joc; a nu face nimic. 2. Refl. Fig. A se întemeia, a se baza. [Var.: (reg.) **răzimă** vb. I] — Et. nec.

REZEMĂRE, *rezemări*, s.f. 1. Faptul de a (se) *rezema*. 2. Mod în care se realizează legătura între două corpuri solide, în plan sau în spațiu. — V. **rezema**.

REZEMĂȚ, -Ă, *rezemați*, -te, adj. Sprijinit, proptit. [Var.: (reg.) **rezământ**, -ă, **răzimăt**, -ă adj.] — V. **rezema**.

REZEMĂTOĂRE, *rezemători*, s.f. 1. Spătar, spetează (de scaun). ♦ Fiecare dintre părțile laterale ale unui scaun sau fotoliu, pe care se sprijină brațele. 2. Balustradă, parapet, rampă. [Var.: (reg.) **răzimătoare** s.f.] — **Rezema** + suf. -ătoare.

REZERVĂ, *rezerv*, vb. I. Tranz. A păstra ceva pentru cineva sau pentru ceva; a pune deoparte, a reține, a opri. (Refl.) *Mă rezerv pentru banchet*. ♦ Expr. *A-și rezerva dreptul* = a-și păstra pentru sine dreptul de a... ♦ (Mai ales la pasiv) A atribui, a destina exclusiv (sau special) unei persoane sau

unui grup. ♦ A destina (exclusiv) pentru un anumit scop. ♦ Fig. A hărăzi, a meni. — Din fr. **réserver**.

REZERVĂRE, *rezervări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *rezerva* și rezultatul ei. — V. **rezerva**.

REZERVĂT, *-Ă, rezervați, -te*, adj. 1. Pus la o parte, reținut, oprit, păstrat pentru cineva. 2. (Despre oameni; *p. ext.* despre sentimente, atitudini) Care se ține în rezervă; sobru, circumspect, stăpânit, reținut, distant; discret. ♦ (Adverbial) Cu prudență. — V. **rezerva**. Cf. fr. *r e s e r v é*.

REZERVĂTOR, *-Ă, rezervatori, -e*, adj., s.m. și f., s.n. 1. Adj., s.m. și f. (Moștenitor) care se bucură de rezervă succesorală. 2. Adj., s.n. (Stat) care formează o rezervă la încheierea unui tratat. — Din fr. **réserveataire**.

REZERVĂȚIE, *rezervații*, s.f. 1. (Adesea urmat de determinarea „naturală”) Arie protejată prin lege pentru conservarea unor ecosisteme, specii de plante sau animale, elemente geografice, speologice etc., importante sub aspect științific sau peisagistic. 2. Întindere redusă din teritoriul unui stat în interiorul căreia au posibilitatea să trăiască anumite grupuri de băștinași, păstrându-și stilul specific de viață. — Din fr. **réserveation**.

REZERVĂ, *rezerve*, s.f. 1. Cantitate de alimente, de obiecte, de bani, de materiale etc. pusă deoparte și păstrată pentru a fi întrebuințată mai târziu; depozit. ♦ (Ec. pol.) *Rezerve de stat* = cantitate de bunuri materiale dintre cele mai importante acumulate și centralizate cu scopul de a asigura continuitatea procesului de producție și necesitățile de consum ale populației, în cazul ivirii unor situații neprevăzute. *Rezerve interne* = posibilități existente într-o întreprindere, a căror descoperire și folosire permit, fără investiții suplimentare mari, să se realizeze cantități sporite de produse. (Fin.) *Rezervă-aur* = cantitatea de aur pe care o păstrează băncile de emisiune ca garanție pentru biletele de bancă puse în circulație și pentru lichidarea datorilor către alte țări, în cazul când acestea nu pot fi achitate prin livrări de mărfuri obișnuite. *Rezervă lichidă* = a) totalitatea mijloacelor bănești, existente sub orice formă, negrevate de nicio sarcină, disponibile la o bancă, la o întreprindere etc.; b) aurul disponibil în monede sau în lingouri, precum și valutele și devizele liber convertibile în aur, destinate operațiilor internaționale. *Rezervă bugetară* = parte din veniturile unui buget, constituită ca rezervă în scopul acoperirii unor cheltuieli neprevăzute sau în cazul nerealizării integrale a veniturilor. (Jur.) *Rezervă succesorală* (sau *legală*) = parte dintr-o avere succesorală de care testatorul nu poate dispune liber, fiind rezervată de drept unor anumiți moștenitori. (Fiziol.) *Rezervă alcalină* = cantitate de bicarbonat de sodiu din plasmă, exprimată în cm³ de dioxid de carbon care se degajă din 100 ml de plasmă la presiunea parțială a bioxidului de carbon de 40 mm mercur și la temperatura corpului. ♦ Cantitate de substanțe minerale utile pe care le conține un zăcămint. 2. Cameră de spital în care se internează un singur bolnav sau cel mult doi. 3. Parte din armată care nu se află sub arme, formată din persoane care au satisfăcut serviciul militar, și care este solicitată numai în caz de război sau de concentrare; trupe neangajate în luptă, păstrate pentru a interveni la nevoie. ♦ *Ofițer de rezervă* = ofițer care nu face parte din cadrele active ale armatei. ♦ Persoană, grup de persoane, obiect etc. destinate să ia locul altora în anumite condiții sau împrejurări. ♦ Loc. adj. *De rezervă* = care poate înlocui, la nevoie, o piesă tehnică, un obiect, o persoană. ♦ Spec. (Sport) Jucător care înlocuiește, la nevoie, pe unul dintre jucătorii titulari angajați în competiție. 4. Obiecție, îndoială, lipsă de încredere. ♦ Loc. adv. *Fără rezervă* = fără reticențe; cu totul, în întregime. *Sub toate rezervele* = fără nicio garanție. *Cu multă rezervă* sau *cu toată rezerva* = cu îndoială, fără siguranță, fără a-și lua răspunderea pentru autenticitatea, veridicitatea, exactitatea sau oportunitatea unui fapt. ♦ Loc. prep. *Sub rezerva...* = cu condiția... ♦ (Jur.) Manifestare prin care un stat, devenit parte la un tratat, declară că vrea să excludă sau să limiteze aplicarea anumitor clauze cuprinse în acest tratat, ori să le atribuie un anumit înțeles. ♦ Fig. Prudență, circumspecție; discreție; reticență; *p. ext.* răceală, indiferență; jenă. — Din fr. **réserve**.

REZERVIST, *rezerviști*, s.m. Persoană care, după ce a efectuat serviciul militar, a trecut în rândul cadrelor de rezervă ale armatei. — Din fr. **réserveiste**.

REZERVÓR, *rezervoare*, s.n. Bazin sau recipient în care se depozitează o cantitate de fluide sau de materiale granulare ori pulverulente. ♦ *Toc rezervor* = stilu. ♦ Depresiune de teren amenajată spre a colecta apele de pe un anumit teritoriu, pentru a fi folosite în scopuri tehnice. — Din fr. **réservoir**.

REZIDĂ, pers. 3 *rezidă*, vb. I. Intrans. (Urmat de determinări introduce prin prep. „în”) A se afla, a exista; a consta. — Din fr. **résider**, lat. **residere**.

REZIDENȚĂ, *-Ă, rezidenți, -te*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Reprezentant diplomatic, inferior în grad unui ministru plenipotențiar sau unui ambasador. 2. Adj., s.m. și f. (Cetățean) stabilit în altă țară decât cea de origine. — Din fr. **résident**, lat. **residents**, -ntis, germ. **Resident**.

REZIDENȚĂ, *rezidențe*, s.f. 1. Reședință, sediu, domiciliu. 2. Dreptul și starea persoanei care se stabilește într-o țară străină ca rezident (2). — Din it. **residenza**, fr. **résidence**, germ. **Residenz**.

REZIDENȚIAL, *-Ă, rezidențiali, -e*, adj. Al rezidentului, privitor la rezident. [Pr.: -*fi-a*] — Din fr. **résidentiel**, it. **residenziale**.

REZIDENȚIÁT s.n. Etapă în pregătirea unui medic, constând într-un stagiu de practică și specializare în spital, imediat după absolvirea facultății; concurs național pentru ocuparea locurilor disponibile în vederea efectuării acestui stagiu; perioadă în care se efectuează acest stagiu. [Pr.: -*fi-a*] — De la **rezident**.

REZIDI, *rezidesc*, vb. IV. Tranz. A zidi din nou; a reclădi. — Pref. *re-* + **zidi**.

REZIDIRE, *rezidiri*, s.f. Acțiunea de a *rezidi* și rezultatul ei. — V. **rezidi**.

REZIDIU s.n. v. **reziduu**.

REZIDUAL, *-Ă, reziduali, -e*, adj. Care rămâne (ca reziduu). [Pr.: -*du-a*] — Din fr. **résiduel**, it. **residuale**.

REZIDUĂR, *-Ă, reziduări, -e*, adj. (Rar) Care formează reziduuri. [Pr.: -*du-a*] — Din fr. **résiduare**.

REZIDUUL, *reziduuri*, s.n. Rest rămas în urma unui proces chimic sau fizic efectuat asupra unui material brut. ♦ *Reziduuri furajere* = deșeurii din industria alimentară care pot fi valorificate în alimentația animalelor. ♦ Materie care se depune pe pereții sau pe fundul recipientelor în care se păstrează substanțe lichide. [Pr.: -*du-u*. — Var.: **reziduu** s.n.] — Din lat. **residuum**, fr. **résidu**.

REZIL, *rezile*, s.n. (Înv.) Fileu. [Var.: **rizil** s.n.] — Din fr. **résille**.

REZILIA, *reziliez*, vb. I. Tranz. A desface, a anula un contract, o convenție. [Pr.: -*fi-a*] — Din fr. **résilier**.

REZILIABIL, *-Ă, reziliabili, -e*, adj. Care poate fi reziliat. [Pr.: -*li-a*] — Din fr. **résiliable**.

REZILIARE s.f. v. **reziliere**.

REZILIENȚĂ s.f. Mărime caracteristică pentru comportarea materialelor la solicitările prin șoc, egală cu raportul dintre lucrul mecanic efectuat pentru ruperea la încovoiere, prin șoc, a unei epruvete și valoarea inițială a ariei secțiunii transversale în care s-a produs ruperea respectivă. [Pr.: -*i-en*] — Din fr. **résilience**.

REZILIÉRE, *rezilieri*, s.f. Acțiunea de a *rezilia* și rezultatul ei; desfacere a unor contracte, în cazul în care una dintre obligațiile reciproce nu a fost executată, menținându-se acele efecte ale contractului care s-au produs până la data desfacerii lui. [Pr.: -*li-e*. — Var.: (înv.) **reziliere** s.f.] — V. **rezilia**.

REZINĂ, *rezinez*, vb. I. Tranz. A extrage rășina din arborii rășinoși prin recoltarea ei din scurgerile naturale sau din tăieturile făcute special. — Din fr. **résiner**.

REZINĂJ, *rezinaje*, s.n. Operație de extragere a rășinii din arborii rășinoși; rezinare. — Din fr. **résinage**.

REZINĂRI, *rezinări*, s.f. Acțiunea de a *rezina* și rezultatul ei; rezinaj. — V. **rezina**.

REZINĂT, *rezinați*, s.m. Substanță solidă, insolubilă în apă, obținută prin combinarea unei rășini cu un metal și întrebuințată în industria lacurilor, a materialelor colorante etc. — Din fr. **résinate**.

REZINIFICĂ, *rezinific*, vb. I. Tranz. A transforma o substanță chimică organică într-o substanță asemănătoare cu rășina. — După fr. **résinifier**.

REZINIFICĂRE, *rezinificări*, s.f. Acțiunea de a *rezinifica* și rezultatul ei. — V. **rezinifica**.

REZISTĂ, *rezist*, vb. I. Intrans. A se împotrivi, a ține piept; a opune rezistență; a nu ceda la acțiunea unor forțe din afară; a nu se lăsa învins, a se ține tare. — Din fr. **résister**, lat. **resistere**.

REZISTENȚĂ, *-Ă, rezistenți, -te*, adj. (Despre lucruri) Care rezistă; durabil, trainic. ♦ (Despre materiale) Care nu-și modifică ușor proprietățile sub acțiunea unui agent fizico-chimic. ♦ (Despre ființe) Care nu se lasă dobort, care suportă bine o boală, o oboseală, o supărare etc.; puternic, tare; dărz, neclintit. — Din fr. **résistant**, it. **resistente**.

REZISTENȚĂ, *rezistențe*, s.f. I. Faptul de a *rezista*; împotrivire, opoziție, apărare împotriva unui atac. ♦ Respingerea atacurilor repetate ale inamicului și menținerea pozițiilor proprii. ♦ Mișcare populară antifascistă de eliberare, desfășurată în timpul celui de-al Doilea Război Mondial în țările ocupate de trupele germane, italiene și japoneze, precum și în state cu regim fascist. II. 1. Calitatea de a fi rezistent. 2. Putere de a înfrunta boala, oboseala, foamea, lipsurile etc.; calitate a unui organism de a nu contracta o boală contagioasă. 3. Proprietate a unui corp de a suporta, fără modificări în masa lui, acțiunea altui corp sau a unei forțe străine. ♦ *Rezistența materialelor* = ramură a mecanicii care se ocupă cu studiul comportării corpurilor deformabile, când se exercită asupra lor forțe din afară, și cu studiul dimensiunilor pe care acestea trebuie să le aibă ca să nu-și

modifică forma. ♦ Forța de opunere a unui mediu la realizarea unei acțiuni.
4. Forță pe care un conductor electric o opune trecerii curentului și care depinde de materialul din care este făcut conductorul, de grosimea și de lungimea lui. **5.** (Tehn.) Rezistor. — Din fr. **résistance**, it. **resistenza**.

REZISTIBIL, -Ă, rezistibili, -e, adj. (Rar) Căruia i se poate rezista. — Din fr. **résistible**.

REZISTIBILITATE s.f. (Rar) Însușirea de a fi rezistibil. — **Rezistibil** + suf. *-itate*.

REZISTIVIMÉTRU, rezistivimetre, s.n. Instrument pentru măsurarea rezistivității. — Din fr. **résistivimètre**.

REZISTIVITATE, rezistivități, s.f. (Fiz.) Mărire caracteristică fiecărui material, egală cu rezistența electrică a unui cub din materialul respectiv, având muchia egală cu unitatea; rezistență electrică specifică. — Din fr. **résistivité**.

REZISTŌR, rezistoare, s.n. Element de circuit electric cu inductivitate și capacitate neglijabile, dar care, având rezistența electrică, poate fi introdus într-un circuit electric și care este folosit la aparatele electrice de încălzit, la reostate etc.; rezistență (II **5**). [Pl. și: (m.) *rezistor*] — Din fr. **résisteur**, engl. **resistor**.

REZITĂ, rezite, s.f. Rășină sintetică obținută ca produs final prin policondensarea formaldehidei cu fenoli, în prezența unui catalizator bazic, și întrebuințată la fabricarea izolatoarelor electrice, a plăcilor de gramofon etc. — Din fr. **résite**, germ. **Resit**.

RÉZMERIȚĂ s.f. v. **răzmeriță**.

REZŌL, rezoli, s.m. Rășină sintetică obținută ca prim stadiu în reacția de policondensare a fenolului cu formaldehida, în prezența unui catalizator bazic. — Din fr. **résol**, germ. **Resol**, rus. **rezol**.

REZOLŪT, -Ă, rezoluții, -te, adj. Hotărât, ferm, îndrăzneț, decis. — Din lat. **resolutus**, germ. **resolut**.

REZOLUTIV, -Ă, rezolutivi, -e, adj. (Despre medicamente) Care are proprietatea de a micșora o inflamație, care reduce la starea normală o regiune inflamată a corpului. — Din fr. **résolutif**.

REZOLUTŌRIU, -IE, rezolutorii, adj. (Jur.) Care provoacă anularea unui act, care desființează. ♦ *Condiție rezolutorie* = condiție a cărei împlinire determină stingerea cu efect retroactiv a efectelor unui act juridic. — Din lat. **resolutorius**, fr. **résolutoire**.

REZOLŪȚIE, rezoluții, s.f. **1.** Hotărâre luată în urma unor dezbateri colective. **2.** Rezolvare pe care cel în drept o dă unei cereri, unui act etc. **3.** (Med.) Dispariția a semnelor de boală sau a unui proces patologic. **4.** (Jur.) Desființare retroactivă a unui contract cu executare imediată pentru neexecutarea uneia dintre obligațiile reciproce ale părților. [Var.: **rezoluțiune** s.f.] — Din fr. **résolution**, lat. **resolutio, -onis**.

REZOLUȚIUNE s.f. v. **rezoluție**.

REZOLVĂ, rezolv, vb. I. Tranz. 1. A găsi soluția unei probleme. ♦ A pune capăt unei controverse, unui litigiu, unui conflict; a soluționa. **2.** (Despre instrumente optice) A separa, a distinge amănunte cât mai fine ale obiectelor studiate. — Din lat. **resolvere**, germ. **resolvieren**.

REZOLVĂBIL, -Ă, rezolvabili, -e, adj. Care poate fi rezolvat. — **Rezolva** + suf. *-bil*.

REZOLVĂNTĂ, rezolvante, adj. (Mat.; în sintagma) *Ecuatie rezolvantă* (și substantivat, f.) = ecuație formată cu coeficienții altei ecuații, care ajută la găsirea rădăcinilor acesteia. — Din fr. **résolvante**.

REZOLVĂRE, rezolvări, s.f. Acțiunea de a rezolva și rezultatul ei. — V. **rezolva**.

REZOLVĂT, -Ă, rezolvați, -te, adj. 1. Pentru care s-a găsit o soluție (convenabilă); soluționat (**1**). **2.** (Despre controverse, litigii, conflicte) Căruia i s-a pus capăt; soluționat (**2**). — V. **rezolva**.

REZŌN, rezoane, s.n. (Înv.) **1.** Îndreptățire, justificare, cauză, motiv, teme. **2.** Rațiune, judecată dreaptă. ♦ Expr. *A pune (pe cineva) la rezon* = a învăța minte (pe cineva), a pune la respect; a constrânge să judece mai bine, să se poarte cum trebuie. ♦ (Cu valoare de interjecție) Ai dreptate! just! da! desigur! — Din fr. **raison**.

REZONĂ, rezonez, vb. I. Intranz. (Înv.) A judeca, a gândi. — Din fr. **raisonner**, germ. **raisonnieren**.

REZONĂBIL, -Ă, rezonabili, -e, adj. 1. (Despre oameni) Care are o judecată sau o comportare rațională; cu judecată; cumpănit, cuminte. ♦ (Despre acțiuni, fapte etc.) Care se menține în limitele normale, obișnuite; care nu are nimic ieșit din comun; fără exagerări; cumpătat. **2.** (Despre prețuri) Care este corespunzător cu valoarea lucrului (de) cumpărat; potrivit, acceptabil; *p. ext.* accesibil. *Prețuri rezonabile*. — Din fr. **raisonnable**.

REZONĂNT, -Ă, rezonanți, -te, adj. (Despre corpuri sau sisteme fizice) Capabil să intre în rezonanță. — Din fr. **résonnant**.

REZONĂNȚĂ, rezonanțe, s.f. 1. Proprietate a unor corpuri sau a unor încăperi de a intensifica și a prelungi sunetele; răsunset. **2.** Stare de vibrație în care se găsește un corp sau un sistem fizic când asupra lui se exercită o acțiune exterioară periodică, cu o frecvență egală ori apropiată cu frecvența proprie vibrației corpului sau a sistemului. ♦ *Cutie de rezonanță* = cavitate al cărei volum de aer este capabil să oscileze și să amplifice sunetele. **3.** (Med.) Tulburare de gândire la schizofrenici, caracterizată prin înlocuirea legăturilor de fond ale acțiunilor prin relații verbale, de obicei făcute după asonanță, rimă sau localizare în timp sau spațiu. — Din fr. **résonance**.

REZONATŌR, rezonatoare, s.n. Aparat sau sistem fizic capabil să amplifice oscilații mecanice, sonore, electromagnetice etc. prin rezonanță (**2**). — Din fr. **résonateur**.

REZORCINĂ s.f. Substanță organică solidă, cristalizată, incoloră, solubilă în apă și alcool, cu slabă acțiune reducătoare, folosită ca revelator fotografic, ca materie primă în industria chimică și farmaceutică. [Scriș și: *resorcină*] — Din fr. **résorcine**.

REZULTĂ, pers. 3 rezultă, vb. I. Intranz. A urma, a apărea ca o consecință logică; a decurge din..., a reieși, a izvorî. ♦ (Mat.; mai ales la calculele aritmetice) A avea drept rezultat; a ieși, a da. — Din fr. **résulter**.

REZULTĂNT, -Ă, rezultanți, -te, adj. Care rezultă. ♦ Referitor la o rezultantă. — Din fr. **résultant**.

REZULTĂNȚĂ, rezultante, s.f. 1. (Mec.) Forță a cărei aplicare este echivalentă din punctul de vedere al efectului cu mai multe forțe date, care se aplică în același timp asupra aceleiași punct material. **2.** Fig. Efectul îmbinat al unor cauze multiple. — Din fr. **résultante**, germ. **Resultante**.

REZULTĂT, rezultate, s.n. Ceea ce rezultă dintr-o acțiune, dintr-un fapt, dintr-un calcul; consecință, urmare, efect. ♦ Loc. adv. *Fără rezultat* = fără efect, inutil. ♦ Expr. *A da rezultat* (sau *rezultate*) = a produce efectul dorit, a da roade. ♦ Ceea ce se obține printr-un set de operații aritmetice. — Din fr. **résultat**, germ. **Resultat**.

REZULTĂTIV, -Ă, rezultativi, -e, adj. Care rezultă. — Din fr. **résultatif**.

REZUMĂ, rezum, vb. I. Tranz. 1. A reda pe scurt esențialul unei lucrări, al unei expuneri. ♦ Refl. A se limita, a se mărgini la..., a se mulțumi cu... **2.** A cuprinde în sine; a sintetiza, a însuma. — Din fr. **résumer**.

REZUMĂRE, rezumări, s.f. Acțiunea de a rezuma și rezultatul ei. — V. **rezuma**.

REZUMĂT, rezumate, s.n. Redare, prezentare pe scurt, scrisă sau orală, a ideilor unei lucrări, ale unei expuneri etc.; recapitulare succintă. ♦ Loc. adv. *În rezumat* = pe scurt, cu alte cuvinte, rezumând. — Din fr. **résumé**.

REZUMATIV, -Ă, rezumativi, -e, adj. În formă de rezumat; succint. — Din **rezuma**.

REZUMĂTŌR, -OĂRE, rezumători, -oare, adj. (Rar; și substantivat) Care rezumă (**1**), care prezintă un rezumat. — **Rezuma** + suf. *-ător*.

Rh s.n. (Med.) Antigen din globulele roșii și din grupele sangvine corespunzătoare. — Abr. din lat. **Rhésus**.

RIĂL, riali, s.m. Unitate bănească în Iran. [Pr.: *ri-a*] — Din fr. **rial**.

RIBOFLAVINĂ s.f. Termen folosit pentru a denumi vitamina B₂, care se găsește în lapte, ficat, rinichi, ouă, frunze verzi, iarbă. — Din fr. **riboflavine**.

RIBONUCLEĂZĂ s.f. Enzimă prezentă în sucurile digestive intestinale, cu acțiune specifică asupra acidului ribonucleic. [Pr.: *-cle-a-*] — Din fr. **ribonuclease**.

RIBONUCLÉIC, ribonucleici, adj. (În sintagma) *Acid ribonucleic* = acid care se găsește în toate celulele vegetale și animale, având un rol esențial în transmiterea informațiilor genetice necesare sintezei proteinelor specifice. [Pr.: *-cle-ic*] — Din fr. **ribonucléique**.

RIBONUCLEOPROTEINĂ, ribonucleoproteine, s.f. (Biol.) Complex macromolecular alcătuit din proteine și acid ribonucleic. [Pr.: *-cle-o-*] — Din fr. **ribonucleoprotéine**, engl. **ribonucleoprotein**.

RIBOVIRUS, ribovirusuri, s.n. (Biol.) Virus la care materialul ereditar este reprezentat de acidul ribonucleic. — **Ribo[nucleu] + virus**.

RIBŌZĂ s.f. (Biol.) Monozaharidă cu cinci atomi de carbon, caracteristică acizilor ribonucleici, component esențial al tuturor celulelor vii. — Din fr. **ribose**.

RIBŌZŌM, ribozomi, s.m. (Biol.) Particulă citoplasmatică de dimensiuni foarte mici, formată din proteine și acizi ribonucleici. — Din fr. **ribosome**.

RICANĂ, ricanez, vb. I. Intranz. (Livr.) A râde batjocoritor, a rânji. — Din fr. **ricaner**.

RICANĂRE, ricanări, s.f. (Livr.) Faptul de a *ricana*; rânet. — V. **ricana**.

RICERCĂR s.n. Compoziție muzicală polifonică, anterioară fugii, alcătuită din mai multe secțiuni (fiecare având tema sa proprie), care se cântă fără întrerupere; capriciu, fantezie. — Din it. **ricercare**.

RICÍN, ricini, s.m. Plantă erbacee sau arborescentă originară din Africa, cu rădăcina pivotantă, puternică, cu tulpina înaltă de 1–2 m, cu flori verzi,

roșii sau violete; căpușă (*Ricinus communis*). ◇ *Ulei* (sau *unt*) de ricin = ulei extras din semințele acestei plante, cu proprietăți purgative, nesicativ, neinflamabil, păstrându-și aceeași consistență la variații mari de temperatură, folosit în industria farmaceutică sau ca lubrifiant la motoarele de avion, precum și în industria pielăriei, a cauciucului sintetic etc.; ricină. — Din lat. *ricinus*, germ. *Rizinus*.

RICINĂ, *ricine*, s.f. 1. Toxină vegetală care se găsește în semințele de ricin și care are proprietatea de a aglutina globulele sângelui. 2. (Pop.) Ulei de ricin. — Din ricin.

RICKÉTTSIA, *rickettsii*, s.f. (Biol.) Microorganism care face trecerea de la bacterii la virusuri, având caractere comune ambelor grupe. [Pr.: *richetia*] — Din engl. *rickettsia*, fr. *rickettsie*.

RICKETTSIOZĂ, *rickettsioze*, s.f. (Med.) Infecție epidemică transmisă prin intermediul artropodelor hematofage. [Pr.: *-fi-o-*] — Din engl. *rickettsiosis*, fr. *rickettsiose*.

RIÇOȘĂ, pers. 3 *riçoșeaz*, vb. I. Intrans. (Despre un proiectil; *p. gener.* despre orice corp mobil, aruncat sau izbit cu putere) A sări înapoi sau a-și schimba direcția traiectoriei inițiale în urma ciocnirii de un obstacol. — Din fr. *ricocher*.

RIÇOȘÉT s.n. v. *riçoșeu*.

RIÇOȘÉU, *riçoșeuri*, s.n. Faptul de a riçoșa. ◇ Înscrisoare a proiectilului pe o nouă traiectorie când întâlnește pământul sau alt obstacol sub un unghi mic până la 20°; *p. gener.* schimbare de direcție a unui lucru când se ciocnește de un obstacol. ◇ Fig. Efect invers, indirect. ◇ *Tragere prin riçoșeu* = tragere în care se folosesc efectele exploziei proiectilelor care au riçoșat. [Var.: *riçoșét* s.n.] — Din fr. *ricochet*.

RIČSĂ, *ričse*, s.f. Trăsurică cu două roți, trasă de un om, folosită în unele țări din Orient. — Din engl. *ricksha*, germ. *Riksha*.

RÍCTUS, *rićtusuri*, s.n. Con tracție spasmodică a mușchilor feței, care dă figurii expresia de răs crispat; strămbătură a gurii provocată de această contracție, care apare în unele boli ale sistemului nervos și dă impresia de răs forțat. — Din fr., lat. *rićtus*.

RID, *riduri*, s.n. Încrêțitură a pielii obrazului; zbârcitură, cută, creț. — Din fr. *ride*.

RIDĂ, *ridez*, vb. I. Refl. A căpăta riduri. — Din fr. *ridier*.

RIDĂRE, *ridări*, s.f. Faptul de a se ridă. — V. *rida*.

RIDĂT, *-Ă*, *ridați*, *-te*, adj. Cu riduri, zbârcit. — V. *rida*.

RIDGER s.n. Utilaj folosit pentru executarea digurilor mici, în lucrări de teren pentru irigații sau pentru reținerea zăpezilor pe terenuri agricole. [Pr.: *rigâr*] — Cuv. engl.

RIDICĂ, *ridic*, vb. I. I. Tranz. 1. A lua de jos și a duce în sus (susținând cu forța brațelor, cu spatele etc.); a sălta. ◇ Expr. *A ridică mânușa* = a primi o provocare. *A ridică paharul* (sau *cupa*, rar, *un toast*) = a închina în cinstea cuiva. ◇ A duce sau a trage în sus; a înhăța. ◇ A desprinde din locul în care a fost pus sau fixat și a trage în sus. ◇ Expr. *A ridică armele* (împotriva cuiva) = a porni la luptă (împotriva cuiva); a începe un război. *A ridică ancora* = (despre vapoare) a părăsi portul, a porni în larg; (despre persoane) a pleca, a porni pe mare. 2. A lua de pe ceva; a îndepărta, a înlătura. ◇ Expr. *A ridică* (cuiva) *o piatră de pe inimă* = a scăpa (pe cineva) de o grijă apăsătoare, a liniși pe cineva. *A-și ridică pălăria* = a-și scoate pălăria în semn de salut, de stimă; a saluta. *A ridică masa* = a strânge masa după ce s-a terminat de mâncat. (Refl.) *Întinde-te* (sau *pune-te*) *masă, ridică-te* *masă*, se spune despre cei ce duc o viață de huzur, de petreceri continue. ◇ A sumete, a suflca mânecele sau poalele hainei. ◇ Fig. A suspenda, a face să înceteze, a desființa, a anula; a îndepărta. ◇ Expr. *A ridică ședința* = a declara o ședință închisă, terminată. ◇ Fig. A lua cuiva ceva, a lipsi pe cineva de ceva; a răpi, a smulge. ◇ Expr. *A ridică* (cuiva) *viața* (sau *zilele*) = a omorî (pe cineva). 3. A lua și a duce în alt loc, a muta din loc. ◇ Expr. *A ridică stâna* = a coborî cu turmele și cu toate uneltele păstorești, toamna, de la munte. ◇ Refl. (Înv.) A se muta. ◇ A strânge de pe jos, a culege. ◇ A încasa o sumă de bani. ◇ A lua pe cineva cu forța; a aresta. 4. A așeza în poziție dreaptă un obiect aplecat sau culcat, a-l readuce în poziție verticală. 5. (În expr.) *A ridică un plan* = a determina, prin măsurători de distanțe și unghiuri, poziția punctelor dintr-o regiune și a le reprezenta pe o hartă. II. 1. Refl. (Despre ființe) A se scula de jos, părăsind poziția de așezat sau de culcat. ◇ Expr. *A se ridică în capul oaselor* = a se scula și a sta așezat sau în picioare pe locul unde mai înainte fusese culcat. *A se ridică în scări* = a se înălța în scările șei. ◇ Tranz. A susține, a ajuta pe cineva să se scoale în picioare. ◇ Expr. (Înv.) *A ridică din scaun* = a lua unui domnitor domnia; a detrona. ◇ (Despre oameni) A se însănoși, a se pune pe picioare. 2. Refl. (Despre construcții înalte, copaci etc.) A avea o direcție verticală, a se îndrepta în sus, a se înălța. 3. Tranz. A mișca, a îndrepta în sus brațele, mâinile, capul, sprâncenele etc.; a da o mișcare verticală, a duce mai sus. ◇ Expr. *A(-și) ridică ochii* (sau *privirea*) = a îndrepta privirea, a se uita spre cineva sau ceva care se află mai sus; a

privi. *A(-și) ridică capul* = a) a se arăta dărz, plin de curaj; *p. ext.* a se răzvrăți; b) a-și reveni dintr-o situație proastă; a se redresa. *A(-și) ridică nasul* (sau *sau mai sus decât se cuvine*) = a fi încrezut, înfumurat; a deveni obraznic. *A ridică mâna* (sau *degetul*) = a cere cuvântul. *A ridică mâna* (sau *mâinile*) *asupra cuiva* = a ataca, a lovi (pe cineva). *A ridică mâinile* (cătrecineva) = a) a cere ajutor; b) a se preda. (Intrans.) *A ridică* (*mirat*, *surprins*) *din sprâncene* = a face ochii mari de mirare, de surpriză; a privi mirat, surprins. *A ridică* (sau *a da*) *din umeri* = a-și arăta nedumerirea sau indiferența față de ceva sau de cineva. (Refl.) *A* (*i*) *se ridică părul* (*măciucă*) = a se speria foarte tare. 4. Refl. (Despre păsări) A porni în zbor, a-și lua zborul; a se înălța în văzduh. ◇ (Despre nori, fum, praf etc.) A avea o mișcare ascendentă, a se îndrepta în sus. ◇ (Despre aștri; *p. ext.* despre lumină, zori etc.) A se înălța deasupra orizontului, a se sui pe bolta cerului; a răsări, a se ivi. ◇ (Despre ceață, negură etc.) A se împrăști, a se risipi; a dispărea. ◇ (Despre obiecte cufundate într-un lichid) A ieși la suprafață. 5. Refl. (Despre sunete) A se auzi clar și puternic; a se răspândi în aer; a răsuna. ◇ Tranz. A face să se audă, să răsune cu putere. ◇ Expr. *A ridică glasul* (sau *tonul*) = a vorbi tare; cu îndrăzneală sau protestând împotriva cuiva; a striga, a țipa; *p. ext.* a protesta. 6. Tranz. și refl. A (se) urca, a (se) sui (undevea, pe ceva etc.). 7. Refl. (Despre oameni; *p. ext.* despre popoare, țări, clase sociale etc.) A protesta vehement; a sta împotriva, a se opune; a se răzvrăți, a se răscula, a porni la luptă. ◇ Expr. (Tranz.) *A(-i sau a-și) ridică pe cineva în cap* = a proceda astfel încât să producă nemulțumiri, să-și facă mulți dușmani. 8. Tranz. Fig. A pune în mișcare, a face să pornească o mulțime, o colectivitate etc.; a mobiliza, a strânge oameni. ◇ Expr. (Înv.) *A ridică trupe* (sau *oaste*, *oștire*) = a recruta oaste, a înrola soldați pentru a porni la luptă. 9. Refl. A se naște, a se isca, a se stârni. ◇ A apărea, a se arăta. 10. Tranz. Fig. (Livr.; Înv.) A scoate în evidență, a releva. III. 1. Refl. și tranz. (Despre copii; *p. ext.* despre pui de animale) A (se) face mare, a crește. ◇ Fig. A (se) dezvolta, a (se) forma. 2. Refl. și tranz. A (se) face mai înalt; a (se) înălța. 3. Tranz. Fig. A duce, a promova la o treaptă superioară, a face să progeseze valori sociale, morale etc., *p. ext.* oameni. ◇ Expr. *A ridică din cenușă* (sau *din ruine*) = a refaca, a reconstitui. *A ridică moralul* (cuiva) = a îmbărbăta, a întări (pe cineva). ◇ A pune pe cineva pe o treaptă mai înaltă din punctul de vedere al respectului, al aprecierii; a înălța în grad, în rang. ◇ Expr. *A ridică* (pe cineva) *în slavă* (sau *în slava cerului*) = a lăuda foarte tare (pe cineva). (Înv.) *A ridică în scaun* = a face domn, a înălța pe tronul țării. ◇ Refl. (Despre oameni) *A-și face o situație mai bună, a progresa*. ◇ Expr. *A se ridică prin cineva* sau *a se ridică pe umerii cuiva* = a ajunge la o situație cu ajutorul cuiva. 4. Tranz. A mări, a spori, a face să crească. *A ridică producția*. ◇ Expr. *A ridică prețul* = a scumpi marfa. (Mat.) *A ridică un număr la o putere* = a înmulți un număr cu el însuși de atâtea ori de câte ori arată exponentul. *A ridică un număr la pătrat* = a înmulți un număr cu el însuși. *A ridică la cub* = a înmulți pătratul unui număr cu numărul simplu. ◇ Refl. A atinge o anumită valoare, a ajunge la o anumită cantitate, sumă etc.; a se cifra la... 5. Tranz. A construi, a clădi locuințe, case etc. ◇ Fig. A făuri, a crea, a întemeia. 6. Tranz. A da naștere; a pricinui, a cauza, a provoca. ◇ Loc. vb. *A ridică o învinuire* (sau *o acuzație*) = a formula o acuzație; a învinui, a acuza. *A ridică pretenții* = a formula o pretenție, a pretinde să i se dea ceva; a revendica. *A ridică o obiecție* = a obiecta, a avea rezerve, a nu fi de acord. ◇ Expr. *A ridică o problemă* (sau *o chestiune*) = a aduce, a pune în discuție o problemă. [Var.: (Înv.) *aridicâ*, (reg.) *ridicâ* vb. I.] — Lat. *eradicare* „a dezlădăcî”.

RIDICĂRE, *ridicări*, s.f. Acțiunea de a (se) ridică și rezultatul ei; ridicat¹. — V. *ridica*.

RIDICĂT¹ s.n. Ridicare. — V. *ridica*.

RIDICĂT², *-Ă*, *ridicați*, *-te*, adj. 1. (Despre învelitori, capace) Dat la o parte, înlăturat. ◇ (Despre perdele, storuri etc.) Dus mai sus (sau într-o parte); tras. ◇ (Despre obiecte de îmbrăcăminte, mai ales despre mâneci) Sumes, suflecat. ◇ (Despre oameni) Sculat în picioare; *fig.* însănoșit, înzdrăvenit. 2. Care stă drept, în poziție verticală, îndreptat în sus. ◇ Înalt. 3. Fig. (Despre prețuri) Care depășește plafonul normal, obișnuit; mărit, sporit, urcat. ◇ (Despre voce) Tare, intens. ◇ *Ton ridicat* = ton răstît, aspru, poruncitor. ◇ (Despre oameni și felul lor de viață) Cu un nivel înalt, superior; înaintat. [Var.: (Înv.) *aridicât*, *-ă* adj.] — V. *ridica*.

RIDICĂTA s.f. art. (În loc. adj., adv. și în sintagme) *Cu ridicata* = în cantități mari, cu toptanul, angro; *fig.* cu grămada, în bloc. *Comerciant cu ridicata* = angrosist, toptangiu. *Comerț cu ridicata* = comerț cu mărfuri vândute în cantități mari. *Preț cu ridicata* = preț pentru mărfuri vândute în cantități mari. — Din *ridicat¹*.

RIDICĂTOR, *ridicătoare*, s.n. Dispozitiv folosit la combinele de cereale pentru ridicarea și adunarea plantelor căzute sau a celor tăiate în timpul recoltării. — *Ridica* + suf. *-ător*.

RIDICĂTURA, *ridicături*, s.f. 1. Înălțime, proeminență. ◇ Loc ridicat; dâmb. 2. Faptul de a ridica (lucruri grele). — *Ridica* + suf. *-ătură*.

RIDICHE, *ridichi*, s.f. Plantă erbacee legumicolă din familia cruciferelor, cu frunze adânc crestate, cu rădăcina sferică sau conică, alungită, cărnoasă, umflată, comestibilă (*Raphanus sativus*); *p. restr.* rădăcina comestibilă a plantei. ⇨ *Ridiche sălbatică* = buruiană anuală, dăunătoare plantelor de cultură, cu tulpina acoperită de peri, cu frunze ovale și cu flori albe, roșii, violete, rar gălbui (*Raphanus raphanistrum*). ⇨ Expr. (Fam.) *A freca* (cuiva) *ridichea* = a) a bate tare (pe cineva); b) a critica, a certa aspru (pe cineva). — Lat. *radicula*.

RIDICHIOARĂ, *ridichioare*, s.f. Plantă erbacee din familia cruciferelor, cu frunze ovale, inegal crestate, și cu flori galbene (*Sinapis arvensis*). — *Ridiche* + suf. *-ioară*.

RIDICOL, *-Ă*, *ridicoli*, *-e*, adj. 1. Care stârnește râsul sau batjocura; caraghios. ♦ (Substantivat, n.) Ceea ce este vrednic de râs, de batjocură; aspect caraghios, absurd. 2. (Despre sume de bani, cifre etc.) Foarte mic; neînsemnat, derizoriu. [Var.: *ridicul*, *-ă* adj.] — Din it. *ridicolo*, fr. *ridicule*, lat. *ridiculus*.

RIDICUL, *-Ă* adj. v. *ridicol*.

RIDICULIZĂ, *ridiculizez*, vb. I. Tranz. A scoate în evidență ridicolul, a face pe cineva sau ceva să apară ridicol, a-și bate joc de cineva sau de ceva. — Din fr. *ridiculiser*.

RIDICULIZĂRE, *ridiculizări*, s.f. Acțiunea de a *ridiculiza* și rezultatul ei. — V. *ridiculiza*.

RIESLING, (2) *rieslinguri*, s.n. 1. Soi de viță-de-vie originar din Germania, cu ciorchini cilindrici cu boabe dese, de culoare galbenă-verzuie cu mici puncte negre, cu pielea groasă. 2. Vin obținut din astfel de struguri. [Pron.: *risling*. — Scris și: *risling*] — Din germ. *Riesling*, fr. *riesling*.

RIFLU, *rifluri*, s.n. Șant de riflură. — Din germ. *Riffel*.

RIFLUI, *rifluiesc*, vb. IV. Tranz. (Folosit și absol.) A executa rifluri pe suprafața activă a cilindrului de la valțurile de moară. *Mașină de rifluit*. — *Riflu* + suf. *-ui*.

RIFLUIRE, *rifluiri*, s.f. Operație de executare a unor șanțuri sau canale în formă de elice pe suprafața activă a cilindrului de la valțurile de moară, prin așchiere cu ajutorul unei mașini-unelte speciale, numită mașină de rifluit. — V. *riflu*.

RIFLUITÓR, *rifluitoari*, s.m. Muncitor care execută rifluri. [Pr.: *-flu-i*] — *Riflu* + suf. *-tor*.

RIFLURĂ, *rifluri*, s.f. Fiecare dintre șanțurile elicoidale executate pe suprafața activă a cilindrului valțurilor de moară, pentru a le mări eficacitatea. — Din fr. *riflure*.

RIFT, *rifturi*, s.n. (Geol.) Șir de rupturi ale scoarței terestre sub fundul oceanelor. ♦ Fisură în sol făcută de un râu. — Din fr., engl. *rift*.

RIGĂ, *rigi*, s.m. 1. (Inv.) Rege. 2. Carte de joc cu figura regelui; popă, crai. — Din ngr. *righas*.

RIGID, *-Ă*, *rigizi*, *-de*, adj. 1. (Despre corpuri) Care nu se deformează sub acțiunea forțelor exterioare. ♦ Care este lipsit de flexibilitate; teapăn, neflexibil. 2. Fig. (Despre oameni) Care nu îngăduie abateri; dur, sever, neînduplecat, intransigent. ♦ (Despre expresia sau trăsăturile feței) Care trădează neînduplecare, asprime, severitate. — Din fr. *rigide*.

RIGIDITATE, *rigidități*, s.f. 1. Înșușirea de a fi rigid (1), proprietate a corpurilor de a nu se deforma sub acțiunea forțelor care se exercită asupra lor. ⇨ *Rigiditate dielectrică* = proprietate a unui mediu rău conducător de electricitate de a nu fi străpuns sub acțiunea unui câmp electric. ♦ Lipsă de flexibilitate; înțepeneală. ⇨ *Rigiditate musculară* = contracție musculară susținută apărută în unele boli ale sistemului nervos, ca meningita cerebrospinală, tetanosul. *Rigiditate cadaverică* = fenomen general de întărire și de înțepenire musculară, care apare în primele ore după moarte, ca urmare a coagulării proteinelor musculare. 2. Fig. Severitate, duritate, austeritate; intransigență. — Din fr. *rigidité*.

RIGIDIZĂ, *rigidizez*, vb. I. Tranz. A întări o piesă sau un element de construcție cu ajutorul unor nervuri, traverse etc., fixate prin nituire ori prin sudură. — *Rigid* + suf. *-iza*.

RIGIDIZĂRE, *rigidizări*, s.f. Operație de întărire a unui element de construcție prin adăugarea unei piese care împiedică deformarea lui. — V. *rigidiza*.

RIGLĂT, *-Ă*, *riglați*, *-te*, adj. 1. (Rar) Liniat. 2. (Despre suprafețe) Care se obține prin mișcarea unei linii drepte. — *Rigilă* + suf. *-at* (după fr. *régulé*).

RIGLĂ, *rigle*, s.f. 1. Piesă plată, lungă și dreaptă, făcută din lemn, din metal, din material plastic, de obicei gradată, cu care se trag linii drepte, se verifică suprafețe plane etc.; linie, lineal. ⇨ *Rigilă de calcul* = instrument folosit pentru calcule rapide, format dintr-o riglă fixă și una mobilă care alunecă pe cea fixă, ambele având diviziuni logaritmice. 2. Piesă de lemn groasă și lată, folosită în construcții. 3. Unealtă metalică sau de lemn, folosită în metalurgie pentru netezirea și îndepărtarea surplusului de amestec de formare. — Din ngr. *righla* „regulă”.

RIGLÉTĂ, *riglete*, s.f. 1. Riglă lungă de 2-5 m, folosită în măsurări topografice. 2. Riglă mobilă a unei rigle de calcul. — Din fr. *réglette* (după *riglă*).

RIGOĂRE, *rigori*, s.f. Asprime, severitate, strâșnicie. ⇨ Loc. adj. *De rigoare* = care este cerut de o anumită împrejurare, de o anumită etichetă; potrivit împrejurării. ⇨ Loc. adv. *La rigoare* = în caz de extremă necesitate. ♦ (La pl.) Principii severe; rigurozitate. — Din fr. *rigueur*, it. *rigore*, lat. *rigor*, *-ris*.

RIGOLĂ, *rigole*, s.f. 1. Șanț mic sau amenajare specială făcută de-a lungul străzilor, între marginea părții carosabile și bordura trotuarelor, având rolul de a colecta apele superficiale și de a le dirija la un punct de descărcare. 2. Canal mic sau brazdă prin care este condusă apa de irigație la plante. 3. Formă de eroziune în adâncime (până la 50 cm) a solului ca rezultat al acțiunii șuvoaielor de apă. — Din fr. *rigole* (cu unele sensuri după germ. *Rigole*).

RIGORISM s.n. 1. Concepție etică care nu admite acțiuni indiferente în domeniul moralei și susține că numai acțiunile ce se întemeiază pe respectul legii morale au valoare morală. 2. Severitate extremă în stabilirea, în interpretarea sau în aplicarea normelor morale sau, *p. gener.*, a altor norme. — Din fr. *rigorisme*.

RIGORIST, *-Ă*, *rigoriști*, *-ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al rigorismului. — Din fr. *rigoriste*.

RIGUROS, *-OASĂ*, *riguroși*, *-oase*, adj. 1. Care este făcut cu rigurozitate, cu scrupulozitate; sever, strict, aspru. 2. Care nu admite abateri; inflexibil, necruțător, neînduplecat. 3. (Despre demonstrații) În care fiecare afirmație este consecința clară a afirmațiilor demonstrate anterior. — Din fr. *rigoureux*, lat. *rigorosus*, it. *rigoroso*.

RIGUROZITĂȚE s.f. Strictețe; severitate, rigiditate, asprime. — *Riguros* + suf. *-itate*. Cf. it. *rigorosità*.

RIHTUI, *rihtuiesc*, vb. IV. Tranz. A croi și a îmbina prin cusături piesele de piele care compun obiectele de încălțăminte; a pune căptușeala unei fețe croite. — Probabil din germ. *richten*.

RIHTUIRE, *rihtuiri*, s.f. Acțiunea de a *rihtui* și rezultatul ei. — V. *rihtui*.

RIHTUIT s.n. Faptul de a *rihtui*. — V. *rihtui*.

RIHTUITÓR, *-OĂRE*, *rihtuitoari*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care rihtuiește. [Pr.: *-tu-i*] — *Rihtui* + suf. *-tor*.

RIJĂ s.f. v. *rujă*.

RII, *riluri*, s.n. Șant făcut cu o mașină specială pe linia de îndoire a unui carton (astfel încât straturile exterioare din spatele îndoiturii să nu se rupă). ♦ Șanț pe un disc (4). [Pl. și: *rile*. — Var.: *riiă* s.f.] — Din germ. *Rille*.

RILĂ s.f. v. *ril*.

RIMĂ, *rimez*, vb. I. Intrans. 1. (Despre două sau mai multe cuvinte) A avea aceleași sunete în silabele finale. ♦ Fig. (Despre lucruri, idei, persoane etc.) A se potrivi, a se afla în consens. 2. (Rar) A face versuri cu rimă. — Din fr. *rimer*.

RIMĂT, *-Ă*, *rimați*, *-te*, adj. (Despre cuvinte) Care rimează cu altul. — V. *rima*.

RIMĂ, *rime*, s.f. Repetare a sunetelor finale în două sau în mai multe versuri (începând cu ultima silabă accentuată); *p. ext.* potrivire a sunetelor finale a două cuvinte. ♦ Cuvânt (ori segment dintr-un cuvânt) care rimează cu altul. ♦ Vers. — Din fr. *rime*.

RIMÉL, *rimeluri*, s.n. Produs cosmetic care se prezintă sub formă de pastă de diverse culori, folosit pentru machierea genelor. — Din fr. *rimmel*.

RIMELĂ, *rimelez*, vb. I. Tranz. și refl. A(-și) da cu rimel pe gene. — Din *rimel*.

RIMELĂRE, *rimelări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *rimela* și rezultatul ei. — V. *rimela*.

RIMELĂT¹ s.n. Faptul de a (*se*) *rimela*. — V. *rimela*.

RIMELĂT², *-Ă*, *rimelați*, *-te*, adj. (Despre gene, ochi) Care este dat cu rimel; (despre persoane) care are ochii farfați cu rimel. — V. *rimela*.

RINĂ, *rine*, s.f. Jgheab prin care metalele și aliajele topite se scurg din cuptoare în oalele de turnare sau de transport. — Din germ. *Rinne*.

RINCOCEFĂL, *rincocefali*, s.m. (La pl.) Ordin primitiv de reptile caracterizat prin existența coardei dorsale; (și la sg.) reptilă care face parte din acest ordin. — Din fr. *rhyncocéphale*.

RINDEĂ, *rindele*, s.f. Unealtă compusă din unul sau mai multe cuțite fixate cu ajutorul unor pene într-un corp de lemn, cu care se execută, manual sau mecanizat, netezirea și fasonarea pieselor de lemn prin așchiere. ⇨ Loc. vb. *A da la rindea* = a prelucra cu rindea; a gelui, a rindelui. ♦ Unealtă folosită la netezirea unor piese făcute dintr-un metal sau dintr-un aliaj moale. [Var.: (reg.) *rândeă* s.f.] — Din tc. *rende*.

RINDELĂ, *rindelez*, vb. IV. Tranz. A rindelui. — V. *rindea*.

RINDELĂRE, *rindelări*, s.f. Rindeluire. — V. *rindeala*.

RINDELUÍ, *rindeluiesc*, vb. IV. Tranz. A netezi, a fățui, a fasona cu rindea; a efectua o rindeluire, a da la rindea, a rindela. ◊ *Mașină de rindeluit* = mașină care efectuează în mod mecanic operații cu rindea, la care cuțitele au o mișcare de rotație, prelucrarea asemănându-se cu frezarea. — **Rindea** + suf. *-ăluí*.

RINDELUÍRE, *rindeluirii*, s.f. Acțiunea de a *rindelui* și rezultatul ei; rindeluit. — V. **rindelui**.

RINDELUÍT s.n. Rindeluire. — V. **rindelui**.

RINENCEFÁL, *rinencefale*, s.n. Parte a creierului în care se realizează integrări superioare ale funcțiilor vegetative și emoționale. — Din fr. **rhinencéphale**.

RINFORZANDO adv. (Indică modul de executare a unei lucrări muzicale) Prin creșterea momentană a sonorității; cu sonoritate crescută. [Pr.: *rinforzando*] — Cuv. it.

RING, *ringuri*, s.n. 1. Estradă ridicată la o înălțime regulamentară, de formă pătrată și împrejmuită cu corzi sprijinite pe patru stâlpi, unde se dispută gale de box. ♦ P. ext. Box. ♦ Platformă, estradă sau spațiu special amenajat într-un local, pe care se dansează. 2. Mașină specială folosită în industria textilă pentru întinderea sau dublarea tortului, pentru răsucirea firului și înfășurarea lui pe țevi. 3. Cerc de metal pentru acostarea navelor, fixat de bulonul de pe peretele cheiului. — Din fr., engl. **ring**.

RINGLÓTÁ s.f. v. **renglótá**.

RINÍCHI, *rinichi*, s.m. Fiecare dintre cele două organe interne ale omului și ale animalelor superioare, care secretă și excretează urina și care sunt situate în regiunea lombară, în afara cavității peritoneale, de fiecare parte a coloanei vertebrale; rărunchi. ◊ (Med.) *Rinichi artificial* = aparat care servește la înlocuirea temporară a funcțiilor rinichiului, eliminând totodată produșii toxici din sânge, fără să modifice compoziția lui. — Lat. **reniculus**.

RINÍTÁ, *rinite*, s.f. Inflamație acută sau cronică a mucoasei nazale de origine infecțioasă sau alergică; coriză, guturai. — Din fr. **rhinite**.

RINOCÉR, *rinoceri*, s.m. Nume dat la două genuri de mamifere pahiderme imparicopitate mari din Africa și Asia, cu pielea aproape lipsită de păr, cu unul sau cu două coarne în frunte; animal din aceste genuri. — Din fr. **rhinocéros**, lat. **rhinoceros**.

RINOCERÍD, *rinoceride*, s.n. (La pl.) Familie de mamifere imparicopitate, având ca tip rinocerul; (și la sg.) animal din această familie. — Din fr. **rhinoceride**.

RINOCERIZÁ, *rinocerizez*, vb. I. (Livr.) Tranz. și refl. A (se) înstrăina, a (se) depersonaliza sub acțiunea unor factori socio-politici ostili, agresivi, abrutizându-se. — De la *Rinocerii* (numele piesei lui Eugen Ionescu).

RINOCERIZÁRE s.f. (Livr.) Faptul de a (se) rinoceriza. — V. **rinoceriza**.

RINOFARINGE, *rinofaringe*, s.n. (Anat.) Partea superioară a faringelui, care comunică cu fosele nazale. — Din fr. **rhino-pharynx** (după *faringe*).

RINOFARINGITÁ, *rinofaringite*, s.f. (Med.) Inflamație a rinofaringelui. — Din fr. **rhino-pharyngite**.

RINOLÓG, *rinologi*, *-ge*, s.m. și f. Medic specialist în rinologie. — Din germ. **Rhinolog**.

RINOLÓGIC, *rinologic*, *-ce*, adj. (Med.) Referitor la rinologie, de rinologie. — Din fr. **rhinologique**.

RINOLOGÍE s.f. Ramură a medicinei care studiază anatomia, fiziologia și bolile nasului. — Din fr. **rhinologie**.

RINOPLÁSTIC, *rinoplastici*, *-ce*, adj. (Med.) Referitor la rinoplastie. — Din fr. **rhinoplastique**.

RINOPLASTÍE, *rinoplastii*, s.f. Operație chirurgicală plastică sau reparatorie, efectuată cu scopul de a reface un nas distrus, diform sau mutilat. — Din fr. **rhinoplastie**.

RINORAGÍE, *rinoragii*, s.f. (Med.) Hemoragie nazală; epistaxis. — Din fr. **rhinorragie**.

RINOSCÓP, *rinoscoape*, s.n. (Med.) Instrument cu ajutorul căruia se examinează fosele nazale. — Din fr. **rhinoscope**.

RINOSCOPIE, *rinoscopii*, s.f. Examinare a foselor nazale. — Din fr. **rhinoscopie**.

RIOLÍT, *riolite*, s.n. Rocă vulcanică, cu compoziția chimică asemănătoare cu a granitului, alcătuită din cuarț și feldspați. [Pr.: *ri-o*] — Din fr. **ryholite**, germ. **Rhyolith**, rus. **риолит**, engl. **ryholite**.

RIPÁ, *ripez*, vb. I. Tranz. (Constr.) A deplasa transversal pe distanțe foarte scurte o porțiune dintr-o linie de cale ferată, tablierul unui pod etc. — Din fr. **riper**.

RIPÁRE, *ripări*, s.f. Acțiunea de a *ripa*. — V. **ripa**.

RIPEÁG, *ripeaguri*, s.n. (Reg.) Carmac format dintr-un singur rând de cârlige, folosit la prinderea sturionilor din mare. — Din ucr. **рипак**, „scaiet”.

RIPÍDÁ, *ripide*, s.f. (În Biserica ortodoxă) Obiect de metal sau de lemn, în formă de paletă, împodobit cu imaginea unui serafim sau cu scene biblice și folosit în cursul unor ceremonii. — Din sl. **ripida**.

RIPOSTÁ, *ripostez*, vb. I. Intrans. A răspunde în contradictoriu, a replica prompt și cu energie. ♦ A răspunde unui atac al adversarului (într-o luptă, într-o întrecere sportivă). — Din fr. **riposter**.

RIPOSTÁ, *riposte*, s.f. Răspuns prompt și energetic, replică; acțiune hotărâtă prin care se respinge un atac. — Din fr. **riposte**.

RIPS, (2) *ripsuri*, s.n. 1. Țesătură de bumbac sau de mătase, cu dungi paralele și înguste, în relief, folosită pentru tapisarea mobilelor și pentru confecționarea unor obiecte de îmbrăcăminte. 2. Sortiment dintr-o astfel de țesătură. — Din germ. **Rips**.

RIPSÁT, *ripsați*, *-te*, adj. (Despre țesături) Care imită ripsul; ca ripsul. — **Rips** + suf. *-at*.

RISC, *riscuri*, s.n. Posibilitate de a ajunge într-o primejdie, de a avea de înfruntat un necaz sau de suportat o pagubă; pericol posibil. — Din fr. **risque**.

RISCA, *risc*, vb. I. Tranz. și intrans. A(-și) pune în primejdie viața, onoarea etc.; a (se) expune unui pericol posibil. ♦ Intrans. A participa la o acțiune nesigură, a acționa la noroc. ♦ Refl. (Înv.) A cuteza, a îndrăzni, a se încumeta. — Din fr. **risquer**.

RISCÁNT, *riscați*, *-te*, adj. (Despre situații sau acțiuni) Plin de riscuri, expus la primejdie; nesigur, primejdios; riscat. — Din germ. **riskant**.

RISCÁT, *riscați*, *-te*, adj. Expus primejdiilor; nesigur, primejdios; riscant. — V. **risca**.

RISIPÁ, *risipe*, s.f. 1. Folosire nechibzuită a bunurilor materiale sau bănești, cheltuială fără măsură; irosire. ♦ Fig. Belșug, prisos, abundență. 2. (Înv. și pop.) Sfârșimare, distrugere; surpate, prăbușire. ◊ Loc. adj. *În risipă* = care se sfârșimă, se dărâmă, care este în ruină. ♦ Împrăștiere, răspândire; risipire. ◊ Loc. adv. *În risipă* = în debandadă, în dezordine. — Din **risipi** (derivat regresiv).

RISIPÉLNIC, *risipelnici*, *-ce*, adj. (Rar) Risipitor. — **Risipi** + suf. *-elnic*.

RISIPÍ, *risipesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A arunca sau a cădea în toate părțile; a (se) împrăștia. 2. Tranz. A cheltui fără socoteală; a irosi bani, averi. 3. Refl. (Despre oameni) A se răspândi în toate părțile; a se răzleți, a se răfira. ♦ Tranz. A face să plece din locul unde s-au adunat; a împrăștia. ♦ Tranz. și refl. A (se) răspândi, a (se) propaga o știre, un zvon etc. ♦ Tranz. A pune pe fugă, a respinge, a înfrânge o armată, o ceată de vrăjmași etc. 4. Refl. (Despre nori, ceață, aburi etc.) A se destrăma, a dispărea, a pieri. 5. Refl. și tranz. A (se) dărâma, a (se) prăbuși, a (se) nărui, a (se) surpa. ♦ A (se) nimici, a (se) distruge; a (se) prăpădi. 6. Tranz. A face să dispară, a înlătura, a îndepărta o grijă, o durere, un gând. — Din bg. **razsipja**, sb. **rasipati**.

RISIPÍRE, *risipiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *risipi* și rezultatul ei. — V. **risipi**.

RISIPÍT, *risipiți*, *-te*, adj. 1. Răspândit în toate părțile; împrăștiat, răsfirat. 2. (Despre materiale, bani, averi) Cheltuit fără socoteală; irosit. 3. (Despre armate sau cete înarmate) Pus pe fugă; alungat, înfrânt. 4. (Despre construcții) Stricat, sfârșimat; prăbușit, ruinat. — V. **risipi**.

RISIPÍTÓR, *-oare*, *risipitori*, *-oare*, adj. 1. Care își risipește averea, bunurile; cheltuitor. 2. (Înv.) Care produce ruină; nimicitor, distrugător. — **Risipi** + suf. *-tor*.

RISOLÚTO adv. (Indică modul de executare a unei lucrări muzicale) Decis, hotărât; cu fermitate. [Pr.: *rizoluto*] — Cuv. it.

RISTÁV s.n. v. **rástav**.

RISTÍC s.n. (În sintagma *Gogoasă de ristíc* = gogoasă bogată în tanin, care se fremează pe frunzele și pe ramurile tinere al unor stejari, în urma înțepăturii făcute de o specie de viespe, și care se întrebunțează în medicină sub formă de tinctură, în industria chimică și în industria tăbăcării. — Din tc. **rastık**, ngr. **rastık**).

RİŞCÁR, *rișcari*, s.m. Jucător de rișcă. — **Rișcă** + suf. *-ar*.

RİŞCÁ, (2) *riște*, s.f. 1. Numele unui joc de noroc în care trebuie să se ghicească pe ce parte va cădea o monedă aruncată în sus. 2. (Reg.) Cărciumă. — Din rus. **режка**.

RIT, *rituri*, s.n. 1. Ritual (2) ♦ P. gener. Rânduială, tipic. 2. Confesiune religioasă, ramură autonomă în cadrul aceleiași religii; religie. ♦ *Rit vechi* = vechea rânduială bisericească, păstrată de secta rascolnicilor. — Din ngr. **ρίτον**, lat. **ritus**, fr. **rite**.

RITARDÁNDÓ adv. (Indică modul de execuție a unei bucăți muzicale) Cu un ritm încetinit treptat; răind treptat ritmul. — Cuv. it.

RITENÚTO adv. (Indică modul de executare a unei bucăți muzicale) În tempo reținut, (mai) moderat. — Cuv. it.

RITIDÓM, *ritidomuri*, s.n. Strat extern al scoarței arborilor bătrâni, alcătuit din țesuturi moarte care se desprind în lamele subțiri. — Din fr. **rhytidome**.

RITM, *ritmuri*, s.n. 1. Succesiune simetrică și periodică a silabelor accentuate și neaccentuate într-un vers sau în proză ori a accentelor tonice într-o frază muzicală; cadență, tact; p. ext. efect obținut prin această așezare. ♦ Vers. 2. Desfășurare gradată, treptată a unei acțiuni, evoluție mai rapidă

sau mai lentă a unei activități, condiționată de anumiți factori. ♦ Perioadicitate a unei mișcări, a unui proces, a unei activități. ♦ Mișcare regulată; tempo, cadență. **3.** Repetare periodică a unor elemente de arhitectură sau de decoratie, la o construcție. — Din ngr. *rithmós*, fr. *rythme*, lat. *rhythmus*.

RITMĂ, *ritmez*, vb. I. Tranz. A pune accentul pe silabele unui vers, *p. ext.* ale unei fraze. — Din fr. *rythmer*.

RITMÁT, *-Ă*, *ritmați*, *-te*, adj. Care are ritm; cadențat. — V. *ritma*.

RÍTMIC, *-Ă*, *ritmici*, *-ce*, adj., s.f. **1.** Adj. Care are ritm; cadențat, regulat. ♦ *Gimnastică ritmică* = ramură a gimnasticii care cuprinde exerciții executate cu diferite obiecte (cercuri, eșarfe etc.), cadențat și însoțite de muzică. ♦ Care se referă la ritm. **2.** S.f. Ansamblu de reguli privitoare la folosirea ritmului în poezie și, mai rar, în proză; ritm. ♦ (Muz.) Știință care studiază simetria timpilor accentuați și slabi, precum și a diferitelor valori de note într-o compoziție muzicală. ♦ Întrebuintarea ritmului; totalitatea ritmurilor. — Din fr. *rythmique*.

RITMICITATE s.f. Desfășurare uniformă, fără întreruperi a unei activități (de producție, de aprovizionare, de desfacere etc.). — *Ritmic* + suf. *-itate*.

RITMOTERAPIE s.f. Terapie psihică și fiziologică, constând în exerciții de restructurare a ritmului funcțional perturbat patologic. — *Ritm* + *terapie*.

RITOLOGIE s.f. Ramură a mitologiei și religiei care studiază ritul, ritualul și ritualismul ca părți constitutive ale unor uzanțe culturale cu caracter regulat, referitoare la superstiții și credințe tradiționale. — Din fr. *ritologie*.

RÍTOR s.m. v. *retor*.

RITÓRICĂ s.f. v. *retorică*.

RITORNÉLĂ, *ritomele*, s.f. **1.** Revenire, într-o melodie, într-un cântec, a unui refren cu același text după fiecare strofă cântată; fragment instrumental care precedă dansul sau alternează cu el. **2.** Vers sau grup de versuri repetate, într-o poezie, la intervale regulate. ♦ Improvizație poetică formată din trei versuri, în care cel de-al treilea rimează cu primul. [Var.: *ritumélă* s.f.] — Din it. *ritornello*, fr. *ritournelle*.

RITÓS adv. Categorie, ferm, hotărât; deschis. — Din ngr. *ritós*.

RITUAL, *-Ă*, (1) *rituali*, *-e*, adj., (2) *ritualuri*, s.n. **1.** Adj. Care ține de rituri, privitor la rituri; care se face după anumite rituri; ritualic. **2.** S.n. Rânduială a unei slujbe religioase; ceremonial religios. ♦ Ceremonial, desfășurat după reguli tradiționale, cu prilejul nașterii, căsătoriei, morții, cu prilejul semănăturii sau al culesului etc. [Pr.: *-tu-a-*] — Din fr. *rituel*, it. *rituale*.

RITUALIC, *-Ă*, *ritualici*, *-ce*, adj. Ritual. [Pr.: *-tu-a-*] — *Ritual* + suf. *-ic*.

RITUALISM s.n. (Rar) Supunere excesivă la ceremoniele bisericesti; formalism religios. [Pr.: *-tu-a-*] — Din fr. *ritualisme*.

RITUALIST, *-Ă*, *ritualiști*, *-ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al ritualismului. [Pr.: *-tu-a-*] — Din fr. *ritualiste*.

RITURNÉLĂ s.f. v. *ritornéla*.

RIT, *rițuri*, s.n. Crestătură liniară făcută pe o foaie de carton sau de mucava pentru a putea fi îndoită mai ușor fără să plesnească. — Din germ. *Ritz*.

RITUI, *rițuiesc*, vb. IV. Tranz. A cresta un carton sau o mucava spre a le putea îndoi ușor. — Din germ. *ritzen*.

RITUIRE, *rițuiri*, s.f. Acțiunea de a *rițui* și rezultatul ei; creștere, rițuit. — V. *rițui*.

RITUIȚ s.n. Rițuire. — V. *rițui*.

RIVAL, *-Ă*, *rivali*, *-e*, s.m. și f. Persoană care aspiră, în concurență directă cu alta, la aceeași situație, la același succes; concurent, potrivit, adversar. ♦ Persoană care aspiră împreună cu alta la dragostea aceleiași persoane de sex opus. ♦ Persoană care are merite egale cu altă persoană sau este la fel de talentată; egal. ♦ Loc. adj. și adv. *Fără rival* = cu care nu se poate măsura nimeni; fără pereche, fără asemănare, inegalabil. — Din fr. *rival*, lat. *rivalis*, germ. *Rival*.

RIVALITATE, *rivalități*, s.f. Concurență între două sau mai multe persoane care aspiră la același lucru, la aceeași situație. — Din fr. *rivalité*, lat. *rivalitas*, *-atis*.

RIVALIZĂ, *rivalizez*, vb. I. Intrans. A se lili să ajungă sau să întrecă pe cineva în ceea ce privește talentul, meritul, puterea etc.; a concura. A *rivaliza cu cineva*. ♦ A sta alături de..., a egala; a sta pe aceeași treaptă. — Din fr. *rivaliser*.

RIVALIZĂRE, *rivalizări*, s.f. Faptul de a *rivaliza*. — V. *rivaliza*.

RIVÁLTĂ, *rivalte*, s.f. Șir de becuri, de reflectoare care luminează (de la nivelul podelei) scena; *p. ext.* rampă. — Din it. *ribalta*.

RIVANÓL s.n. Prodrug farmaceutic folosit în medicină ca antiseptic. — Din germ. *Rivanol*.

RIVERÁN, *-Ă*, *riverani*, *-e*, adj. (Despre țări, regiuni etc.) Situat pe malul unei ape sau străbătut de o apă curgătoare. ♦ *Proprietar riveran* = proprietar al unui loc situat pe malul unui râu. — Din fr. *riverain*.

RIVIÉRĂ, *riviere*, s.f. Obstacol format dintr-un șanț sau dintr-o groapă umplută cu apă, pe care trebuie să-l sară, la întreceri, un atlet sau un cal de curse. [Pr.: *-vi-e-*] — Din fr. *rivière*.

RIZ, *rizuri*, s.n. Fisură foarte fină care se produce la suprafața unei piese metalice din cauza tensiunilor interne. ♦ Zgârietură făcută de un vârf ascuțit pe o piesă pentru a o însemna într-un anumit fel. — Din germ. *Ritz*.

RIZACĂ, *rizace*, s.f. (Reg.) **1.** Unealtă asemănătoare cu o coasă cu coada lungă, folosită pentru a tăia plantele care împotmolesc bălțile. **2.** Unealtă folosită de pescari la tăierea frânghiilor cu care sunt fixate carmacele de pari. — Din ucr. *rizak*.

RIZÁFCĂ s.f. v. *rizeafcă*.

RIZÁRE, *rizări*, s.f. Defect de funcționare a unei mașini, ca urmare a apariției izurilor pe suprafețele a două piese aflate în contact. — Din *riz*.

RIZÁT, *-Ă*, *rizați*, *-te*, adj. (Despre piese) A cărei suprafață prezintă șanțuri superficiale sau zgârieturi, produse prin uzură din cauza frecării cu altă piesă pe care alunecă sau din cauza întreținerii necorespunzătoare. — Din *riz*.

RIZEÁFCĂ, *rizeafce*, s.f. Specie de scrubie care trăiește în Marea Neagră, de unde migrează în Dunăre pentru reproducere și hrană (*Alosa caspia nordmanni*). [Var.: *rizáfca* s.f.] — Et. nec.

RIZIBIL, *-Ă*, *rizibili*, *-e*, adj. De râs, de batjocură; ridicol, caraghios. — Din fr. *risible*.

RIZIC, *rizicuri*, s.n. (Înv.) Risc. — Din it. *risico*, germ. *Risiko*.

RIZICULTURĂ, *riziculturi*, s.f. Cultură a orezului. ♦ Loc cultivat cu orez; orezărie. — Din fr. *riziculture*.

RIZIL s.n. v. *rezil*.

RIZOCTONIOZĂ, *rizoctionioze*, s.f. Boală a plantelor provocată de o ciupercă și manifestată prin muierirea părților aeriene ale plantei. [Pr.: *-ni-o-*] — Din fr. *rizoctioniose*.

RIZODÉRMĂ, *rizoderme*, s.f. Epidermă a rădăcinii formată dintr-un singur strat de celule, din care iau naștere perii absorbantți. — Din fr. *rizoderme*.

RIZOFÁG, *-Ă*, *rizofagi*, *-ge*, adj. (Biol.) Care se hrănește cu rădăcini. — Din fr. *rizophage*.

RIZÓID, *rizoizi*, s.m. Organ de fixare și de absorbție al unor plante inferioare, constituit din filamente simple sau ramificate cu peretele foarte subțire. — Din fr. *rizoïde*.

RIZÓM, *rizomi*, s.m. Tulpină subterană a anumitor plante, lipsită de clorofilă, cu aspect asemănător rădăcinii, uneori cu frunze rudimentare, care servește la înmagazinarea substanțelor de rezervă și ca organ de înmulțire vegetativă. — Din fr. *rhizome*.

RIZOPÓD, *rizopode*, s.n. (La pl.) Clasă de protozoare acvatice cu corpul unicelular, care se mișcă cu ajutorul unor prelungiri protoplasmice (*Rhisopoda*); (și la sg.) animal care face parte din această clasă. — Din fr. *rizopode*.

RIZOSFÉRĂ s.f. Strat de pământ, de obicei până la 1 sau 2 m adâncime, în care se găsesc rădăcinile plantelor și numărul de microorganisme care au legături funcționale cu planta este foarte ridicat. — Din fr. *rhizosphère*.

RIZÓTO s.n. Preparat culinar din orez, unt, sos de roșii și parmezan. [Acc. și: *rizotó*] — Din it., fr. *risotto*.

RO, *ro*, s.m. A șaptesprezecea literă a alfabetului grecesc, corespunzând sunetului *r*. — Din fr. *rho*.

ROÁBĂ, *roabe*, s.f. **1.** Vehicul pentru transportul materialelor pe distanțe mici, alcătuit dintr-o ladă sau dintr-o platformă cu o roată și cu două brațe, de care împinge omul; tărăboantă. **2.** Cantitate de material care se poate căra o dată cu roaba (1). — Et. nec.

ROÁDĂ s.f. v. *rod*.

ROÁDE, *rod*, vb. III. **1.** Tranz. și intrans. A rupe cu dinții, puțin câte puțin, dintr-un obiect tare (pentru a mânca). ♦ Expr. (Tranz.) A *roade* (cuiva) *urechile* = a) a mânca foarte mult, păgubind pe cineva; b) a plictisi (pe cineva) repetând(u-i) mereu același lucru, a-i împuia capul cuiva. **2.** Tranz. Fig. (Despre gânduri, sentimente etc.) A chinui, a consuma, a tortura. **3.** Tranz. (Reg.) A morfoli ceva în gură. **4.** Tranz. și refl. A (se) distruge printr-o acțiune lentă și îndelungată de măcinare, de frecare; a (se) toci, a (se) uza printr-o întrebuințare îndelungată. ♦ Expr. (Tranz.) A *roade cuiva pragul* = a vizita pe cineva prea des, prea stăruitor. ♦ Tranz. (Despre corpuri tari, aspre, venite în contact cu pielea) A freca pielea (provocând răni). **5.** Refl. Fig. (Rar) A se ciopli, a se șlefui; a căpăta maniere, a se civiliza. — Lat. *rodere*.

ROÁDERE, *roaderi*, s.f. Acțiunea de a (se) *roade* și rezultatul ei. — V. *roade*.

ROAMING s.n. Serviciu oferit de companiile de telefonie mobilă, care permite utilizarea aceleiași cartele și în străinătate, contra unor tarife prestabilite. [Pr.: *räuming*] — Cuv. engl.

ROAST BEEF s.n. v. **rosbif**.

ROÁTĂ¹, *roți*, s.f. **1.** Cerc de metal sau de lemn, cu spițe sau plin, care, învârtindu-se în jurul unei osii, pune în mișcare un vehicul. ⇨ *Caii (sau boii) de la roată* = caii (sau boii) rotași. ⇨ Expr. *A fi cu trei roate la car* = a fi zăpăcit, nebun. *A pune (ceva) pe roate sau a merge (ceva) (ca) pe roate* = a face să se desfășoare sau a se desfășura în condiții foarte favorabile, a organiza sau a fi bine organizat, astfel încât să funcționeze perfect. **2.** (Tehn.) Organ de mașină sau ansamblu unitar de piese în formă de cerc, care se poate roti în jurul unei axe proprii. **3.** Nume dat unor obiecte, instrumente etc. asemănătoare cu roata (1), având diverse întrebuințări. ⇨ *Roata olarului* = mașină de lucru rudimentară a olarului, construită dintr-un disc orizontal fixat pe un arbore rotitor vertical, pe care olarul rotunjește lutul, dând diferite forme oalelor. *Roata norocului* = cerc mare, numerotat cu numere câștigătoare, care este învârtit cu mâna de jucătorul care își încearcă norocul. ⇨ Expr. *Roata lumii (sau a vremii)* = mersul, succesiunea evenimentelor. *S-a întors roata* = s-a schimbat situația (în defavoarea cuiva); *s-a întors norocul (de partea altcuiva)*. **4.** Obiect fabricat, aranjat sau legat în formă de roată (1), de cerc, de disc. *Roată de cașcaval. Roată de frânghie*. ⇨ Desen sau contur rotund ca un cerc; disc. **5.** Figură pe care o formează mai multe ființe sau lucruri așezate în formă de cerc. ⇨ (Adverbial) *Ședeau roată în jurul focului*. **6.** Mișcare circulară; învârtitură, răsucire, rotocol. ⇨ Expr. *A da roată* = a merge de jur împrejur, a înconjura, a da ocol; a descrie unul sau mai multe cercuri (în mers sau în zbor), a face ocoluri. ⇨ Figură de acrobație care constă în rotirea corpului prin sprijinirea succesivă pe mâini și pe picioare. ⇨ *Roata morții* = acrobație care constă în alergarea în cerc, cu un vehicul, pe pereții (aproape verticali ai) unei construcții special amenajate. ⇨ Loc. vb. *A (se) duce de-a roata* = a (se) rostogoli. **7.** Instrument de tortură și execuție de formă circulară, folosit în Evul Mediu. [Pl. și: *roate*] — Lat. *rota*.

ROÁTĂ², *roate*, s.f. (Inv.) Unitate militară cu un efectiv aproximativ egal cu cel al unei companii. — Din rus., pol. *rota* (după *roată¹*).

ROB, ROABĂ, *robi, roabe*, s.m. și f. **1.** (În Evul Mediu, în Țările Române) Om aflat în dependență totală față de stăpânul feudal, fără ca acesta să aibă dreptul de a-l omorî. ⇨ Om care muncește din greu. ⇨ Persoană luată în captivitate (și folosită la munci grele); captiv. ⇨ (Pop.) Deținut, întemnițat. ⇨ Fig. Persoană foarte supusă, foarte devotată cuiva. ⇨ (În iudaism și creștinism) Calificativ atribuit omului care se ridică la slava divină prin suferință. **2.** Om aflat în relații social-politice de subjugare, de aservire. **3.** Fig. Persoană subjugată de o pasiune, de o preocupare copleșitoare, de o obligație. — Din sl. *robŭ*.

ROBĂCE adj. m. v. **robaci**.

ROBĂCI, -CE, *robaci, -ce*, adj. (Reg.) Harnic, muncitor. ⇨ *Cal robaci* = cal de dârvală, care trage bine la ham. [Var.: (m.) *robăce* adj.] — **Rob** + suf. *-aci*.

ROBĂNC, *robancuri*, s.n. (Tehn.; reg.) Gealău. — Germ. *Raubbank*.

RÔBĂ, *robe*, s.f. **1.** Haină de ceremonie, lungă (și neagră), cu mâneci largi, pe care o poartă magistrații și avocații în ședințe, precum și profesorii universitari (la anumite solemnități). **2.** Ansamblul culorii și al particularităților părului la cai, vaci etc. — Din fr. **robe**.

ROBÎ, *robesc*, vb. IV. **1.** Tranz. A lua cuiva libertatea; a ține în captivitate, a aduce în stare de rob. **2.** Intrans. A trăi în robie, a fi rob. ⇨ A munci din greu. **3.** Tranz. A menține o persoană sau o colectivitate în relații de subjugare politică, economică și socială, a aservi o țară, un popor etc.; a exploata. **4.** Tranz. Fig. A înlănțui, a încheșta, a subjugă pe cineva (prin farmecul pe care îl exercită). ⇨ Refl. A fi robul unei pasiuni, a fi dominat de cineva sau de ceva. — Din rob.

ROBIE, *robii*, s.f. **1.** (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Instituție caracterizată prin dependența totală a unui om față de stăpânul său. ⇨ Captivitate, prizonierat. **2.** Stare de dependență politică, socială și economică în care sunt ținute o țară, un grup social, un individ. **3.** (Pop.) Menținerea unei persoane în temniță; *p. ext.* închisoare, temniță. — **Rob** + suf. *-ie*.

ROBINET, *robinete*, s.n. Organ de mașină sau armătură, dispozitiv care se montează la capătul unei conducte, între două conducte sau la capătul tubului de scurgere al unui recipient, în scopul întreruperii sau al restabilirii circulației unui fluid în ambele sensuri ori pentru a regla sau a schimba debitul acestuia. [Pl. și: *robineti* s.m.] — Din fr. **robinet**.

ROBINSONĂ, *robinsonez, vb.* I. Intrans. (Livr.; rar) A se izola (refugiindu-se în natură). — Din n. pr. **Robinson** [Crusoe].

ROBINSONĂDĂ, *robinsonade*, s.f. **1.** Povestire despre naufragiații pierduți; fantezie în care individul izolat apare trăind în afara societății. **2.** Săritură acrobatică executată de un jucător dintr-o echipă (de fotbal). — Din germ. **Robinsonade**.

ROBIRE, *robiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *robi* și rezultatul ei; stare de rob. — V. **robi**.

ROBIT, -Ă, *robiți, -te*, adj. **1.** (Adesea substantivat) Care este aservit, exploatat. **2.** Fig. Subjugat, fermecat, captivat. — V. **robi**.

ROBITÓR, -OÁRE, *robotori, -oare*, adj. (Rar) Care cucerește, captivează, farmecă; fermecător. — **Robi** + suf. *-tor*.

ROBÓT¹, *roboti*, s.m. Aparat automat al cărui program conține un sistem complex cu legături inverse (cu reacție) stabilite la anumite excitații exterioare și care, ca urmare, este capabil de o serie de acțiuni dirijate. ⇨ Fig. Persoană care muncește din greu și fără să înțeleagă rostul muncii sale; muncitor de corvoadă. — Din fr. **robot**.

ROBÓT² s.n. v. **robotă**.

RÓBOTĂ s.f. **1.** (În Evul Mediu) Obligație în muncă a iobagilor și jelerilor din Transilvania către stăpânul feudal; (mai târziu) muncă pe care o prestată (de câteva ori pe săptămână) țăranii săraci din Țările Române în folosul boierilor; clacă, boieresc. **2.** Muncă, activitate neîntreruptă (și grea). [Acc. și: *robotă*. — Var.: (Inv.) *róbot* s.n.] — Din sl. **robota**.

ROBOTEÁLĂ, *roboteli*, s.f. Faptul de a *roboti*; *spec.* muncă mărunță, de alergătură, pe lângă gospodărie. — **Roboti** + suf. *-eală*.

ROBOTÉHNICĂ s.f. Domeniu al tehnicii consacrat construirii sistemelor mecanice, informatice sau mixte și a roboților. — **Robot**¹ + **tehnică**.

ROBOTÍ, *robotesc*, vb. IV. Intrans. **1.** A munci din greu. **2.** A face treburi mărunte pe lângă gospodărie, trecând de la una la alta; a trebălui. — Din **robotă**.

ROBÓTICĂ s.f. Domeniu pluridisciplinar al științei și tehnicii care studiază proiectarea și tehnica construirii sistemelor mecanice, informatice sau mixte și a roboților¹ în scopul înlocuirii parțiale ori totale a omului în procesele tehnologice, în acțiunea asupra mediului înconjurător; (rar) robotologie. — Din fr. **robotique**, engl. **robotics**.

ROBOTÍT s.n. Acțiunea de a *roboti* și rezultatul ei. — V. **roboti**.

ROBOTIZĂ, *robotizez, vb.* I. **1.** Tranz. A dota cu sisteme mecanice, informatice sau mixte, cu roboți¹ procesul de producție în scopul de a înlocui omul în operații repetabile sau vătămătoare. **2.** Refl. A acționa (prin comportare, gesturi etc.) ca un robot¹. — Din fr. **robotiser**.

ROBOTIZĂRE, *robotizări*, s.f. Acțiunea de a *robotiza*. — V. **robotiza**.

ROBOTIZÁT, -Ă, *robotizați, -te*, adj. Care a fost dotat cu sisteme mecanice, informatice, cu roboți¹ etc. — V. **robotiza**.

ROBOTOLOGIE s.f. (Rar) Robotică. — **Robot** + [tehn]ologie.

ROBURÍT s.n. Substanță explozivă complexă, folosită în lucrările miniere. — Din fr. **roburié**.

ROBÚST, -Ă, *robusti, -ste*, adj. Care este înzestrat cu o constituție fizică puternică; rezistent la muncă, la oboseală, la boală; voinic, viguros, vânos. — Din fr. **robuste**.

ROBUSTÉTE s.f. Faptul de a fi robust; vigoare, putere, forță, rezistență fizică. — Din fr. **robustesse**.

ROC, rocuri, s.n. (Inv. și reg.) Un fel de palton scurt care se poartă mai ales la țară. — Din germ. **Rock**.

ROCADĂ, *rocade*, s.f. **1.** Mișcare la jocul de șah care nu se poate face decât o singură dată în decursul unei partide și care constă în aducerea uneia dintre ture alături de rege și în trecerea regelui peste aceasta, păstrând culoarea câmpului de plecare. ⇨ Inversare reciprocă a poziției ocupate de două elemente. **2.** (Mil.) Cale de comunicație cu un traseu orientat în general paralel cu linia frontului, folosită pentru regruparea și manevrarea trupelor, precum și pentru asigurarea materială a acestora. ⇨ *Linie de rocadă* = linie pe care se mișcă rezervele unei armate în spatele frontului. *Arteră de rocadă* = arteră rutieră destinată circulației de tranzit, amenajată în exteriorul unei localități. — Din fr. **rocade**, germ. **Rochade**.

ROCAILLE adj. (În sintagma) *Stil rocaille* (și substantivat, n.) = stil în arhitectura de interior apărut în arta franceză din timpul domniei lui Ludovic al XV-lea, caracterizat prin eleganță, rafinement, fantezia conturilor răsucite și prin imitarea unor elemente naturale (grote, stânci, roci). [Pr.: *rocái*] — Cuv. fr.

ROCAMBOLÉSC, rocambolești, adj. (Livr.) Fanatic, extravagant. — Din fr. **rocambolesque**.

ROCĂRNIȚĂ, rocarnițe, s.f. Cerc de oțel sau de parămă care servește la ridicarea pânzelor unei nave de-a lungul catargului. — Et. nec. Cf. germ. **Rackring**.

RÓCĂ, *roci*, s.f. Agregat mineral natural, de compoziție aproape uniformă, care alcătuiește scoarța Pământului. — Din it. **rocca**. Cf. fr. **roc**.

ROCĂRIE, rocării, s.f. (Geol.) Teren plin de pietre, roci, stânci. — **Rocă** + suf. *-ărie* (după engl. *rockery*).

RÓCHE s.f. v. **rochie**.

RÓCHIE, rochii, s.f. Îmbrăcăminte femeiască la care bluza și fusta (din același material) formează o singură piesă. [Var.: (reg.) **róche** s.f.] — Din bg., sb. **roklja**.

ROCHIOĂRĂ, *rochioare*, s.f. (Rar) Rochiță. [Pr.: -chi-*oa*] — **Rochie** + suf. -*oară*.

ROCHIȚĂ, *rochițe*, s.f. Diminutiv al lui *rochie*; rochioară. ◇ Compus: (Bot.) *rochița-rândunicii* = volbură. — **Rochie** + suf. -*iță*.

ROCK, *rockuri*, s.n. Muzică de dans cu caracter dinamic provenită din blues, country etc., apărută în anii '50 în SUA. [Pr.: *rocj*] — Cuv. engl.

RÓCKER, *rockeri*, s.m. 1. Cântăreț de rock. 2. Tânăr pasionat de muzica rock; tânăr care se îmbracă și se comportă asemenea cântăreților de rock. [Pr.: *rocărj*] — Din engl. fr. **rock**.

ROCOCÓ adj. invar. 1. (În arhitectură și în arta decorativă; în sintagma) *Stil rococo* (și substantivat, n.) = stil artistic de ornamentație răspândit în sec. XVIII, provenind din Franța, caracterizat printr-o bogăție excesivă de linii, de curbe, de ghirlandă împletite asimetric, încrustate cu cochilii etc. 2. Fig. Extravagant. — Din fr. **rococo**.

ROCOSȘI, *rocoșesc*, vb. IV. Refl. (Înv.) A se răzvrăti, a se răscula. — Din pol. **rokoszcysie**.

ROCOȚEA, *rocoțele*, s.f. Mică plantă erbacee, otrăvitoare, cu frunze opuse, liniare și cu flori albe (*Stellaria graminea*). — Et. nec. Cf. *roco* în a.

ROD, *roade*, s.n. 1. Nume generic dat produselor vegetale obținute de la plantele cultivate, în special fructelor; fruct. ◇ Loc. adj. *Cu rod* = roditor, fructifer. ◇ Compus: *rodul-pământului* = plantă erbacee toxică, cu frunze mari, late și lucioase, după a cărei dezvoltare florală poporul apreciază recolta anului (*Arum maculatum*); (înv.) *rod-de-zahăr* = dulceața de trandafiri; rodozahăr. 2. Fig. Urmare, rezultat, efect (al unei acțiuni). ◆ Folos. avantaj. 3. (Pop.) Copil, prunc, vlăstar, odrasla. [Var.: (rar) **rodă** s.f.] — Din sl. **rodŭ**.

RODĂ, *rodez*, vb. I. Tranz. 1. A face operația de rodaj, a efectua o rodare. ◆ Refl. Fig. A acumula o oarecare experiență; a se obișnui, a se acomoda într-o muncă. 2. A netezi foarte fin suprafața unui obiect cu ajutorul unor pulberi sau al unor paste speciale abrazive. — Din fr. **rod**.

RODĂJ, *rodaje*, s.n. Punere în funcțiune a unui motor nou fără a-l forța, în scopul netezirii și ajustării suprafețelor de contact în mișcare ale pieselor componente; perioadă în care un motor funcționează în acest fel. — Din fr. **rodage**.

RODÂN, *rodane*, s.n. (Reg.) Unealtă casnică cu care se deapănă firele textile de pe scul pe țevi sau pe mosoare; sucală. — Din ngr. **rodhání**.

RODÁNȚĂ, *rodanțe*, s.f. Inel metalic cu un jgheab pe suprafața laterală, care apasă ochiurile parâmelor la ambarcațiuni. — Din it. **radancia**.

RODĂRE, *rodări*, s.f. Acțiunea de a (se) *roda* și rezultatul ei. — V. **roda**.

RODÁT, -*Ă*, *rodați*, -te, adj. (Despre motoare) Care a trecut prin operația de rodaj. ◆ Fig. Care a acumulat o oarecare experiență, care s-a acomodat într-o muncă. — V. **roda**.

RODENTICID, *rodenticide*, s.n. Substanță toxică sau cultură bacteriană folosită pentru distrugerea rozătoarelor. — Denumire comercială.

RODÉO s.n. 1. Serbare organizată cu ocazia marșului animalelor în unele regiuni din America. 2. Întrecere sportivă în care un călăreț trebuie să încalce și să se mențină, fără șa, cât mai mult pe un cal sau un taur nedomesticit. [Pr.: -*de-o*] — Din sp. **rodeo**, fr. **rodéo**.

RODÎ, *rodesc*, vb. IV. Intrans. A produce roade. — Din sl. **roditi**.

RÓDIE, *rodii*, s.f. Fructul rodului¹, comestibil, de mărimea unui măr, cu coaja groasă, roșiatică și cu numeroase semințe, înconjurate de un înveliș cărnos și roșiatic. — Din ngr. **ródhi**.

RODIÉR, *rodieri*, s.m. (Bot.; rar) Rodiu¹. [Pr.: -*di-erj*] — **Rodie** + suf. -*ar*.

RÓDIN s.n. v. **rodină**.

RODINĂ, *rodini*, s.f. (Pop.) Dar adus femeii care a născut. [Var.: (rar) **rodin** s.n.] — Din ncr. **rodnyy**.

RODIOĂRĂ, *rodioare*, s.f. Diminutiv al lui *rodie*. [Pr.: -*di-oa*] — **Rodie** + suf. -*ioară*.

RODIRE, *rodiri*, s.f. Acțiunea de a *rod* și rezultatul ei. — V. **rod**.

RODÍT, -*Ă*, *rodiiți*, -te, adj. (Despre plante) Care a făcut rod (bogat), care are roade (multe). — V. **rod**.

RODITÓR, -*OĂRE*, *roditori*, -oare, adj. (Despre plante) Care dă roade; (despre terenuri) care produce roade îmbelșugate; fertil, bogat; (despre arbori) cu fructul comestibil. — **Rod** + suf. -*tor*.

RÓDIU¹, *rodii*, s.m. Arbusit mediteraneean ornamental, cu frunze lanceolate, cu flori roșii și fructe comestibile; rodier (*Punica grantum*). — Din **rodie**.

RÓDIU² s.n. Element chimic, metal rar asemănător cu platina, care se găsește în natură împreună cu aceasta și care se întrebuințează aliat cu ea la confecționarea unor instrumente de laborator. — Din fr. **rhodium**.

RÓDNIC, -*Ă*, *rodnici*, -ce, adj. (Adesea fig.) Care produce mult rod; care face să rodească mult. — **Rod** + suf. -*nic*.

RODNICÍ, *rodnicesc*, vb. IV. Tranz. (Rar) A face să fie rodnic. — Din rodnic.

RODNICIE, *rodnicii*, s.f. (Adesea fig.) Calitatea de a fi rodnic; fertilitate, fecunditate. — **Rodnic** + suf. -*ie*.

RODOCROZÍT s.n. (Min.) Carbonat natural de mangan de culoare roz, cristalizat în sistemul romboedric. — Din fr. **rhodocrosite**.

RODODÉNDRON, *rododendroni*, s.m. (Bot.) Smirdar. [Var.: **rododéndru** s.m.] — Din fr. **rhododendron**.

RODODÉNDRU s.m. v. **rododendron**.

RODONÍT s.n. Silicat natural de mangan, uneori și cu calciu, de culoare roz-ce-nușie, cu luciu sticlos, utilizat ca piatră ornamentală, de podoabă, la confecționarea unor obiecte decorative etc. — Din fr. **rhodonite**.

RODOPSÍN s.n. v. **rodopsină**.

RODOPSÍNĂ s.f. (Biol.) Albumină prezentă în retina ochiului. [Var.: **rodopsín** s.n.] — Din fr. **rodopsine**.

RODÓR, *rodore*, s.n. Unealtă de rodare. — Din fr. **rodoir**.

RODÓS, -*OĂSĂ*, *rodosi*, -oase, adj. (Rar) Roditor. — **Rod** + suf. -*os*.

RODOZAHÁR s.n. (Înv.) Dulceața de trandafiri; rod-de-zahăr. — Din ngr. **rodhozáhari**.

RÓENTGEN s.m. v. **röntgen**.

ROENTGENTERAPIE s.f. v. **röntgenterapie**.

RÓFII s.f. pl. (Pop.) Nume dat unor bube care apar uneori la copii, pe cap sau pe față, îndată după naștere. — Cf. sb. r o h a v „ciupit de vărsat”.

ROGATÓRIE, *rogatorii*, adj. (În sintagma) *Comisie rogatorie* = mandat acordat de un organ de jurisdicție cu sediul într-o anumită localitate ori țară unui organ de jurisdicție cu sediul în altă localitate ori țară, pentru obținerea unor dovezi solicitatoare. — Din fr. **rogatoire**.

ROGODÉLE s.f. pl. (Pop.) Fructe mărunte, poame de tot felul. — Et. nec.

ROGOJINĂ, *rogojinari*, s.m. Persoană care face sau vinde rogojini. — **Rogojină** + suf. -*ar*.

ROGOJINĂ, *rogojini*, s.f. Împletitură de tulpini sau de frunze de rogoz ori de papură, utilizată pentru protecția unor elemente de construcție, a unor instalații etc. sau pentru așternut pe jos (în unele locuințe), pentru decorațiuni interioare etc. — Din bg. **rogovina**.

ROGÓZ, *rogozuri*, s.n. Gen de plante erbacee cu tulpina în trei muchii, cu frunzele lungi și cu flori monoice grupate în spice (*Carex*); plantă din acest gen. [Var.: (reg.) **rágóz** s.n.] — Din sl. **rogozŭ**.

ROGOZIȘ, *rogozișuri*, s.n. (Rar.) Loc unde crește mult rogoz. — **Rogoz** + suf. -*ș*.

ROGOZÓS, -*OĂSĂ*, *rogozoși*, -oase, adj. (Rar) Cu (mult) rogoz. — **Rogoz** + suf. -*os*.

ROHÁTCA, *rohátci*, s.f. (Reg.) Barieră. — Din ucr. **rohátka**.

ROI¹, *roiuri*, s.n. 1. Grup compact de albine, ieșite din stup împreună cu matca lor în căutarea unui adăpost nou. 2. (Urmă de determinare introduse prin prep. „de”) Mulțime de insecte sau de păsări mici care zboară în grupuri. ◆ Grup compact de oameni în mișcare. ◆ Mulțime de lucruri de același fel (văzute în mișcare). 3. Grup de corpuri cerești, relativ concentrate în spațiu, având caracteristici care sugerează o proveniență comună. — Din sl. **roj**.

ROÍP, *roiesc*, vb. IV. Intrans. (Despre albine; la pers. 3) A ieși din stup zburând în roiuri² (1) spre a-și căuta un nou adăpost și a da naștere unui stup nou; (despre insecte sau păsări mici) a zbura în număr mare de colo până colo. ◆ (Despre oameni) A se răspândi în grupuri, pornind din același loc; a umbla de colo până colo; a forfoti, a mișuna. — Din bg. **roja**, sb. **rojiti**.

ROIB, *roaibă*, *roibi*, *roaibe*, adj. (Despre cai) Cu părul roșcat sau brun. ◆ (Substantivat, m.) Cal cu părul roșcat sau brun. — Lat. **robeus**.

RÓIBĂ, *roibe*, s.f. Plantă erbacee cu frunze lanceolate și cu flori albe-gălbui, a cărei rădăcină conține o materie colorantă roșie cu care se vopsesc fibrele textile (*Rubia tinctorum*). — Lat. **robia**.

ROIBULÉȚ, *roibuleți*, adj. (Adesea substantivat) Diminutiv al lui *roib*. — **Roib** + suf. -*uleț*.

RÓINIC, -*Ă*, *roinici*, -ce, adj. (Rar; despre grupuri) Care este în mișcare vie, care se răspândește pornind din același loc. — **Roi¹** + suf. -*nic*.

RÓINIȚĂ¹, *roinițe*, s.f. (Pop.) Stup mic portabil cu care se prinde un roi¹ nou. — Din sb. **rojnica**.

RÓINIȚĂ², *roinițe*, s.f. Plantă erbacee perenă, cu flori albe ori liliacii cu miros plăcut, mult căutate de albine, cu frunze ovale întrebuințate în medicină pentru calitățile lor stimulente și antispasmodice; mătăciună, melisă (*Melissa officinalis*). — **Roi¹** + suf. -*niță*.

ROIRE, *roi*, s.f. Acțiunea de a *roi²* și rezultatul ei; *p. ext.* zbor agitat al unui număr mare de insecte sau de păsări; roște, roit. — V. **roi²**.

RÓIȘTE s.f. Roire. [Pr.: *ro-iș*] — **Roi²** + suf. -*iște*.

ROÍT s.n. Roire. — V. **roi²**.

ROITÓR, -*OĂRE*, *roitori*, -oare, adj. Care roiește. [Pr.: *ro-i*] — **Roi²** + suf. -*tor*.

ROJDĂNIC, *rojdanice*, s.n. (Înv.) Carte de literatură populară care cuprinde preziceri asupra destinului oamenilor potrivit zodiei în care s-au născut; zodiac. — Din sl. **roždenikŭ** „nou-născut”.

ROL, *roluri*, s.n. I. 1. Partitură scenică ce revine unui actor într-o piesă de teatru, unui cântăreț într-o operă etc. pentru interpretarea unui personaj. ♦ Personaj interpretat de un actor într-o piesă, într-o operă etc. 2. Atribuție, sarcină care îi revine cuiva în cadrul unei acțiuni; misiune. II. 1. Totalitatea litigiilor care urmează a fi rezolvate într-o anumită zi de către un organ de jurisdicție. ♦ *Repunere pe rol* = fixare a unui termen de judecată privitor la un proces al cărui curs a fost suspendat. *Scoatere de pe rol* = măsură prin care un organ de jurisdicție dispune întreruperea îndeplinirii actelor de procedură referitoare la un proces. 2. Registru în care organele financiare țin evidența impozitelor pentru fiecare contribuabil în parte. *Rol fiscal*. 3. (Mar.) Listă nominală a echipajului unei nave, constituind unul dintre documentele principale fără de care nu se poate naviga legal. — Din fr. **rôle**.

ROLĂN s.n. Fibră textilă sintetică, obținută prin polimerizare, cu proprietăți asemănătoare lânăii. — Denumire comercială.

ROLĂRE, *rolări*, s.f. 1. Operație de netezire a unui material (metalic), prin deformare plastică la cald sau la rece, care se realizează cu ajutorul unei role (2). 2. Operație de netezire sau de imprimare, executată cu ajutorul unei role (4). — Din **rolă**.

ROLĂ, *role*, s.f. 1. Rotiță sau cilindru care se învârtă în jurul unui ax pentru a face să alunece mai repede un lanț, o curea de transmisie etc. *Rolă de lanț*. 2. Corp în formă de cilindru care poate fi rostogolit în jurul axei sale de simetrie, folosit ca organ de rulare sau ca unealtă de prelucrare prin apăsare. 3. Piesă mecanică de formă cilindrică cu ax interior, care se rotește ușor pentru a putea fi antrenată de film, având rolul de a imprima acestuia un anumit traseu în aparatul de fotografiat sau de filmat. 4. Unealtă formată dintr-un cilindru de lemn sau de aliaje neferoase, care servește la unele lucrări de finisare în construcții (zugrăvit, tencuit). *Rolă de tencuit*. 5. Piesă de contact a unor trolee, constituită dintr-o roată cu șanț, care se rostogolește pe firul de contact. 6. (La pl.) Patine cu roțile. 7. (Reg.) Cuptor al mașinii de gătit. — Din germ. **Rolle**.

ROLFILM, *rolfilme*, s.n. Peliculă fotografică sub formă de bandă înfășurată pe un mosor cu ax subțire, ambalată în hârtie opacă sau introdusă într-o casetă specială și folosită la aparatele fotografice de format mic. [Acc. și: *rolfilm*] — Din germ. **Rollefilm**.

RÖLGANG, *rolganguri*, s.n. Transportor cu rulouri folosit în industria constructoare de mașini la deplasarea pieselor de la un loc de muncă la altul și în industria metalurgică la deplasarea laminatelor. — Din germ. **Rollgang**.

ROLLER, *rolleri*, s.m. Sul; rulou. [Pr.: *rölăr*] — Cuv. engl.

ROLIȘOR, *rolisoare*, s.n. Diminutiv al lui **rol** (I). — **Rol** + suf. *-ișor*.

ROM¹, (2) *romuri*, s.n. 1. Băutură alcoolică tare obținută prin fermentarea (naturală sau artificială) și distilarea sucului sau melasei din trestia de zahăr ori din alcool rafinat cu adaos de esențe sintetice și colorat cu caramel. 2. Cantitate de rom¹ (1), care se servește într-un pahărel sau într-un țoi. [Var.: (reg) **rum** s.n.] — Din fr. **rum**, germ. **Rum**.

ROM², **Ă**, *romi*, *-e*, s.m. și f., adj. Termen prin care se autoidentifică membrii unui grup etnic originar din India și răspândit mai ales în sudul și estul Europei, înlocuind denumirea de *țigan*, considerată peiorativă; (persoană) care aparține acestui grup. [Scris și: *rom*] — Din țig. **rom** „om”.

ROMĂN¹, *romane*, s.n. Specie a genului epic, de întindere mare, cu conținut complex, care se desfășoară de-a lungul unei anumite perioade și angajează mai multe personaje, presupunând un anumit grad de adâncime a observației sociale și analizei psihologice. ♦ Operă narativă în proză sau în versuri scrisă, în Evul Mediu, într-o limbă romanică. ♦ Fig. Împlerire de întâmplări cu multe episoade care par neverosimile. [Var.: (Înv.) **românt** s.n.] — Din fr. **roman**.

ROMĂN², **Ă**, *romani*, *-e*, s.m. și f., adj. I. S.m. și f. 1. Persoană care făcea parte din populația Imperiului Roman și care se bucura de drepturi depline de cetățenie. 2. Locuitor al Romei. II. Adj. Propriu Romei antice sau imperiului întemeiat de Roma, care se referă la Roma, care aparține Romei. ♦ *Cifre romane* = cifre reprezentate prin litere sau combinații de litere din alfabetul latin. *Biserica romană* = Biserica catolică; catolicism. — Din lat. **romanus**.

ROMANCÉRO, *romancérouri*, s.n. Culegere de poeme spaniole medievale, având un conținut variat (romante eroice sau tradiționale, cavaleresti etc.). [Pr.: *romanséro*] — Cuv. sp.

ROMANCIÉR, **Ă**, *romancieri*, *-e*, s.m. și f. Autor de romane¹. [Pr.: *-ci-er*. — Var.: (Înv.) **romantiér**, **ă** s.m. și f.] — Din fr. **romancier**.

ROMANÉSC, **Ă**, *romanești*, adj. (Livr.) Care are caracter de roman¹, propriu romanului¹. ♦ Care conține fapte, idei, întâmplări demne de un roman¹; fantezist, imaginar. — Din fr. **romanesque**.

ROMĂNIC, **Ă**, *romanici*, *-ce*, adj. Care se trage din romani² (1), care are legătură cu Roma antică sau cu poporul roman². ♦ *Limba romanică* = fiecare dintre limbile care are la bază limba latină. ♦ Care se ocupă de limbile derivate din latină. *Studii romanicе*. — Din it. **románico**, germ. **romanisch**.

ROMANÍST, **Ă**, *romaniști*, *-ste*, s.m. și f. 1. Specialist în studiul limbilor romanicе. 2. Specialist în studiul dreptului roman². — Din fr. **romaniste**.

ROMANISTICĂ s.f. Disciplină lingvistică și filologică ce se ocupă cu studiul (comparativ al) limbilor romanicе. — Din germ. **Romanistik**.

ROMANITĂTE s.f. 1. Totalitatea popoarelor romanicе; lumea romană². 2. Caracter roman² sau romanic (al unui popor sau al unei culturi); origine, descendență romană². — Din fr. **romanité**, it. **romanicità**.

ROMĂNIȚĂ, *romanițe*, s.f. (Bot.; regional) Mușețel. [Var.: **romăniță** s.f.] — Din pol. **rumianiec**, ucr. **romanec**.

ROMANIZĂ, *romanizez*, vb. I. Tranz. A impune (unei țări, unei regiuni, unei populații) caracterul romanității, a face (să fie) roman², a introduce civilizația romană². ♦ Refl. A deveni roman² sau romanic. — Din fr. **romaniser**.

ROMANIZĂRE s.f. Acțiunea de a (se) romaniza și rezultatul ei. — V. **romaniza**.

ROMANIZĂT, **Ă**, *romanizați*, *-te*, adj. Care a adoptat limba, obiceiurile, caracterele proprii romanilor² sau civilizației romane². — V. **romaniza**.

ROMANIZĂTOR, **-OĂRE**, *romanizatori*, *-oare*, adj. (Livr.) Care romanizează. — **Romaniza** + suf. *-tor*.

ROMĂNO-CATOLIC, **Ă**, *romano-catolici*, *-ce*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Catolic (1). ♦ *Biserica Romano-Catolică* = Biserica Catolică. 2. S.m. și f. Catolic (2). — Din engl. **Roman-Catholic**. Cf. fr. **romain-catholique**.

ROMĂNȘI, **Ă**, *românși*, *-e*, s.f., adj. 1. S.f. Ramură vestică a limbii retoromane. 2. Adj. Care se referă la limba română, privitor la limba română. — Din fr. **romanche**.

ROMĂNTIC, **Ă**, *romantici*, *-ce*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care se inspiră din romantism, care ține de romantism sau prezintă aspecte caracteristice acestui curent; care aparține romantismului, privitor la romantism. 2. S.m. și f. Creator a cărui operă se încadrează în romantism. 3. Adj., s.m. și f. P. ext. (Om) visător, melancolic, romanțios. — Din fr. **romantique**, it. **romantico**, germ. **romantisch**.

ROMĂNTISM, (2) *romantisme*, s.n. 1. Mișcare artistică și literară apărută la sfârșitul sec. XVIII în Anglia și la începutul sec. XIX în Franța, ca o reacție împotriva clasicismului și regulilor lui formale, care a preluat tradițiile naționale și populare, promovând cultul naturii, lirismul, fantezia și libertatea de expresie. ♦ Ansamblu de aspecte care caracterizează curentul romantic; înclinare spre lirism, spre individualism, spre visare, spre melancolie. 2. (Mai ales la pl.) Atitudine, comportament dominat de sensibilitate, de imaginație care nu mai trece de rațiune. — Din fr. **romantisme**.

ROMĂNȚ s.n. v. **roman¹**.

ROMĂNȚĂ, *romanțeaz*, vb. I. Tranz. A expune într-o formă literară un fapt istoric, o biografie (a unei persoane celebre), a unui fapt istoric etc. cu detalii imaginate de autor. — Din it. **romanzare**, fr. **romancier**.

ROMĂNȚĂRE, *romanțări*, s.f. Faptul de a romanța. — V. **romanța**.

ROMĂNȚĂT, **Ă**, *romanțați*, *-te*, adj. (Despre viața unor persoane celebre, evenimente istorice etc.) Prezentat sub formă de roman¹; ca un roman¹. — V. **romanța**.

ROMĂNȚĂ, *romanțe*, s.f. 1. Compoziție muzicală vocală cu acompaniament instrumental, având un conținut liric, sentimental; p. ext. piesă instrumentală cu caracter asemănător. 2. Specie a poeziei lirice sentimentale, de obicei de inspirație erotică. — Din fr. **romance**, it. **romanza**, germ. **Romanze**.

ROMANȚIÉR, **Ă** s.m. și f. v. **romancier**.

ROMANȚIȘOS, **-OĂȘĂ**, *romanțioși*, *-oase*, adj. (Adesea substantivat) Predispus la visare, la melancolie; visător, romantic (3). ♦ Care predispoze la melancolie, la visare, la contemplație. ♦ (Despre opere literare) Care tratează teme sentimentale, care conține note de melancolie, de visare. [Pr.: *-ți-șos*] — **Romanț** + suf. *-ios*.

ROMANȚIOZITĂTE s.f. Înclinare spre visare, spre melancolie; romantism. [Pr.: *-ți-o-*] — **Romanțios** + suf. *-itate*.

ROMAȘCĂN, **Ă**, *romașcani*, *-e*, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din municipiul Roman. 2. Adj. Care aparține Romanului sau romașcanilor (1), privitor la Roman ori la romașcani. — **Roman** (n.pr.) + suf. *-ean*.

ROMAȘCĂNCĂ, *romașcance*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din municipiul Roman. — **Romașcan** + suf. *-că*.

ROMĂNIȚĂ s.f. v. **romaniță**.

ROMĂN, **Ă**, *români*, *-e*, s.m., adj. I. S.m. 1. Persoană care aparține populației României sau este originară de acolo. 2. (Pop.) Țăran. ♦ Bărbat,

soț. ♦ Om (în general), bărbat. **3.** (În forma *rumân*) Denumire dată, în Evul Mediu, în Țara Românească, țăranilor dependenți de stăpânii feudali; iobag, vecin. **II. 1.** Adj. Care aparține României sau românilor (**I 1**), referitor la România ori la români; românesc. ♦ (Substantivat, f.) Limba vorbită de români. *Româna comună* (sau *primitivă*) = stadiu în evoluția limbii române anterior diferențierii dialectale; străromâna. [Var.: **rumân** s.m.] — Lat. **romanus**.

ROMÂNĂȘ, *românași*, s.m. Diminutiv al lui *român* (**I 1**). [Var.: **rumânăș** s.m.] — **Român** + suf. *-aș*.

ROMÂNCĂ, *românice*, s.f. 1. Femeie care aparține populației României sau este originară din România. **2.** (Pop.) Țărancă. — **Român** + suf. *-că*.

ROMÂNCUȚĂ, *româncuțe*, s.f. Diminutiv al lui *româncă*. — **Româncă** + suf. *-uță*.

ROMÂNEȘC, *-EASCĂ*, *românești*, adj. Care aparține României sau populației ei, privitor la România sau la populația ei. ♦ (Substantivat, f.) Limba română. [Var.: **rumâneșc**, *-ească* adj.] — **Român** + suf. *-esc*.

ROMÂNEȘTE adv. Ca românii, în felul românilor; în limba română. — **Român** + suf. *-ește*.

ROMÂNÍ, *româneșc*, vb. IV. (Înv.) **1.** Refl. și tranz. A adopta sau a face să adopte obiceiurile, caracterul, limba românilor. **2.** Tranz. A traduce în românește. — Din **român**.

ROMÂNIE s.f. (Înv.) Limba română. ♦ Expr. *Pe românie* = în românește, în limba română. **2.** (În forma *rumânie*; în Evul Mediu, în Țara Românească) Denumire a condiției de dependență personală a țăranilor față de stăpânii feudali, desființată în 1746; iobăgie. [Var.: **rumânie** s.f.] — **Român** + suf. *-ie*.

ROMÂNIME s.f. Totalitatea românilor (**I 1**); număr mare de români. — **Român** + suf. *-ime*.

ROMÂNISM, (**2**) *românisme*, s.n. **1.** Sentiment național al românilor (**I 1**); spirit românesc. **2.** (Rar) Cuvânt sau expresie specifică limbii române. — **Româneșc** + suf. *-ism*.

ROMÂNIST, *româniști*, *-ste*, s.m. și f. Specialist în românică. — **Român** + suf. *-ist*.

ROMÂNISTICĂ s.f. Disciplină care studiază limba, literatura, cultura și istoria poporului român; *spec.* studiul limbii române. — **Român** + suf. *-istică* (după *romanistică*).

ROMÂNIZĂ, *românizez*, vb. I. Tranz. A da unui cuvânt sau unei expresii străine introduse în limba română o formă potrivită cu normele, cu structura acestei limbi. — **Român** + suf. *-iza*.

ROMÂNIZĂRE, *românizări*, s.f. Acțiunea de a *româniza* și rezultatul ei. — V. **româniza**.

ROMÂNIZĂT, *-Ă*, *românizați*, *-te*, adj. **1.** Care a trecut (în anumite împrejurări istorice) la naționalitatea română; care a devenit român (**I 1**). **2.** (Despre cuvinte și expresii străine intrate în limba română) Care a căpătat o formă potrivită cu structura limbii române. — V. **româniza**.

ROMÂNOFÍL, *-Ă*, *românofilii*, *-e*, s.m. și f., adj. (Persoană) care are o simpatie deosebită pentru România și pentru poporul român. — **Român** + suf. *-fil*.

ROMÂNOFILÍE s.f. Atitudine de simpatie deosebită pentru poporul român și pentru cultura lui. — **Românofil** + suf. *-ie*.

ROMB, *romburi*, s.n. Paralelogram cu toate laturile egale și cu unghiurile opuse egale. — Din ngr. **rómbos**, fr. **rombe**.

RÓMBIC, *-Ă*, *rombici*, *-ce*, adj. Care are forma unui romb; ca un romb; romboidal. ♦ *Sistem rombic* = sistem de cristalizare a cărui formă fundamentală este o prismă dreaptă cu bazele romburi. — Din fr. **rhombique**.

ROMBOÉDRIC, *-Ă*, *romboedrici*, *-ce*, adj. Care are forma unui romboedru. ♦ *Sistem romboedric* = sistem de cristalizare a cărui formă de bază este o prismă dreaptă cu bazele triunghiuri. — Din fr. **romboédrique**.

ROMBOÉDRU, *romboedre*, s.n. **1.** Poliedru cu toate fețele în formă de romb. **2.** Formă cristalografică simplă, limitată la șase fețe cu contur rombic. — Din fr. **romboédre**.

ROMBOÍD, *-Ă*, *romboizi*, *-de*, adj. Care are forma asemănătoare cu a unui romb. ♦ (Substantivat, n.) Figură în formă de romb. — Din fr. **romboïde**.

ROMBOÍDÁL, *-Ă*, *romboïdali*, *-e*, adj. Rombic. [Pr.: *-bo-i-*] — Din fr. **romboïdal**.

ROMERGÁN s.n. Produs medicamentos care se prezintă sub formă de pulbere cristalizată albă, cu gust ușor amăru, întrebunțat în terapeutică, mai ales în afecțiuni alergice. — Denumire comercială.

ROND, *-Ă*, (**1, 2, 3**) *ronduri*, s.n., (**5**) *ronde*, adj. **1.** S.n. Străt de flori, de obicei circular, ridicat deasupra nivelului terenului din jur. **2.** S.n. Piațetă rotundă de unde pornesc mai multe artere de circulație, având adesea la mijloc o plantație de flori sau un monument. **3.** S.n. Inspecție de noapte

care se face la un post de pază militar pentru a controla santinelele; *p. ext.* oamenii care fac această inspecție. ♦ Serviciu de control al santinelilor, organizat pe garnizoană. ♦ *Ofițer de rond* = ofițer însărcinat cu controlul santinelilor pe garnizoană. ♦ Expr. *A fi de rond* sau *a face rondul* = a fi însărcinat cu inspecția (santinelelor) sau a face inspecție. **4.** S.n. (Cor.) Mișcare circulară a piciorului, executată liber pe sol sau în aer. **5.** Adj. (În sintagmele) *Scriere* (sau *literă*) *rondă* = fel de scriere cu litere rotunde, groase și drepte; literă astfel scrisă. *Peniță rondă* = peniță specială cu vârful lat, cu care se pot scrie literele rotunde. — [Pl. și: (**4, n.**) *ronde*] Din fr. **rond**, germ. **Ronde**.

RONDĂ, *rondez*, vb. I. Intrans. (Nav.) A executa un rondou (**2**). — Din **rondou**.

RONDĂRE, *rondări*, s.f. Acțiunea de a *ronda*; executare a unui rondou (**2**). — V. **ronda**.

RONDĂ s.f. v. **rondelă**.

RONDÉL, *rondeluri*, s.n. Specie a poeziei lirice cu formă fixă, având 13 (sau 14) versuri repartizate în trei strofe, în care primul vers este identic cu al șaptelea și al treisprezecelea, iar al doilea cu al patrulea și ultimul vers. — Din it. **rondello**, fr. **rondel**.

RONDÉLĂ, *rondelule*, s.f. **1.** Piesă de metal, de lemn, de mase plastice etc. în formă de placă circulară, perforată sau neperforată, având uneori fețele profilate, cu întrebuințări diverse. ♦ Căpăcel în formă de disc din carton subțire, care acoperă alicele într-un cartuş de vânătoare. ♦ Disc metalic folosit la confecționarea prin batere a monedelor sau a medaliilor. **2.** Porțiune din trunchiul unui arbore, de formă cilindrică, folosită pentru analiza structurii macroscopice a lemnului, pentru determinarea vârstei arborilor doborâți etc. [Var.: **rondéa** s.f.] — Din fr. **rondelle**.

RONDÍNO s.n. (Muz.) Rondo de o factură mai simplă și cu dimensiuni reduse. — Din it. **rondino**.

RONDÓ, *rondouri*, s.n. Piesă muzicală instrumentală cu caracter vioi, a cărei temă principală revine periodic în cursul piesei, alternând cu diferite alte teme (episoade sau cuplete). — Din it. **rondo**.

RONDÓU, *rondouri*, s.n. **1.** Loc de formă circulară (amenajat în grădină, în piețe, în localuri). **2.** Manevră de întoarcere a unei nave, prin care aceasta își schimbă direcția de înaintare cu un unghi de 180°. — Din fr. **rondeau**.

RONGALÍT s.n. Substanță chimică întrebuințată ca reducător în vopsitorie și la sinteza unor medicamente. [Var.: **rongalítá** s.f.] — Din fr. **rongalite**.

RONGALÍTĂ s.f. v. **rongalit**.

RONJÁ, *ronjez*, vb. I. Tranz. A coroda (**3**). — Din fr. **ronger**.

RONJÁNT, *ronjanți*, s.m. Reactiv întrebuințat la imprimarea țesăturilor prin ronjare. — Din fr. **rongeant**.

RONJÁRE, *ronjări*, s.f. Procedeu folosit în imprimarea desenelor pe țesături, care constă în aplicarea, pe țesăturile vopsite în prealabil, a unor reactivi (ronjanți) care au proprietatea de a înlătura culoarea, țesătura devenind albă pe porțiunile de aplicare a acestora. — Cf. fr. **ronjeage**.

RONJÁT, *-Ă*, *ronjați*, *-te*, adj. Corodat. — V. **ronja**.

RÓNTGEN, (**1**) *röntgeni*, s.m., (**2**) s.n. **1.** S.m. Unitate de măsură a dozei radiațiilor X sau Y. ♦ (Adjectival) *Raze röntgen*. **2.** S.n. Aparat cu care se produc raze X. [Pr.: *röntghen*. — Var.: **róntgen** s.m.] — Din germ. **Röntgen** [strahlen].

RÓNTGENTERAPIÉ s.f. (Med.) Radioterapie. [Pr.: *rönt-ghen*. — Var.: **röntgenterapie** s.f.] — Din fr. **röntgénérapie**, germ. **Röntgenterapie**.

RONȚ interj. (Adesea repetat) Cuvânt care imită zgomotul celui care roade cu dinții un aliment tare. — Onomatopee.

RONȚĂÍ, *rónțai*, vb. IV. Tranz. A mânca sfărâmând între dinți puțin câte puțin dintr-un aliment tare, crocant, producând un zgomot caracteristic. ♦ A roade cu dinții un obiect. — **Ronț** + suf. *-ăi*.

RONȚĂÍÁLĂ, *ronțaieli*, s.f. Faptul de a *ronțai*; zgomot produs de roaderea cu dinții a unui corp tare: ronțărire, ronțăit. [Pr.: *-ță-ia-*] — **Ronțai** + suf. *-eală*.

RONȚĂÍRE, *ronțări*, s.f. Acțiunea de a *ronțai* și rezultatul ei; ronțăială, ronțăit. — V. **ronțai**.

RONȚĂÍT s.n. Ronțăială. — V. **ronțai**.

ROOM-SÉRVICE s.n. Serviciu asigurat de un hotel, prin care clienților li se poate aduce masa sau băutura în cameră. [Pr.: *rum-servis*] — Cuv. engl.

RÓPOT, *ropote*, s.n. **1.** Zgomotul produs de loviturile dese ale copitelor unui cal care aleargă. ♦ Mersul unui cal în trap sau în galop; goană. **2.** Zgomot produs de căderea precipitată a ploii sau a grindinei; ploaie torențială de scurtă durată sau grindină abundentă venită pe neașteptate. ♦ Curgere repede (și zgomotoasă) a unui torent sau a valurilor în mișcare. **3.** Izbucnire (repetată) de aplauze; zgomotul produs de aceste aplauze.

4. Mișcare săltăreată (și zgomotoasă) de învârtire la unele dansuri populare. — Din bg. **ropot**.

ROPOTÍ, *ropotesco*, vb. I Intrans. A produce zgomote repezi și cadente, lovind ritmic în ceva. — Din **ropot**.

ROPOTÍRE, *ropotiri*, s.f. Faptul de a *ropoti*. — V. **ropoti**.

ROPOTITÓR, *-OÁRE*, *ropotitori*, *-oare*, adj. Care ropotește. — **Ropoti** + suf. *-tor*.

ROS, *ROÁȘĂ*, *roși*, *roase*, adj. 1. Distrus (la suprafață) prin acțiunea lentă a unui agent exterior; uzat, deteriorat; subțiat, măcinat. 2. Fig. Măncat, măcinat, consumat, chinuit de... — V. **roade**.

ROSĂTURĂ, *rosături*, s.f. 1. Rană superficială provenită dintr-o frecătură, dintr-o roadere; eroziune. 2. Loc ros, tocit, găurit. [Var.: **rozătură** s.f.] — **Ros** + suf. *-ătură*.

ROSBIF, *rosbifuri*, s.n. Friptură din mușchi de vacă, foarte puțin friptă, aproape crudă la mijloc. [Var.: **roast beef** (pr.: *răústbif*, pl.: *roast beefuri*) — Din fr. **rosbif**, engl. **roast beef**.

RÓSBRAT, *rosbraturi*, s.n. (Reg.) Carne de vacă friptă înăbușit, cu multă ceapă. — Din germ. **Rostbraten**.

RÓSHAR s.n. Păr provenit din coama sau din coada cailor, folosit ca material de umplură în tapițerie, ca urzeală la anumite țesături etc.; p. ext. țesătură având ca urzeală fire de bumbac, iar ca bătătură păr de cal, întrebuințată ca furnitură la hainele bărbătești. — Din germ. **Rosshaar**.

ROSPÍSCĂ s.f. (Înv.) Chitanță, dovadă. — Din rus. **raspiska**, uc. **rozpyška**.

ROST, *rosturi*, s.n. 1. Sens, înțeles, tâlc; scop, menire, justificare, motivare. ♦ Atribuție, rol, misiune, sarcină. 2. Mod de a-și organiza viața; stare, situație socială, materială, familială; p. ext. gospodărie. ♦ Expr. *A (nu) ști rostul cuiva* = a (nu) ști unde se află și cum își organizează cineva viața. *A fi rost de ceva* = a întrevădea posibilitatea de a găsi ceva. *A face rost de ceva* = a procura ceva (greu de obținut, de realizat). 3. Mod, fel de organizare a unei activități; ordine după care se desfășoară o acțiune; plan de desfășurare, de executare a ceva. ♦ Expr. *A nu-și afla rost* = a nu-și găsi locul, a nu-și găsi astâmpăr. *A-și pierde rostul* = a-și pierde cumpătul. *A fi în rostul lui* = a fi acolo unde îi este locul, unde se cuvine să fie. ♦ Ordine stabilă, stare de lucruri; rânduială. 4. Spațiu în formă de unghi, format la războiul de țesut între firele de urzeală ridicate de ite și cele rămase jos, prin care se trece suveica cu firul de bătătură. 5. Spațiu îngust lăsat între două construcții alăturate sau între două părți ale unei construcții, pentru a permite mișcarea lor relativă sub acțiunea forțelor interioare sau a variațiilor de temperatură. *Rost de etanșare*. *Rost de lucru*. ♦ Jgheab săpat în lemn, pe care alunecă o ferestruică, o ușă, un capac. 6. (Înv.) Gură; (azi livr.) grai, vorbire. ♦ Loc. adv. *Pe de rost* = fără un text în față, din aducere-aminte, din memorie. ♦ Expr. *A învăța pe de rost* = a învăța un text pentru a-l putea reda din memorie. *A lua* (pe cineva) *la rost* = a mostra (pe cineva), a-i cere socoteală. ♦ (Înv.) Facultatea de a vorbi. — Lat. **rostrum**.

ROSTÍ, *rostesc*, vb. IV. 1. Tranz. A articula, a pronunța sunete, cuvinte cu ajutorul organelor vorbirii. 2. Tranz. (Adesea fig.) A spune, a vorbi, a povesti; a expune. 3. Refl. (Rar) A se pronunța, a-și spune părerea autorizată. ♦ Tranz. A comunica o dispoziție, un ordin, o sentință. ♦ A se preocupa de ceva; a pregăti. 4. Intrans. A înfășura pe sulul din față al războiului de țesut porțiunea de pânză țesută, desfășurând în același timp o porțiune corespunzătoare de urzeală de pe sulul dinapoi, pentru a putea continua țesutul de câte ori rostul se micșorează. — Din **rost**.

ROSTÍRE, *rostiri*, s.f. Faptul de a *rosti*. — V. **rostí**.

ROSTITÓR, *-OÁRE*, *rostitori*, *-oare*, adj. (Rar) 1. (Și substantivat) Care rostește, spune ceva. 2. Care este rostit, exprimat, spus. — **Rosti** + suf. *-tor*.

ROSTOGÓL, (I) *rostogoluri*, s.n., (II) s.m. I. S.n. 1. (Adesea fig.) Mișcare de rostogolire. ♦ Loc. adv. *De-a rostogolul* sau (pop.) *de-a rostogol* = rostogolindu-se, dându-se peste cap. 2. Pantă cu înclinare mare într-o mină, care permite transportarea materialului prin simplă alunecare sau rostogolire, sub acțiunea greutății proprii. II. S.m. Plantă erbacee meliferă din familia compozelor, cu tulpina dreaptă, cu frunze lanceolate, păroase și flori albe (*Echinops sphaerocephalus*). — Et. nec. Cf. **rotocol**.

ROSTOGÓLÍ, *rostogolesc*, vb. IV. Refl. și tranz. A înainta sau a face să înainteze, să alunece (pe un plan înclinat) rotindu-se în jurul lui însuși; a veni sau a (se) da de-a dura; p. ext. a (se) prăbuși, a (se) prăvăli. ♦ Expr. (Tranz.) *A rostogoli ochii* = a mișca ochii cu vioiciune încoace și încolo. ♦ Tranz. Fig. A împinge înainte dând impresia unei mișcări de rotire. ♦ Refl. (Despre ape curgătoare) A curge impetuos în vale, în valuri repezi. — Din **rostogol**.

ROSTOGOLÍRE, *rostogoliri*, s.f. Acțiunea de a (se) *rostogoli* și rezultatul ei; rostogolire. — V. **rostogoli**.

ROSTOGOLÍT s.n. Rostogolire; zgomot care însoțește o mișcare de rostogolire. — V. **rostogoli**.

ROSTOGOLITÓR, *rostogolitori*, s.m. Lucrător care întoarce materialul pe toate fețele, pe vatra unui cuptor metalurgic (pentru a obține o temperatură uniformă), și-l aduce la ușa de scoatere din cuptor. — **Rostogoli** + suf. *-tor*.

ROSTOPÁSCĂ s.f. Plantă erbacee cu flori galbene-aurii, a cărei tulpină conține un suc galben-portocaliu, acru, otrăvitor, folosit în medicină; negelarită (*Chelidonium majus*). — Din uc. **rostopast'**.

ROSTRÁL, *-Ă*, *rostrali*, *-e*, adj. (Despre elemente de arhitectură sau despre obiecte de artă) Care are forma unei nave antice sau care este decorat cu sculpturi reprezentând prora de corăbii. ♦ *Coloană rostrală* = coloană ornată cu prora sculptate în relief în piatră, simbolizând victoriile navale. — Din fr. **rostral**, lat. **rostralis**.

RÓSTRU, *rostruri*, s.n. 1. Organ bucal la unele insecte (muște, ploșnițe etc.), alungit în formă de trompă. 2. Prolungire cartilagineasă a botului rechinelor și a altor animale. 3. Un fel de ghimpe frontal al cefalotoracelui la unii raci. — Din lat. **rostrum**, fr. **rostre**.

ROSTUL, *rostuiesc*, vb. IV. Tranz. 1. A așeza, a aranja așa cum trebuie; a face ordine. ♦ A aranja pe cineva într-un post, într-o situație convenabilă. 2. A procura ceva prin mijloace improvizate; a face rost de ceva. 3. A umple cu un material de etanșare și a netezi rosturile dintre cărămizile unei zidării, dintre pavelele sau bordurile unei șosele etc. pentru a împiedica pătrunderea apei de ploaie sau de infiltrație. 4. A forma cu mâna rostul urzelii la războiul de țesut. 5. A bate, de o parte și de alta, vârful dinților unei pânze de ferăstrău. — **Rost** + suf. *-ui*.

ROSTUIRE, *rostuiri*, s.f. Acțiunea de a *rostui* și rezultatul ei. — V. **rostui**.

ROSTUIȚ, *-Ă*, *rostuiți*, *-te*, adj. 1. (Despre persoane) Așezat într-un loc sau într-o slujbă convenabilă; cu situație, cu gospodărie. 2. (Despre zidărie, pavaj etc.) Care are rosturile umplute cu material etanș. — V. **rostui**.

ROSTUITÓR, *rostuitoare*, s.n. Unealtă a lemnarului constituită dintr-o lamă de oțel, cu care se abat dinții pânzelor de ferăstrău. [Pr.: *-tu-i*] — **Rostui** + suf. *-tor*.

ROȘ, *-Ă* adj., s.n. v. **roșu**.

ROȘATEC, *-Ă* adj. v. **roșiatic**.

ROȘÁTIC, *-Ă* adj. v. **roșiatic**.

ROȘÁTEÁ, *roșătele*, s.f. Plantă erbacee cu tulpina cilindrică dreaptă, cu flori dispuse într-o umbelă terminală (*Botanum umbellatus*). — De la **roșu**.

ROȘCÁT, *-Ă*, *roșcați*, *-te*, adj. Cu reflexe roșietice. ♦ (Substantivat) Persoană cu păr blond sau castaniu cu nuanțe roșietice. ♦ (Substantivat, n.) Culoare care bate în roșu. — Cf. r o ș u, r o ș c á.

RÓȘCÁ subst. (Rar) Persoană cu părul roșcat și obraji roșcovani. — **Roșu** + suf. *-că*.

ROȘCODÁN, *-Ă* adj. v. **roșcovan**.

RÓȘCOV, *roșcovi*, s.m. Mic arbore din familia leguminoaselor, originar din Arabia, cultivat în regiunea mediteraneană, cu frunze compuse, cu foliole eliptice, persistente, cu fructe (păstăi) lungi, dulci și comestibile (*Ceratonium siliqua*). ♦ Compus: *roșcov-sălbatic* = plătică. — Din bg. **rožkov**.

ROȘCOVÁN, *-Ă*, *roșcovani*, *-e*, adj. (Adesea substantivat) (Cu față) de culoare roșie; cu reflexe roșietice. [Var.: (reg.) **roșcodán**, *-ă* adj.] — **Roșcă** + suf. *-ovan*.

RÓȘCOVÁ, *roșcove*, s.f. Fructul roșcovului, dulce și comestibil, având forma unei păstăi de culoare cafenie-închisă, cu multe semințe. — De la **roșcov**.

ROȘEÁLÁ, (2) *roșeli*, s.f. (Pop.) 1. Substanță roșie, cu care se vopsesc pânzeturile și alte obiecte. ♦ Cerneală roșie. 2. (La pl.) Fard roșu; suliman. — **Roși** + suf. *-eală*.

ROȘEÁȚÁ s.f. Culoare roșie. ♦ Împurpurare, înroșire, îmbujorare (a feței, a pielii). — **Roșu** + suf. *-eață*.

ROȘÍ, *roșesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A căpăta sau a face să capete o culoare roșie, a deveni sau a face să devină roșu; a (se) înroși. ♦ Intrans. și refl. A se îmbujora. — Din **roșu**.

ROȘIÁTIC, *-Ă* adj. v. **roșiatic**.

ROȘIÁTIC, *-Ă*, *roșiatici*, *-ce*, adj. Care bate în roșu, în care predomină nuanța de roșu. [Pr.: *-și-a*. — Var.: **roșiétic**, *-ă*, **roșiátec**, *-ă*, **roșátic**, *-ă*, **roșátec**, *-ă* adj.] — **Roșu** + suf. *-atic*.

ROȘIÉTIC, *-Ă* adj. v. **roșiatic**.

ROȘIÓR, *-OÁRÁ*, *roșiori*, *-oare*, adj., s.f., s.m. I. Adj. Diminutiv al lui **roșu**. ♦ *Pere roșioare* = soi de pere care se păstrează bine toată iarna. *Prune roșioare* = soi de prune care se coc de timpuriu. II. S.f. 1. (La sg.) Soi de viță de vie cu struguri mici de culoare roșiatică, puțin răspândit în cultură. 2. Pește cu corpul turcit lateral și acoperit cu solzi mari, cu ochii și cu înțotoarele roșietice (*Scardinius erythrophthalmus*). III. S.m. (La pl.) Corp de elită al cavaleriei în organizarea mai veche a armatei române; (și la sg.) ostaș din acest corp de cavalerie. [Pr.: *-și-or*] — **Roșu** + suf. *-ior*.

ROȘIOREAN, -Ă, *roșioreni*, -e, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din municipiul Roșiori de Vede. 2. Adj. Care aparține municipiului Roșiori de Vede sau roșiorenilor (1), privitor la Roșiori de Vede ori la roșioreni. — **Roșiori** [de Vede] (n.pr.) + suf. -ean.

ROȘIOREANCĂ, *roșiorence*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din municipiul Roșiori de Vede. — **Roșiorean** + suf. -că.

ROȘIT, -Ă, *roșiți*, -te, adj. (Pop.) Colorat în roșu; înroșit. — V. **roși**.

ROȘTEL, roșteie, s.n. (Reg.) Dispozitiv în forma unui cadru în care sunt fixate vergele de lemn sau de oțel și care se folosește ca închizătoare la uși și la ferestre; p. restr. gratie, zăbreă. ♦ Grătarul de la sobă, prin care cade cenușa. — Din magh. **rostitély**.

RÔȘU, -IE, *roșii*, adj., s.n., s.m., s.f. I. Adj. 1. De culoarea sângelui. ♦ *Ouă roșii* = ouă vopsite cu roșu (sau cu altă culoare), tradiționale la creștini de Paști. *Pământ roșu* = pământ de culoare roșiatică (întâlnit mai ales în ținuturile mediteraneene). 2. Roșcat, roșcovan, arămiu. 3. De culoare rumenă aprinsă. ♦ Îmbujorat la față. ♦ (Despre ochi) injectat, congestionat. 4. (Despre metale) Înroșit în foc; incandescent. ♦ *Fier roșu* = bucată de fier incandescent cu care se însemnează animalele (odinioară și sclavii, ocașii etc.). II. Adj. Fig. Comunist. ♦ *Gărzile roșii* = detașamente de muncitori, organizate în Rusia în timpul Revoluției din 1917. III. S.n. 1. Una dintre culorile fundamentale ale spectrului luminii, situată în marginea acestuia dinspre lungimile de undă mari; culoarea sângelui. ♦ Loc. adv. *Până la roșu* = (despre metale) până la starea de incandescență. ♦ Expr. *A vedea* (sau *a i se face cuiva*) *roșu* (*înaintea ochiilor*) = a se înfuria, a se enerva foarte tare. ♦ (Concr.) Vopsea roșie. ♦ (Chim.) *Roșu de Congo* = colorant organic de sinteză, care se prezintă ca o pulbere roșie (I 1), foarte ușor solubilă în apă, folosit în vopsitorie și ca indicator în chimia analitică. 2. Fard de culoare roșie (I 1) pentru obraz și buze; ruj. 3. Tesătură, panglică, broderie de culoare roșie (I 1). 4. Culoarea uneia dintre cărțile de joc, în formă de inimă roșie (I 1). IV. S.m. 1. Adept al comunismului. ♦ Poreclă dată de adversarii membrilor aripii radicale a partidului liberal din România din a doua jumătate a secolului XIX. 2. (Înv.; la pl.) Corp de trupă de călărești sau de pedestrași în vechea armată a Moldovei, compus din boierii de țară (cu uniformă de culoare roșie); (și la sg.) ostaș din acest corp de trupă. V. S.f. Pătăligică roșie, v. *pătăligică*. VI. S.f. (În sintagmele) *Roșie daneză* = rasă de taurine obținută în Danemarca și crescută pentru producția de lapte. *Roșie de stepă* = rasă de taurine bună producătoare de lapte, adaptată la condițiile de stepă. [Var.: (reg.) **roș**, -ă adj., s.n.] — Lat. **roseus**.

ROTĂ vb. I v. **roți**.

ROTACISM, (2) *rotacisme*, s.n. 1. Fenomen fonetic care constă în transformarea unei consoane intervocalice în „r”. 2. Transformarea în limba română a lui „n” intervocalic în „r”, la cuvintele moștenite din limba latină. — Din fr. **rhotacisme**.

ROTACIZĂ, *rotacizez*, vb. I. 1. Intrans. A vorbi cu rotacism. 2. Refl. (Despre consoane) A prezenta fenomenul de rotacism. — Din fr. **rhotaciser**.

ROTACIZĂNT, -Ă, *rotacizant*, -te, adj. (Despre graiuri, texte etc.) Care prezintă fenomenul rotacismului; cu rotacism. — Din fr. **rhotacisant**.

ROTACIZĂRE, *rotacizări*, s.f. Faptul de a (se) rotaciza; rotacism. — V. **rotaciza**.

ROTACIZĂT, -Ă, *rotacizat*, -te, adj. Cu rotacism. — V. **rotaciza**.

ROTALIT, rotalite, s.n. Piesă de sticlă turnată, cavă, colorată în verde-albăstrui sau galben, folosită la executarea lumnatoarelor, a pereților care trebuie să permită trecerea luminii etc. — Din rus. **rotalit**.

ROTAMÉTRU, rotametre, s.n. Instrument pentru măsurarea debitelor de fluid într-o conductă. — Din fr. **rotamètre**.

ROTAPRINT s.n. Mașină de imprimat de format mic, cu un tipar special, folosită mai ales pentru multiplicarea unor tipărituri de tiraj redus (circulare, formulare etc.). ♦ Procedeu de tipar monocrom în care cerneala se transmite de pe forma de imprimare (o foaie de aluminiu având textul trecut cu ajutorul mașinii de scris) pe o suprafață de cauciuc și apoi pe hârtie. — Din engl. **rotaprint**.

ROTĂR, rotari, s.m. 1. Meseriaș care lucrează roți, căruțe, care etc. 2. Lucrător care manevrează formele pentru presa de imprimare și care întreține presa. — **Roată** + suf. -ar.

ROTĂRE, rotări, s.f. Exercițiu de gimnastică, de patinaj artistic, de săritură în apă etc., constând din executarea unei mișcări circulare de 360 de grade a corpului. — V. **rota**.

ROTARY s.n. Sistem de foraj mecanic cu circulație continuă de fluid și cu rotirea garniturii de foraj. [Pr.: *rotări*] — Cuv. engl.

ROTĂȘ, -Ă, *rotăși*, -e, adj., s.m. 1. Adj. (Despre cai; și substantivat) Înhamat lângă roata și oiștea carului sau a căruței (în spatele cailor înaintași). 2. S.m. Vizitru care conduce caii înhamăți în felul descris mai sus. — **Roată** + suf. -aș.

ROTĂT, -Ă, *rotăți*, -te, adj. 1. Care are formă de roată, rotund; înfioat; întins în formă de roată. 2. (Despre părul calului; p. ext. despre cai) Cu pete de altă culoare decât restul părului.

ROTATIV, -Ă, *rotativi*, -e, adj., s.f. 1. Adj. (Despre mișcări) Circular. 2. Adj. (Despre sisteme tehnice sau despre elemente ale acestora) Care poartă efectua o mișcare de rotație parțială; care are părți rotitoare. 3. S.f. Mașină pentru tipărirea ziarelor și a publicațiilor de mare tiraj, care are forma de imprimare și suprafața de presiune cilindrice. — Din fr. **rotatif**.

ROTATORIU, -IE, *rotatorii*, adj. (Rare) Referitor la rotire; care efectuează o rotație. — Din fr. **rotatoire**.

ROTĂȚIE, rotații, s.f. 1. Mișcare în jurul unui punct fix sau al unei axe, în cursul căreia fiecare punct al corpului care se mișcă rămâne la distanță constantă de punctul fix sau de axa respectivă. ♦ Mișcare de rotire a unui corp ceresc în jurul axei sale sau în jurul altui corp ceresc. ♦ *Perioadă de rotație* = interval de timp în care un corp ceresc execută o rotație completă în jurul axei sale. 2. Schimb alternativ de persoane sau de echipe efectuat în cursul unei activități pentru a asigura continuitatea muncii. ♦ Loc. adv. *Prin rotație* = cu schimbul, revenind pe rând. 3. Alternare sau succesiune metodică a culturilor agricole în timp, pe același teren, în cadrul unui asolament, stabilite în funcție de caracteristicile plantelor agricole, pentru a obține recolte mari și a menține fertilitatea solului. 4. (În sintagma) *Rotația capitalului* = circuitul fondurilor de producție în sfera producției și a circulației. *Rotația mijloacelor circulante* = proces de schimbare succesivă, neîntreruptă a formelor funcționale pe care le îmbracă mijloacele circulante în trecerea lor din sfera producției și a circulației, durata unei rotații fiind cuprinsă între momentul avansării fondurilor sub formă bănească și momentul întoarcerii lor sub aceeași formă, după realizarea mărfurilor produse. — Din fr. **rotation**, lat. **rotatio**, germ. **Rotation**.

ROTĂREASĂ, rotărese, s.f. Soție de rotar; rotărită. — **Rotar** + suf. -easă.

ROTĂRIE¹, (2, 3) *rotării*, s.f. 1. Meseria rotarului; rotărit. 2. Atelier în care se confecționează și se repară roți și alte obiecte de rotărie¹. 3. Atelier în care se revizuiesc, se repară și se confecționează osiile montate ale vehiculelor de cale ferată. — **Rotar** + suf. -ie.

ROTĂRIE², rotării, s.f. Obiect făcut de rotar. — **Roată** + suf. -ărie.

ROTĂRIȚ s.n. Rotărie¹. — **Rotar** + suf. -iț.

ROTĂRIȚĂ, rotărițe, s.f. Rotărieasă. — **Rotar** + suf. -iță.

ROTENONĂ s.f. Produs toxic, insecticid, extras din anumite plante (leguminoase). — Din fr. **roténone**.

ROTÍ, rotesc, vb. IV. 1. Refl. A se mișca descriind cercuri. 2. Tranz. A efectua o rotație. ♦ Refl. (Pop.) A dansa mișcându-se în cerc. ♦ Tranz. *Rotesc hora*. 3. Refl. (Despre ape) A forma ochiuri, vârtejuri. 4. Refl. A se învărti împrejurul cuiva sau a ceva. 5. Refl. Fig. A sta mereu în preajma cuiva, căutând să-i câștige simpatia, bunăvoința. 6. Tranz. A-și plimba ochii, privirea în toate părțile, de jur-împrejur. 7. Tranz. (Adesea fig.) A învărti în aer, deasupra capului o armă, un baston etc. 8. Refl. și tranz. (Despre păsări) A-și desface penele cozii și aripile (în perioada împerecherii); a (se) înfoia. [Var.: (rar) **rotă** vb. I] — Din **roată**.

ROTICĂ, roticele, s.f. (Rare) Rotiță. — **Roată** + suf. -ică.

ROTIFER, rotifere, s.n. (La pl.) Clasă de viermi acvatici microscopici, cu corpul alungit sau sferic și prevăzut cu cili vibratili puternici, care se învârtesc ca o roată (*Rotatoria*); (și la sg.) vierme care face parte din această clasă. — Din fr. **rotifère**.

ROTILĂT, -Ă, *rotilați*, -te, adj. (Pop.) 1. În formă de roată, rotund. 2. Încovoiat, adus, îndoit. *Paloș rotilat*. — **Rotilă** + suf. -at.

ROTILĂ, rotile, s.f. 1. Rotiță. 2. Fiecare dintre cele două roți ale cotigii plugului; p. gener. (la pl.) cotiga plugului. — **Roată** + suf. -ilă.

ROTILIȚĂ, rotilițe, s.f. (Pop.) Rotiță. — **Rotilă** + suf. -iță.

ROTIRE, rotiri, s.f. Acțiunea de a (se) roți; învărtire, mișcare în cerc sau în spirală. ♦ Mișcare de rotație. — V. **roți**.

ROTISERIE, rotiserii, s.f. Mic local de alimentație publică în care se prepară și se servesc diverse sortimente de carne la rotisor. — Din fr. **rotisserie**.

ROTISÓR, rotisoare, s.n. Grătar special electric sau cu raze infraroșii pentru fripturi. — Din fr. **rotissoire**.

ROTÍȘ adv. (Pop.) În formă de roată, în cerc. — **Roată** + suf. -iș.

ROTÍȘ s.n. 1. Rotire. 2. Cântecul și jocul cocoșului-de-munte în perioada de împerechere. — V. **roți**.

ROTITÓR, -OĂRE, rotitori, -oare, adj. (Despre piese, elemente, obiecte etc.) Care se rotește. — **Roti** + suf. -tor.

ROTITURĂ, rotituri, s.f. (Pop.) Rotire, roată, ocol. — **Roti** + suf. -tură.

ROTÍȚĂ, rotife, s.f. Diminutiv al lui *roată*; rotică, rotilă (1), rotiliță. — **Roată** + suf. -iță.

ROTCÓL, -OĂLĂ, rotocoli, -oale, s.n., adj. (Pop.) 1. S.n. Imagine, contur, figură sau corp în formă de disc, de cerc sau de inel. ♦ Loc. adv. *În*

rotocol = în spirală. **2.** S.n. Mișcare circulară; rotire, învârtire. ⇨ Expr. *A da rotocoale cuiva* (sau *la ceva*) = a se învârti în jurul cuiva (sau a ceva); a jindui la cineva sau la ceva, a-i da târcoale. **3.** Adj. Care are forma unui cerc; rotund. [Var.: **rotogól, -oálá** adj., s.n.] — **Roată + ocol.**

ROTOCOLĂT, -Ă adj. v. **rotocolit.**

ROTOCOLI, rotocolesc, vb. IV. Refl. (Rar) A se roti. — Din **rotocol.**

ROTOCOLÍT, -Ă, rotocolíti, -te, adj. (Rar) În formă de cerc; circular. [Var.: **rotocolát, -ă, rotogolát, -ă** adj.] — V. **rotocoli.**

ROTOFÉI, -ÉIE, rotofei, -eie, adj. Dolofan, gras, durduliu. ♦ Fig. (Despre lucruri) Rotund, umflat. — Et. nec.

ROTOFÍLM, rotofilme, s.n. Peliculă fotografică specială folosită la executarea formelor de tipar cilindrice. — Din germ. **Rotofilm.**

ROTOFÓTO s.n. Instalație pentru culegerea fotografică bazată pe sistemul monotip. — Din fr. **rotophoto**[graphie].

ROTOGHÍLĂ, rotoghile, s.f. (Rar) Sferă, glob. — **Rotog**[ol] + suf. *-ilă*.

ROTOGÓL, -OÁLÁ adj., s.n. v. **rotocol.**

ROTOGOLÁT, -Ă adj. v. **rotocolit.**

ROTOGRAVÚRÁ, rotogravuri, s.f. Rotoheliografie. — Din fr. **rotogravure.**

ROTOHELIOGRAFÍE s.f. Tipar caracterizat prin folosirea unei forme de tipar curbe cu suprafața activă gravată în adâncime prin procedee fotochimice și cu ajutorul unei site speciale, care se folosește pentru reproducerea și multiplicarea originalelor în semitonuri (la reviste, timbre, ilustrații etc.); rotogravură, rotoheliogravură. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **rotohéliographie.**

ROTOHELIOGRAVÚRÁ, rotoheliogravuri, s.f. Rotoheliografie. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **rotohéliogravure.**

ROTÓNDÁ, rotonde, s.f. Sală mare, circulară, înglobată unei construcții, având acoperișul în formă de cupolă, folosită mai ales ca sală de expoziție, sală de sport etc. ♦ Construcție de zidărie în plan circular, având acoperișul în formă de cupolă. — Din fr. **rotonde**, it. **rotonda.**

ROTOPLÁN, rotoplane, s.n. Aparat de zbor la care forța portantă apare pe un sistem de aripi rotitoare. — Din engl. **rotor plane.**

ROTÓR, rotoare, s.n. Parte a unei mașini (motor sau generator de energie) care se rotește, în timpul funcționării, în jurul axei arborelui pe care este montată și care folosește pentru reluarea și transmiterea unui cuplu motor. — Din fr. **rotor.**

ROTOTÉCÁ, rototeci, s.f. Catalog mecanic cu fișe puse pe plăci situate într-o toabă rotativă, care pot fi consultate fără a fi scoase de la locul lor. — Din fr. **rototéque.**

ROTOTRANSLÁTÍE, rototranslații, s.f. Mișcare completă a unui corp, obținută prin suprapunerea unei rotații și a unei translații. — Din fr. **rototranslation.**

ROTOTÉLE s.f. pl. (În sintagma *Rotoțele albe* = plantă erbacee cu tulpina dreaptă, cu frunzele lanceolate și dințate și cu flori albe-gălbui, dispuse în capitule (*Achillea ptarmica*). — Din **rotă**.

RÓTRING, rotringuri, s.n. Stilou cu vârf tubular, de diferite diametre, utilizat la desenul (tehnic) în tuș. — Din fr. **rotring.**

ROTÚLÁ, rotule, s.f. **1.** Os rotund, turtit, anteposterior, așezat în partea anterioară a genunchiului și care închide în așa fel încheietura, încât flexiunea se poate face numai într-un singur sens. **2.** (Tehn.) Nucă (3). — Din fr. **rotule**, lat. **rotula.**

ROTULIÁN, -Ă, rotulieni, -e, adj. (Anat.) Referitor la rotulă, al rotulei. [Pr.: *-li-an*] — Din fr. **rotulien.**

ROTÚND, -Ă, (I) *rotunzi, -de*, adj., (II) *rotunduri*, s.n. **1.** Adj. **1.** De forma unui cerc, a unei sfere, a unui disc. ♦ (Despre dealuri, coline etc.) Cu creasta fără muchii sau colțuri. ♦ (Mat.; în sintagma *Corp rotund* = corp cu formă sferică, cilindrică sau conică. **2.** (Despre ființe sau părți ale corpului lor) Împlinit, grăsuț, durduliu, rotofei. **3.** (Despre cifre, sume, cantități) Fără fracțiuni sau subdiviziuni; întreg, complet. **4.** Încheiat² (II). **II.** S.n. Figură, suprafață în formă de disc sau de cerc. [Var.: (înv. și reg.) **rătúnd, -ă** adj.] — Lat. **rotundus** (= *rotundus*).

ROTUNGIÓR, -OÁRÁ adj. v. **rotunjor.**

ROTUNJÉL, -ICÁ, rotunjei, -ele, adj. Rotunjor. [Var.: **rotunzél, -ea** adj.] — **Rotund** + suf. *-el* (după *rotunji*).

ROTUNJÍ, rotunjesc, vb. IV. **1.** Tranz. A face rotund, a da unui obiect formă rotundă. ♦ A prelucra muchiile și colțurile unui corp (prin tăiere, așchiere etc.) pentru a obține suprafețe cât mai rotunde. ♦ A fixa hotarul unei regiuni în așa fel încât linia hotarului să fie cât mai puțin sinuoasă. **2.** Refl. A căpăta forma rotundă, a se îngrășa, a se împlini. **3.** Tranz. (Adesea fig.) A completa; a întregi, a mări. ♦ A elimina subdiviziunile unui număr, ale unei sume etc.; a face întreg. [Var.: (reg.) **rătunji, rotunzi** vb. IV] — Din **rotund.**

ROTUNJÍME, rotunjimi, s.f. **1.** Calitatea a ceea ce este rotund; p. ext. linie, formă rotundă. **2.** (La pl.) Formă rotundă, plină a trupului. [Var.: (reg.) **rotunzíme** s.f.] — **Rotund** + suf. *-ime*.

ROTUNJÍRE, rotunjiri, s.f. Acțiunea de a (se) *rotunji* și rezultatul ei; împlinire, completare, întregire. — V. **rotunji.**

ROTUNJÍT, -Ă, rotunjiți, -te, adj. **1.** (Adesea adverbial) Cu o formă rotundă, cu un contur curb. ⇨ *Consoană rotunjită* = consoană la rostirea căreia se adaugă o articulație suplimentară de rotunjire a buzelor. *Vocală rotunjită* = vocală pronunțată cu participarea activă a buzelor, care se apropie formând o deschizătură circulară. **3.** Mărit, sporit, întregit. [Var.: (reg.) **rătunzit, -ă, rotunzit, -ă** adj.] — V. **rotunji.**

ROTUNJITÓR, rotunjitoare, s.n. Unealtă care servește la fasonarea, îndepărtarea sau netezirea pieselor cu secțiune circulară. — **Rotunji** + suf. *-tor*.

ROTUNJÓR, -OÁRÁ, rotunjori, -oare, adj., s.f. pl. **1.** Adj. Diminutiv al lui *rotund*. **2.** S.f. pl. Mică plantă erbacee cu frunze lungi, lucitoare și flori roșii-purpuri, dispuse într-un caput mic situat în vârful tulpinii. (*Homogyne alpina*). [Var.: **rotunjiór, -oárá** adj.] — **Rotund** + suf. *-ior*.

ROTUNZÉL, -EÁ adj. v. **rotunjel.**

ROTUNZÍ vb. IV v. **rotunji.**

ROTUNZÍME s.f. v. **rotunjime.**

ROTUNZÍT, -Ă adj. v. **rotunjít.**

RÓUÁ s.f. Picături de apă care acoperă dimineața suprafața pământului, obiectele de pe sol, vegetația etc., formate prin condensarea vaporilor de apă din atmosferă în momentul în care temperatura scade până la punctul la care vaporii ajung la saturație. ⇨ (Fiz.) *Temperatură de rouă* = temperatură la care trebuie răcit, sub presiune constantă, un amestec de vapori și gaze cu conținut constant de vapori, pentru ca, din cauza saturației cu vapori, să apară primele picături de lichid. ⇨ Loc. adj. *Ca roua* = delicat, fraged; curat, pur. ⇨ Loc. adv. *Pe rouă* (*nescuturată*) = dis-de-dimineață. ♦ Compus: *roua-cerului* = mică plantă erbacee insectivoră, cu flori mici, albe și cu frunze lunguiețe dispuse în rozetă bazală, acoperite de peri care secretă o substanță vâscoasă (*Drosera rotundifolia*). [Pr.: *ro-uá*] — Lat. **ros, rosaris.**

ROURÁ, pers. 3 rouează, vb. I. **1.** Intraz. A cădea rouă. **2.** Tranz. și refl. A (se) umezi, a (se) acoperi cu stropi ca de rouă. [Pr.: *ro-u-*] — Lat. **rorare** (după *rouă*).

ROURÁRE, rourări, s.f. Acțiunea de a (se) *roua* și rezultatul ei. [Pr.: *ro-u-*] — V. **roua.**

ROURÁT, -Ă, rourați, -te, adj. Acoperit, stropit de rouă, plin de rouă; rousos. [Pr.: *ro-u-*] — V. **roua.**

ROURICÁ, rourele, s.f. Plantă acvatică cu tulpina culcată, cu inflorescențe în formă de spiculețe, cu fructe dulci, comestibile (*Glyceria fluitans*). [Pr.: *ro-u-*] — **Rouă** + suf. *-ică* (după *roua*).

ROURÓS, -OÁSÁ, rouoși, -oase, adj. (Rar) Rourat. [Pr.: *ro-u-*] — **Rouă** + suf. *-os* (după *roua*).

ROURUSCÁ s.f. v. **lăuruscă.**

ROUȘOÁRÁ s.f. (Rar) Diminutiv al lui *rouă*. [Pr.: *ro-u-*] — **Rouă** + suf. *-ușoară*.

ROVINÁ, rovine, s.f. **1.** Groapă, adâncitură, surpătură de teren, râpă (mocriloasă). **2.** Loc mlaștinos; mlaștină, mocrilă. [Acc. și: *rovină*. — Pl. și: *rovini*] — Din bg. **rovina.**

ROVINIÉTÁ, roviniete, s.f. Vinieta care atestă plata taxei de circulație pe drumurile publice. — Ro[mânia] + **vinietă.**

ROXOLÁN, -Ă, roxolani, -e, s.m. și f., adj. (La pl.) Nume dat unor triburi sarmatice existente la începutul secolului I d.H. la răsărit de Prut, care au atacat provincia romană Moesia, au fost aliați cu Decebal în timpul campaniei romane împotriva statului dac (101-102) și au fost supuși de goți la mijlocul sec. III; (și la sg.) persoană care făcea parte din aceste triburi. — Din lat. **Rhoxolani**, fr. **Roxolans.**

ROYLÓN s.n. Fibră de polimer sintetic poliamidic, cu proprietăți identice cu cele ale fibrei nailon. — Denumire comercială.

ROZ adj. invar., s.n. **1.** Adj. invar. Roșu foarte deschis;trandafiriu. **2.** S.n. Culoare roz (1). ⇨ Expr. *A vedea* (sau *a privi ceva*) în roz = a fi optimist. — Din fr. **rose.**

ROZACÉE, rozacee, s.f. (La pl.) Familie de plante dicotiledonate lemnoase și erbacee din care fac parte specii cultivate (trandafirul, mărlul, cireșul etc.), precum și păducelul, măceșul, scorușul etc.; (și la sg.) plantă care face parte din această familie. [Pr.: *-ce-e-*] — Din fr. **rosacée.**

ROZÁLB, -Ă, rozalbi, -e, adj. (Rar) Trandafiriu-deschis care bate în alb. — **Roz** + **alb.**

ROZÁLII s.f. pl. Sărbători romane celebrate la sfârșitul primăverii în cinstea morților, pe mormintele cărora se presărau flori. — Din lat. **rosalia.**

ROZÁRIU¹, *rozarii*, s.f. (În Biserica catolică) 1. Culegere de rugăciuni pentru Fecioara Maria. 2. Șirag de mărgelile din lemn, os, sticlă etc., aranjate într-o anumită ordine și având la unul dintre capete o cruciuliță, folosit de credincioși pentru a număra rugăciunile rostite. V. *mătanie*. — Din lat. *rosarium*, it. *rosario*, fr. *rosario*.

ROZÁRIU², *rozarii*, s.n. (Rar) Loc în care se plantează trandafiri. — Din fr. *rosarium*, it. *rosario*.

ROZÁSÁ, *rozase*, s.f. (Arhit.) Rozetă (4). — Din fr. *rosace*.

ROZÁTIC, *-Ă, rozatici*, *-ce*, adj. (Rar) Trandafiriu. — **Roz** + suf. *-atic*.

RÓZÁ, *roze*, s.f. 1. Trandafir. ⇨ Expr. *A sta pe roze* = a se găsi într-o situație favorabilă. ⇨ (Geol.) *Roza fisurilor* = reprezentare grafică pentru determinarea direcțiilor principale pe care le urmează fisurile de separație într-un masiv de roci. *Roza vânturilor* = a) reprezentare grafică a regimului vânturilor într-un anumit punct sau într-o anumită zonă de pe un teritoriu; b) reprezentare grafică, în formă de stea, a direcțiilor punctelor cardinale, folosită în cutia unei busole pentru a repera direcția către care se îndreaptă acul magnetic al busolei. 2. Șlefuire specială care se dă diamantului. 3. Fereastră circulară mare, cu vitralii, așezată pe fațada catedralelor gotice, deasupra porții de intrare. 4. Stilizarea a florii de măceș cu cinci petale în jurul unui punct central și cu cinci sepale ascuțite între petale. — Din fr. *rose*, it. *rosa*, lat. *rosa*, germ. *Rose*.

ROZÁTÓR, *rozătoare*, s.n. (La pl.) Ordin de mamifere caracterizate prin lipsa caninilor și printr-o mare dezvoltare a dinților incisivi, cu ajutorul cărora aceste animale pot roade; (și la sg.) animal care face parte din acest ordin. ⇨ (Adjectival) *Animal rozător*. — **Road** + suf. *-ător*.

ROZÁTURÁ s.f. v. **rosătură**.

ROZÉ adj. invar. s.n. 1. Adj. invar. Care are culoarea roz, de culoare roz.

2. S.n. Vin, șampanie având această culoare. — Din fr. *rosé*.

ROZEOLÁ, *rozeole*, s.f. Erupție cutanată fină prezentă în unele boli infecțioase (rujeolă, tifos exantematic), în intoxicații etc. ⇨ *Rozeolă sifilitică* (sau de *sifilitic*) = erupție cutanată, de culoare roz, caracteristică sifilisului secundar. [Pr.: *-ze-o-*] — Din fr. *roséole*.

ROZÉTÁ, *rozete*, s.f. 1. Mică plantă erbacee cu tulpina ramificată, cu frunze lunguiețe, cu flori galbene-aurii, plăcut mirositoare; rezedă (*Reseda odorata*). 2. Nasture de alamă pe care îl purtau, în trecut, la tunică și la cizme, ostașii din trupele de cavalerie de roșiori. 3. Motiv decorativ circular, având forma unui trandafir, care apare frecvent în arta populară românească. 4. (Arhit.) Fereastră circulară de mari dimensiuni, decorată cu vitralii și folosită mult la ornamentarea fațadelor catedralelor gotice; rozasă. 5. (Tehn.) Armătură sau gulă originală a unei țije, care servește ca element de legătură, de suspensie sau de protecție. 6. Disc, în general de formă rotundă, care se aplică pe fața diferitelor elemente de construcție, pentru a masca sau pentru a decora anumite elemente. 7. Cusătura în formă de triunghi, executată manual cu fire de mătase, la deschizătura buzunarelor, servind ca întăritură sau pentru înfrumusețare. — Din fr. *rosette*.

ROZÍU, *-IE, rozii*, adj. (Rar) Trandafiriu. — **Roz** + suf. *-iu*.

ROZMARÍN, *rozmarini*, s.m. Arbust mic, din familia labiatelor, plăcut mirositor, cu frunze todeauna verzi și cu flori albastre, albe sau roșii, întrebuințat în medicină și în industria parfumurilor (*Rosmarinus officinalis*). — Din germ. *Rosmarin*.

ROZNOVEÁN, *-Ă, roznoveni*, *-e*, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din orașul Roznov. 2. Adj. Care aparține Roznovului sau roznovenilor (1), privitor la Roznov ori la roznoveni. — **Roznov** (n.pr.) + suf. *-ean*.

ROZNOVEÁNCÁ, *roznovence*, s.f. Femeie originară sau locuitor din orașul Roznov. — **Roznovean** + suf. *-că*.

RUÁJ, *ruaje*, s.n. Totalitatea roților unei mașini. [Pr.: *ru-aj*] — Din fr. *rouage*.

RUANDÉZ, *-Ă, ruandezi*, *-e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Ruandei sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Ruandei sau ruandezilor (1), privitor la Ruanda ori la ruandezii. [Pr.: *ru-an-*] — **Ruanda** (n.pr.) + suf. *-ez*.

RUBÁI s.n. v. **rubaiat**.

RUBAIÁT, *rubaiate*, s.n. Catrei persan care exprimă o idee mistică sau filozofică. [Pr.: *-ba-iat*. — Var.: **rubái** s.n.] — Din fr. **rubáiyat**.

RUBANÁTÁ, *rubanate*, s.f. (Geol.) Textură a unor roci eruptive cu aspectul unor dunți, datorită alternanței diferitelor minerale. ⇨ (Adjectival) *Structură rubanată*. — Din fr. **rubané**.

RUBÁRBÁ, *rubarbe*, s.f. (Bot.) Revent. — Din fr. **rubarbe**.

RUBÁȘCÁ, *rubăști*, s.f. Cămașă bărbătească încheiată pe umăr, care se poartă încinsă peste pantaloni, specifică portului popular rus. — Din rus. **rubasha**.

RUBÁTO s.n., adv. (Muz.) 1. S.n. Executare liberă din punct de vedere ritmic (potrivit înțelesului cuvintelor din text), în scopul obținerii unei mai

mari expresivități. 2. Adv. (Indică modul de executare a unei bucăți muzicale) Liber din punct de vedere ritmic, în concordanță cu sensul cuvintelor din text. — Cuv. it.

RUBEDÉNIE, *rubedenii*, s.f. (Pop.) Rudă¹. — Cf. *r u d e n i e*.

RUBEFÁCȚIE, *rubefacții*, s.f. (Med.) Însuire a pielii produsă de o substanță rubefiantă. — Din fr. **rubéfaction**.

RUBEFIÁNT, *rubefianți*, s.m. (Substanță) care, în contact cu pielea, provoacă o iritație ușoară, uneori cu consecințe revulsive. [Pr.: *-fi-ant*. — Pl. și: (n.) *rubefiant*] — Din fr. **rubéfiant**.

RUBELÍT, *rubelite*, s.n. Varietate de turmalină, de culoare roz, care conține litiu, folosită ca piatră semiprețioasă. — Din fr. **rubellite**.

RUBEOLÁ, *rubeole*, s.f. Boală infecțioasă și contagioasă acută, provocată de un virus, care se manifestă prin erupție cutanată, prin febră, mărirea ganglionilor cervicali, tuse etc. [Pr.: *-be-o-*] — Din fr. **rubeole**.

RUBEOLIC, *-Ă, rubeolici*, *-ce*, adj. (Med.) Care este specific rubeolei, de rubeolă. [Pr.: *-be-o-*] — **Rubeolá** + suf. *-ic*.

RUBEROÍD s.n. Carton asfaltat de calitate superioară, folosit în construcții și ca material izolant hidrofug. — Din fr. **rubéroïde**, engl. **ruberoïd**, germ. **Ruberoïd**.

RUBIÁ, *rubiele*, s.f. Numele unei monede turcești de aur, emisă spre sfârșitul Evului Mediu, care a circulat în Țările Române în prima jumătate a sec. XIX. — Din tc. **rubya**.

RUBIACÉE, *rubiacée*, s.f. (La pl.) Familie de plante erbacee dicotiledonate, cu frunze înguste, situate mai multe la un nod, cu flori mici grupate în inflorescențe bogate; (și la sg.) plantă care face parte din această familie. [Pr.: *-bi-a-ce-e-*] — Din fr. **rubiacée**.

RUBICÉL, *rubiceli*, s.m. (Min.) Varietate de cuarț de culoare roșie-violetă. — Din fr. **rubicelle**.

RUBICÓND, *-Ă, rubiconzi*, *-de*, adj. (Despre fața oamenilor) Roșu, rumen, aprins, îmbujorat. — Din fr. **rubicond**.

RUBÍDIU s.n. Element chimic, metal alcalin, strălucitor ca argintul, ușor oxidabil, care se găsește în natură în cantități mici, însoțind sodiul și potasiul. — Din fr. **rubidium**, germ. **Rubidium**.

RUBIN, *rubine*, s.n. Varietate de corindon foarte dur, de culoare roșie, care se găsește în natură cristalizată sau se obține sintetic, folosită ca piatră prețioasă. [Pr. și: *rubinuri*] — Din it. **rubino**, lat. **rubinus**, germ. **Rubin**.

RUBINIÚ, *-IE, rubinii*, adj., s.n. 1. Adj. De culoarea rubinului; roșu-închis; rubinos. 2. S.n. Vin roșu de culoarea rubinului. — **Rubin** + suf. *-iu*.

RUBINÓS, *-OÁSÁ, rubinoși*, *-oase*, adj. (Înv.) Rubiniu. — **Rubin** + suf. *-os*. Cf. *rubinoso*.

RUBINSPINÉL, *rubinspineli*, s.m. Varietate de spinel de culoare roșu-închis. — **Rubin** + **spinel**.

RÚBLÁ, *ruble*, s.f. 1. Unitatea principală a sistemului monetar din Rusia; moneda care reprezintă această unitate. 2. Nume dat în trecut monedelor străine de argint. — Din rus. **rubl'**.

RÚBRICÁ, *rubrici*, s.f. 1. Despărțitură (verticală sau orizontală), cuprinzând una sau mai multe coloane, într-un registru, formular, grafic etc. 2. Spațiu rezervat (permanent) într-o publicație periodică pentru articole dintr-un anumit domeniu. 3. (Înv.) Titlu de pagină sau capitol care, în vechile manuscrise și cărți, se scria cu roșu. — Din fr. **rubrique**, lat. **rubrica**.

RUBYLÍTH s.n. (Electron.) Material special destinat fotografiilor prin transparență a planurilor circuitelor integrate. — Din fr., engl. **rubyolith**.

RÚCSAC, *rucsacuri*, s.n. Sac de turism, purtat, mai ales de excursioniști, în spate; raniță. — Din germ. **Rucksack**.

RUDACÉE s.f. pl. Nume generic pentru rocile sedimentare clastice de tipul pietrișurilor. — Et. nec.

RUDÁR, *rudari*, s.m. Denumire dată, în Țările Române, unor lucrători (romi) care confecționau obiecte din lemn; *p. ext.* meșter rom care lucrează din lemn albii, linguri, fuse etc. — Din bg. **rudar**.

RÚDÁ¹, *rude*, s.f. 1. Persoană care face parte din aceeași familie cu alte persoane, unite între ele prin legături de sânge sau prin alianță; rudenie (2), rubedenie. ⇨ Expr. *A avea rude la Ierusalim* = a avea persoane influente care îți acordă protecție; a avea proptele. *Pe rudă (și) pe sămânță = a)* pe toți, fără excepție, până la unul; *b)* peste tot. ⇨ Familie, neam, viță. 2. (Pop.) Soi, sămânță de animale sau de plante. ⇨ Loc. adj. *De rudă* = de prăsilă, de reproducție. *Berbec de rudă*. — Din bg. **roda**.

RÚDÁ², *rude*, s.f. (Reg.) 1. Prăjină, par, drug. 2. Oiște, proțap. — Din magh. **rud**, sb. **rudan**.

RUDÁRÉSC, *-EÁSCÁ, rudărești*, adj. De rudar, făcut de rudar; țigănesc. — **Rudar** + suf. *-esc*.

RUDÁRIE s.f. Meseria rudarului. — **Rudar** + suf. *-ie*.

RUDÉNIE, (2) *rudenii*, s.f. 1. Legătură directă sau colaterală între persoane care fac parte din aceeași familie; înrudire. 2. Rudă¹ (1). — **Rudi** + suf. *-enie*.

RUDÍ, *rudesc*, vb. IV. Refl. (Înv.) A se înrudi. — Din **rudă**¹.

RUDIMÉNT, *rudimente*, s.n. 1. (La pl.) Noțiuni elementare ale unei științe, ale unei arte. 2. Organ care abia începe să se formeze sau care a rămas nedezvoltat; organ rudimentar. *Rudiment de coadă*. — Din fr. **rudiment**, lat. **rudimentum**.

RUDIMENTĂR, **-Ă**, *rudimentari*, *-e*, adj. Care este slab dezvoltat, care abia începe să se formeze, care este la începutul dezvoltării sale; primitiv, neevoluat. — Din fr. **rudimentaire**.

RUDIMENTARITĂTE s.f. (Rar) Însușirea a ceea ce este rudimentar. ♦ Lipsă de finețe (1). — **Rudimentar** + suf. *-itate*.

RUDIRE, *rudiri*, s.f. (Înv.) Înrudire. — V. **rudi**.

RUDIȘOARĂ, *rudișoare*, s.f. (Rar) Diminutiv al lui **rudă**¹. — **Rudă**¹ + suf. *-ișoară*.

RUDIȘTI s.m. pl. Grup fosil de lamelibranhiate, ai căror reprezentanți au valve foarte modificate din cauza fixării lor. — Din fr. **rudistes**.

RUDIȚĂ, *rudițe*, s.f. (Reg.) Hulubă. — **Rudă**² + suf. *-iță*.

RUF, *rufuri*, s.n. Construcție deasupra punții superioare a unei nave, extinsă numai pe o porțiune a ei, în care sunt amenajate, de obicei, locuințele echipajului. — Din fr. **rouf**.

RUFĂ, *rufe*, s.f. 1. Obiect de îmbrăcăminte care se poartă direct pe corp; *p. ext.* (la pl.) ceaceafuri, fețe de masă etc.; albituri, schimburi. ⇨ Expr. *Rufele (murdare) se spală în familie* = certurile și neînțelegerile familiale sau dintr-un cerc intim trebuie rezolvate în cadrul familiei sau al cercului respectiv. 2. (Reg.) Zdreanță, cărpă. — Din sl. **ruho**.

RUFĂRIE s.f. Totalitatea rufelor (de pat, de corp etc.); lenjerie. — **Rufă** + suf. *-ărie*.

RUFÓS, **OĂSĂ**, *rufoși*, *-oase*, adj. (Fam.) Zderentăros. — **Rufă** + suf. *-os*.

RUFȘOARĂ s.f. v. **rufușoară**.

RUFUȘOARĂ, *rufușoare*, s.f. Diminutiv al lui **rufă**. [Var.: **rufșoară** s.f.] — **Rufă** + suf. *-ușoară*.

RUG¹, *rug*, s.m. 1. Tulpina (târătoare) a unor plante. 2. Mur¹. 3. Măceș. 4. Compus: *rug-de-munte* sau *rug-de-zmeură* = zmeur. — Lat. **rubus**.

RUG², *ruguri*, s.n. Grămadă de lemne pe care se ardeau, în Antichitate, jertfele sau morții și, în Evul Mediu, condamnații la moarte. — Lat. **rogus** (după **rug**¹).

RUGĂ, *rog*, vb. I. 1. Tranz. A cere cuiva stăruitor îndeplinirea unei dorințe, un serviciu, o favoare etc. ⇨ Expr. *A ruga* (pe cineva) *de toți dumnezeii* (sau *cu Dumnezeu*) = a cere foarte insistent un lucru de la cineva. *Te rog* (sau *rogu-te*), formulă de politețe cu care te adresezi cuiva când îi ceri ceva; fii bun, fii amabil. *A-și ruga moartea* = a-și dori moartea. *A-i ruga* (cuiva) *moartea* = a dori moartea (cuiva). ♦ A pofti, a invita. 2. Refl. (În practicile religioase) A face o rugăciune, a invoca divinitatea. 3. Refl. A cere cuiva voia sau îngăduința de a face ceva. ⇨ Expr. *Mă rog*, formulă întrebuințată ca element incidental, fără legătură cu restul frazei, însemnând uneori „dacă vrei, cum vrei”. — Lat. **rogare**.

RUGĂRE, *rugări*, s.f. Acțiunea de a (se) **ruga** și rezultatul ei. ♦ (Pop.) Rugămintă, rugă. ♦ (Înv. și reg.) Petiție, cerere. — V. **ru**ga.

RUGĂ, *rug*, s.f. 1. Rugămintă, implorare. 2. Rugăciune. 3. (Reg.) Cruce, troiță. — V. **ru**ga.

RUGĂCIUNE, *rugăciuni*, s.f. Încercare personală de a intra în contact direct cu divinitatea; cerere, mulțumire sau laudă adresată de credincioși divinității; rugă (2). ♦ (Rar) Rugămintă, insistență, rugă (1). — Lat. **rogatio**, **-onis**.

RUGĂMÎNTE, *rugăminți*, s.f. Cerere (stăruitoare) adresată cuiva pentru a obține ceva; rugare, rugă (1). — **Ruga** + suf. *-ământ*.

RUGĂTÓR, **-OĂRE**, *rugători*, *-oare*, adj. (Adesea adverbial) Care cere cu stăruință, care exprimă o rugămintă, care se roagă. — **Ruga** + suf. *-ător*.

RUGBI s.f. Joc sportiv desfășurat între două echipe a câte 15 jucători, pe un teren de formă dreptunghiulară, având ca obiect de joc o minge ovală pe care jucătorii o pot folosi, în egală măsură, cu piciorul sau cu mâna. [Scris și: *rugby*. — Pron.: *rágbi*] — Din engl., fr. **rugby**.

RUGBÍST, *rugbiști*, s.m. Jucător de rugby. — **Rugbi** + suf. *-ist*.

RUGBÍSTIC, **-Ă**, *rugbistici*, *-ce*, adj. Referitor la rugbi, de rugbi. — **Rugbi** + suf. *-istic*.

RUGÉT s.n. v. **rujet**.

RUGÍ, *rugesc*, vb. IV. Intrans. (Rar) A striga ca leul. — Cf. lat. **ru**gír, fr. **rugir**.

RUGINĂRE, *ruginări*, s.f. Mic arbust otrăvitor, cu frunze înguste, lucioase, persistente și cu flori albe sau roșietice dispuse în mănunchiuri la vârful ramurilor (*Andromeda polifolia*). — Din **rugină**.

RUGINĂ, *rugini*, s.f. I. 1. Substanță brun-roșcată, poroasă, sfărâmicioasă, care se formează prin oxidare pe obiectele de fier. ♦ Poighiță brună care

acoperă uneori pietrele și care se produce prin oxidarea minereurilor de fier din ele. 2. Obiect (de fier) vechi, prost întreținut; ruginitură, rablă. 3. Fig. Idee, teorie, mentalitate înapoiată, învechită. ♦ Om cu idei sau cu mentalitate învechită; retrograd. II. 1. Boală infecțioasă a plantelor, provocată de ciuperci microscopice, patogene (*Puccinia*), care se manifestă prin apariția unor pete brune-ruginii pe frunze, pe tulpini sau pe inflorescențe, împiedicând dezvoltarea normală a plantelor. 2. Plantă erbacee cu tulpina netedă, cu frunze lungi, țepoase, având la vârf o inflorescență cu flori mici, brune; pipirig (*Juncus effusus*). — Cf. lat. ***aerugina**.

RUGINÍ, *ruginesc*, vb. IV. 1. Intrans. A se acoperi cu rugină (I 1), a se umple de rugină, a prinde rugină. 2. Intrans. Fig. (Despre frunze, plante etc.) A căpăta o culoare galben-roșiatică asemănătoare cu a ruginii. 3. Refl. Fig. A deveni perimat, depășit, a se învechi, a nu mai fi actual. — Din **rugină**.

RUGINÍRE, *ruginiri*, s.f. Faptul de a (se) **rugini**. — V. **rugini**.

RUGINÍȚ, **-Ă**, *ruginiți*, *-te*, adj. 1. Acoperit, ros de rugină (I 1). ♦ Fig. Vechi, uzat. ♦ Fig. (Despre voce) Îmbătrânit; dogit. 2. Fig. (Adesea substantivat; despre persoane, idei, concepții etc.) Învechit, înapoiat, demodat. 3. (Despre plante) Atacat de rugină (II 1). ♦ Care are culoarea galben-roșiatică a ruginii. — V. **rugini**.

RUGINITURĂ, *ruginături*, s.f. Obiect ruginit; *p. ext.* lucru vechi, uzat, lipsit de valoare; rugină (I 2). — **Rugini** + suf. *-tură*.

RUGINIȚĂ, *ruginițe*, s.f. 1. Numele a două plante: a) plantă erbacee cu frunze mici, înguste la bază și dințate la vârf (*Asplenium ruta muraria*); b) strășnic (III) (*Asplenium trichomanes*). 2. Ciupercă parazită care atacă și distruge frunzele plantelor (*Uromyces scuteleatus*). — **Rugină** + suf. *-iță*.

RUGINÍU, **-IE**, *ruginii*, adj., s.n. 1. Adj. De culoarea ruginii. 2. S.n. Culoare ruginie (1); arămiu. — **Rugină** + suf. *-iu*.

RUGÓS, **-OĂSĂ**, *rugosi*, *-oase*, adj. Care prezintă rugozitate; aspru. — Din fr. **rugueux**. Cf. lat. **ru**gosus.

RUGOZIMÉTRU, *rugozimetre*, s.n. Aparat cu care se măsoară rugozitatea. — Din fr. **rugosimètre**.

RUGOZITĂTE, (2) *rugozități*, s.f. 1. Calitate a suprafeței unor corpuri solide de a fi aspre. 2. Mică neregularitate, sensibilă la pipăit, apărută pe suprafața unui obiect. — Din fr. **rugosité**.

RUGULÉT, *ruguleți*, s.m. Diminutiv al lui **rug**¹. — **Rug**¹ + suf. *-uleț*.

RŪIN s.m. Plantă erbacee cu tulpina acoperită de peri, cu frunze opuse, lucioase și cu flori liliachii, roșietice sau albe, dispuse în capitule sferice la vârful lujerilor (*Succisa pratensis*). — Cf. sb. **ru**j a n.

RUINĂ, *ruinez*, vb. I. Refl. și tranz. 1. A (se) preface în ruină, a (se) dărăpăna, a (se) degrada. 2. Fig. A-și pierde sau a face pe cineva să-și piardă averea, a sărăci sau a face să sărăcească; a (se) distruge. ♦ A(-și) distruge sănătatea. [Pr.: *ru-i*] — Din lat. **ruinare**, fr. **ruiner**.

RUINĂRE, *ruinări*, s.f. Acțiunea de a (se) **ruina** și rezultatul ei. [Pr.: *ru-i*] — V. **ruina**.

RUINĂȚ, **-Ă**, *ruinați*, *-te*, adj. 1. Căzut în ruină; dărăpănat. 2. Fig. Care și-a pierdut averea; sărăcit, scăpătat. [Pr.: *ru-i*] — V. **ruina**.

RUINĂ, *ruine*, s.f. 1. (Adesea fig.) Ceea ce a rămas dintr-o construcție veche, dărâmată; dărâmtură. ⇨ Loc. adj. *În ruină* (sau *ruine*) = ruinat, dărăpănat. ♦ Fig. Rămășiță a trecutului. 2. (Rar) Faptul de a (se) **ruina**. 3. Fig. Pierdere a averii sau a sănătății; distrugere; dezastru. ♦ Persoană distrusă din punct de vedere fizic și moral ca urmare a unei sănătăți precare sau a unor necazuri. — Din fr. **ruine**, lat. **ruina**.

RUINĂTÓR, **-OĂRE**, *ruinători*, *-oare*, adj. Care ruinează; distrugător. [Pr.: *ru-i*] — **Ruina** + suf. *-ător*.

RUJ, (1) *rujuri*, s.n. 1. Produs cosmetic cu diferite nuanțe de roșu, folosit pentru a colora buzele; roșu de buze. 2. Pastă compusă din oxid de fier și oxid de crom încorporate într-un liant, folosită în tehnica dentară. — Din fr. **rouge**.

RUJĂ, *rujez*, vb. I. Refl. A-și da cu ruj (1) pe buze. — Din **ruj**.

RUJALÍNĂ, *rujaline*, s.f. (Bot.) Nalbă. — Din **rujă**.

RUJĂR, *rujari*, s.m. Lucrător în port specializat în rujare. — Din **rujare** (derivat regresiv).

RUJĂRE, *rujări*, s.f. Operație de nivelare a grânelor încărcate în vrac, în vederea umplerii gollerilor astfel încât capacitatea magaziei să fie folosită la maximum și încărcătura să nu se poată deplasa în cursul navigației. — Et. nec.

RŪJĂ¹, *ruje*, s.f. 1. (Reg.) Măceș. ♦ Trandafir. ♦ Fig. (Pop.) Nume dat unei persoane frumoase. 2. Fig. (Reg.) Roșeață, rumeneală din obraz. 3. Plantă erbacee cu frunze cărnoase și flori galbene-purpuri, grupate într-un buchet, care crește pe stâncile din regiunea alpină (*Sedum rosea*). 4. Compus: *rujă-galbenă* = plantă având tulpina fără peri, cu frunze ovale

și cu flori galbene; mărită-mă-mamă (*Rudbeckia laciniata*). [Pl. și: *ruji*] — Din bg., sb. **ruža**.

RŪJĂ², *ruje*, s.f. (Fam.) Bandă de pânză, de stofă, de dantelă etc. plisată sau încrețită, care servește ca ornament la diferite obiecte de îmbrăcăminte. [Var.: *rjă* s.f.] — Cf. fr. *ruche*.

RUJEOLĂ, *rujeole*, s.f. Infecție virotică contagioasă care apare la vârsta copilăriei, caracterizată printr-o erupție generalizată de culoare roșie pe piele și pe mucoase. [Pr.: -je-o-] — Din fr. **rougeole**.

RUJET s.n. Boală infecțioasă a porcilor, care se manifestă prin febră și prin apariția unor pete roșii pe piele și care se poate transmite la om prin carnea de porc infectată; brâncă. [Var.: *rugét* s.n.] — Din fr. **rouget**.

RULĂ, *rulez*, vb. I. Tranz. 1. A înfășura manual sau mecanizat un material textil pe un sul de lemn sau metalic, formând un rolou (1). 2. A proiecta un film pe ecran într-o sală de cinematograf. 3. A face să circule bunuri, bani, investindu-i în afaceri. 4. A deplasa un corp prin rostogolire sau prin alunecare pe o cale fixă. ♦ Intrans. (Despre vehicule) A înainta prin intermediul unor roți sau role. 5. A netezi sau a întinde o suprafață prin apăsare cu un obiect în rostogolire. 6. A prelua un program într-un sistem de calcul. — Din fr. **rouler**.

RULĂDĂ, *rulade*, s.f. 1. Prăjitură făcută dintr-o foaie de aluat, înfășurată în formă de sul și umplută cu dulceață, cremă etc. 2. Fel de mâncare preparat din mușchi de vacă sau de porc umplut cu tocătură, ouă fierte etc. și rulat, sau din carne tocată amestecată cu ou, verdeață etc. căreia i se dă o formă de rolou și care se coace la cuptor. 3. (Rar) Ornament muzical de coloratură, bazat pe un șir de acorduri cântate pe o singură silabă. — Din fr. **roulade**.

RULĂJ, *ralaje*, s.n. 1. Timpul dintre două încărcături succesive ale unui vagon de marfă de cale ferată, totalizând timpul necesar aducerii, încărcării, transportului, descărcării și manevrelor. 2. Circulația a fondurilor bănești, a mărfurilor etc. — Din fr. **roulage**.

RULĂNT, *-Ă, rulanți*, -te, adj. Care se deplasează prin intermediul unor organe de rostogolire. ♦ *Material rulant* = totalitatea locomotivelor, vagoanelor etc. care circulă pe liniile de cale ferată. — Din fr. **roulant**.

RULĂRE, *rulări*, s.f. Acțiunea de a *rulea* și rezultatul ei. — V. *rulea*.

RULĂTĂ, *rulete*, s.f. 1. Instrument folosit pentru măsurarea lungimilor și distanțelor, format dintr-o panglică lungă de pânză sau de oțel împărțită în centimetri și care se strânge, prin rulare, într-o casetă cilindrică prin acționarea unei manivele. 2. Instalație folosită la unele jocuri de noroc, formată dintr-un disc împărțit în compartimente numerotate și dintr-o bilă care se învârtă pe discul cu discul, indicând, la oprire, numărul câștigător; *p. ext.* denumire dată jocului care se practică la această instalație. 3. Instrument format dintr-o roțiță de metal cu margine dințată, care se folosește la desenarea tiparelor de stofă, la tăierea aluatului etc. — Din fr. **roulette**.

RULIU, *ruliori*, s.n. Oscilație de înclinare a unei nave în jurul axei sale longitudinale, provocată de acțiunea valurilor înalte, când direcția de înaintare a navei este paralelă cu valurile. [Acc. și: *rúliu*] — Din fr. **roulis**.

RULMĒNT, *rulmenți*, s.m. 1. Organ de mașină construit din două inele concentrice, separate prin bile sau cilindri cu același diametru, care transformă mișcarea de alunecare în mișcare de rostogolire, micșorând prin această rezistență de frecare. ♦ (Despre bani) Faptul de a circula, de a *rulea*. 2. (În sintagma) *Fond de rulment net* = diferență dintre acțiunile curente și datorile curente ale unei întreprinderi. — Din fr. **roulement**.

RULMENTIST, *-Ă, rulmentisti*, -ste, s.m. și f. Muncitor care lucrează într-o fabrică de rulmenți. — *Rulment* + suf. *-ist*.

RULOTĂ, *rolote*, s.f. Vehicul cu două sau patru roți, remorcat la un autoturism și dotat cu elemente de confort proprii unei mici camere de locuit. — Din fr. **roulotte**.

RULOU, *rolouri*, s.n. 1. Obiect în formă de sul. *Rulou de hârtie*. 2. Organ de mașină care se poate roti în jurul unei axe și care servește la susținerea și la rularea unui sistem tehnic, la transmiterea unei mișcări, la transportul unor piese, la înfășurarea unor fire etc. 3. Organ al compresoarelor rutiere, construit dintr-un cilindru cu greutate mare; tăvălug de compresor. ♦ Sul subțire de lemn (prevăzut cu un arc pentru a putea fi ușor de manipulat) pe care se înfășoară transparentul de la ferestre; *p. ext.* transparentul însuși. ♦ Jaluzea. 4. Pieptănătură femeiască în care părul este înfășurat în formă de sul. 5. Produs de patiserie în formă de sul, făcut din aluat, care se umple cu frișcă, cremă, dulceață etc. — Din fr. **rouleau**.

RULURĂ, *ruluri*, s.f. Defect de creștere al arborilor, care constă în apariția uneia sau mai multor crăpături în formă de segment de cerc de-a lungul unui inel anual, pe o porțiune sau pe întreaga lungime a acestuia. — Din fr. **roulure**.

RUM s.n. v. **rom**¹.

RUMĂN s.m. v. **romăn**¹.

RUMĂNAȘ s.m. v. **romănaș**.

RUMĂNESC, **-EASCĂ** adj. v. **romănesc**.

RUMĂNIE s.f. v. **românia**.

RUMB, *rumburi*, s.n. 1. Gură de aerisire a magaziiilor unui șlep, situată pe punte. 2. Unite de măsură pentru unghiuri, folosită la roza vânturilor, egală cu a 32-a parte dintr-un cerc. — Din fr., rus. **rumb**.

RUMBATRÓN, *rumbatroane*, s.n. Aparat folosit pentru obținerea curentilor de foarte înaltă frecvență, care dau unde electromagnetice și lungimi de undă de ordinul decimetrului și al centimetrului. — Din fr. **rhumbatron**.

RŪMBĂ, *rumbe*, s.f. Dans de origine cubaneză, devenit dans de salon, cu mișcare ritmată și rapidă; melodie după care se execută acest dans. — Din fr., sp. **rumba**, germ. **Rumba**.

RUMEGĂ, *rumeg*, vb. I. 1. Intrans. (Despre rumegătoare; la pers. 3) A mesteca a doua oară mâncarea întoarsă din stomac. 2. Tranz. A mesteca ceva în gură; (depr.; despre oameni) a mânca mult și încet. 3. Tranz. Fig. A medita pe îndelete asupra unui fapt, a-l examina îndelung. — Lat. **rumigare**.

RUMEGĂRE, *rumegări*, s.f. Acțiunea de a *rumega* și rezultatul ei. — V. **rumega**.

RUMEGĂTOR, **-OĂRE**, *rumegători*, -oare, adj., s.n. 1. Adj. (Despre animale) Care rumegă (1). 2. S.n. (La pl.) Subordin de mamifere având conformația dinților și stomacul (compus din mai multe camere) adaptate pentru rumegare; (și la sg.) animal care face parte din acest subordin. — *Rumega* + suf. *-ător*.

RUMEGĂTURĂ, *rumegături*, s.f. 1. Ceea ce a fost rumegat (1), hrană rumegată. 2. Rumeguș. — *Rumega* + suf. *-ătură*.

RUMEGUȘ s.n. (Colectiv) Deșeurii de lemn în formă de așchii mărunte, asemănătoare cu țărățele, rezultate din tăierea lemnului cu ferăstrăul; rumegătură (2). — *Rumega* + suf. *-uș*.

RUMEIÓR, **-OĂRĂ**, *rumeióri*, -oare, adj., s.f. 1. Adj. Diminutiv al lui *rumen*². 2. S.f. (Bot.) Cărmăz. [Pr.: *-me-ior*. — Var.: *ruméór*, **-oără** adj.] — *Rumen*² + suf. *-ior*.

RUMEN¹, *rumene*, s.n. Primul și cel mai mare compartiment al stomacului rumegătoarelor, de forma unui sac dublu, care ocupă întreaga cavitate abdominală stângă și o parte din cavitatea abdominală dreaptă și în care se înmagazinează alimentele și se macerează sub influența florei bacteriene, a fermenților și a mișcării peretelui; ierbar². — Din fr. **rumen**.

RŪMEN², *-Ă, rumeni*, -e, adj. 1. (Despre obraz sau buze) De o culoare care bate în roșu. ♦ (Despre oameni) Cu fața îmbujorată, cu obraji roșii. ♦ (Despre fructe și unele alimente) Care a căpătat o culoare roșiatică (sub acțiunea focului sau a soarelui); bine copt. 2. Care este roșu-aprins;trandafiriu. — Din sl. **ruměnú**.

RUMENĂLĂ, (2, 3) *rumeneli*, s.f. 1. Culoare rumenă, roșeață. 2. (Pop.) Fard, suliman, dresuri. 3. Plantă erbacee din familia rozaceelor, cu tulpina întinsă pe pământ și cu flori de culoare galbenă (*Potentilla procumbens*). [Pl. și: (2, 3) *rumenele*] — *Rumeni* + suf. *-eală*.

RUMENI, *rumenesc*, vb. IV. 1. Refl. și tranz. A deveni sau a face să devină rumen²; a (se) colora în roșu. 2. Refl. (Pop.) A se farda, a se machia, a se sulimeni. — Din *rumen*².

RUMENIRE, *rumeniri*, s.f. Acțiunea de a (se) *rumeni* și rezultatul ei. — V. **rumeni**.

RUMENIT, *-Ă, rumeniți*, -te, adj. 1. Rumen². 2. (Pop.) Fardat, sulimenit. — V. **rumeni**.

RUMENIU, *-IE, rumenii*, adj. Roșiatic. — *Rumen*² + suf. *-iu*.

RUMEÓR, **-OĂRĂ** adj. v. *rumeióri*.

RUMINĂȚIE, *ruminații*, s.f. (Rar) Rumegare. — Din fr. **rumination**, lat. **ruminatio**.

RUMMY s.n. Joc de societate cu cărți sau cu mici plăci prismatice de piatră, de lemn, material plastic etc., marcate cu cifre de diferite culori; pietre. [Pr.: *râmi, rôm*] — Cuv. engl.

RUMOĂRE, *rumori*, s.f. Zgomot confuz de voci care se aud în același timp, produs de o masă de oameni (exprimând protest, uimire etc.); *p. gener.* zgomot confuz. — Din fr. **rummeur**, lat. **rumor**, **-oris**.

RŪMPE vb. III v. **rupe**.

RŪNĂ, *rune*, s.f. (La pl.) Caractere grafice ale celor mai vechi alfabetice germanice și scandinave. — Din germ. **Runen**, fr. **runes**.

RUNC, *runcuri*, s.n. Loc despădurit folosit ca pășune sau pentru a fi cultivat; curătură (1). — Lat. **runcus**.

RUND s.n. v. **rundă**.

RŪNDĂ, *runde*, s.f. 1. Fiecare dintre seriile de partide din cadrul unui turneu de șah, în cursul căreia un participant joacă o singură dată. 2. Fiecare dintre reprizele (de trei minute) care compun un meci de box;

repriză. **3.** Repriză, tur (la un joc). [Var.: (2) **rund** s.n.] — Din germ. **Runde**, fr. **round**. Cf. engl. r o u n d.

RÚNIC, -Ă, *runici*, -ce, adj. Care folosește rune; relativ la rune, cu caractere de rune. *Inscripție runică*. — Din germ. **runisch**, fr. **runique**.

RUNOLÓG, -Ă, *runologi*, -ge, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în runologie. — Din germ. **Runolog**, fr. **runologue**.

RUNOLOGIE s.f. Studiul, cercetarea runelor. — Din germ. **Runologie**.

RÚPE, *rup*, vb. III. **1.** Tranz. A distruge continuitatea unui material solid sub acțiunea unor solicitări mecanice; a despărți (intenționat) un obiect în două sau în mai multe bucăți. ◇ Expr. *A rupe* (sau refl.) *a i se rupe* (cuiva) *inima* (sau *sufletul*, *rărunchii*) = a produce (cuiva) sau a simți o mare durere. ◇ *A(-și) fractura o mână*, un picior etc. ◇ Expr. *A(-și) rupe picioarele* = a umbla mult (fără folos). *A(-și) rupe gâtul* = a(-și) pierde viața, cinstea, averea. *A(-și) rupe pieptul* = a(-și) obosi plămâni (vorbind sau cântând prea mult). ◇ A întrerupe, a curma tăcerea, relațiile cu cineva. ◇ Expr. *A o rupe cu cineva* sau *cu ceva* = a pune capăt unui obicei, unui sistem, unei atitudini sau legături. *A rupe prețul* (sau *târgul*) = a ajunge la învoială după o tocmeală îndelungată. **2.** Tranz. A distruge un obiect prin întrebuințare. **3.** Tranz. (Adesea fig.) A distruge un obiect prin sfărâmare, spargere etc. *Apele rup stăvilarele*. ◇ Expr. *A rupe frontul* = a străpunge linia de apărare a inamicului. **4.** Tranz. A sfâșia un lucru smulgând bucăți din acesta. ◇ A sfâșia un animal sau un om. ◇ A zdrobi, a strivi. **5.** Tranz. A smulge. ◇ Expr. *A rupe cuiva urechile* = a pedepsi pe cineva trăgându-i de urechi. *A(-și) rupe de la gură* = a se lipsi de strictul necesar în folosul altcuiva. ◇ A culege flori, fructe etc. ◇ A obține (cu greu) o sumă de bani. **6.** Refl. și tranz. **A** (se) depărta, a (se) desprinde de cineva sau de ceva. *Se rupseră din grămadă*. ◇ Refl. (Despre grupuri, colectivități) A se împrăștia. ◇ Expr. (Tranz.) *A rupe rândurile* = (despre un grup de oameni) a fugi, stricând ordinea unui șir aliniat. *A o rupe la* (sau *de*) *fugă* (rar, la *goană*, la *sănătoasa* sau *de-a fugă*) = a o lua la fugă. ◇ Tranz. A(-și) deschide (cu efort) drum de trecere. **7.** Tranz. Fig. A se exprima cu greu într-o limbă străină, a ști foarte puțin o limbă străină. [Var.: (reg.) **rúmpe** vb. III] — Lat. **rumpere**.

RÚPERE, *ruperi*, s.f. Acțiunea de a (se) rupe și rezultatul ei. ◇ *Rupere de nori* = ploaie torențială însoțită de descărcări electrice. ◇ Loc. adv. *Cu rupere de inimă* = cu mare durere. ◇ Desfacere, descompunere. ◇ *Ruperea emulsiei* = desfacerea unei emulsii în cele două elemente componente. (Mat.) *Teorii de rupere* = teorii elaborate pentru a explica ruperea corpurilor solide deformabile supuse unor solicitări mecanice pe mai multe direcții. (Tehn.) *Rupere de pantă* = construcție (de beton, zidărie de piatră sau de lemn) între două porțiuni vecine ale unui canal, pentru evitarea eroziunilor. (Pop.) *Ruperea prețului* = fixarea prețului unei vânzări. — V. **rupe**.

RUPÉSTRU, -Ă, *rupeștri*, -stre, adj. **1.** Localizat sau realizat în sau pe stâncă; care crește pe stânci. **2.** (Despre locuințe) Care este construit în stâncă. **3.** (În sintagma) *Artă rupestră* = denumire dată manifestărilor artistice (desen, pictură, gravură sau sculptură) de pe pereții peșterilor sau de pe stânci. — Din fr. **rupestre**.

RUPICOL, -Ă, *rupicoli*, -e, adj. (Bot.; despre plante) Care crește pe stânci sau bolovânișuri. — Din fr. **rupicole**.

RÚPIE, *rupii*, s.f. Unitate a sistemului monetar din India, Nepal, Pakistan, Sri Lanka, Seychelles etc. ◇ Veche monedă turcească de aur. — Din fr. **roupie**.

RUPT¹ s.n. Faptul de a (se) rupe. ◇ Loc. adv. *În ruptul capului* = cu nici un preț; niciodată. *Cu ruptul* (sau *cu rupta*) = cu ridicata; în total. *Pe ruptul sau pe rupte(a)* = cu mare intensitate. [Forme gramaticale: *rupta*, *rupte(le)*] — V. **rupe**.

RUPT², -Ă, *rupti*, -te, adj., s.f. I. Adj. **1.** Făcut bucăți, ciopârțit; (despre obiecte de îmbrăcăminte) ros, uzat, găurit. ◇ Fig. Zdrobit, copleșit, sleit. **2.** Lipsit de continuitate, despărțit în două (sau în mai multe) părți. ◇ Fig. (Despre relații prietenești, diplomatice etc.) Desfăcut, curmat, întrerupt; anulat, stricat. ◇ (Despre părți ale corpului) Sfărâmat; fracturat. **3.** Desprins (cu forța) din loc; smuls. **4.** Înstrăinat de..., izolat, îndepărtat. II. S.f. Înțelegere între contribuabili și visterie, în Evul Mediu, în Țările Române, prin care, în locul dărilor existente, se stabilea o sumă fixă, globală, plătită anual; *p. ext.* dare plătită pe baza acestei înțelegeri; ruptoare (1). — V. **rupe**.

RUPTĂȘ, *ruptași*, s.m. Contribuabil care, plătind darea numită ruptă, era scutit de orice bir. — **Ruptă** + suf. -aș.

RUPTOĂRE s.f. (Înv. și reg.) **1.** **Rupt**² (II). **2.** (În expr.) *Ruptoarea prețului* = ruperea prețului. **3.** (Înv.) Început, primul pas. — **Rupt**² + suf. -oare.

RUPTŌR, *ruptoare*, s.n. Aparat electric care deschide și menține deschis un circuit electric, sub acțiunea și pe durata unei comenzi din exterior. — Din fr. **rupteur**.

RUPTŪRĂ, *rupturi*, s.f. **1.** Faptul de a se rupe; întrerupere a continuității materiei. ◇ Încetare a unei acțiuni, a unor raporturi, a relațiilor, a colaborărilor

dintre oameni. **2.** Loc în care un obiect este rupt; sfâșietură, spărțură, gaură. ◇ Locul unde un teren este rupt de ape, de puhoai. ◇ *Ruptură de pantă* = loc în care pornește brusc panta unui deal sau a unui munte. **3.** Bucată ruptă din ceva. ◇ Zdreanță, cărpă. — **Rupt**² + suf. -ură.

RUPTURĂ, *rupturesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A pronunța (cu greu), întreprinzând vorbele. — Din **ruptură**.

RURĂL, -Ă, *rurali*, -e, adj. De (la) sat; sătesc. ◇ (În vechea organizare administrativă) *Comună rurală* = cea mai mică unitate administrativă, condusă de un primar. — Din fr. **rural**.

RUS, -Ă, *ruși*, -se, s.m., adj. **1.** S.m. Persoană care face parte din populația Rusiei sau este originară de acolo; **2.** Adj. Care aparține Rusiei sau rușilor (1), privitor la Rusia ori la ruși. ◇ (Substantivat, f.) Limba rusă. — Din rus. **rus'**.

RUSĂLCĂ, *rusalce*, s.f. Duh al râurilor, lacurilor, pădurilor și câmpiilor, închipuit în mitologia slavă ca o fată tânără îmbrăcată în alb, care atrage pe tineri în fundul apelor, înecându-i. — Din sl. **rusalka**.

RUSĂLIE, *rusalii*, s.f. **1.** (La pl.; cu valoare de n.pr.) Sărbătoare religioasă creștină a pogorării Sfântului Duh, cu străvechi origini mitologice, provenind din ritualuri de pomenire a morților, care cade la 50 de zile după Paști. **2.** (În mitologia populară) Ființă fantastică, asemănătoare cu iecele, reprezentată ca o zână rea, care dezlanțuie furtuni, schilodește pe oameni sau le ia mințile. **3.** (Entom.) Larvă acvatică a insectei *Ephemeride Polingenia*, care se găsește mai ales în Dunăre, constituind hrana principală a cegii; *p. ext.* efemeră. — Din sl. **rusalija**.

RUSCĂ, *ruște*, s.f. (Reg.) Rusoaică. — Din ucr. dial. **ruska**.

RUSCŪȚĂ, *ruscuțe*, s.f. **1.** (Reg.) Diminutiv al lui *ruscă*. **2.** (Bot.) Cocosel-de-câmp. **3.** Plantă erbacee cu tulpina ramificată, cu flori de culoare roșie (*Adonis flammea*). ◇ Compuse: *ruscuță-de-primăvară* (sau -*primăvărată*) = plantă otrăvitoare caracteristică vegetației de stepă (*Adonis vernalis*); *ruscuță-de-toamnă* (sau -*tomnatică*) = plantă anuală cu flori de culoare purpurie-închisă (*Adonis autumnalis*). — Et. nec.

RUSEȘC, -EĂSCĂ, *rusești*, adj. Caracteristic rușilor, ca rușii, rus (2), rusienesc. — **Rus** + suf. -esc.

RUSEȘTE adv. În felul rușilor, ca rușii; în limba rusă. — **Rus** + suf. -ește.

RUSIENESC, -EĂSCĂ, *rusienesci*, adj. (Pop.) Rusesc. [Pr.: -si-e-] — **Rusian** (înv. „rus” < rus.) + suf. -esc.

RUSIFICĂ, *rusific*, vb. I. **1.** Tranz. și refl. A (se) asimila cu populația de limbă rusă. **2.** Tranz. A modifica (un cuvânt, o expresie etc.) după structura limbii ruse. — Din fr. **rusifier**.

RUSIFICĂRE, *rusificări*, s.f. Acțiunea de a (se) rusifica și rezultatul ei. — V. **rusifica**.

RUSIFICĂȚI, -Ă, *rusificați*, -te, adj. **1.** (Despre populații) Care a fost asimilat de populația de limbă rusă. **2.** (Despre cuvinte, expresii etc.) Modificat sub influența limbii ruse. — V. **rusifica**.

RUSISM, *rusisme*, s.n. Cuvânt sau expresie împrumutată din limba rusă (și neasimilată). — **Rus** + suf. -ism.

RUSOĂICĂ, *rusoaiice*, s.f. Femeie care face parte din populația Rusiei sau este originară de acolo; ruscă. — **Rus** + suf. -oaică.

RUSOFİL, -Ă, *rusofili*, -e, adj., s.m. și f. (Persoană) care manifestă simpatie pentru poporul rus și pentru cultura sa. — Din fr. **rusophile**.

RUSOFILIE s.f. Simpatie pentru Rusia și pentru poporul rus, pentru cultura sa. — **Rusofil** + suf. -ie.

RUSTÉMUL s.n. art. Dans popular românesc răspândit în sudul Olteniei și în părțile învecinate ale Munteniei, în care jucătorii formează, de obicei, o coloană mixtă sau numai de bărbați, ținându-se cu brațele încrucișate la spate, și execută pași în față și în spate cu înclinarea picioarelor, în ritm vioi, ușor săltat; melodii după care se execută acest dans. — Cf. n. pr. R ū s t e m.

RÚSTIC, -Ă, *rustici*, -ce, adj. De țară, ca la țară, imitând anumite aspecte ale vieții de țară; câmpenesc. ◇ Cu suprafața brută, nefinisată. ◇ Fig. Necioplit, grosolan, neșlefuit. — Din fr. **rustique**, lat. **rusticus**.

RUSTICĂN, -Ă, *rusticani*, -e, adj. (Rar) Rustic. — Din it. **rusticano**.

RUSTICITĂTE s.f. Caracterul a tot ceea ce este rustic; fig. bădărănie. — Din fr. **rusticité**.

RUSTICIZĂ, *rusticizez*, vb. **1.** Tranz. și refl. A da sau a căpăta caracter rustic. — Din engl. **rusticize**.

RUSTICIZĂRE, *rusticizări*, s.f. Acțiunea de a (se) rusticiza și rezultatul ei. — V. **rusticiza**.

RUSTICIZĂȚI, -Ă, *rusticizați*, -te, adj. Care a devenit rustic. — V. **rusticiza**.

RUȘĂLĂ s.f. Bir plătit în Țara Românească, în Evul Mediu, de curteni. — Din **roșu**.

RUȘFÉRT s.n. v. **rușfet**.

RUȘFÉT, *rușfeturi*, s.n. (Înv.) 1. Mită. 2. Obligație suplimentară în muncă sau în natură, pe care țărani erau obligați s-o presteze în trecut moșierilor. [Var.: **rușfért** s.n.] — Din tc. **rüşvet**.

RUȘINĂ, *rușinez*, vb. I. 1. Refl. A-i fi cuiva rușine, a se jena. ♦ A se simți stingherit, a se sfi. 2. Tranz. A face ca cineva să se simtă jenat, încurcat; a face de bațjocură. ♦ (Înv. și pop.) A necinsti, a dezonora. — Din **rușine**.

RUȘINĂRE s.f. Faptul de a (se) rușina. — V. **rușina**.

RUȘINĂT, **-Ă**, *rușinați*, *-te*, adj. Cuprins de sfială, copleșit de rușine, jenat. — V. **rușina**.

RUȘINE s.f. 1. Sentiment penibil de sfială, de jenă provocat de un succes sau de o greșală. ♦ Loc. adj. și adv. *Fără rușine* = fără jenă, cu obrăznicie. ♦ Expr. *A muri de rușine* sau *a-i plesni cuiva obrazul de rușine*, se spune când cineva se simte foarte rușinat. *N-ai* (sau *n-are*) *rușine* sau *nu-ți* (sau *nu-i*, *nu le* etc.) *e rușine* (obrazului), se spune cuiva lipsit de bun-simț, obraznic, nesimțit, nerușinat. 2. Rezervă, modestie, rețineră. ♦ Timiditate, sfiiciune. 3. Ocară, bațjocură, ofensă. ♦ Expr. *A fi* (sau *a rămâne*, *a se da*, *a se face* sau *a da pe cineva*) *de rușine* sau *a face cuiva rușine* = a (se) face de răs, a ajunge (sau a pune pe cineva) într-o situație penibilă. 4. Motiv de a se simți rușinat; necinste, dezonoare, umilință. ♦ Expr. *A păți* (o sau *vreo*) *rușine* = a ajunge de ocară sau de bațjocură, a suferi un lucru umilitor. (*E*) *rușine* sau (*e*) *mai mare rușinea* = (*e*) nepotrivit, necorespunzător, rușinos. *A fi rușinea cuiva* = a fi om de nimic, de ale cărui fapte cineva se rușinează, a fi cauza dezonoarei cuiva. 5. (Pop.) Denumire a organului genital la om și la animale. ♦ Compus: *rușinea-fetei* = numele a două plante erbacee din familia umbeliferelor, cu tulpina acoperită de peri rigizi, cu flori albe sau trandafirii, dispuse în mici umbеле; morcov sălbatic (*Daucus carota* și *silvestris*). — Cf. lat. *r o s e u s*.

RUȘINÓS, **-OĂSĂ**, *rușinoși*, *-oase*, adj. 1. Care se rușinează ușor; sfios, timid. 2. Care constituie o rușine, care aduce rușine; blamabil, reprobabil. — **Rușine** + suf. *-os*.

RUȘULIȚĂ, *rușulițe*, s.f. Plantă erbacee din familia compozeeilor, cu frunze și tulpină acoperite cu peri lungi, cu flori de culoare roșie-potocalie, dispuse în capitule, care crește în regiunea alpină și subalpină; struguraș (3) (*Hieracium aurantiacum*). — **Roșu** + suf. *-uliță*.

RUT s.n. Stare fiziologică la animale, corespunzătoare perioadei de activitate sexuală, de durată și periodicitate variabilă, în timpul căreia se petrec unele transformări ale aparatului genital. — Din fr. **rut**.

RŪTĂ¹, *rote*, s.f. Drum urmat de un vehicul; linie străbătută de o cale de comunicație între două localități; traseu. — Din fr. **route**.

RŪTĂ², *rote*, s.f. (Bot.) Virnanț. — Din lat. **ruta**.

RUTEÁN, **-Ă**, *ruteni*, *-e*, s.m., s.f., adj. 1. S.m. și f. Nume care se dădea ucrainenilor din fosta Austro-Ungarie. 2. Adj. Care aparține rutenilor (1), privitor la ruteni. ♦ (Substantivat, f.) Idiom vorbit de ruteni (1). — Din germ. **Ruthene**.

RUTEÁNCĂ, *rutence*, s.f., adj. Nume dat ucrainenilor din fosta Austro-Ungarie. **Rutean** + suf. *-că*.

RUTENÍSM, *rutenisme*, s.n. Cuvânt sau expresie împrumutată din limba ucraineană (și neasimilată). — **Rutean** + suf. *-ism*.

RUTÉNIU s.n. Element chimic, metal alb-argintiu din familia platinei, cu duritate foarte mare, care se întrebuintează la fabricarea filamentului pentru lămpile cu incandescență. — Din fr. **ruthénium**.

RUTHERFORD, *rutherfordzi*, s.m. (Fiz.) Unitate de măsură pentru radioactivitate egală cu un milion de dezintegrări pe secundă emise de un element radioactiv. [Pr.: *rázărford*] — Din fr., engl. **rutherford**.

RUTIÉR, **-Ă**, *rutieri*, *-e*, adj. Care ține de drumuri și șosele, privitor la drumuri și șosele, care se referă la transportul pe șosele. ♦ *Transport rutier* = transport care se face pe șosele. *Tractor rutier* = tractor cu remorcă, prevăzut cu roți cu cauciuc și servind la transporturi. *Mașină rutieră* (și substantivat, n.) = mașină folosită la construirea șoselelor. [Pr.: *-ti-er*] — Din fr. **roulier**.

RUTIERÍST, *rutieristi*, s.m. Tractorist care are dreptul de conducere pe șosele. [Pr.: *-ti-e-*] — **Rutier** + suf. *-ist*.

RUTÍL s.n. Oxid natural de titan, cristalizat sub formă de cristale prismatice de culoare galbenă-deschisă sau brună-roșcată, care se întâlnește mai ales în rocile metamorfice sau în aluviuni. — Din fr. **rutile**.

RUTINĂ, *rutinez*, vb. I. Refl. A căpăta rutină. — Din fr. **rouliner**.

RUTINĂR, **-Ă**, *rutinari*, *-e*, adj., s.m. și f. 1. Adj., s.m. și f. (Persoană) care lucrează numai prin rutină; rutinier. 2. Adj. (Rar) Șablonizat. — **Rutină** + suf. *-ar*. Cf. fr. **routinier**.

RUTINĂT, **-Ă**, *rutinați*, *-te*, adj. Cu experiență; priceput, dibaci. — **Rutină¹** + suf. *-at*.

RUTINĂ¹ s.f. Capacitate câștigată printr-o practică îndelungată; (depr.) obișnuință de a acționa sau de a gândi totdeauna în același fel. ♦ Totalitatea obișnuințelor sau a prejudecăților considerate ca fiind un obstacol în calea noului, a creației sau a progresului. — Din fr. **routine**.

RUTINĂ² s.f. Substanță chimică naturală, care se găsește în florile, în frunzele și în tulpinile multor plante, folosită în medicină. — Din fr. **rutine**.

RUTINIÉR, **-Ă**, *rutinieri*, *-e*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Șablonizat. 2. S.m. și f. Persoană care lucrează numai prin rutină, sclav al automatismului. [Pr.: *-ni-er*] — Din fr. **roulinier**.

RUTIȘÓR s.m. Nume dat mai multor plante erbacee: **a**) plantă cu tulpina înaltă, cu flori galbene dispuse în buchete pe vârfurile ramurilor (*Thalictrum foetidum*); **b**) plantă cu frunze ovale și flori trandafirii sau albe (*Thalictrum aquilegifolium*). ♦ Compus: *rutisor-galben* = plantă cu rizom târător și cu numeroase flori galbene mici, dispuse în umbеле (*Thalictrum flavum*). — **Rută²** + suf. *-isor*.